

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES
Google Livres

LVCIANI SAMO-

S A T E N S I S

Saturnalia,
Cronosoloni, id est, Satur-
nalia legum lator,
Epistolæ Saturnales,
De luctu,
Abdicatus,
Icaromenippus seu Hyper-
nephelus,

Toxaris siue Amicitia,
Alexāder seu Pseudomātis,
Gallus seu Somnium,

Timon seu Misanthropus,
Pro tyrānicida dedamatio,
ERASMI dedamatio, Lu-
cianicæ respondens,

Quibus si græce scripta, quæ propediem, dijs propicijs
adijciuntur, conferat studiosus lector, facile cognoscet, ar-
bitror, cuiusmodi res sit peregrinam linguam, ut in aliam
quamuis, ita in Latinam bene ac fideliter uertere.

BASILEAE APVD IO. FROB. AN. M.D. XXI.

De ijs qui mercede condu-
cti degunt,

Dialogi XVIII.

Hercules Gallicus,

Eunuchus seu Pamphilus,

De Sacrificijs,

Conutuium seu Lapithæ.

De Astrologia,

DES. ERASMO ROTE-
ROD. INTERPRETE.

Aliquot item ex eodē com-
mentarij, Thoma Moro in-
terprete, quos in calce huius
libri numeratos reperies.

Apelles huiusmodi pictura calumniam ultus est.

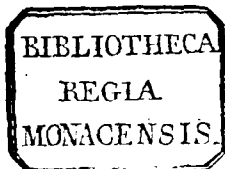

ERASMVS ROTE

RODAMVS REVERENDISSIMO IN
Christo patri, D. Gulielmo archi-
episcopo Cantuariensi, to-
tius Angliæ pri-
mati, S. D.

Itto ad te Dialogos aliquot Luciani,
partim nuper à me traductos, partim
recognitos. Nugas, inquis, mittis. Nu-
gas sanè, sed literatas, nimirù ut rideas,
si tamē unquam ridere potes, homo tot
curis districtus, tot negotiorū fluctibus
obrutus. Sed cui potius mittam, quicquid fuerit illud, seu
ludicrum, seu serium, quod meæ Camcenæ produxerint,
quàm tibi unico meo Meccenati? qui solus & addis ani-
mum Erasmo, & alis ingenium, & ocium suppeditas, & or-
nas studia. Bene uale. Londini, tertio Calendas Maias,
Anno M. D. XII.

SATVRNALIA LV

CIANI, DES. ERASMO ROTEROD. INTERPRETE.

Personæ, SACERDOS ET SATVRNVS.
SACERDOS.

IC MIHI Saturne, quādo tu quidē hoc tem-
pore regnare uideris, tibiq; & sacrificatum,
& litatum est à nobis, quid potissimum abs
te pro immolatis hostijs postulare debeam,
quod postulatū ferā: SATVR. Istud qui-
dem te ipsum perpendere oportuit, quid ti-
bi foret optandum, nisi qui princeps sit, eum-
dem & uatē esse uis, ut norit, quid maxime
collubitum sit animo tuo petere. Cæterum ego, quantum facultas fe-
ret, non abnuam uotis tuis. SACER. Quin istud iam olim mihi per-
pensum est, desidero enim uulgaria ista, ac passim obtia, uidelicet o-
pes, multam auri uim, utq; uiris imperem, utq; multa possideā man-
cipia, uestes splendidas ac delicatas, tum argentum & ebur, breuiter,
si quid est præterea rerum preciosarum. Hæc igitur mihi da optime
Saturne, ut & ipse nonnihil emolumenti ex tuo sentiam imperio, ne-
ue solus per omnem uitam earum rerum sim expers. SATVR. Illud
uide. Iam postulas, quod non est meæ potestatis, neq; enim mearum
parium est ista distribuere. Quare ne grauitè feras, si quæ petis, nō
assequeris. Quin magis ista à Ioue postulato, quum ad eum imperij
uices redierint, id quod breui futurum est. Nam ipse præscriptis con-
ditionibus, rerum administrationē ab illo suscipio. Est autem uniuersum
imperium meum, septem duntaxat dierum, quorum si ius excē-
serit, illico priuatus reddor, ac uelut unusquilibet de plebeia multitu-
dine. Nec tamen in his ipsis septem diebus serium quippiam, aut
publicum tractare mihi permissum est. Verum potare, inebriari, uoci
a 2 ferari,

ferari, ludere, certare tesseris, creare reges, famulos in cōuiuium adhibere, canere nudum, lasciuo corporis motu saltigare, nonnunq̃ & in gelidam aquam dare præcipitem, facie fuligine oblita. Hæc uti faciã permissum est. Cæterum magna illa, puta diuitias & aurum, Iuppiter ipse dilargitur, quibus illi uisum fuerit. SACER. Imò ne ille quidem Saturne admodum facile, ac lubēs id facit, adeo ut me iam uox defecerit, magno clamore hæc ab illo flagitantem. At is nihil prorsus audit, uerum ægidem obuibrans, ac fulmen intentans, toruūq̃ obtuens, pauefacit instantes. Quod si quando etiam annuerit alicui, diuitem q̃ reddiderit, mirum quàm id nullo delectu facit, ut aliquoties præteritis probis, ac sapientibus uiris, sceleratis ac stultis hominibus opes offundat, uerberonibus atq̃ effoeminatis, cuiusmodi sunt isti pleriq̃. Quantq̃ equidem cupio cognoscere, quænam sint ista tuæ potestati permissa. SATVR. Haud quaq̃ parua, neq̃ omnino contemnenda, si quis uniuersi imperij uim expendat, nisi forte tibi paruum esse uidetur, ut in tesserarum ludo uincas, cumq̃ cæteris alea in unionem uoluatur, tibi senonem semper in summo latere ostendat. Nam hinc sibi plariq̃ uictum parant, uel ad saturitatem usq̃, quibus propicia ac secūda aspirarit tessera. Rursum alijs nudi enatarunt, naue elisa, fracta ad tam minutum scopulum, puta aleam. Adde his, potando q̃ maxime hilarescere, ac modulatus alio uideri canere in conuiuium. Præterea reliquis ministris in aquam præcipitatis (nam ea pæna est parum dextre ministranti) te & uictorem pronunciari, atq̃ ei quem uiceris, præmia præripere. Vides nimirum q̃ ingens sit bonum. Quemadmodum & illud, quū talo uictor solus omnibus rex præficeris, ut nō solum ipse non feras ullaridicula imperata, uerūetiā ipse possis alijs imperare, huic ut turpe qddā de seipso uociferet, illi ut saltet nudus, utq̃ sublata in humeros tibicina, ter domū obambulet. An nō hæc quoq̃ munificentiæ meæ nō exiguæ sunt argumēta? Qd' si causaberis regnū hoc nec uerū esse, nec stabile, inscite feceris, quū uideas me ipsum, qui ista dilargior, exigui tēporis imperiū tessere. Ex his igitur quæ meæ facultatis est præstare, Nepe de taxillis, de regnando, de canendo, deq̃ reliquis, quæ modo recēui, audacter quæ uoles petito, nihil ueritus, ne te ægide aut fulmine territerem. SACER. Atqui istis nihil mihi est opus Titanum optime. Tu tamen illud mihi respondeas uelim, quod maxime cupiebam cognoscere. Quod si mihi dixeris, satis magnam gratiam pro sacro persolueris, quin & in reliquum tempus quæ debueris, condono. SATVR. Roga modo, equidem respondebo, si forte quod rogaris sciero. SACER. Illud in primis. Num uera sunt ista, quæ de te audimus? Quemadmodum deuoraris liberos tibi ex Rhea natos, utq̃ clām illa, subducto Ioue, saxum

ue, saxum infantis loco suppositum, tibi deuorandum tradiderit. Deinde puer adultus, te regno expulerit, bello superatum, mox arreptum in tartarum præcipitarit, uinculis iniectis, tum tibi, tum omnibus copijs auxiliaribus, quæ tecum in acie steterant. SATVR. Quid dixisti? Nisi festum celebraremus, essetq; licitum inebriari, atq; in dominos impune conuitia iacere, intelligeres profecto mihi permissum esse irasci, qui quidem istiusmodi roges, nihil reueritus adeo canem ac senem deum. SACER. At ego hæc Saturne, non ex meipso dico, Quin & Hesiodus & Homerus, nolo enim dicere, reliqui propè mortales omnes eadem de te credunt. SATVR. An tu putas uel pastorem illum, uel hunc ampullosum, uere quippiam de me scisse? Rem ad hunc considera modum. Est ne quisq; homo, non dicam deus, adeo durus, ut possit ipse uolens suos deuorare liberos? nisi siquis esset Thyestes, qui ab impio circūuentus fratre comederet. Sed finge esse qui possit, qui fiat, ut ignoret sese saxum edere uice pueri? Nisi forte dentibus sit huiusmodi, ut dolere non queant. Imò neq; bello confliximus, neq; Iupiter per uim imperium occupauit, sed ego illi uolens & ultro rerum administrationem tradidi, cessiq;. Porro neq; uinctum esse me, neq; in tartaro esse, uel ipse uides opinor, nisi prorsus oculis captus es, quemadmodum Homerus. SACER. Sed quid tibi accidit Saturne, ut imperium deponeres? SATVR. Ego tibi dicam. In summa, senex iam & podagrosus quum essem ob ætatem (unde etiam factum est, ut pleriq; mihi compedes esse sinxerint) impar eram uiribus ad tam multa huius ætatis facinora puniendi, nam erat assidue mihi sursum ac deorsum cursitandum obarmato fulmine, quo sacrilegos, periuros, ac raptores exurerem. Eratq; negotium plenum laboris, quodq; iuuenem desideraret. Itaq; mihi consulens, Ioui locum dedi. Quamq; & alioqui recte facturus mihi uidebar, si partitus filijs (nam erant) imperium, ipse pleramq; uitam conuiujs per otium traducerem, nihil necesse habens, neq; uota facientibus operam dare, nec ab ijs qui contraria petunt, molestia affici, neq; tonare, neq; fulminare, neq; grandinem aliquoties immittere. Sed senilem hanc, ac iucundissimam dego uitam, meracius bibens nectar, atq; interim cum Iapeto, reliquisq; æqualibus dijs confabulans. At regnat quidem ille mille districtus negocijs, nisi qd' hos pauculos quos dixi, dies mihi uisum est excipere, in quibus recipio principatum, ut mortalibus in memoriam reducam. cuiusmodi fuerit me regnante uita, quum citra semetipsum, citraq; arationem cuncta illis prouenirent. Haud tum quidem aristæ, sed panis paratus, carnes apparatus, ac uinum fluminum instar fluebat, tum fontes mellis, lactisq;, propterea quod mortales omnes probe essent, & aurei. Hæc, inquā, mihi causa fuit, cur exigui temporis imperium

geram.

LVCIANI SATVRNALIA

geram, atq; ob id undiq; plausus, cantiones, lusus, æqualitas omnibus
seruis, æque ac liberis, neq; em̃ me regnãte quisq; erat seruus. SACER.

*Suspicio scri-
bendi πιδό-
της παρὰ
δογίβας.
Eãq; lectionē
nos secuti su-
mus.*

At ego Saturne coniecturam istam ad seruos, & eos qui boias terunt,
referebam, quasi ob eam causam tibi fabula tribueret erga hos huma-
nitatem, quod memor teipsum aliquando seruitutē seruissē, ac gestasse
compedes, eos magnificeres, qui simili essent fortuna. SATVR. Num
tu defines istiusmodi nugari nugas? SACER. Bene mones, itaq; desi-
no. Quin illud etiam mihi responde, talis ludere, in usu fuit tui quoq;
seculi mortalibus? SATVR. Erat sanē. At non depositis talentis, ac de-
cem nummūm milibus, quemadmodum uos facitis, uerum ut plurimo
nucibus, ne uidelicet discruciaretur qui uictus esset, neue semper plora-
ret sese unum omnium non habere quod ederet. SACER. Et recte qui-
dem illi. Nam quo tandem præmio certassent ipsi talis, quum ipsi toti
essent aureis? Itaq; te loquente, tale quiddā mihi uenit in mentem, siq;
unum aliquem ex aureis illis uiris, in hāc nostram ætatem adductum
uulgo ostenderet, quid illi tandem eueniret? Nempe miserum (sat scio)
discerperēt, haud aliter incursantes, q̃ in Pentheum Mænades, aut in
Orphēum foeminæ Thraciæ, aut in Actæonem canes, inter q; sese de-
certarent, quantam quisq; maximam posset portionem auferre, ut q;
ne in festo celebrando, à lucri studio temperent, quin ipso etiam festo
ad lucri abutuntur incrementum. Itaq; alij quidem tibi primitias im-
molant, amicos in conuiuio deprædantes. Alij uero tibi conuitiantur,
cum nihil ad rem pertineat, tum ipsas comminuunt tesseras, perinde
quasi illis sit imputandum, quod illi suapte sponte faciunt. Sed dic mi-
hi & illud, quid tãdem causæ fuit, ut deus usq; adeo imbecillis, ac senex,
tempus inamoenissimum delegeris, cum iam nix omnia occupat, pluri-
mus sæuit Boreas, cumq; nihil non gelu concretum est, arent arbores
nudæ decussis frondibus, squalent, horrentq; uacua floribus prata, cū
incurui, contractiq; mortales, perinde quasi extremo confecti senio, ad
focum fermè desident, interea tu festum diem agis? neque enim accom-
modum seni tēpus, neq; satis idoneum genio indulgētibus. SATVR.
Sed heus tu permulta quidem à me sciscitaris, cum potare iam oportea-
t. Itaq; non exiguam temporis portionem tuis rogationibus mihi de
festis perdidisti, dum ista tecum philosopharis, non admodum ad rē
pertinentia, quare nunc istis tandem omissis, conuiuū agitemus, plau-
damus, ac liberā agamus uitā. Deinde prisco more depositis nucibus,
ludamus tesseris, ac reges suffragijs creemus, ipsiq; ultro pareamus.
Siquidem ad eum modum effecerimus, ut uerum uideatur prouerbiū,
quod dicunt, senes repuerascere. SACER. Imò cui ista quæ dicis, nō pro-
bantur Saturne, precor ut ei nec tum bibere liceat, cum sitit. Itaq; biba-
mus.

DES. ERAS. ROTEROD. INTERPRETE.

mus, quandoquidem ut primo colloquio satis à te responsum est. Proinde uideor mihi recte facturum, si nostram hanc confabulationem, & quæ ipse interrogarim, & quæ tu propitius responderis, literis prodita, tradam amicis legenda, si qui sunt digni, qui tua dicta accipiant.

CRONOSOLON, id est. SATVRNALIVM LEGVM

LATOR, ERASMO INTERPRETE.

AEC ait Cronosolon sacrificus, & idem uates Saturni, earumque legum conditor, quæ quidem ad festum pertinet. Quid pauperes facere oporteat, id alio misso libro illis ipsis perscripsi. Neque dubito quin eas leges seruent, alioqui obnoxij futuri poenis, quæ grauissimæ decretæ sunt in eos, qui minus paruerint. Vos autem diuites, uidete ne hæc mandata prætergrediamini, neque negligatis. Nam si quis secus fecerit, is sciat se non me neglecturum legis latorem, sed ipsum potius Saturnum, qui me condendis festi sui legibus delegit. Haud ille quidem in somnis uisus, sed nuper cum uigilante palam congressus. Erat autem neque compedibus uinctus, neque situ oblitus, qualem eum pictores fingunt, exemplar à deliris poetis mutuati, uerum faciem quidem tenebat peracutam. Cætera uero & hilaris erat, & ualidus, regioque apparatu. Atque hac quidem specie mihi uisus est. Cæterum quæ locutus est, planè diuina sunt, & in his hæc digna, quæ uobis prius exponam. Nam ubi me uidit animo moestum inambulanti, mox intellexit, quippe deus, quanam esset molestiæ causa, uidelicet grauiter me ferre paupertatem, ut qui non pro temporis ratione unicam uestem haberem, cum iam esset gelu, multusque flaret Boreas, glacies ac nix, aduersus quæ ego minime communitus eram. Multo magis autem, quod cum festum instaret iam proxime, reliquos uiderem apparantes, quæ ad uictimas, quæque ad conuiuia requirebantur, mihi uero ipsi res non admodum ad festum instructas esse. Iam à tergo accedens, aureque prehensa, ac uellicata, Nam hac specie sese mihi consuevit ostendere, Quid istud sibi uult (inquit) Cronosolon? uidere mihi sollicitus. An non æquum inquam here? Cum impios ac scelestos homines opibus superfluere, & solos delictis frui uideam, ipse uero, mecumque complures alij docti, cum inopia, summamque rerum penuria uitam degimus? Ne tu quidem here, curas his rebus finem imponere, & ad æqualitatem reuocare. Tū ille, Cætera quidē, inquit, haud facile fuerit innouare, quæ uobis à Clotone, reliquisque Parcibus accidunt. Porro paupertatis malum uobis corrigam, quatenus ad festum attinet. Sit autem hæc corrigendi ratio. Abi

Cronosolon, ac mihi leges aliquot conscribito, ostēdens quid obseruandū sit in festo, uti ne diuites inter sese festum celebrēt, sed uobis sua bona impertiant. At non noui, inquam, leges conscribere. Quin ego, inquit, docebo te. Moxq; ingressus, ordine me docuit. Deinde cum cuncta perdidicissem, Et illud, inquit, illis dicito, nisi seruarint hæc, tum ego profecto sine causa falcē hanc acutam circūfero. Alioqui ridiculus sim, si cum patrem Coelum execuerim, non item castraro diuites istos, qui cunq; leges meas uiolauerint, ut iam euirati, Cybeli matri sese adiungant cum tibijs ac cymbalis. Hæc ille minabatur. Quare recte facietis, si leges non prætergrediamini. Lex prima. Ne quis quid intra festi tempus agito, neq; publicum, neq; priuatum, nisi quæ ad lulum, ad uoluptatem, animiq; oblectationem pertinebunt. Opsoniorum & bellariorū artifices soli in opere sunt. Aequalitas omnibus esto, seruis, liberis, pauperibus, diuitibus. Irasci, indignari, minariue ne cui liceat. Rationem exigere ab ijs, qui res curant Saturnalicias, ne id quidem fas esto. Ne quis argentum, uesternue expendito, neue inscribito solennitatis tempore, ne quis exerceatur, neue literis operam dato, aut recitato, nisi si quæ sint urbana, lepidaque, quæ dicacitatem respiciant, ac iocum.

*Quin publi-
ce lustraban-
tur domus
porcello cir-
cumactæ.*

Lex secunda. Multo ante festum diuites, singulorum amicorū nomina in tabella scribūto. Porro pecuniā paratam habento, ad decimā partē annuorum fructuum. Præterea quicquid illis superest uestiū, & quicquid est cultus pinguioris, q̄ ut ipsis cōueniat. Ad hæc argenteorū uim non modicam. Atq; hæc quidem in promptu sunt. Caterum ante solennitatem porcellis circūagitor, atq; ex ædibus efficiuntur sordes, auaritia & quæstus, & si quæ id genus alia sunt plerisq; diuitum domestica. Deinde ubi domum perpurgarint, tum rem diuinam faciunt. Ioui diuitiarum largitori, ac Mercurio munifico, atq; Apollini magna donanti. Deinde circa uesperam tabulam illam, amicorum nomina tenentem relegunt. Distributis autem pro cuiusq; dignitate muneribus, ante solis occasum amicis mittunt. Porro qui deferant, ne plures tribus, quatuorue sunt, atq; hi certissima ex famulis fide, iamq; natu grandes. Ascribatur autem in literis, & quid mittatur, & quantum, ut ne utriq; suspectos habere possint eos, qui perferunt. Atq; ipsi ministri unico quisq; calice epoto, domum recurrunt, neq; præterea quicq; ab eis postulanto. Doctis omnia dupla mittuntur, Nam hos æquum est geminam accipere portionem. De muneribus q̄ modestissime simul, & q̄ paucissima uerba fiunt, neq; graue quicq; in literis quisq; ascribito, nec odiose laudato quæ mittuntur. Diuiti diues ne quid mittito. Neq; locuples Saturnalibus æquali sorte quempiam conuiuio accipito. Ne quid eorum quæ in hoc deprompta fuerint, ut mittantur, seruant.

uanto. Neue cui muneris poenitentia subito. Quod si quis anno superiore peregre fuit, eaq; causa muneru expers fuit, & illa accipito. Quin etiam pro tenuibus amicis as alienum diuites soluunt, atq; etiam conductarum ædium precium, si qui forte & hoc debent, neq; sunt soluendo. In summa uero, multo ante illud illis esto curæ, ut cognoscant, quare maxime sit opus. Rursum qui accipiunt, ne demissis donis ut exiguis queruntor, & quicquid mittetur, qualecunq; fuerit, id magnu ducunt. Vini cadus, aut lepus, aut pinguis auis, inter munera Saturnalia ne habetor. Neue Saturnalia dona in risum uertunt. Remittito uicissim diuiti pauper. Si doctus est, libellum aliquem ueterem, aut si quid ipse conscripsit, quod fausti sit ominis, & conuiujs accomodum, qualecunq; potuerit. Atq; id diues læto admodum, hilariq; uultu accipito. Acceptum protinus perlegito. Quod si recusarit, reieceritue, sciat sese ijs quæ de falce minatus sum, obnoxium esse, etiã si miserit, quicquid alioq mittendum erat. Porro reliqui, coronas alij, alij turis frustula mittunt. Quod si pauper, aut uestem, aut argentum, aut aurum, supra facultatem diuiti miserit, id quidem, quod missum fuerit, publicum esto, conflatumq; in Saturni thesauru inferor. Ipse uero pauper postridie plagas à diuite, manibus ferulæ suppositis accipito, non pauciores quin quaginta supra ducetas. **Leges cōuiuiales.** Lauandū est, ubi linea sex erit pedum. Ante lauandū, nucibus ac talis lusitādum. Vbicunq; casus cuiq; locum dederit, ibi accūbito. Dignitas, aut genus, aut diuitiæ, parum momenti habento, ut prius alicui ministretur. Eodem de uino omnes bibunt. Neq; profit diuiti, si causetur uel stomachi, uel capitis dolorem, ut ideo bibat de meliore. Carniū omnibus æqua portio. Ministri ne cui quid fauore danto, neq; contantor, neq; prætermittunt, donec ipsis uisum fuerit, quæ tollēda erunt. Neq; huic quidē magna, illi uero perexigua apponunt. Neue huic coxa suis, illi maxilla apponitor, sed in omnibus æqualitas esto. Pocillator, acutis oculis unūqueque obseruato, minus tamē herum. Acutius etiam exaudito. Calices omnis generis sunt. Ad potandum inuitare si quis uoluerit, ius esto. Omnes omnibus præbibūto, si libeat, ubi præbiberit diues. Neq; quisq; bibere compellitor, qui non ualeat ad computationem. Ne liceat ipsis, neq; saltatorem, neq; citharædum inducere, qui nuper discere coeperit. Qd' si cui libeat dicterijs uti, liceat, sed hætenus adhibeatur modus, aut ne sint molesta. Super omnia, pro nucibus ludunt talis. Si quis deposita pecunia talis luserit, in posterum usq; diem ieiunato. Et maneto quisq;, & abito cum uoluerit. Porro cum diues famulos suos conuiuio accipiet, tum amici quoque unā cum ipso ministranto. **Leges hæc singuli diuites, ætæ columinæ inscriptas, in aulæ meditullio**

Forte legendū
 ὡς ὁ πρῶτος
 ut uertit Erasmus.
 Alioq;
 si legas ὡς
 πρῶτος
 sensus erit pri
 usq; bibat di
 ues.

ditullio habento , ac legunto . Atque id quidem sciendum est , quo
ad ea columna manebit , neq; fames , neq; pestilentia , neq; incendium ,
neq; quicquàm alioqui molestum , in illorū domum subibit . Quod si
quādo (id quod dī prohibeant) tollatur , abominanda sunt , quæ illis
tum euentura .

EPISTOLAE SATVRNALES .

Ego Saturno salutem .

QVIDEM ET antea tibi scripsi , significans quonā
in statu essem , & quemadmodum ob inopiam mihi
periculum esset , ne solus omnium , expers relinque
rer solennitatis , quā indixisti . Addidi & illud (nā me
mini) iniquissimum esse , si nostrum aliū opibus ac de
litijis superfluerent , nihil ex suis facultatibus imper
tientes pauperioribus , aliū rursus fame contabescerent , atq; id quidē
instantibus Saturnalibus . Verum quoniam tum ad meas literas nihil
respondisti , operæ precium existimaui , te denuo iisdem de rebus com
monefacere . Tuū erat optime Saturne , sublata hac rerum inæqualita
te , bonisq; in medio depositis , postea celebrandum festum edicere .
Nam uti nunc res habent , formica camelus , quemadmodū aiunt pro
uerbio . Quin magis tragœdiæ histrionem animo concipe , qui altero
pede præaltis cothurnis sublimis insistat , cuiusmodi sunt Tragica cal
ceamenta , altero uero sit incalceatus . Is si ad hunc modum instructus
ingrediatur , uides necessario futurum , ut nunc excelsus sit , nunc humi
lis prout hunc , aut illam pedem uicissim promouerit . Nec minor est
in uita nostra inæqualitas , dum illi cothurnis fulti , adornante fortuna ,
Tragœdias in nos agunt . Contra magna pars pedibus , atq; humi in
gredimur , quum & ipsi , scias uelim , nihilo deterius illis fabulam agere
possimus , atq; ingredi , si quis nos quoq; ad eundē istum modū ador
narit . Atqui ex poëtis audio , nihil harum rerum inter homines fuisse
olim , quum tu solus adhuc imperium teneres . Verum tellus illis citra se
rendi , arandiq; laborē bona progignebat , cenā unicuiq; paratam , uel
ad satietatem usq; . Porro flumina partim uinum , partim lac , erant au
tem & quæ mel manabant . Quodq; est omnium maximum , aiūt illos
ipsos homines aureos fuisse , Caterum paupertatem omnino procul
ab illis abfuisse . Nos contra non satis idonei sumus , qui uel plumbum
uideri possimus , aut si quid etiam plumbo uilius , ut quorum platisq;
uictus labore quaritur , ac passim paupertas , egestas , ac desperatio , &
illud ,

Hui mihi, & unde inueniam, & o fortunam, atq; id genus alia permul-
ta, apud nos nempe pauperes abundant: quanq; his de rebus leuius
discruiamur, nisi diuites cōspiceremus tanta fruētes felicitate. Qui
quidem quū tantum auri, tantum argenti conditum habeant, tantum
uestium possideant, tot mancipia, tot currus, familias, agros, atq; harū
rerum omniū magnam uim teneant, tamen adeo nobis nihil unq; de
his impertunt, ut plebeios homines ne aspectu quidē dignentur. Hæc
inquam, sunt Saturne, quæ nos enecāt maxime, planēq; rem intoleran-
dam arbitramur, hunc in purpura accumbentem, tantis opum delicijs
affluere, ructantem interim, & applaudentibus amicis, perpetuo festū
diem agere, me uero, meiq; similes, somniorū coniecturas interpretari,
sicunde forte quatuor oboli cōtingant, quo uidelicet pane polentāne
expleti dormire queamus, nasturtium, aut porrum cepasue alliumue
opsonij uice arrodentes. Aut hæc igitur Saturne ad æquabilitatē uitæ
mutes corrigasq; necesse est, aut quod est postremū, illis ipsis interdi-
tas diuitibus, ne soli bonis fruantur, uerum ē modijs auri tam multis
uel heminam in omneis nos dispergāt. Porro ex uestibus, si quas iam
à tineis exefas, citra suum incōmodum dare possint, malintq; hæc pro-
fus uetustate sitūq; peritura, nobis dare qui induamur, quā sinere ut
in cubilibus ac scrinijs multa carie computrescant. Præterea ut ecceant
singuli, nunc quaternis, nūc quinīs pauperibus ad conuiuiū adhibitis.
Haud isto quidem pacto, quo his temporibus conuiuiā peraguntur,
uerū popularius, ut æqua sit omniū portio, neq; ut hic obsonijs ingur-
gitet scle, famulo interim adstante atq; operiente, donec herus uoran-
do præfocetur. Cæterum ubi ad nos uenerit, quū uix etiam apparaue-
rimus ad mouere manū, protinus ad alios transferatur, patina tantum
ostensa, uel si quid de placenta reliquū est. Neq; illatum aprū ita par-
tatur, ut domino totum dimidium apponat, unā cum capite, reliquis
autē ossa recta apponat. Utq; præmoneantur pincernæ, ne contentur
donec unusquisq; nostrum septies poscat bibere, sed semel iussi pro-
tinus infundant, & ingentem calicem impletum tradant æque atq; ipsi
domino, utq; unum & idem uinum conuiuijs sit omnibus. Alioqui ubi
nam ista lex scripta fuit, aut receptus mos, ut hic uino odorato genero-
sioq; temulentus sit, mihi contra musto disrumpatur alius? Hæc si cor-
rexeris nouarijsq; Saturne, tum demum effeceris, ut uita uere uita sit, fe-
stum uere festum: sin minus, illi quidem epulentur, nos autem interim
sedentes precabimur, ut simul atq; loti uenerint, puer subuersam am-
phoram rumpat, utq; coquus ius adurat, ac per obliuionē muriam pi-
scium in lentem infundat, utq; canis in domum irruens opsoniorum,
artificibus alibi intentis, extra deuoret uniuersa, præterea placente dimi-
dium.

diurnū, utq; sus ac ceruus, neq; nō suculæ inter assandum idem faciant, quod Homerus de solis bobus cōmemorat, imō uti non serpent solū, uerū etiam unā cum ipsis uerubus in montē abripiant sese fugiantq;. utq; ipsæ etiam aues pingues, iam adeptis plumis, & ad coquēdum apparatus, uolatu aufugiant, ne soli illis fruantur: quodq; futurum est illis grauissimū, ut formicæ tales, quales feruntur Indicæ, aurum ē thesauris effossum, noctu in publicum efferant, utq; uestis curatorū indigentia ita ab optimis muribus perforetur, ut cribrum uideri possit, nihilq; differat à casse uenatorio, utq; formosi illorum comaticq; puelli (quos Hyacinthos, aut Achilles, aut Narcissos appellare solent) dum ipsis poculum porrigunt, subito defluente coma calui fiant, & acutam ædant barbam, cuiusmodi in Comœdijs induci solent Sphenopogones, quibus à cuneata barba nomen inuentum est: utq; uertex illis asperis ac pungentibus pilis sit hirta, reliqui capitis parte nuda. Hæc atq; his etiam plura illis imprecabimur, nisi desināt usq; adeo suis priuatim studere commodis, uelintq; in cōmune diuites esse, nobis quoq; quantum æquum est impartientes.

SATVRNV MIHI CHARISSIMO SALVTEM.

Vid tu, obsecro, nugas istas ad me, ac de rebus huiusmodi scribis, iubesq; ut de integro bonorū faciā partitionem: quod quidē alterius munus fuerit, penes quem nūc est imperium. Etenim demiror te, si solus omnium ignoras, quemadmodum iam pridem regnare destiterim, ac priuatus esse coeperim, liberis partitus imperium: quanq; Jupiter præcipue rerum istiusmodi curam agit. Porro mea potestas nō nisi ad taxillos usq;, saltationes, cationes, & ebrietatē ualet, idq; septem nō amplius diebus. Itaq; grauioribus in causis, de quibus scribis, uidelicet de tollenda rerum inæqualitate, utq; ex æquo omnes aut opibus abundant aut egeant, Jupiter uobis operam dabit. Quod si quid in ijs quæ ad festū pertinent, uel fraude detractum est alicui, uel additum, id erit mearū partium iudicare. Iamq; scilicet diuitibus de cœnis, deq; auri hemina, neq; nō de uestibus, ut uobis quoq; ad celebrandū festū nō nihil mittant. Quandoquidē æqua sunt ista, decetq; illos facere quemadmodū prædicatis, nisi forte habēt isti, quod probabiliter ad hæc respondeant. In summa tamen illud scitote pauperes, uos longe falli, neque recte iudicare de diuitibus. Siquidem illos felices arbitramini, solosq; suauem uitam uiuere, propterea quod illis liceat opipare cœnare, uino suauī inebriari, formosis frui mulieribus, uestibus uti delicatis, uerū istam felicitatem cuiusmodi sit ignoratis: siquidem hæc res nō mediocribus curis eos distorquent, sed singulis inuigilare

inuigilare coguntur, ne quid rerum domesticarum dispensator fraudet, aut clanculum suffuretur, ne uinum aceſcat, ne frumentum uermibus corrumpatur, ne latro tollat pocula, ne populus credat calumniatoribus, ſi illum dixerint affectare regnum. Atqui hæc quidem quota pars eſt eorum, quæ iſtos diſcruciant? Quod ſi noſſetis metus & curas, quibus obnoxij ſunt, planè fugiendas uobis eſſe diuitias exiſtimaretis. Alioqui creditis uel meipſum uſq; adeo inſanum, ut ſi præclara res eſſet opulètia, aut regnū, deſiſturus hæc, alijsq; ea ceſſurus fuerim, patererq; ut nunc priuatus alieno parerem imperio? Quinpotius quū non eſſem ignarus huiuſmodi malorum, quæ plurima diuitibus ac regibus adſint neceſſe eſt, imperiū depoſui, idq; ſapienter. Nam quod tu nūc apud me deos obteſtans deplorabas, illos apris ac placentis expleri, uos contra, naſturtium, porrumue, aut cepe per feſti tempus, obſoni loco arrodere, cuiuſmodi ſit cōſidera. Etenim in præſens quidē utrūq; dulce eſt illis, minimèq; moleſtum. At poſtea res inuertitur. Quandoquidem uobis deinde non accidit, ut poſtridie ſurgatis, capitis dolore grauati ob temulentiam, quemadmodum illi, neq; ob immodicam ingurgitationem graue olentem, & acrem ſpiritum ructatis. At illi hoc quoq; fructus ferunt, ut quoniam magnam noctis partem uario coitu pro libidinis arbitrio trāſigunt, facile ſibi, uel tabem, uel tuſſim, uel morbum intercūtē, ex intemperato uoluptatū uſu colligant. Alioqui quotumquēq; potes oſtendere, qui non planè palleat, ac faciem cadaueroſam præ ſe ferat? Quotumquēq; autem, qui quum ad ſenectutem peruenit, ſuis ipſius pedibus ingreditur, ac non potius à quatuor baiulis geſtetur? foris quidem totus aureus, intus putris, ac pannofus, cuiuſmodi ſunt Tragica indumenta, ex pannis admodum uilibus conſarcinata. Vos autem quum moleſtum eſt, quod de piſcibus guſtare non liceat, quod inedia laboratis, non illud item cogitatis, eoſdem & podagræ, & tuſſis expertes eſſe, aut ſi quid aliud aliam ob cauſam illis incommodi contingit. Quāq; nec illis ipſis æque dulce eſt, quotidie, ſupràque ſatietatem iſtis uelci. Quin potius uideas eos nōnunq; ita holus ac lupinum appetere, ut tu nō æque leporem appetas, aut aprum. Vt de reliquis interim ſileam, quæ illos diſcruciant, puta ſi filius ſit luxurioſus, ſi uxor uel amans, uel amata à famulo, coacta magis q̃ ex animo cum illo dormiat. In ſumma multa alia ſunt, quæ uos ignorantes, tantū aurum illorum ac purpuram uidetis. Tum ſiquando uideritis eos albo prouehi curru, inhiatis & adoratis. Quod ſi illos contemneretis, neglegeretisq; neq; ad argenteum curru oculos haberetis intētos, neq; inter colloquendum, ſmaragdum annulo incluſum reſpectaretis, neq; ueſtes obiter contrectantes, molliciem admiraremini, ſed ſineretis eos

iplos sibi diuites esse, haud dubie futurum sit, ut ipsi uos ultro adirent, ad coenam rogarent, nimirum ut uobis ostendere possint lectos, mensas, ac pocula. Quarum rerum nulla sit utilitas, si sine teste possideantur. Certe reperietis pluraque hæc illos uestra causa parare, non quo utantur ipsi, sed uti uos admiremini. Hæc ad consolandos uos scribo, utranque uitam cognitam habes. Conuenitque ita festum agere, ut cogitetis omnibus breui decedendum è uita, & illis, depositis opibus, & uobis, relicta paupertate. Quanquam & illis scribam, sicuti sum pollicitus, certumque scio eos non neglecturos literas meas.

SATVRNVS DIVITIBVS SALVTEM

PAVPERES nuper ad me datis literis inculsarunt uos, qui nihil ipsis ex facultatibus quas possidetis, impertimini, atque omnino postularunt, ut omnia bona facere omnibus communia, ut ad singulos illorum sua pars rediret. Aequum enim esse, ut rerum æqualitas constitutur, neque decere, ut huic supersit, ille nullo modo sit particeps uoluptatum. Ego uero respondi, hisce de rebus rectius Iouem consideraturum. Caterum de presenti negotio, deque iniurijs, quibus sese per festos dies affici putant, uidebam mei officij esse sententiam ferre, sumque pollicitus me uobis scripturum. Sunt autem quæ postulât hæc, ut mihi quidem uidetur, æqua. Nam quo pacto, inquit, tanto frigore horrentes, tantæque obnoxij esuritioni, postea diem etiam festum celebrare possimus? Quare si uellem & illos festi participes esse, postularunt ut cogerem uos, ut & de uestibus illis impertiarni, si quæ supersunt pinguiore, quam quæ uobis conueniant, utque de auro nonnullas guttulas in illos distilletis. Quod si ista feceritis, inquit, non erit amplius disceptatio inter uos de bonis apud Iouem. Sin minus, minitantur sese ad nouam rerum partitionem prouocatuuros, ut primum Iupiter pro tribunali sedere coeperit. Atque hæc quidem facere uobis nequaquam graue fuerit, impertiri non nihil de tantis opibus, quas possidetis, & recte possidetis. Quin de cœnis quoque, ut uobiscum cœnarent, & hoc literis addendum putarunt, quemadmodum uos in præsentia foribus oclusis, soli delitijs frueremini. Quod si quando uobis uisum fuerit, & illorum quempiam post longum tempus conuiuio adhibere, plus esse molestiæ in cœna, quam uoluptatis, multaque illic in pauperum contumeliam fieri, uelut illud, Cum non eodem de uino bibant, dii boni, quam illiberale, planè dignum, in quo & illi debeant accusari, qui non surgant potius, abeantque, toto conuiuio uobis solis relicto. Quamquam negant sese etiam ad satietatem ex illo qualicunque uino bibere. Propterea quod uestri pincernæ, aures habeant cæra obturatas, quemadmodum

dum olim Vlyssis socij . Porro reliqua usq; adeo sunt turpia ut pigear commemorare, quæ de carniū partitione criminantur, deq; ministris, qui cum uobis assistāt, donec plusq; ad plenum expleamini, ipsos prætercurrunt, aliq; huius generis permulta sordida, minimèq; digna uiris ingenuis . Proinde æqualitas, res est omnium iucundissima, maximeq; conuiuijs congruens. Atq; hac de causa, uobis æquus ille partitor in conuiuijs præficatur, ut æquam omnes habeant portionem . Videte igitur ne posthac uos iterum accusare possint . Quin potius honorabūt uos, & amabunt, si paucula ista à uobis acceperint, quorum impendium à uobis nec sentietur quidem, penes illos muneris in tempore dati memoria semper māsura est. Præterea nec rempublicam administrare possitis, ni pauperes unā uobiscum in ea uersentur, milleq; modis felicitatem uestram adiuuent . Neq; enim habituri estis, qui diuitias uestras suspiciant , si soli atq; apud uos ipsos in tenebris eas possideatis. Videat igitur uulgus , mireturq; uestrum argentum , mensas, & quem admodum præbidentes ad potandum inuitetis . Dein illi inter bibendum poculum undiq; contemplantur , ac pondus expendant, manu librantes . Tum argumenti absolutam cælaturam, Tum auri uim, uicissim artem condecorantis . Nam in istum modum , non solum illi uos probos uiros & humanos prædicabunt , uerumetiam inuidiam illorū effugietis. Quis enim inuideat impertienti, dantiq; quod æquum est ? Quis non potius optet, ut q; diutissime uiuens, bonis suis fruatur? Verum ut nunc res uobis habent , & felicitas uestra teste caret , & diuitiarum inuidiosæ, & insuauis uita. Neq; enim perinde iuuat, opinor, si quis solus expleatur, quemadmodum aiunt leones facere , & ex luporum genere, quos solitarios uocant, q; si cum lepidis hominibus, ac per omnia gratificari paratis, cōuiuatis . Qui primum non sinent cōuiuium surdū aut mutum esse , uerum consuetudine sua fabulas conuiuijs aptas, dicteriaq; minime molesta, uariasq; uoluptates adferent. Quibus rebus tempus iucundissime transigitur. Idq; gratum est Baccho, gratum Veneri, gratum etiam Gratijs. Deinde postero die, dum comitatē uestram referunt , beneuolentiam uobis conciliant . Hæc grā magno fuerant emenda. Nam illud à uobis sciscitabor , si pauperes abeant taciti , sicut enim fingamus , nōne uos ea res ureret, cum non haberetis, quibus ostētaretis purpureas uestes, comitum multitudinem, annulorum magnitudinem? Neq; iam libet referre necessario futurum , ut pauperum insidiæ, atq; odia in uos oriantur , si soli delitijs frui uelitis . Nam quæ minantur uobis imprecatorios sese, prorsus abomināda sunt. Ac dii prohibeant, ne unq; ad eiusmodi imprecationes uenire cogātur. Quando quidem si id fiat, neq; intestina posthac gustabitis, neq; placentam, ni-

LVCANI EPIST. SATVRNALES.

si siquid canis reliquum fecerit. Præterea lenticula saperdæ liquamē uobis habebit. Porro sus aut ceruus interim dum assantur, è ueru in montes aufugere parabunt. Tum aues quoq; pingues absq; alis fugam molientes, ad pauperes auolabunt, Deniq; quod est omniū grauissimū: pocillatores formosissimi repente uobis calui fient, idq; etiā fracta amphora. Super his rebus consulite, quæ & festo sint digna, & uobis q; maxime tuta, atq; illis paupertatis onus subleuate, exiguo uestigali illos amicos habituri, neutiq; malos.

DIVITES SATVRNO 8.

VM PVTAS Saturne, de rebus istis ad te solum scripsisse pauperes? Quin potius Iouis ipsius aures iam obsurduerunt illorum querelis, dum hæc eadem uociferantur, ac nouam rerum partitionem flagitant, ac simul & fatum incusant, quod non æqualiter distribuerit, & nos, quod nihil ipsis uelimus impertiri. Verum nouit ille, quippe cum sit Iupiter, penes quos sit culpa, eóq; illos plerūq; obaudit. Nihilominus tamen purgabimus nos tibi, quandoquidem hoc certe tempore princeps noster es. Nos enim omnia ista quæ scribis, ob oculos habentes q; sit honestum de magna rerum copîa opitulari ijs, qui indigent, quantóq; sit iucundius, simul cū pauperibus uersari, & conuiuium agitare, ad eum modum assidue facimus, adeóq; in ratione uitæ nos æquamus, ut nihil possit incusare is, quem ad conuictum admittimus. Verum illi primum aiunt sibi paucis opus esse. Dende ubi semel illis fores aperuerimus, nunq; desinūt alia super alia postulare. Quod nisi protinus omnia, simulq; cum dicto acceperint, mox paratum odium, in promptu conuitia, etiā si quid de nobis sit mentiendum. Porro qui audiunt, fidem illis habent, rati uidelicet illos probe scire quæ dicunt, propterea quod nobiscum consuetudinem habuerint. Ita fit, ut in alterutrum incidamus, ut aut si nihil demus, illos prorsus habeamus hostes, aut profusis omnibus, ipsi protinus egeamus, iamq; in pauperum gregem ueniamus. At cætera quidem utcunq; ferenda sunt, uerum inter cœnas ipsas non satis habēt ingurgitari cibis, atq; aluum explere, sed ijdem ubi plus satis adbibierint, tum aut puellæ formosæ cyathum porrigentis manum uellunt, aut concubinam, uxoremue sollicitant. Postremo conuomito conuiuio, postero die nobis obtrēctāt, narrantes quēadmodum sitierint, esurierintq;. Quod si hæc aduersus illos mentiri uidemur, uester ille parasitus Ixiōn in memoriam redeat, qui ad communis mensæ honorē admissus, ac uobis dignitate æquiparatus, iam ebrius uir ille egregius, Iunonem adortus

adortus est. Hac atq; huiusmodi sunt, propter quæ in posterum statuimus, quo res nostræ sint in tuto, ne posthac illis in domum aditum præbeamus. Quod si te autore, pacto recipiant, sese moderate petituros, quemadmodum nunc aiunt, neq; quicq; flagitiose in cōpotationibus admissuros, age, cōuiuant nobiscum, simulq; cœnēt bonis auibus. Ac de tunicis, sicuti iubes, mitemus, & de auro, quantum facultas patiet, ac sumptus augebimus. in summa, nihil omitemus officij nostri. modo uicissim desinant ipsi arte nobiscum uiuere, sintq; pro parasitis & adulatoribus amici. Ita nihil erit, quod in nobis desyderes, si ipsi quoq; suo fungi uolent officio.

LVCIANI SATVRNALIUM FINIS.

LVCIANVS DE LVCTV, DES. ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

PERAEPRECIVM sanè fuerit obseruare ea, quæ in luctu uulgo tum dicantur, tum fiant, item quæ dicantur ab ijs, qui eos consolantur scilicet, quæq; nō ferenda putent, lugentes ea quæ sibi acciderunt, & sibi ipsis, & ijs quos flēt. Cum haud quæq; pernouerint mala ne sint ista, ac dolenda, an contra iucūdiora melioraq; ijs quibus accidunt. Sed ex more & consuetudine dolorem accersunt. Itaq; cū mortuus fuerit aliquis, faciūt ad hunc modū. Quin prius uolo tibi narrare, quas habeant de morte ipsa opiniones. Sic em̄ palam fiet, qua gratia superuacanea ista moliantur. Vulgi quidem hominum multitudo, quos sapientes isti uocant idiotas, Homero, Hesiodo, reliquisq; fabularum autoribus, super his fidem habentes, & illorum poësim pro lege ducentes, locum quendam subter terram profundum esse putant, quem tartarum uocant. Eum existimant magnum & spaciolum esse, caliginosum atq; opacum, qui tamen istis haud scio quo pacto illustrari uidetur. quo singula quæ illic sunt, introspeciant. Tum regnare in hoc specu Iouis fratrem, cui nomen Plutoni, ut mihi retulit quidam harum rerum mire peritus, ob id eo uocabulo honestatū, quod mortuorum copia diues esset. Porro Plutonem hunc inferorum rempublicam, & manium uitam constituisse in hanc formam. Nam forte obtigisse huic, ut uita defunctis imperaret. Quos ubi demissos receperit, arreptos uinculis ineffugilibus coërcet, nulli prorsus permittens, ut ad superos redeat, præterq; admodum paucis ex uniuerso æuo, idq; grauissimis de causis. Interluitur aut̄ regio illius, fluuijs & magnis &

gnis & horrendis, uel solo nomine. Siquidem Cocyti, Phlegetontes, atq; huiusmodi uocabulis appellantur. Quodq; est grauissimum, præiacet Acherontica palus, quæ prima excipit obuios, quam non possis neq; transmittere, neq; transire sine uectore. Nam & profundior est, q̃ ut pedibus transiri possit, & spaciosior, q̃ ut tranari queat. In summa huiusmodi est, ut nec auiū manes possint eam transuolare. In ipso uero descensu, portaq; que quidē est adamantina, Aeacus est, regis patruelis, cui mandata est custodia, iuxtaq; hunc canis triceps, sæuus admodum. Is aduenientes satis amice, pacateq; intuetur. Cæterum si quis conetur aufugere, latrat, territosq; in specū redigit. Iam qui transmissa palude ingressi sunt, eos excipit pratum ingens, Asphodelo confitum, ac fluuius memoriæ hostis, eoque Lethe nomen est inditum. Nam hæc uidelicet priscis illis mortalibus narrarūt, qui illinc redierant. Nempe Alcestis & Protefilaus, Thessalus uterq;, neq; non Theseus Aegeo prognatus, & Homericus Vlysses, testes admodum graues, digniq; quibus habeatur fides, qui mihi non uidentur è fonte illo bibisse, alioqui non meminissent horum. Itaq; Pluto & Proserpina, ut aiebant illi, rempublicam administrant, rerumque omnium dominatum obtinent. Sed inferuiunt his, & in administrando principatu adiuant ingens turba, Furia, Poena, Terrores, ac Mercurius, quanquam is sanè non adest perpetuo. Praefecti autem & satrapæ & iudices sedent duo, Minos & Rhadamanthus, uterq; Cretensis, uterq; Iouis filius. Atq; hi quidem bonos ac iustos uiros, qui cum uirtute uitam perogissent, ubi iam multi collecti fuerint, uelut in coloniam quandā emittunt in campum Elysium, uitā optimam inibi uicturos. Quod si malos aliquos ceperint, hos Furijs traditos, in impiorum locum efficiunt, pro ratione malefactorum puniendos. Quo quidem in loco, quid tandē mali non patiuntur? torti, exusti, à uulturibus arrosi, rota circumacti, saxa sursum uoluentes. Nam Tantalus ipse ad paludem stat in periculum adductus, ne siti moriatur infelix. Rursus alij mediocris uitæ, sunt autem hi complures, uagantur in prato sine corporibus iam umbræ facti, & ad tactum ceu fumus euanescentes. Aluntur autem uidelicet nostris libationibus inferijsq; quæ sepulchris inferuntur. Adeo ut si cui nullus sit in terra reliquus amicus aut cognatus, hic mortuus, ieiunus ac famelicus inter illos uersatur. Hæc usq; adeo ualide uulgi animos peruaferunt, ut simulatq; familiaris quispiam mortuus fuerit, primum obulum illi in os imponant, traiectionis mercedem, quam uectori daturus sit, nec illud prius expendunt, cuiusmodi nomisma legitimū sit, ambuletq; apud inferos, & apud illos ualeat, Atticus, an Macedonicus, an Aeginēsis obolus. At ne id quidem cogitāt, multo satius esse non

nō posse nauū reddere. Sic enim fiet, ut non recipiente portitore, post liminio redeant in uitam. Post hæc lotos eos, perinde quasi tartarea palus non satis sit idonea lauandis his, qui illic degunt, & unguentis optimis uncto corpore, iamq; uicta graueolentia, tum coronatos pulcherrimis floribus proponunt splendide uestitos, ne uidelicet algeant per uiam, neue nudi conspiciantur à Cerbero. Accedunt ad hæc mulierum eiulatus, omnium certe lachrymæ, pectorum planctus, comæ dilaniatio, genarum cruetatio. Alijs autem & uestis discerpitur, & puluis capiti inspergitur, adeo ut uiuentes miserabiliores sint mortuo. Nā illi humi uoluantur sæpenumero, capita solo allidunt. Hic uero decorus ac formosus, ac diligentissime coronatus, sublimis propositus est, & excelsus, uelut ad pompam adornatus. Deinde mater, atq; adeo pater quoq; ex medijs cognatis progressus, ac mortuo circumfusus, (Nā finge iuuenem aliquem, ac formosum propositum esse, quo magis in hunc cōpetat actio fabulæ) absurdas ac stultas uoces emittit. Ad quas mortuus ipse responsurus sit, si contingat uocem recipere. Ait enim pater, flebili quadam uoce uerbum unumquodq; producens in longum: Fili iucundissime, peristi mihi, mortuus es, ante diem præreptus es, me super hæc misero solo relicto. Non duxisti uxorem, non parasti liberos, non militasti, non coluisti agros, non ad senectam peruenisti, non comessaberis posthac, non amabis fili, neq; cum æqualibus in cōpotatione inebriaberis. Porro hæc atq; id genus alia dicit, quasi putet filiū adhuc rebus his egere post obitum, ac desiderare quidem, uerum potiri non posse. Sed quid hæc loquor? Quot enim sunt qui equos ac concubinas, rursum alij, qui pincernas etiam in funere mactarunt, qui uestem, reliquumq; mundum pariter in rogi iniectum exusserunt, aut unā cum cadauere sepelierunt, perinde quasi illic sit usus, & apud inferos fruiturus? At senex iste luctum agens, hæc omnia atq; his etiā plura quæ dicit, neq; filij causa iactare uidetur, ut quem sciat non auditurum, etiam si Stentorem clamore uincat, neq; rursum sua ipsius gratia. Satis enim erat illi, cogitare, & cognoscere, uel sine uoce. Nihil enim opus est, ut quis apud sese damet. Superest igitur, ut ad hunc modum delyret, ob eos qui adsunt, cū nesciat neq; quid acciderit ipsi filio, neq; quo concefferit. Imò cum ne suam quidem ipsius uitam, cuiusmodi sit perpenderit, Neque enim alioqui ceu rem acerbam grauiter ferret, illum ex hac demigrasse. Filius igitur huic ita responderit, exorato Aëto atque Orco, quo liceat tantisper è specu proferre caput, dum patrem insanientem compescat: Homo infelix quid damas? Quid mihi molestus es? Desine uellicare comam, ac uultus etiam cutem lacrare. Cur mihi conuiuium facis, ac miserum appellas, & infortuna-

fortunatum, qui iam sim te multo tum melior, tum felicior? Aut quid acerbi mihi putas accidisse? An quia non sim factus senex talis, qualis es tu, capite caluo, facie rugosa, incuruus genibus, segnis, in summa, totus aetate putris, multis expletis Triacadibus & Olimpiadibus, denique ad istum modum delirans apud testes tam multos? O demens, quid tibi uidetur in uita boni, quo posthac non simus potituri? Nimirum computationes dicis, ac coenas, uestemque & concubitus, eoque metuis, ne rerum harum inopia peream. Non cogitas autem, longe bellius esse, non sitire, quam bibere, non esurire, quam edere, non algere, quam uestibus abundare. Age igitur, quandoquidem ignarus uideris, docebo te lugere uerius. Iamque denuo incepto luctu, dama. Fili miser, non amplius sities, non amplius esuries, non amplius algebis. Peristi mihi infelix, quod morbos effugeris, qui febre iam non timeas, non hostem, non tyrannum, non amor discruciat te, non auocabit coitus, neque huius rei causa bis aut ter quotidie perdes impensam. Heu calamitatem. Neque conteneris factus senex, neque molestus eris iuuenibus si quando conspiciaris. Haec si dixeris pater, an non putas te multo uerius, magisque ridicula dicturum, quam ista quae modo? At uide ne illud te male habeat, dum noctem, quae apud nos est, magnamque cogitas caliginem, proinde metuis, ne tibi praefocer, condusus in monumento. Verum in his illud oportet perpendere, oculis putrefactis, atque adeo exustis (siquidem paulopost exurere me decreuistis) nihil opus erit, nec ad tenebras, nec ad lumen inspiciendum. Atque ista fortassis utrumque ferenda. Verum eiulatus iste uester quid mihi confert? aut quid ista peccatorum ad tibiam modos percussio? aut quid mulierum immodica lamentatio? Quid autem saxum, quod sepulchro imponitur, coronis ornatum? Aut quid ualet, quod merum infunditis? Num putatis illud ad nos destillaturum, & ad Orcum usque permeaturum? Nam de parentalibus ipsi quoque, ni fallor, uidetis, quod ex apparatu potissimum ad nos redire debuerat, id fumo correptum, sursum in caelum abire, neque quicquam iuuare nos, qui inferne agimus. Porro quod superest, puluis est inutilis, nisi creditis nos cinere uesci. Non est usque adeo sterile, neque infrugiferum Plutonis regnum, neque nos destituit Asphodelus, ut a uobis cibos huc deportemus. Itaque iuro per Tisiphonem, iam pridem mihi libebat uehementer exclamare super his, quae & faciebatis, & dicebatis, sed uetabat linteum ac lanae, quibus mihi fauces obligastis.

Atque ita profato, mors ultima lumina clausit.

Sed dicito per Iouem, si conuersus ad eos mortuus ille loquatur haec, cubito innitens, an non uidebitur rectissime dicturus? Attamen uecordes isti uociferantur, & accersito quopiam lamentorum artifice, qui multas antiquas calamitates in unum congerat, certaminis adiutore, &

re, & amentia chorago abutuntur, ubicūq; coeperit ille, ipsi ad melos
 eiulatu respondent. Verum quātum ad lamentationes attinet, omni
 bus eadem est ineptiendi consuetudo. At deinceps sepultura rationē
 in uarios diuidunt modos. Nam Græcus exurit, Persa defodit, Indus
 adipe suillo oblinat, Scythia deuorat, muria condit Aegyptius. Atq; hie
 quidem (rem à me uisam narro) desiccatum cadauer, conuiuiam & com
 potorem adhibet. fit autem frequenter, ut Aegyptium aliquem indi
 gentem pecuniæ, leuet egestate pignus frater aut pater in tempore fa
 ctus. Nam libationes, pyramides, columnæ, tituli, ad breue tempus du
 ratura, an non superuacanea, & ludicris simillima? Sunt uero qui ludos
 quoq; constituent ad sepulchrum, ac funebres orationes habeāt, per
 inde quasi patrocinentur, ac testimonium perhibeāt defuncto apud
 inferos iudices. Post hæc omnia, superest exequialis cœna. Iāq; adsunt
 necessarij, ut defuncti parentes consolentur, suadentq; uti cibum capiāt,
 quāq; illi per Iouem non illibentes ad id compelluntur, quippe perpe
 tuum iam triduū enecti fame. Et quousq; quæso flebimus? Sine quies
 cant Plutonis manes. Quod si tibi deliberatum est omnino flere, uel
 ob hoc ipsum cibus est capiendus, quo tanto luctui par esse possis. Tū
 deniq; tum ex omnibus contexuntur duo uersus Homerici.

Nam coepit meminisse cibi Niobe auricapilla.

Tum illud.

Vita defunctos flere haud finit alius Achiuos.

At capiunt quidem illi, sed initio pudibundi, uerentesq; ne post charis
 simorum obitum uideantur adhuc affectibus humanis commoueri.
 Hæc atq; his longe magis ridicula reperiet, quisquis obseruarit ea, quæ
 sunt in luctu, propterea quod uulgo existiment mortem summum
 esse malum.

LVCIANI DE LVCTV FINIS. DES. ERAS ROT.
 INTERPRETE.

ABDICATVS LVCIA

NI, DES. BRASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

Quidam abdicatus artem medicinæ didicit. Patrem infania labo
 rantem, reliquis medicis desperantibus, dato pharmaco cum sanasset,
 denuo receptus est in familiam. Post hæc nouercam infania correptam
 sanare iussus, abdicatur.

Haud

HAVD QVAQVAM noua sunt hæc Iudices, neq; mi-
 randa, quæ in præsentia facit pater, neq; nunc pri-
 mum ad hunc irascitur modum, uerum hæc lex illi fa-
 cilis est, & asuetus ad hanc causam accedit. Verum
 illud mihi nouo calamitatis genere accidit, quod cū
 nullum proprium sit crimen, quod mihi possit impo-
 ni, tamen in periculum uocor, ne pœnas dem artis nomine, nisi huic iu-
 benti per omnia parere possit. Qua quidem re quid fieri possit absur-
 dius? uti curem ex præscripto, non iam quatenus ars ualeat, sed pa-
 tris arbitrato. Quare optarim equidem ut medicorum ars, eiusmodi
 quoq; remedium aliquod haberet, quod non modo laborantes in-
 sania, uerum etiam præter æquum irascentes liberare possit, nimirum
 quo liceat & patris iracundiæ mederi. Nunc autem ipsa quidem insa-
 nia leuatus est, cæterum iracundia magis etiam exasperatur. Quodq;
 est omnium grauissimum, erga cæteros omneis sanus est, in me unū
 insanit, à quo morbo fuit liberatus. Videtis igitur cuiusmodi merce-
 dem curationis feram, cum rursus ab illo abdicor, iterum alienor à
 familia, ceu ob id ipsum ad breue tempus receptus, ut maiore infamia
 sapius eijcerer domo. At ego quidem in his quæ præstare queam, ne
 expecto quidē patris iussum, ut qui pridem non accersitus ad opitu-
 landum accesserim. Verum ubi res est eiusmodi, ut nulla omnino spes
 sit, tum nec aggredi uelim. Porro in hac muliere multo etiam minus
 ausim, neq; id temere. Siquidem reputo quæ in me facturus sit pater,
 si res non successerit, cum iam abdicet nondum aggressum curationē.
 Quare doleo Iudices, noueræ uicem, grauiter laborantis. Erat enim
 proba. Deinde patris nomine, quem huius morbus excruciat. Ma-
 xime tamen mea ipsius causa, qui uidear immorigerus patri, cum non
 possim quæ iubeor præstare, partim ob morbi magnitudinem, par-
 tim ob artis imbecillitatē. At sanè non arbitror æquum esse ut abdi-
 cer, si quod efficere non queam, id ne recipiam quidem. Itaq; quibus
 de causis prius abdicarit me, facile fuerit ex hoc negotio cōiicere. Quā-
 quam ad illas opinor, satis respondi, ipsa post acta uita. Ad hæc au-
 tem quæ nunc obijcit, pro uitili sum responsurus, si prius de statu meo
 pauca uobis exposuero. Ego intractabilis ille, & immorigerus, pa-
 trem dedecorans, & indigna genere meo patrans. id quidem tempo-
 ris multa id genus uociferanti, ac sine fine occlamanti, paucis contra-
 dicendum esse duxi. Verum domo cedens, existimaui mihi grauif-
 simi iudicij instar fore, uerumque calculum, ita actam deinde ui-
 tam,

tam , ut appareret me à paternis illis criminibus quàm longissime abesse , sed potius honestissimis studijs dedisse operam . cumq; optimis uiris habuisse consuetudinem . Iam uero & eiusmodi quiddã prospiciebam , ac suspicabar fore , ut aliquando pater , qui non admodum animo constaret , mihi sine causa succenseret , falsãq; in filium crimina strueret . Neq; deerant qui ista morbi initium interpretarentur , minasq; ac tela paulo post irruituri mali . Nempe odium absq; causa , mores asperos , conuitia parata , censuram seueram , clamorem , iracundiam , in summa , omnia plena bilis , unde usu uenturum credebam , ut mihi aliquando arte medicinæ foret opus . Proinde foras profectus , ac probatissimorum , quos in peregrinis regionibus nancisci potui , medicorum usus doctrina , plurimo labore , uehementiq; animi studio artẽ perdidici . Porro domum reuersus , offendo patrem manifesta iam insaniam laborantem , & ab huius loci medicis desperantibus destitutũ , qui non altius introspiciunt , nec admodum exacte morbos dijudicant . At ego sanè sicuti par erat facere frugi filium , neq; superioris abdicationis iniuriam recordabar , neq; ut accerserer operiebar . Neq; enim erat quicquam , quod illi proprie imputare possem . Verum peccata illa omnia fuerant aliena . Nempe quemadmodum modo dicebam , ipsius morbi . Ergo cum inuocatus accessissem , non sum equidem protinus medicatus , neq; enim hic nobis mos est , neq; id præcipit ars , uerum illud omnium primum iubemur obseruare , sanabilis ne sit morbus , an insanabilis , atq; artis terminos prætergressus . Actũ si eiusmodi fuerit malum , ut commode possimus aggredi , aggredimur , totõq; adnitimur studio , ut ægrotum seruemus . Quod si uiderimus iam inualuisse , superasseque , nec manum admolimur omnino , idq; uetustam quandam legem eorum , qui primi medicinæ prodiderunt artem , secuti . Qui negant tentandos esse morbos , qui iam inualuerunt . Itaque cum patrem adhuc intra spem esse perspicerem , neque malum supra artis uires esse , diu obseruatis ac pensatis singulis , ita demum aggrediebar , ac pharmacum fidenti animo porrexì . Multi sanè eorum qui tũ aderant , suspectam habebant administrationem pharmaci , calumniantes curationem meam , iamque parabant in ius uocare me . Aderat autem & nouerca pauida atque diffidens , non id quidem odio mei , sed quod metueret , utpote probe sciens illum grauitè laborare . Nam sola nouerat omnia , quippe familiaris & assidue conuiuens ægrotanti . Attamen ego nihil his rebus deterritus , sciebam enim futurum ut mihi signa non mentirentur , neque falleret ars , adhibui curam , obseruato tempore idoneo . Quanquam erant amici nonnulli , qui mihi consilium darent , ne fiderem , ne forte si res male successisset ,

successisset, maiorem aliquā calumniam mihi accerferem, quasi patrē ue-
 neno ultus essem, memor iniuriatū, quibus me affecerat. In summa, ille
 protinus cōualuit, pristinae redditus sanitati, cognouitq; omnia. Fami-
 liares admirabantur, deniq; laudabat & nouerca, ac palām omnibus
 utriusq; nomine gaudebat, tum mihi laudem affecuto, tum illi ad sa-
 nam mētem reuerso. Atq; hic quidem, nam illud de eo testari possum,
 neq; contatus, neq; quopiam his de rebus in consiliū adhibito, simul-
 atq; rem omnem ē familiaribus cognouit, irritam fecit abdicationem,
 ac denuo me filium fecit, seruatorem ac beneficū appellans, confitens
 sese certum experimentum mei cepisse, deq; illis ante factis semet ex-
 cusans, Id factum compluribus attulit uoluptatem, nimirū quotquot
 aderant probi. Cæterum urebat eos, quibus abdicatio filij iucundior
 fuerat reuocatione. Proinde uidebā tum non eodem modo ea re gau-
 dentes omnes, sed erat cuius & colorem illico uerti sensi, & oculos turba-
 ri. & uultum iracundum, quemadmodum ex inuidia, odiq; solet ac-
 cidere. Nos igitur ut est consentaneum, in complexibus & animi
 gaudijs uersabamur, utpote utroq; alteri reddito. Cæterum nouer-
 ca paulopost ægrotare protinus cepit, morbo, iudices, graui, & impo-
 tēti. Nam statim obseruabam, ut nascebatur malū. Neq; enim simplex
 erat, aut leuis insanix species, quin potius uetus quidam morbus, qui
 iam pridem delituerat in animi domicilio, erupit, uictorq; in apertum
 prodijt. Sunt autem nobis cum alia multa signa, insanabili laboran-
 tis insania, tum illud commune in hac obseruauī muliere. In cæteros
 placatior est, ac mitis, atq; illis præsentibus conquiescit morbus. Quod
 si quem conspexerit medicum, imò si uel audierit tantum de medico,
 in hunc supra modum incenditur. Quod & ipsū argumento est, illā
 graui & insanabili teneri malo. Hæc cum perspicerem, equidem acer-
 be ferebam, miserebatq; mulieris, ut debui, præter meritum tanto la-
 borantis infortunio. Pater uero ob imperitiā, neq; enim nouit, uel
 originem mali, quo tenetur, uel causam, uel morbi magnitudinem, ius-
 sit uti medicaret, ac simile pharmacum exhiberem, arbitratus idem es-
 se insanix genus, eundem morbum, eandem ægronationem, quæ si-
 milem curandi rationem admitteret. Verum ubi id quod erat uerissi-
 mum dico, fieri nullo pacto posse, ut mulier seruetur, fateorq; me mor-
 bo imparem esse, indignatur, ac succenset, aitq; me studio detrectare,
 ac mulierem destituere, mihi crimini uertens artis imbecillitatem. Atq;
 huic quidem accidit, quod solet ijs qui dolent. Succēsent enim omnes
 ijs, qui libere uerum loquūtur. Tamen ego sanè pro uisibus illi respon-
 debo, tum meo ipsius nomine, tum artis. Ac primum quidē à lege su-
 mam initium, per quam hic me parat abdicare, ut intelligat sibi non
 esse

esse posthac eandem abdicandi facultatem, quæ prius fuit. Neque enim legislator omnibus, ô pater, istam potestatem permittit, neque uti quoslibet filios, neque quoties libuerit, abdicet, neque quibuslibet de causis iurum quemadmodum patribus concessit, certis de causis irasci, ita prospexit & liberis, ne id immerentibus accadat. Eaque gratia iussit, ne libera esset, ac citra iudicium uindicta, sed ad iudices uocat, æstimatores constituit, qui neque per iracundiam, neque per calumniam, quod iustum sit iudicent. Nouerat enim frequenter accidere multis, ut ob causas iniquas ad iram commouerentur, hic quidem alicui falsæ calumniæ credens, ille famulo fidem habens, aut uxori cuiuspiam inimicæ. Quare noluit rem iniudicatam agi, neque indefensa causa liberos statim capi, uincique, uerum & aquam infundit, & ratio redditur, & nihil inexcussum relinquitur. Quandoquidem solum hoc autoritatis datur patri, ut ad iudices uocet, uerum iudicandi autoritas, an merito accuset, id penes uos, qui iudicio præsidetis. ac nondum spectate crimen, quod mihi imponit, cuiusque gratia nunc indignatur, uerum illud prius expendite, num posthac illi ius sit abdicandi, qui semel abdicauerit, iamque sit usus facultate, quam lex cõcedit, atque hanc paternam potestatem expleuerit, deinde rursus in familiam receperit, ac superiorem abdicatione irritam fecerit. Nam ego certe iniquissimum istud esse dico, ut libetorum quoque sint infinitæ poenæ, ut multæ condemnationes, ac metus perpetuus, utque lex nunc irato inferuiat, mox deinde faciat irritum, quod actum est, rursus ut eodem modo ualeat, in summa, ut ius sursum ac deorsum torqueatur, utcumque patribus pro tempore uisum fuerit. Verum initio quidem æquum erat uti concederet, cumque indignante pariter indignaretur, ac puniendi ius faceret ei, qui genuisset. Porro ubi semel potestatem absumpsit, ac lege sit abusus, iracundiam expleuerit, post hæc rursus in familiam receperit, & in hanc opinionem discesserit, ut frugi putet, in his perseueret necessum est, neque postea resiliendum, aut retractanda sententia, neque rescindendum iudicium. Neque enim scire poterat, opinor, is qui natus fuerat, frugi ne, an contra esset euasurus. Atque hanc ob causam permissum est, ut genere indignos abdicent, quos cum educabant, cuiusmodi essent futuri nesciebant. Cæterum ubi non coactis, sed suapte sponte atque autoritate ex sese comprobatum recipit, qua deinde ratione possit mutare factum, aut quis legis usus superest? Etenim ipse legislator hunc ad modum tecum egerit. Hic si improbus erat, dignusque quem abdicares, quid accidit uti renocares? Cur denuo in familiam reduxisti? Cur legem irritam fecisti? Nam liber eras, tibi que in manu erat ista non facere. Neque enim tibi concedendum est, ut legibus tuo arbitrati abutaris, utque iudicia utrumque mutatus sit animus tuus, eò trahantur. Neque

uti nunc irritentur leges, nunc rursus ualeant, iudices interim testes se-
deant, uel ut rectius dicam, ministri tuæ uoluntatis, modo punientes,
modo absoluentes, quodcumq; tibi uisum fuerit. Semel genuisti, se-
mel educaisti, pro his semel item abdicare potes, atq; ita potes, si istud
merit o facere uidearis: uerum ut hoc fiat sine fine, ut perpetuo, ut fre-
quenter, ut facile, id uero supra patris ius est. Quare per Iouem iudices,
ne permittatis huic, ut qui sua sponte receperit, superioris iudicii senten-
tiam irritarit, iram damnarit, rursus ad eandem prouocet poenam, &
ad patriam recurrat potestatem, cuius tempus iam excessit, euauitq;
priuilegiū, nec huic uni quicquam ualens, quippe antehac consumpta.
Etenim illud considerate, quemadmodum in reliquis iudicijs, ubi
iudices sortibus ferunt sententiam, si quis perperam pronunciatum ex-
istimat, permittit alios adire iudices. Porro si qui ipsi suapte sponte iu-
dices constituerint, delectisq; arbitris causam cōmiserint, posthac non
idem licet. Etenim si quis, quorum sententijs initio stare nō cgebatur,
hos sponte delegerit, iam æquum est boni consulere quæ statuerint. Iri-
dem sanè tu quoq;, quem antea liberum erat non recipere, nisi dignus
maioribus uideretur, hunc si probum arbitratus esse, denuo recepisti,
iam deinde non erit abdicandi ius. Siquidem indignum esse in quem
ista denuo fiant, ipse testatus es, iam de integro frugi filium esse con-
fessus. Itaq; non conuenit poenitere receptionis, sed firma reconciliatio
sit oportet, nimirum post toties pronunciatam sententiam, ac rem bis
iudicatam, primum cum abdicares, alterum, cum ipse mutaisti consiliū,
mecq; in familiam reuocasti, rescissi s decretis superioribus, cōfirmas illa
quæ postea sunt placita. Proinde perseuera in his quæ proxime statui-
sti, tuumq; ipsius iudicium serua. Pater sis oportet, quandoquidem id
abs te decretum, id probasti, id ratum fecisti. Ego quidem si natura nō
essem filius, sed adoptatum abdicare uelles, ne tum quidem existima-
rim tibi licere. Quod enim initio liberum erat nō facere, id semel factū,
iniquum est rescindere. Porro eum qui primum natura sic filius, postea
iudico, sententiæq; accersitus, quæso num par est rursus expellere, &
eadem familiaritate priuare sapius? Age quid si forte seruus essem, ac
tu quidem primum improbum esse ratus, in uincula coniecisses, dein-
de ubi cognitum est me nihil peccasse, manumisisses, num tibi liceret, ut
cumq; contigerit irasci, rursus in eandem reuocare seruitutem? Minime
liceret. Istiusmodi igitur acta, leges firma uolunt esse, ac perpetuo uale-
re. Ergo cū pluribus etiam argumentis docere possim, non esse ius huic
abdicare denuo, quem semel abdicatum, sponte sua receperit, tamen fi-
nem faciam. Nunc spectate cuiusmodi filium parat abdicare. Atque il-
lud nondum dicam, me tum imperitum abdicatum fuisse, nunc abdi-
dicari medi

dicari medicū (nihil enim mihi in hac causa suffragetur ars) cum iuue-
nem, nunc ætate prouectum, ut ætas etiam ipsa fidem faciat, me nihil
peccasse. Nam leue fortassis hoc quoq; uerum tum quidē, etiam si nul-
lō commissio peccato, ut ego quidem dixerim, sed nec benemeritus, alie-
nabar à familia. Nunc porrò cum nuper salutem dederim, ac beneficus
extiterim, exigor. Quare quid fieri potest ingratus? ut mea seruatus
opera, tantòque elapsus à discrimine, protinus sanationē illam huius-
modi factis penset, nulla meritorum habita ratione, sed usq; adeo facile
mandarit obliuioni, atq; in solitudinem abigat eum, qui iure sit obsecu-
tus, cum præter ius eijceretur, neque solum non meminerit iniuriæ, uerū
etiam & salutem attulerit, & sanæ mēti restituerit? Neque enim exiguo
iudices, neque uulgari in hunc collato beneficio, tamen huiusmodi ma-
lis nunc uideor dignus. Porrò quanquā hic ignorat, quo in statu tūc
fuerit, uos tamen omnes nostis, quid facientem hunc, simul & patientē,
& quibus affectum modis, ego curandum susceperim, ac medicis reli-
quis desperantibus, fugientibus familiaribus, nec propius accedere au-
dentibus, talem reddidi, ut etiam accusare possit, ut de legibus differe-
re. Quin magis si exemplum quæris pater, cum propemodum talis es-
ses, qualis nunc est uxor, ad pristinam sanitatem reuocaui. Quare non
est æquum, ut pro his officijs, huiusmodi mihi gratia reponatur, utq;
in me unum tantūmodo sanus sis. Etenim te nō mediocribus à me be-
neficijs affectū esse, uel ex his ipsis liquet, quibus me criminaris. Nam
quem ob hoc odio persequeris, quod uxorem extremo laborantē peri-
culo, grauissimēq; affectam non sanem, qui sit, ut eundem non multo
potius charissimum habeas, quā simili morbo liberarim? non gratias
agas, tam acerbis ereptus malis? At tu, quod quidē est ingratiſſimum,
simulatq; ad te redisti, protinus in ius trahis, salute donatus, punis, &
ad uetus recurris odium, eandē recitas legem. Egregiam igitur mercedē
perſoluis arti, dignamq; pro remedijs refers gratiam, qui quidē aduer-
sus medicum tantum sanus es. Vos autem iudices, huic concedetis, ut
de benemerito poenas sumat, ut salutis autorem expellat, ut eum qui
sanitati restituerit, oderit, ut per quē reuixit, ulciscatur. Hæc profecto
concedetis, siquidem quod æquum est, facietis. Etenim si maximum ali-
quod flagitiū in præsentia cōmisisset, tamē superioris beneficij nomi-
ne non mediocriter mihi debebat: cuius respectu, memoriæque conue-
niebat hūc præsentē iniuriā negligere, & ob illa priora facile ignoscere:
maxime si tam ingens sit beneficiū, ut omnia superet, quæ postea pos-
sint accidere. Quod equidē mihi in hunc competere puto, quem ser-
uaui, qui mihi totius uitæ debitor est: cui præstiti ut sit, ut sapiat, ut in-
telligat: præsertim cum ceteri omnes iam desperarent, scq; morbo im-

pares esse faterentur . Nam & illud , opinor , ad meriti mei cumulum accedit , quod cum id temporis filius non essem , cum nihil esset causæ , quæ me cogeret curationem suscipere , uerum cum liber essem , atq; alienus , à naturali causa solutus , tamen haud dissimulaui , sed ultroneus , inuocatus , iniussus adij , succurri , adnissus sum , sanaui , restitui , meū ipsius patrem seruaui , de abdicatione me purgaui , iram beneuolentia sedauī , legem pietate sustuli , magnōq; beneficio reditum in familiam emi , atq; in tempore adeo periculoso fidem erga patrem demonstraui , meque ipsum artis auxilio insinuaui , ac tristibus in rebus legitimus filius apparui . Quàm multa enim me fuisse passum arbitramini , quantum & exhaussisse laborū : dum adsideo , dū obseruo , dū opportunitates capto , nunc cedens patris uehementiæ , nunc artem ad mouens ad breue tempus concedente morbo . Est autem hoc omnium quæ sunt in arte medicorum periculosissimum , huiusmodi medicari , ac propius accedere ad hos , qui ad eum sunt affecti modum . Fit enim non raro , ut exæstuantem malo , rabiem in proximos exerceant . Me tamen nihil horum piguit , neq; grauatus sum , uerum aderam , modis omnibus cū morbo luctans postremo superaui pharmaco . Ne uero quisquàm hoc audito , protinus apud se cogitet , Quis aut quātus labor miscere pharmacū . Etenim multa prius sunt facienda , præstruenda uia dando pharmaco , præparandum corpus , quo facilius recipiat medicationem , deq; omni corporis habitu sollicitus sit medicus oportet , inaniens , extenuans , cibis idoneis alens , mouens ad omne quod conducit , Somnos accersendi rationes excogitans , solitudines arte reperiens . Quibus in rebus ægroti ceteri facile pareant . At qui laborant insania , ob animi libertatem intractabiles sunt , ac gubernatu difficiles , ipsiq; medico periculosi , neq; qui facile cura expugnentur . Proinde sæpenumero cū effecerimus , ut iam speremus proxime adesse morbi finē , leue aliquod erratū incidens , renouato malo , cuncta illa superiora facile subuertit , curationē impedit , artem fallit . Eū igit qui hæc oīa sustinuerit , q cū morbo tā graui sit luctatus qui malū malorū omniū expugnatum difficillimū uicerit , huic ut iterum abdicet permittetis , utq; leges in benemeritū interpretet suo arbitratu concedetis , atq; eum cum ipsa natura bellum gerere sinetis . Ego naturæ parens iudices , patrem mihi ipsi ieruo , custodiōq; , etiam si hic quidem iniuria me afficiat . Quod si filium benemeritum , leges , ut ait , secutus , perdit , & à familia alienat , hic nimirum liberorū osor erit , ego pius in patrem . Ego naturam amplector , Iste naturam contemnit , fasq; & ius uiolat . O patrem iniuste prosequentem odio . O filium iniustius amantem . Nam mihi ipsi uitio uerto , patre compellente , quod odio habitus , cum præter causam amo , & magis amo quàm oporteat . Atqui natura

natura comparatum est, ut patres liberos ament magis, quàm liberi parentes. Verum hic studio tum leges contemnit, quæ filios nihil commeros familiae seruant, tum naturam, quæ parentes ad uehemens naturæ desiderium incitat. Non solum enim cum plures habeat in me beneuolentiæ causas, maiorem, uti debebat, beneuolentiam non adiungit atque addit, aut quod est minus, me saltem imitatur, meūq; amulatur amorem. Sed ô calamitatem, quin insuper odit amantem, charitate prosequentem expellit, benemerentem lædit, complectentem abdicat, legesq; liberis fauentes, ceu liberis infensas, in me torquere conatur. O bellum, quod contra naturam legibus moues pater. Non sunt ista, non sunt inquam, quemadmodum tu uis, leges bene conditas, male interpretaris pater. Non pugnat natura cum lege, in his quæ ad beneuolentiam pertinent. Hic inter sese consentiunt, & altera utriq; auxilio est ad delendas iniurias. Contumelia afficis benemeritum, Offendis naturam. Cur legibus quoque simul cum natura facis iniuriam? Quæ cum honestæ, iustæ, liberorum amantes esse cupiant, non pateris esse, quippe quas aduersus unum filium, tanquàm aduersus multos sapius tentes. Nec finis in supplicijs quietem inuenire, quæ uelint in beneuolentia liberorum erga parentes conquiescere. Quanquàm alioqui ne possitas quidem aduersus eos, qui nihil peccarint. At sanè leges ingratitude nis actionem concedunt in eos, qui benemeritis non retulerint gratiã. At qui non solum non refert gratiam, uerumetiam punire conatur ob ea ipsa, quibus adiutus est beneficio, considerate num quicquàm facere possit iniquius? Itaq; non posse hunc iam abdicare denuo, qui paternam potestatem semel expleuerit, ac lege sit usus, præterea non esse æquum, eum qui tanta præstiterit beneficia, expellere, familiãque exigere, satis opinor demonstratum. Nūc autem ad ipsam abdicationis causam ueniamus, & crimen cuiusmodi sit expendamus. At rursus ad mentem eius qui legem condidit, recurramus necesse est. Etenim ut istud tibi donemus ad breue tempus licere, quotienscunq; uelis abdicare, utq; præterea potestatem istam tibi largiamur, etiam aduersus benemeritum, haud tamen simpliciter, opinor, neque quibuscunq; de causis abdicabis. Neq; hoc dicit legis conditor. Quicquid utcunq; cõminatus fuerit pater abdicato, ut satis sit tantū uoluisse queri. Nam si id esset, quid opus erat iudicio? Verum uos istud expendere iubet iudices, num grauib; ac iustis de causis irascatur pater, nec ne. Hoc igitur in præsentia considerate. Exordiar autem ab ijs, quæ protinus huius insaniam sunt consecuta. Iam primum omnium quod fecit sanæ menti redditus, illud erat, Rescidit abdicationem. Ego seruator, beneficus, breuiter omnia

eram. In his nisi fallor, nihil adhuc esse poterat, quod cum crimine uideretur esse coniunctum. Deinde quid est omnium quod accusat? Quod obsequium, quam curam filio dignā pratermissi? Quando foris cubui? quas intempestiuas potatiōes, quas comessatiōes obijcis? Qui luxus? Quis leno pulsatus est? Quis accusauit? Nemo profecto. Atqui hæc sunt, ob quæ præcipue lex permittit abdicare. Cæterum cœpit agrotare nouerca. Quid istud mihi uertis crimini? morbiq; pœnam à me reposcis? Non reposco, inquit. Sed quid? Quod eam curare iussus recusas, ob hoc dignus fueris qui abdiccris, quippe immorigerus patri. Ast ego quidem cuiusmodi sint ista quæ iubet, in quibus quia non possim obsequi, uideor immorigerus, paulisper differemus. Sed illud prius in totum dico. Neq; lex huic concedit, ut quiduis imperet, neq; mihi necesse est in omnibus omnino parere. Quædā enim mandata sunt huiusmodi, ut si non parueris, non sis obnoxius pœnæ. quædam id genus, ut nisi obtemperaris, ira, supplicioq; sis dignus, ueluti si agrotet ipse, & ego non curem. Si quid rerum domesticarum curandum sit, & ego negligam. Si quid rem rusticam curandā mandes, atq; ego recusem. Hæc omnia atq; id genus alia, probabiles adferunt causas paternæ querelæ. Porro cætera nostri sunt arbitrii, nempe quæ ad artes, & artium usū pertinent: Maxime si nulla in re fiat iniuria patri. Iam si cui pictori præcipiat pater: Hæc pinge fili, illa nequaq;: Rursum musico, hæc pulsa harmoniam, illam ne pulsa: Tum fabro ærario, Ista cude, illa ne cude: num quisquā hunc patietur abdicare filium propterea, quod nō ex ipsius arbitrio artem exerceat? Nemo opinor. Atqui medendi ars, quanto est honoratior, uitæq; conducibilior, tanto conuenit esse liberiores qui hac utuntur. ac iustum est, ut ars aliquo gaudeat priuilegio in exercendi facultate, ut neque cogatur usquā, neq; ferat imperium, res sacra, deorum doctrina, uirorum eruditorum cura. Neque in seruitutē trahatur legis. Neq; timori, pœnisq; tribunalium, neque calculis, ac patris minis, & indocti hominis iræ sit obnoxia. Proinde si tibi palām ac simpliciter ad hunc modum respondissem: Nolo curare cum possim, sed artē soli mihi didici, ac patri, cæteris omnibus imperitus esse uolo. Quis est tyrannus usq; adeo ferox, ut cogat etiam nolentem uti arte? Siquidem istiusmodi officia blanditijs, precibusq; ni fallor, non legibus, ira, iudicijs, conuenit elicere: persuadere medico oportet, non iubere, ut uelit, non ut metuat, neque ad sanandum adigendus est, sed ultro ac lubens accedat oportet, immunis à cōpulsione patris. Immunis est ars ipsa, quando quidem ciuitates quoq; publicitus honores, præminētias, immunitates, priuilegia medicis tribuunt. Hæc igitur in genere poteram

teram artis nomine respondere, etiam si tu me illam docuisses. Si multum studiū, multum pecuniarum insumpsisses, ut discerem, & unam hancurationē, etiam si eiusmodi esset, ut præstare possem, recusassem. Nunc illud cogita, quàm rem modis omnibus ingratam & iniquā facias, qui nō sinas me, à meipso mihi partis libere uti. Hanc ego artem tum cum non essem filius tuus, perdidici, neq; tuis subiectus legibus. Atque hanc tamen tibi didici. Huius fructum primus sensisti, cum nihil adiumenti contuleris ad eius cognitionem. Quem præceptorem mercede conduxisti? Quem pharmacorum apparatus cōparasti? Nullum omnino, uerum inops, ac rerum necessariarū indigens, à præceptoribus mei miseris sum edoctus. Nam abs te patre huiusmodi mihi dabatur ad discendum uianicum, molestia, solitudo, egestas, familiarium odiū, cognatorum auersatio. Pro istis itaq; factis postulas uti arte mea, uisq; earū rerum esse dominus; quas mihi parauī tum cum mihi non esses dominus. Boni consule, siquid antehac ultro, nullo prouocatus officio, bene de te sum meritis, cū nullo noīe ullā abs te gratiam possem reposcere. Ceterū nō cōuenit sanē, ut meū beneficiū mihi in reliquū tēpus pariat necessitatē: ut quod uolens beneficio iuui, uertatur in occasionē, ut postea nolenti præcipias, iāq; in cōsuetudinē trahatur, ut qui semel sanauerit aliquē, semper deinde curet omnes quoscūq; uoluerit is, qui sanatus est. Etenim ad istū modū fieret, ut quos curaremus, eos dominos nobis creauerim, nosq; metipso illis tradiderimus, mercedis loco seruitutē accepturi, & ad omnia quæ iusserint obtemperaturi. Qua re quid esse potest iniquius? Quoniā te grauiter adeo laborantē restitui, ob id existimas tibi ius esse arte utendi mea? Atq; hæc quidē dicere poterā: si mihi hic imperasset ea, quæ meæ sint facultatis, atq; ego non omnino modis omnibus, uel inuitus obtemperassem. At nunc tandē perpendi te, cuiusmodi sint huius imperata. Quandoquidem, inquit, me laborantem infania, sanasti: infanit autem & uxor, eodemque tenetur morbo: (sic enim opinatur) & à cæteris medicis ad eundem modum destituta est: tuq; potes omnia, id quod re demonstraſti: sanato hanc quoque, ac morbo leuato. Id si quis simpliciter ad hunc audiat modum, uehementer æquum uideatur, præsertim illiterato, artisq; medicinæ imperito. Sin autem me auscultetis artis nomine respondentem, intelligetis nimirum nec omnia esse nostræ facultatis, neque consimiles morborū naturas, nec eandem medendi rationem, nec eadē remedia in omnibus efficacia. Ac tū palām fiet, quantū intersit, nolis quippiā, an non possis. Vos interim patienter auscultate me, hisce de rebus philosophantē: existimantes nec inelegantem fore, nec extra causam, nec alienam à re, nec

intempestiuam de his disputationem. Iam primum: Naturæ corporū, ac temperaturæ, haudquaquàm eadem sunt: tametsi maxime in cōfesso est, n̄isdem ex elementis constare. Verum alia de his, alia de illis magis aut minus participātidē loquor adhuc de corporibus uirorū: quæ neq; similia sunt omnibus, neq; eadem temperatura, neq; eadem constitutione. Vnde necessario consequitur: ut morbi quoq; tum magnitudine, tum specie differētes, his accendant: utq; alia sanatu sint facilia, atq; ad curationem sponte propensa: alia rursus prorsus desperata: ut quæ & facillime corripiantur, & grauissime à morbis prehendantur. Proinde si quis existimet, quālibet febrim, aut quamuis tabem, aut peripneumoniam, aut insaniam, quolibet in corpore unam, atque eandem esse genere: is non uideatur ponendus inter sobrios, neq; doctos, neq; inter eos, qui in rebus huiusmodi exquirendis elaborarunt. Quin idem malum in hoc corpore facile sanabitur, in hoc minime. Quemadmodum uidelicet triticum, si idem in diuersos ejicias agros: aliter proueniet in plano solo, profundo, irriguo, aprico, uentis salubribus exposito, exultato, nimirum ubere, læto, copiosoq; fructu: Rursus aliter in montuosa, petricosaq; terra, aliter in opaca, aliter in subiecta mōtibus. In summa: pro cuiusq; loci diuersa natura, uarie proueniet. Itidem & morbi, pro ratione corporum, in quæ inciderint, aut maiores & uberiores, aut minores eueniunt. Verum his omissis pater, nec omnino discussa re, uult quamuis insaniam in quouis corpore consimilem esse, similemque desiderare curationem. Super hæc tam multa, muliebria corpora plurimū differre à uirorum corporibus, uel ad morbi corruptionem, uel ad sanandi spem, aut desperationem, facile fuerit cognoscere. Siquidem uirorū corpora bene compacta sunt, neruosa: laboribus, agitationibus, uita sub dio acta, exercitata. Contra sceminarum, flaccida, male compacta, in umbra alita: Candida ob sanguinis inopiam, calorisq; penuriam, & humoris superuacanei abundantiam. Quare facilius corripuntur, quàm uirorum: utpote morbis exposita, nec ferentia curationem: præcipue uero ad insaniam prodiuiora. Nam cum multum habeant iracundiæ ac leuitatis, facileq; commoueantur: porrò corporis exiguae sint uires: facile in hoc malum prolabuntur. Proinde non conuenit, in utrisq; eandem à medicis sanandi rationem requirere: Cum intelligatis, hæc ab illis longissimo distare interuallo: iam ab ipso protinus ortu discretā: tū tota uitæ ratione, tum actionibus omnibus, tum studiis atq; exercitiis uniuersis. Quare cū dicis, Insania laborat: adde hoc quoq; laborat mulier. Neque cōfundas hic omnia sub unā & eandē insanix referēs appellationē. Verum discretis ijs, quæadmodū & natura discreuit, quid in quoq;

quoque præstari possit considera. Nam nos, quemadmodum initio dixisse memini, illud in primis spectamus: ægroti corporis naturam, ac temperaturam: & cuius qualitatis magis sit particeps, calidius an frigidius, uigens an ætate deficiens, magnum an pusillum, crassum an macilentum: reliquæque id genus omnia. Quæ si quis penitus expendit: is demum erit idoneus cui fides habeatur, uel desperanti, uel recipienti. Quandoquidem & insanix innumerabilia sunt genera, & causæ complures: nec uocabula quidem eadem. Neque enim idem, desipere ac delirare, rabire & insanire. Verum hæc omnia nomina significant magis aut minus obnoxium esse morbo. Portò causæ aliæ sunt uiris, aliæ foeminis. Rursum inter ipsos uiros, aliæ iuuenibus, aliæ senibus: puta iuuenibus immodica ferme repletio: senibus autem importuna calumnia, ira impotens, quæ sæpenumero incidit aduersus domesticos. Hæc initio perturbant animum: deinde paulatim uergit in insaniam. Portò mulierum corpora & multæ res infestant: & facile in morbum adducunt. Præcipue uero si quem oderint uehementius, aut si inuideant inimico, secundis rerum successibus utenti: aut si quid molestum sit: aut si cui succenseant. Hæc paulatim subgliscentia, multoque alia tempore, tandem in insaniam euadunt. Eiusmodi rerum aliquid uxori quoque usu uenit pater: & haud scio, an nuper aliquid illi ægritudinem aliquam attulerit. Nihil enim illa oderat, quanquam morbo sanè tenetur, neque his malis ullius medici cura poterit eripi. Quod si quis alius se facturum receperit, aut si quis eam liberarit: tum me oderis licet, uelut iniurium. Tamen si ne illud quidem uerebor dicere pater. Etiam si non prorsus esset, ut est, desperandum: sed adhuc aliqua salutis spes leuis ostenderetur: nec sic quidem facile manum admouerem: neque statim auderem ministrare potionem: uidelicet ueritus fortunam, ac multorum hominum obtreffationem. Vides, ut omnes arbitrantur, priuignos inuisos esse noueris omnibus, etiam si probæ fuerint: easque hanc ceu communem quandam mulierum insaniam insanire. Quare facile suspicatus fuisset aliquis: si malum hoc fecus euenisset: neque profuissent remedia: perfidam ac dolosam fuisse curationem. Atque uxoris quidem res pater ad hunc sese habent modum: idque loquor, quod prorsus exploratum habeo: nunquam melius est habitura, etiam si milies biberit pharmacum: eoque non operæ precium conari: nisi me in hoc solum urges ut frustrer: idque uis ut foedam mihi famam accersam. Patere, ut mihi eiusdem artis professores inuideant. Quod si me rursum abdicaris, ego quidem etiam si ab omnibus deferar, tamen tibi nihil imprecabor graue. Sed quid si (quod auctat deus) redeat morbus: (solent istiusmodi ferme mala irritata

irritata recurrere) quid erit mihi faciūdum? Curabo, ut nosti, tum quoque: neque unquam defuturus sum officio, quod liberis natura præscripserit: neque generis, quoad in me fuerit, obliuiscar. Deinde si resipueris, nūc credere debeo futurum, ut me denuo recipias, illud uide. Iam ista quū facis, accerfis morbum, pestemque refricas: heri ac nudius tertius è tantis elapsus malis, contendis, uociferaris: quodque grauissimum est, irasceris ad odium propensus es: leges reuocas. Hei mihi pater, istiusmodi fuerant superioris insaniae tuae proemia.

ABDICATI FINIS, DES. ERASMO ROTHE
RODAMO INTERPRETE.

LVCIANI ICARO

MENIPPVS, SIVE HYPERNEPHELVS, DES.
ERASMO ROTEROD. INTERPRETE.

ER MILLE igitur erant stadia à terra usque ad lunam, ubi prima nobis fuit mansio. Porro hinc sursum ad solem parasangæ ferme quingentæ. Rursum ab hoc usque ad ipsum denique cælum, arcemque Iouis in adiutorem sitam, tantum fere spatij fuerit, quantum aquila perbe succincta, atque expedita queat uno die peragere. AMICVS. Dic mihi per gratias Menippe: quæ sunt ista quæ de astris loqueris, ac tacitus tecum supputas? Etenim iamdudum te affectans, audio soles & lunas præterea autem & magnifica ista, mansiones ac parasangas, peregrina quædam commemorantem. MENIP. Ne mireris Amice, si sublimia, aëreaque tibi uideor loqui: nam summam apud me reputo nuper actæ peregrinationis. AMIC. Nimirum Phœnicum exemplo uiam stellis notaras. MENIP. Haudquaquam per Iouem: quin magis ipsis in stellis sum peregrinatus. AMIC. Papæ, longum profecto somnium mihi narras. Siquidem totas edormisti parasangas insciens. MENIP. Quid ais? somnium tibi referre uideor: qui modo ab ipso Ioue ipse reuersus adsum? AMIC. Quid audio? Itane Menippus nobis à Ioue delapsus adest è cælo? MENIP. Ita sanè. Ego tibi ab ipso illo summo Ioue hodie uenio, rebus interim dictu miris, & auditis, & conspectis. Quod si non credis: equidem hoc ipso nocte supra modum gaudeo: cum supra fidem esse uideo, meam felicitatem. AMIC. Et quo pacto diuine atque Olympiæ Menippe, mortalis cum sim, ac terrestris, quæ non credere uiro, quod nubes superat: quod ut Homericis dicam uerbis, Iam sic cœlitum è numero unus? Verum illud mihi dicito

dicito, si molestum non est, quibus modis in altum subuectus es, aut unde nactus scalas tanta magnitudine? Nam quantum ad faciem ac formam attinet, non es admodum similis illi Phrygio: ut coniectare possimus, te quoque ab aquila raptum fuisse: quo pocillatoris alicubi munere fungereris. MENIP. Non me clam est te iamdudum irridere. Neque uero id omnino mirum: si narrationis nouitas tibi fabulae uideatur adsimilis. Ceterum ad consensum nihil mihi erat opus, neque scalis, neque uti pueri illius in morem ab aquila reperer: propterea quod alas mihi essent propriae. AMIC. Iam uero istud quod narras, uel ipsum Dædali factum superat. Siquidem præter alia, nobis inscientibus, miluius quispiam aut graculus ex homine factus es. MENIP. Recte amice: neque procul à scopo coniecisti. Etenim illud Dædali de alis inuentum ipse quoque sum machinatus. AMIC. At interim omnium audacissime, non ueritus es, ne tu quoque alicubi in mare delapsus, Menippetum aliquod pelagus tibi cognomine redderes: quemadmodum ille Icarium? MENIP. Nequaquam: Siquidem Icarus cum alas haberet cera adglutinatæ: eaque quàm primum ad solem esset liquefacta: defluxis alis, non mirum si decidit. At nobis citra ullam ceram erant pennæ. AMIC. Istud qui fieri potuit? Iam enim haud scio quo pacto paulatim me adducis, ut uera uideantur quæ narras. MENIP. Ad hunc fermè modum. Aquilam egregie magnam, tum autem & uulturem ualidum arripui. His cum alas unà cum ipsis brachijs præsecuissem. Quin potius si uacat totius commenti rationem ordiē tibi percensebo. AMIC. Mihi quidem uel maxime uacat. Adeo sublimis à sermone tuo pendeo: iamque ad narrationis finem inhio. Ne uero me negligas, per Iouem amicitiae præsidem: auribus in aëre suspensum, ob tuam narrationem. MENIP. Ausculta igitur. Neque enim ciuile fuerit, si spectem amicum ore hiantem relictum, eumque quemadmodum tu ais ab auribus suspensum, Ego igitur cum expendens ea quæ sunt in uita mortalium: protinus omnes res humanas repperissem ridiculas, humiles, instabiles: nepe opes, imperia, mngistratus: contemptis his, atque horum studio, ad iectoque animo ad ea, quæ uere sunt bona: conatus sum ab his tenebris emicare, & ad uniuersi naturam suspicere. Atque hic mihi multam attulit hæsitacionem, primum hic ipse qui à sapientibus appellatur mundus. Neque enim inuenire poteram, neque quo pacto factus fuisset, neque quo opifice: neque quod esset illius uel initium, uel finis. Deinde cum particulatim contemplarer, multo etiam magis ambigere sum coactus. Quippe qui uiderem stellas temere per cælum disiectas. Tum solem ipsum, quid tandem esset, scire gestiebam. Super omnia uero quæ Lunæ accidebant, mihi uidebantur absurda ac planè miraputa

putabamq; causam aliquam arcanam & inexplicabilem esse, cur illa subinde speciem formamq; uariaret. Quinetiam fulgur emicans, tonitru erumpens, tum pluuia, nix, grando e sublimi demissa. Videbantur hæc quoq; omnia coniectu difficilia: quæq; nullis notis deprehendi possent. Itaq; cum ad eum modum essem affectus: optimum factu ratus sum, ut horum unumquodq; à philosophis istis perdiscerem. Siquidẽ existimabam illos ueritatem omnem docere posse. Quare cum ex illis præstantissimos delegissem, quãtum mihi coniectare licebat, e uultus austeritate, e q; coloris pallore, ac barbæ profunditate. Mirum enim ut mihi ex ipso protinus aspectu sublimiloquos quosdam, & coelestium rerum peritos uiros præ se ferebant. His ubi memet docendum tradidissem magna pecunia: quam partim euestigio præsentem numerauit: partim tum me persoluturum sum pollicitus, ubi ad philosophiæ summam peruentum esset: non grauabar erectus ad nugas doceri, & uniuersi dispositionem discere. At illi tantum aberant, ut me pristina liberarent inscitia: ut in maiores etiam dubitationes coniecissent: principia nescio quæ, ac fines, tum insecabilia, inania, syluas, ideas, atq; id genus alia, mihi quotidie offundentes. Verum illud interitum mihi uidebatur omnium esse grauissimum: quod cum nihil inter illos conueniret: uerũ pugnancia, diuersaq; inter se omnia loquerentur: tamen postulabant, ut sibi fidem haberem: ac ad suam quisq; rationem me cotabatur adducere. AMIC. Rem absurdam narras. Si uiri cum essent sapientes, inter sese de rebus factiose dissidebant: neq; de iisdem eadem probabãt. MENIP. Atqui rideres Amice, si audieris illorum arrogantiam, & in disserendo prodigiosam confidentiam. Qui quidẽ cum humi ingrederentur, nihiloq; præstantiores essent nobis, qui super terram ambulamus: ne cernentes quidem acutius quàm quiuis alius astans: nonnulli cæcutientes etiam senio atq; inertia: tamen & cœli terminos perspicere sese profitebantur: solem quoq; ipsum dimetientes, & ea quæ supra lunam sunt, aggredientes: Ac perinde quasi ex ipsis delapsi stellis: ita & magnitudinem illarum, & figuram explicabant. Ac sæpenumero cum forte ne illud quidẽ certo scirent, quod stadijs à Megara abessent Athenæ: tamen spacium, quod interest inter solem & lunam, quot esset cubitorum, audebant pronunciare. Tum aëris altitudinem, maris profunditatem, terræ ambitũ dimetientes. Ad hæc, circulos depingebant, ac triangulorum figuras super quadrangulos inducẽtes: neq; non sphaeras quasdam picturatas, cœlum scilicet ipsum metiẽtes. Iam uero illud an non insulsum, & insignis arrogantia: quod cum de rebus usq; adeo incertis loquantur, nihil tamen ita proponunt, quasi coniecturis ducantur: uerum supra modum contendunt: neq; ullum uincendi locum alijs relinquunt.

relinquunt. Tantum non iureiurando cōfirmantes Solem massam esse cādefactā, incolī Lunam, stellas aquā potare, idēq; Sole ueluti situla quādā per funem demissa, uaporem ē mari attrahente, atq; illis omnibus ordine potum distribuyente, Nam quanta sit in dictis pugnantia, id haud difficile fuerit cognoscere. Iam mihi spectā per Iouem, num illorum decreta inter se consentiāt, ac non magis longissimis distita interuallis. Quandoquidē primū de ipso mundo uaria est sentētia, cum alijs & ingenitus, & nunquā interiturus esse uideatur? Rursum alijs, & opificem illius, & fabricandi modum eloqui sint ausi. Quos equidem cum primis admirabar, propterea quod cum deum quendam rerum omnīū opificem prapōsuissent, non illud etiam adderent, uel unde is esset profectus, aut ubi loci consisteret cum omnia fabricaretur. Nam ante uniuersi exortū, nō possis uel tēpus, uel locum imaginari. AMIC. Prorsus audaces quosdā Menippe homines, ac prodigiorum autores mihi narras. MENIP. Quid autem, si iam audias uir optime, quæ disserant & de Ideis, & de incorporeis: tum quæ de finito & infinito nungantur? Nam & his de rebus acriter inter se digladiantur. Dum alijs si ne circūscribunt uniuersum: alijs contra, finem illud nescire existimant. Quin insuper quidam ex istis complures esse mundos demonstrabāt, damnantes eos, qui de hoc uelut uno quopiam illorum disputarent. Rursum alius, nescio quis uir, haud quāq; amicus paci, bellum rerum omnīū parentem esse censebat. Nam de dijs, quid iam attinet loqui? Cum his deus esset numerus: illi rursus, per canes & anseres ac platanos deierarent, Deinde alijs, reliquis omnibus dijs expulsis, uni Soli rerum omnīū imperiū tribuebant: ita ut mecum etiam animo discrucieret, cum tātam audirem deorum inopiam. E diuerso alijs liberaliores, multos deos faciebant: ac dissectis illis hunc aliquem primū deum appellabant: his secundas aut tertias diuinitatis partes tribuebant. Ad hæc alijs incorporeū quiddā & informe putabant esse numen. Alijs corpus esse imaginabantur. Deinde non omnes erant in hac opinione, ut putarent dijs esse curæ res mortaliū: uerum erāt nōnulli, qui eos omni cura liberantes, haud aliter atq; nos cōsueuimus ætate defectos, à ministerijs dimittere: nihilo alijsmodi eos inducunt, q̄ cuiusmodi in comœdijs induci solent satellitia. Iam alijs superantes hæc omnia, ne esse quidem ullos omnino deos credebant, sed mundū nullo domino, nulloq; duce temere ferri sinebant. Atqui cum hæc audiebā, uerebar nō habere fidem uiris altifremis ac probe barbatis. Neq; tamen inueniebam, ad cuius dicta me uerterem, ut aliquam illorū sententiā nanciscer irreprehensam, ac nequaquā ab alio subuersam. Itaq; planē tandem Homericum illud mihi usu ueniebat, Nam sæpenumero animus inci

d tabat

rabat, ut huic alicui illorum crederē:

Sed me mens diuersa uetabat.

In quibus omnibus cum perplexus hæsitare, desperabā futurū, ut super his uerum aliquid in terris audirem, cæterū unica tantū uia, uniuersa dubitatione liberari posse, si ipse alis aliqua ratione additis, in cælū ascenderē. Eius rei conficiendæ spem mihi præbuit primū ipsa cupiditas, deinde fabularū scriptor Aesopus, qui aquilis ac scarabeis, interdū & camelis cælū adiri potuisse demonstrat, uerum ut mihi ipsi alæ provenirent aliquando, id nulla ratione fieri posse uidebatur. Cæterum si uulturis, aut aquilæ alas induissem, nam has solas sufficere ad humani corporis modum, futurum forsitan, ut mihi succederet experientia. Itaq; correptis auibus, alteri dextram alam, porro uulturi sinistrā amputaui, idq; admodum scite. Deinde quum obligassem, humerisq; loris ualidis accommodassem: tum summis pennis ansas quasdā manibus inferendis addidissem, mei ipsius periculum faciebam: primum subfiliens, ac manibus interim subseruiens, & anserum exemplo paulum adhuc à terra uolatu me sustollens, inter uolandum summis interim pedibus ingrediens. Postea quum res ex animi sententia succederet, iam audacius etiā experimentum aggrediebar: cōscensaq; arce demisi me ipsum per præceps, atq; inde in ipsum ferebar theatrum. Mox ubi nullo periculo deuolasssem, sublimia iam & ardua cogitare cœpi: ac tollens me à Parnetho siue Hymetto, ad Geraneam usq; uolabam: Rursus inde ad Acrocorinthum subuolaui: deinde supra Pholoē & Erymanthum ad Taygetum usq;. Ergo quum tandem audax facinus satis essem meditatus, iamq; perfectus & altiuolus euasissem, nō amplius de pullis imitandis cogitabam, uerum conscenso Olympo, quàm leuissimo cōmeatu onustus, inde rectā in cælum tendere cœpi: initio quidē oborta oculorum uertigine ob profunditatē: & postea ferebam, & hoc quoq; facile. Verum ubi iam ipsi lunæ uicinus essem, plurimūq; nubium essem emēsus, sentiebam me defatigatum, maxime in ala sinistra, nempe uulturna. Huc igitur diueri, ac super eam insidens requiescebam, in terram interim è sublimi respiciens, neq; secus quàm Homericus ille Iuppiter, nunc bellacium Thracum regionem despiciens, nunc Myforū, mox (si libuisset) Græciam, Persidem, Indiāq; : ex quibus omnibus uaria quadā uoluptate perfundebar. AMIC. Ergo ista quoque narrabis Menippe: ne ulla prorsus peregrinationis parte fraudemur: quin potius si quid obiter in itinere conspexisti, fac ut hoc quoque sciamus. Nam ego sanè haud mediocria dicturum te expecto, de terræ forma, deq; omnibus quæ in terra sunt: cuiusmodi tibi uisa sunt ex alto contēplārī. MENIP. At tu quidem recte coniectas Amice. Quam obrem

obtem quatenus licet, consensa luna inter narrandū peregrinanti comes esto, simulq; mecum contemplare totam terræ speciem, habitūq;. Atq; initio quidem admodum pusillam quandā terram mihi uidere uidebar, multo inquam, luna minorem: ita ut ego repente intentis oculis diu dubitarē, ubinam essent tanti illi montes, ac tātum mare, quod ni Rhodiorum Colossū conspexissem, tum Phariam turrim: haud dubie prorsus ubinam esset terra, me prorsus latuisset: uerū ista quod sint sublimia, præq; cæteris eminentia, præterea oceanus paulatim ad solem resplendescens, indicabant terram esse id quod uidebam. Mox ubi fixius intenderem oculos, iam mihi omnis mortalium uita coepit esse conspicua: non solum singulæ nationes atq; urbes: sed planè uidebam nauigantes, bellantes, agricolantes, litigantes, mulieres, feras: & ut summatim dicam,

Quicquid tellus educat alma:

AMIC. Ista quæ nunc dicis, haud quaquam sunt uerisimilia, ac secum pugnantia. Etenim quum paulo ante Menippe terram requireres, propter ingens in medio interuallum in arcum contractam, adeo ut nisi Colossus tibi fecisset indicium, forsitan aliud quiddam uidere te credidisses, qui repente factus Lynceus, cuncta quæ sunt in terra, dignoscis: homines, feras, ac propemodum etiam culicum nidos. MENIP. Recte tu quidem admones: nam quod maxime dictum oportuit, id nescio quomodo præterij. Siquidem quum ipsam quidam terram conspectā agnoscerem: cæterum reliqua non possem perspicere propter altitudinem: nimirum iam non pertingente oculorum acie, grauitè ea res me discruciat, ac uehemèter perplexum habebat. Ego quum ad hūc modum essem sollicitus, ac propemodum etiam lachrymarer: adest à tēgo sapiens ille Empedodes, ea specie ut carbonarium quempiam esse diceret, cinere oppletus, atq; exustus. Hunc ego quum uidissem (dicendum est enim) non nihil perturbabar, ratus dæmonem aliquem luariem uidere me. At ille: Bono, inquit, es animo Menippe,

Nullum ego sum numē, quid me immortalibus æquas?

Sum Empedodes ille phisicus: etenim ubi me præcipitē in crateras iniecissem, fumus ab Aetna raptū huc subuexit. Itaq; nunc lunā incolō: æri uagus plerunq;, ac rore uictito. Adsum autem hæsitantiam istam tibi adempturus: nam illud (ni fallor) male te habet, torquetq;, quod non liceat tibi perspicue terram cernere. Bene abs te factum est, inquā, optime Empedodes: ubi primum deuolaro rursus in Græciam, tui memor sacrificabo tibi in fumario: atq; in Nouilunijs ter ad lunam inhians, uota faciam. Imo per Endymionē, inquit ille, haud huc accessi præmij gratia, sed affectio quædam mouit animum meum, quum te uide-

d i rem

rem affectū molestia: uerum scis quid facies, quo perspicax fias? Non per Iouem, inquam, nisi tu mihi forsitan caliginē amoueas ab oculis: nam in præsentia uideor nō mediocriter lippire. Atqui me, inquit ille, nihil erit opus. Etenim ut acute uideas, id ipse tecum ē terra allatum habes penes te. Quid igitur est istud? inquā, neq; enim noui. An ignoras, inquit, te dextram aquilæ alam indutum esse? Scio, inquam, maxime, sed quid alæ cum oculo? Quoniam, inquit, aquila inter animantia cætera acutissimi uisus est, unde sola solem aduersum obtuetur, atque ita demū est rex & ingenua aquila, si non conniuentibus oculis aduersus radios aspiciat. Ita quidem aiunt, inquam. Quare iam me poenitet qui non meis exemptis oculis aquilinos inseruerim, cum huc ascenderem. Nam nunc sanè dimidiatus aduenio, neque omni ex parte satis regaliter adornatus, quin magis adsimilis uideor nothis istis & abdicatis. Attamen in te est, inquit, ut protinus alterum oculum regalem habeas. Etenim si assurges, uelisq; cohibita uulturis ala, alteram solum mouere, iuxta proportionem alæ, dextro oculo cernes acute, quo minus altero cæcutias nulla ratione succurri potest, ppter ea quod ad partem pertineat deteriorem. Mihi, inquam satis est, si uel dextra ex parte aquilino more cernā. Nihilo enim fuerit deterius, cum mihi non raro uidisse uidear, fabros altero oculo melius etiā ad regulā exæquantēs ligna. Hæc locutus, simul ea faciebā, quæ præceperat Empedocles, ille interim paulatim subducens sese, sensim in fumū euauit. At simul atq; mouissem alam, ingens lumen mihi circūfulsit, adeo ut cuncta fierent in conspicio, quæ hætenus latuerant. Deflexis igitur in terram oculis, clare uidebam, & urbes, & homines, & quæ fiebant: neq; solum ea quæ sub dio, uerum etiam quæ domi faciebāt, rati sese à nemine uideri. Ptolemæū uidī cum sorore rem habentē: Lysimacho struentem insidias filium, Antiochū Seleuci filium, nouercæ Stratonicæ clanculū innuentem: Thessalū Alexandrū ab uxore tolli ē medio: Antigonom filij uxore adulterio stuprantē: Attalo uenenū porrigentem filiū. Rursum ex altera parte Arsacem interficientē mulierculā: & Arbacen eunuchum gladiū edudentem in Arsacem. Porro Spartinus Medus ē cōuiuio foras protrahebatur à satellitibus, calice aureo in frontem impacto. Atq; his fermè cōsimilia tū in Lybia, tum apud Scythas ac Thracas, in regijs geri licebat cernere. Nempe adulterantes, occidentes, insidiantes, rapiētes, peierātes, trepidātes, nōnullos ab intimis amicis prodi. Ac regum quidē negocia huiusmodi mihi spectaculū exhibebant. Cæterū quæ factitabāt plebei, longe magis erant ridicula. Siquidē & inter hos uidebā Hermodorū Epicureū ob mille nummū peierantē: Agathodem Stoicū de mercede discipulū in ius uocantem: Clinia

rhetor

rhetorē ex Aesculapij fano phialā aureā suffurantē: Hierophilū Cyni-
 cū in fornice dormientē. Quid enim alios cōmemorē, qui parietes per-
 foderēt, qui lites agitabāt, qui foenerabāt, qui reposcerēt? Nam uariū
 quoddā & undiq; mixtū erat spectaculum. AMIC. Atqui recte facies
 Menippe, si ista quoq; retuleris. Consentaneū est enim te ex his non
 uulgarem cepisse uoluptatē. MENIP. Ne fieri quidē potest Amice, ut
 cuncta ordine recenseā, quum spectare modo ista fuerit difficillimū,
 uetum rerum fastigia eiusmodi fermē uidebantur, qualia refert Ho-
 merus in clypeo, ubi erant conuiuia, nuptiæq;. Altera ex parte iudicia
 & conciones. Rursum alia ex parte sacrificabat quispiā. In proximo ue-
 ro cōspiciebatur aliquis luctum agens. Porrò quū ad Geticam respi-
 cerem, uidebā belligerātes Getas. Rursum ubi ad Scythas deflecterē,
 cernere erat errantes in plaustris. Mox ubi paululū in diuersam partē
 deflexissem oculū, spectabā agricolantes Aegyptios. Phœnix scorta-
 batur, Cilix latrocinabatur, Lacon loris cædebatur, Atheniēsis causas
 agebat. Hæc omnia quū eodem tēpore gererētur: cogita nūc cuiusmo-
 di uisa fuerit rerum cōfusio, Non aliter, q̃ si quis producat multos sal-
 tatores, uel potius multas choreas: deinde præcipiat, ut omisso cōcen-
 tu ppriam quisq; cantionē canat. Deinde si certatim canat unusquis-
 que, & peculiare suum tantū absoluerē studeat, uocisq; magnitudine
 uicinū superare cōtendat: cogita tecum per Iouem, cuiusmodi futuris
 sit eiusmodi cantus. AMIC. Modis omnibus Menippe ridiculus ac cō-
 fusaneus. MENIP. Atqui Amice, hoc genus sunt omnes qui in terris
 choreas agunt, omnisq; mortaliū uita ex huiusmodi constat discrepā-
 tia, quippe qui nō modo sonent absone, uerum & ornati sint dissimi-
 li, diuersaq; moueant, neq; quicq; idem cogitent, donec choragus oēs
 è scēna exigat, negans diutius choreas ducere oportere. Id ubi factum
 est, iam omnes sunt inter se similes: taciti, nec amplius cōfusam illam, &
 incōpositam canentes cantionē. Verū in uario ipso ac multiformi the-
 atro, uidelicet ridicula erant quæ gerebantur omnia: præcipue uero mi-
 hi risum mouebāt n̄, qui de agrorū finibus contendebāt, quicq; sibi pla-
 cerēt hoc nomine, quod Sicyoniū agrum colerēt, aut quod Maratho-
 nis eam partem haberent, quæ est iuxta Oenoēn, aut quod in Acarna-
 nia iugerū mille possiderent. Cum uniuersa Græcia, quemadmodū id
 temporis mihi ē sublimi despicienti uidebatur, quatuor digitorū spa-
 cium habere uideretur. Attica (nisi fallor) proportionē minima pars
 erat. Itaq; perspexi quid esset reliquū, quod diuitibus istis animos tol-
 leret. Etenim is qui inter hos q̃ plurimū agri possidebat, uix unā ex
 Epicureis atomis colere mihi uidebatur. Cæterū ubi ad Pelopónesum
 flexissem oculos: deinde terram Cynosuræ subiectā aspexissem, ueniente

bat in mentē pro quātula regione, quæ nihilo esset latior lente Aegyptia, tam ingens Argiuorum ac Lacedæmoniorū multitudo cecidisset uno die. Porro si quē cōspexissem auro superbientem, quod annulos haberet octo, phialas quatuor, magnopere ridebā & hunc. Nam Pangæum uniuersum, unā cum ipsis metallis, uix erat magnitudine milij. AMIC. O te felicem Menippe, qui tam nouū spectaris spectaculum. Sed age dic mihi per Iouem, ciuitates atq; homines ipsi, quanti uidebantur, ex alto cōtemplanti? MENIP. Equidē arbitror te sæpenumero formicarū concionem uidisse: aliquas in orbem obambulantes: nonnullas exeuntes: rursum has in ciuitatē redeuntes. Atq; hæc quidem si mum exportat: hæc alicunde raptam fabæ tunicam, aut dimidiatū frumenti granū currens apportat. Consentaneū est autē pro ratione uitæ formicarū, esse apud illas & ædium fabros, & concionatores, & magistratus, & musicos, & philosophos. Sed urbes sanè cum ipsis uiris, formicarū nidis maxime uidebantur adsimiles. Quod si tibi uidetur humiliter exēplū, uiros cum formicarū republica cōferre, uetustas Theſſalorū fabulas spectā. Reperies enim Myrmidonas, gentem bellicosissimā, è formicis uiros natos esse. Iā posteaq; satis spectassem omnia, satisq; risissem, excussi me ipsum, subuolauī

Ad reliquos diuos Iouis altitonantis in ædes.

Nondū stadiū ascenderā, cū Luna, ſœminea sonās uoce: Menippe, inquit, ita tibi cōtingant quæ optas. Inſerui mihi in re quapiā apud Iouem. Dic, inquā, neq; enim erit moleſtū, niſi ſi quid oneris ſit portandum. Nunciū, inquit, quendā haud grauem, ac petitionē meo nomine Ioui perferes. Enecor Menippe, & multa, & intoleranda ab iſtis philoſophis audiens. Quibus præterea nihil eſt negotij niſi ut curioſi res meas exquirant, quæ ſim; quanta ſim, & quam ob cauſam diſſecer, dimidiataq; ſiam: curq; utrinq; gibboſa uidear. Tum hi me dicunt inhabitari, illi ſpeculi ritu ſupra mare ſuſpenſam eſſe. Alij rurſus, quod quiſq; ſecum excogitarint, hoc mihi tribuunt. Poſtremo ipſum quoq; lumen aiunt mihi & furtiuum eſſe, & adulterinum: quodque ſuperne à ſole proficiſcatur, neq; ſinem faciunt, etiam cum hoc qui mihi frater eſt, cōmittere me, & factionē inter nos ſerere conantes. Neq; ſatis erat illis, quæ de ipſo dixerunt ſole, ſaxum eſſe illū, & maſſam candentem. Et tamē q̄ multarū rerum illis ſum cōſcia, quas noctu patrant, turpiſſimas & execrandas, cum interdū tetrici ſint, & aſpectu uirili, habituq; graues, & imperitorū oculos in ſe cōiectos habentes. Atq; ego cū iſta uideā, ſileo tamē. Neq; enim decorū arbitror, retegere atq; in lucem eſſe ferre nocturnas illas diatribas: & quam quiſq; in operto uiuat uitam. Quin etiā ſi quē cōſpicerem adulterantē, aut furantē, aut aliud facinorū

q̄ma

quæ maxime nocturnū audentē, cōtinuò contracta nube tegebā, ne uulgo ostenderē uiros senes, ea gerentes, quæ neq; barba proluxa, neq; uirtutis professioni essent decora. At istis pro nihilo est oratione me discerpere, modisq; oibus cōtumelia afficere. Adeo, ut testis est mihi nox ipsa, sapius in animo habuerim, quæ possem hinc longissime demigrare quopiam, ubi liceret curiosam istorū linguam effugere. Hæc igitur memineris, ut Ioui renūcies, simulq; illud addas, ne fieri quidē posse, ut hoc in loco durem, nisi phisicos illos cōminuat, dialecticis os occudat. Stoam demoliatur, Academiā exurat, quæ in Peripato habentur, diatribis finem imponat. Siquidē ad hunc deniq; modū fiet, ut mihi paretur quies, desināq; me quotidie cōmetiri. Fient, inquā, quæ mandas, simulq; rectā ad ipsum cælum tendebam.

Nulli ubi comparent hominū uē bouinū labores.

Etenim paulo post ipsa, etiā Luna mihi perpusilla uidebat̃ è sublimitate. Tandē & terrā obtexerat. Porro relicto ad dextrā sole, per ipsas uolās stellas, tertio die ad cælū perueni. Ac primū quidē mihi uisū est, protinus ita ut erā, introire: ratus facile fieri posse ut fallerē: quippe dimidia mei parte aq̃la. Porro aquilā sciebam iam olim esse Ioui familiarē. Post apud me perpendebā illos quæ primū deprehensuros esse me: qui alterā alā uulturinā indutus essem. Quapropter optimū factu ratus, nō temere uenire in periculū, adiens pulsaui fores. At Mercurius audito pulsu, ac nomē percontatus meū, festinato abiit, Ioui renunciaturus. Nec multo post, intro sum accersitus, magnopere pauitās ac tremens. Offendoq; deos omnes pariter confidentes, nec hos absq; sollicitudine. Nō nihil enim animos illorū turbabat nouus & inopinatus aduentus meus. Et quantū antea nuncq; expectabant, futurum, ut mortales omnes mox aduenirent, ad eundē modū alari. Porro Iupiter, admodū terribili uultu, toruoq; & Titanicome obtinens, inquit:

Quisnam es, & unde uenis: ubi nam urbs tibi, quique parentes?

Hoc ubi audissem propemodū metu sum exanimatus. At tamē cōstiti stupidus, præq; uocis magnitudie attonitus. Aliquāto post ad me reuersus, oīa dilucide exposui, ab ipso exorsus capite, Quemadmodū cōcupissem sublimia illa cognoscere: Quemadmodū accessissem ad philosophos: Quemadmodū pugnātia loquētes audissem: Quemadmodū desperassem, distractus illorū dictis. Deinde meum inuentū, tum alas reliquaq; omnia, usq; ad ipsam cælū. Post omnia addidi quæ Luna mandarat: Itaque ridens Iupiter exporrectis aliquantum supercilij: Quid dicas, inquit, de Oto & Ephialto, cum ausus sit & Menippus in cælum ascendere? At in præsentia quidem te ad hospitij con-

d. 4. p. 1. suctu

suetudinē inuitamus. Cras, inquit, super his quorū gratia huc aduenisti, dato responso dimittemus: simulq; cū dicto surgens, ibat ad eā cōli partē, unde maxime omnia poterant exaudiri. Iam enim tēpus erat, ut uotis audiēdis cōsideret. Atq; interim inter eundem, perorabatur me super his negocijs, quæ essent in terra, ac primū quidē illa: Quanti nunc uenit triticū in Græcia: Et num superior hyems grauius uos tetigit: Et num holera egent hyemre copiosiore. Sub hæc rogabat: num quis adhuc superesset ē Phidiæ genere: Et quā ob causam Athenienses tot annos Iouialia intermisissent: & num in animo haberēt Olympiū suum absolūere: Et num essent cōprehensi, qui templū Dodonæū sacrilegio spoliassent. Ad ea cum respōdissem: Dic mihi (inquit) Menippe, de me uero quā habent homines opinione: Quā (inquā) o herenisi maxime piam: nimirū omniū deorū regem esse te. Lūdis tu quidem, inquit, ceterū ego contentionē illorum probe noui, etiā si nihil fateare. Siquidē fuit olim tēpus, cum illis & uates esse uiderer, & medicus. In summa, unus eram omnia. Tum Iouis plenæ erant, & uirgines, simul & mortaliū conciones. Pisa ac Dodona splendida erant, ac conspicienda omnibus. Porro præ fumo sacrorū, nec attollere oculos mihi licebat. Verum posteaq; Apollo apud Delphos cōstituit oraculū. Aesculapius medicinæ officinā Pergami, simulatq; Bendidiū natum est in Thracia: Anubis templum in Aegypto: Dianæ apud Ephesios, ad ista quidē concurrūt omnes, solēnes cōuentus celebrant: Hecatombas offerunt, mihi uero tantq; ætate defecto, abunde magnū honorē habuisse se putant, si solido quinquēniō sacrificarint in Olympia. Proinde uideas aras meas frigidiores, q̃ sint uel Platonis leges, uel Chrysippi syllogysmi. Huiusmodi quæpiā cōfabulari, in eum peruenimus locum, ubi cōfessurus erat ad exaudienda uota. Erant autē ordine sitæ fenestæ, cuiusmodi sunt ora puteorū, habentes opercula, iuxta unam quamq; sella posita erat aurea. Itaq; Iuppiter cum ad primā assedisset, detractō operculo, præbuit sese petentibus. Optabāt autem ex omni undiq; terra, diuersa, uariaq;. Nam ipse quoq; admotis pariter auribus simul audiebā uota. Erant autē huiusmodi. O Iuppiter, cōtingat mihi regnū. O Iuppiter, contingat cepas & allia mihi puenire. O Iuppiter utinā pater mihi breui moriatur. Rursum alius aliquis dicit: Utinā ex istam hæres uxoris: Utinā nemo resciscat me struxisse insidias fratri. Cōtingat mihi uincere licem, coronari Olympia. Porro ex his qui nauigabāt, hic optabat ut spiraret Boreas, ille ut Nothus: Agricola optabat pluuiā, contra fulbo solem. At Iuppiter audiens, & singula uota diligenter expendens, non omnibus pollicebatur.

Verum hoc concessit Saturnius, abnuuit illud.

Nam

Nā iusta uota per os fenestraz fursum admittebat, admissa ad dextrā statuens. Rursus iniqua remittebat irrita, flatu deorsum redigens, ne possint ad cœlum accedere. Super uno quodam uoto uidebam illum etiam ambigentē. Etenim cum essent duo, qui diuersa peterent: æquales uictimas pollicitantes: non inueniebat utri potius annueret. Itaq; iam Academicon illud illi accidebat, ut nihil statuere posset. Verū exemplo Pyrrhonis suspensus hærebat etiam, ac considerabat. Porro cū iam satis uota proponentibus dedisset operam: ad proximam digressus sellam. & ad secundam fenestram, prono capite fœdera feriētibus, ac iurantibus dabat operam. Vbi his quoq; responsum esset, ac Hermodorum Epicureum fulmine cōminuisset: ad proximam deinde sellam sese transtulit, de diuinationibus omnibus & augurijs auditurus. Hinc ad sacrificiorū fenestram transijt, per quod fumus ascendens, denuntiabat Ioui nomen uniuscuiusq;, qui rem diuinā faceret. Rursum omissis his, uentis & horis mādabat, quæ facere deberēt. Hodie apud Scythas pluito, apud Libyes fulgurato, apud Græcos ningito. At tu Borea spira in Lydia, Tu Nothe quiesce, Zephyrus Adriani undas concitet. Tum in Cappadociam grandinis mille modij dispergantur. Tandem omnibus fermē ordinatis, discedebamus in eum locum ubi cōpotant dij. Iam enim cœnæ tempus erat. Mēq; Mercurius arreptum iussit accumbere iuxta Panem, & Corybantes, & Attim, ac Sabaziū, inquilinos istos & ancipites deos. Interea panē exhibebat Ceres, Bacchus uinum, Hercules carnes, mirta Venus, Neptunus Manides: simul interim & ambrosiam & nectar furtim degustabam. Nam optimus ille Ganymedes, ut est hominum amans, si quando conspexisset, Iouem auertere oculos, nectaris cyathū unum, nōnunquā etiam duos mihi infundebat. Dij uero quemadmodū alicubi dixit Homerus, & ipse opinor, ut ego illic conspicatus, neq; frumentū edunt, neq; potant nigrantia uina, uerum ambrosiam apponūt, & nectare inebriant: præcipue uero gaudent uesti sacrificiorū fumo, unā cum ipso nidore, subuolante: ad hæc sanguine uictimarū, quē sacrificantes aris infundunt. Cæterum inter cœnandum, & Apollo cithara canebat, & Silenus Cordacem saltabat, & Musæ surgētes in medium, tum Hesiodi Theogonias nobis caneant, tum primā ex Pindaricis hymnis odam: deinde omniū saturi regeuimus, quo quisq; sederamus loco, satis uuidi potu.

At reliqui noctem diuicq;, hominesq; per omnem

Dormibant, me nequaquā sopor altus habebat

Verū mecū animo uersabam, cum alia permulta, tū illa præcipue, qui fieret, ut Apollini cāto tam tēpore nō pueniret barba, aut quo pacto nasceret nix in cœlo, quū sol semper adesset, unāq; cōuiuium agitare.

Ac tum

Ac tū quidē pusillū obdormī, mane uero surgēs Iuppiter, iussit indic-
 concionē, mox quum adessent omnes, sic farier inquit. Vti uos conuoca-
 rem, in causa fuit hospes hic, qui heri aduenit: uerum quum alioqui
 iam olim mihi fuerit animus cōmunicare uobiscum de philosophis,
 maximeq; uero à luna, hisq; de quibus illa queritur, commotus, statui
 haud quaq; diutius prorogare consultationem. Est enim hominū ge-
 nus, quod non ita pridem in uita fluitare cōcepit, iners, contentiosum,
 gloriæ auidum, iracundū, gulæ studiosum, stultum, fastuosum, contu-
 meliosum: & ut uerbis Homerici dicam,

Telluris inutile pondus.

Isti igitur in sectas diuisi, ac uarijs rationū labyrinthis excogitatis, alijs
 sese Stoicos appellāt, Academicos alijs, alijs Epicureos, alijs Peripateticos:
 alijs item uocabulis, his multo magis ridiculis. Deinde ubi uenerandū
 illud uirtutis nomē induerint: tum adductis in altū supercilijs, promi-
 saq; barba, fucato habitu obambulant, detestandos mores secum cir-
 cūferentes, simillimi nimirum istis Tragediarū histrionibus, quibus
 si personas, stolamq; illam auro sparsam detraxeris, quod superest, id
 ridiculū est: nempe homunculus septem denarijs ad agonem condu-
 ctus. Atqui huiusmodi quum sint, mortales quidem uniuersos asper-
 nantur, de dijs uero absurda prædicant, cōtractisq; coetibus adulescen-
 tulum, quos nihil negotij sit fallere, nobilem illam uirtutem osten-
 tant, & uerborum ambiguitates docent, atq; apud discipulos tēperan-
 tiam semper ac modestiam laudant, opes ac uoluptatem execrātur: cæ-
 terum ubi soli, & apud sese esse cōeperint, quid attinet dicere, quātope-
 re sese ingurgitent, quā immodici sint ad Venerem, quemadmodū
 autem etiam assium sordes oblingant? Iam illud est omnī grauissi-
 mum, quod cum ipsi nihil agant, neq; publicū, neq; priuatum, sed inu-
 tiles ac superuacanei desideant:

Nusquā in consilijs, nusq; numerentur in armis.

Tamē reliquos accusant, ac uirulentis quibusdā dictis cōgerentes, neq;
 non maledicta quædā meditati, obiurgant, proximisq; cōuitantur.
 Adeo ut is inter hos primas tenere uideatur, qui clamosissimus sit, &
 impudētissimus, & ad maledicendū audacissimus. At sanè si quis istū
 sine fine ista facientem, uociferantem, & ceteros incusantem percon-
 tetur ad hunc modū: Tu uero quid tandem facis? Aut quid per deos
 dicemus te ad uitam conferre? Nimirum respondebit, si modo recta
 uerāque fateri uolet, hoc modo: Nauigare quidem, aut agros colere,
 aut militare, aut artem aliquam aggredi, superuacaneum mihi uide-
 tur. Cæterum clamo, squaleo, frigida lauo, incalceatus per hyemem
 obambulo, ac ueluti Momus ille, quæ ab alijs geruntur, calumnior. Ac
 si quis

si quis diuitum sumptuosius obsonarit, aut amicam habeat: id exquirō atque indignor. Quod si amicorum quispiam aut sodalium, morbo decumbat, curāq; & obsequio egeat, id ignoro. Hoc genus sunt nobis ò dñj hæ pecudes. Iam uero qui ex his uocantur Epicurei, uehementer sunt etiam contumeliosi, neq; mediocriter nos mordent, affirmantes neq; dñs esse curæ res mortalium, neq; omnino considerari à nobis quid apud illos agatur. Quas ob res tempus est, ut de his cōsultemus: propterea quod si semel ualeant hæ persuadere ijs, qui sunt in uita, nō mediocriter esurietis. Quis enim post uobis rem diuinam faciat, cum nihil inde expectet emolumentum? Nam de quibus luna hos accusat, omnes audistis heri narrantē hospite. Super his consultate, quæ pariter & hominibus sint quā utilissima, & nobis q̄ minime periculosa. Hæc locuto Ioue, frequens adfremebat concio: mox clamatū est ab omnibus: effulmina, exure, comminue, in barathrum, in tartarum, ut gigantes. At Iuppiter rursus indicto silentio, sient ista, inquit, quē admodū uultis. Omnes cōminuentur cum ipsa sua dialectica. Quāquam in præsentia sanè fas nō est punire quenq;. Est enim Hieromenia, sicuti nostis, quatuor hos menses. Iamq; inducias pmulgaui. Itaq; pximo anno, ineunte uere, mali male perdētur formidando fulmine.

Sic ait, atq; supercilij pater annuit atris.

Porro de Menippo hæc mihi uidentur, inquit, ut ademptis illi alis, nequando denuo redeat, à Mercurio deferatur hodie in terram. Hæc loquutus dimisit cœtum. Me uero Cyllenius dextra aure suspensum, heri circiter uesperam deposuit in Ceramico. Audisti omnia, omnia, inquam Amice, quæ è cœlo mecum adfero. Quare ab eo iam eadem hæc renunciaturus philosophis in Pœcila inambulantibus.

LVCIANI ICAROMENIPPI FINIS.

DES. ERASMO ROTEROD.

INTERPRETE,

REVERENDO PATRI

AC DOMINO D. RICARDO EPISCOPO VVINTOVI.
ensi, Erasmus Roterodamus S. P. D.

PRISCORVM usq; seculis mos hic in hæc nostra tempora deductus est, amplissime pater: ut Calendis Ianuarijs principe ineuntis anni die, munuscula quæpiam missitetur: quæ nescio quid lætioris omnis afferre creduntur tum ijs ad quos abeunt: tum illis ad quos redeunt. Itaq; quû ego dispicerem ecquid tandē muneris à nobis iret ad tantum patronû, ad tam potentē amicû: neq; quicq; in mea reperirē supellectile, præter meras chartulas, profecto chartaceâ strenam mittere sum coactus: q̃p̃ q̃d aliud potius mitti cōueniebat ab homine studioso ad præsulē, omnibus quidem fortunæ muneribus magnificentissime cumulātū: sed qui uirtutem uirtutisq; comites, honestas literas infinitis calculis anteponat: quicq; tanq; cōtemptim, penēq; dixerim inuitus fortunæ dona admittat: contra animi bonis quum sit opulentissimus, tamē semper magis ac magis cupiat ditescere. Porro nostrum hoc munusculū: si nulla alia licet: saltem Terētiani Parmenonis exēplo, hoc no ie cōmendabimur: quod non ex Aethiopia, uerum è Samosata usq; cōmagenorū urbe sit profectum. Est autem dialogus Luciani, cui titulus Toxaris, siue de amicitia: quem nos paucis hîc diebus latinū fecimus. Qui quidem (uti spero) nō omnino futurus est ingratus tuæ excellentiæ: uel ob id qd' amicitia prædicat, rem adeo sanctā, ut barbarissimis etiā nationibus olim fuerit ueneranda: Nunc Christianis usq; adeo in desuetudinem abiit, ut non dicam uestigia, sed ne nomē quidē ipsum extet: quû nihil aliud sit Christianismus, q̃p̃ uera perfectaq; amicitia, quàm commori Christo, quàm uiuere in Christo, quàm unū corpus, una anima esse cum Christo: hominū inter ipsos talis quædam cōmunio, qualis est membrorū inter se corporis. Neq; minus tamē iucundus, q̃p̃ frugifer futurus est, si quis modo decorum obseruet, quod in personis sitū est. Nam Mnesippi Græci sermo, quàm totus Græcanicū quiddā sapit: comis, facetus, festiuus: cōtra Toxaridis Scythæ oratio, quàm tota Scythicū quiddā spirat, simplex, incondita, aspera, sædula, seria, fortis. Quin etiam dictionis discrimē, quasiq; diuersum filum à Luciano de industria affectatum, pro nostra uirili referre curauimus. Hanc igitur qualēcunq; clientuli tui strenulā amplissime Præsul, felicibus auspicijs accipe. Et Erasmi sicuti iam pridem facis, amare, ornare, iuuare perge. Vale Londini, Calendis Ianuarijs, M. D. VI.

Toxaris.

TOXARIS SIVE A

MICITIA, DIALOGVS LVCIANI DES. ERASMO,
Rotterdamo interprete.

Interlocutores, MNESIPPVS GRÆCVS, TOXARIS
SCYTHA. MNESIPPVS.

VID AIS Toxaris? Sacrificatis Orestis ac Pyladi uos
Scythæ, deosq; esse illos creditis? TOXARIS. Sacrifi-
camus Mn. sippe, sacrificamus inquam: haud tamen
deos esse arbitrati, sed uiros bonos. MNES. An ue-
ro mos apud uos, etiam bonis uiris posteaq; uita de-
functi sint, perinde ut dñs sacra facere? TOXA. Non
istuc modo: uerum eosdem festis diebus ac celebribus cōuentibus ho-
noramus. MNES. Quid captantes aut sperantes ab illis? Neque enim
quo beneuolentiam illorum concilietis, ob id rem diuinam illis faci-
tis, quum iam sint mortui. TOXA. Nihil officiat fortassis, si & eos qui
mortui sunt, propitios haberemus: q̃q̃ nō ob id tātum hæc facimuss
quin magis existimamus nos rem uehementer conducibilē & his, qui
in uita sunt, esse facturos, si præstantium uirorum memoriam celebre
mus: honoremq; habeamus ijs, qui uita defuncti sunt. Siquidem hæc
ratione futurum arbitramur, ut multi apud nos illorum similes euade-
re cupiant. MNES. Ista quidem recte iudicatis: at Pyladem atq; Orestē
quo nomine potissimum suspexistis, ut dñs eos æquaueritis: idq; adeo
quū hospites uobis essent: uel, quod grauius, hostes? Quippe posteaq;
naufragio eiecti ab ijs, qui tum Scythiam incolebant, essent compre-
hensi, abductiq;, ut Dianæ immolarentur: adorti carcerarios: neq; nō
oppressis excubijs, & regē trucidarunt: & assumpta sacerdote, quin ipsa
quoq; Diana sublata, nauigio sese proripuerunt, irrita publica Scythæ-
rum lege. Quod si ob istiusmodi facta honorē habetis uiris: facile asse-
cuti fueritis, ut multos illorum similes reddatis. Iamq; ipsi ab hoc die
usq; ad prisca illa respicite: num uobis expedierit multos in Scythiam
Orestes ac Pylades appellere. Nam mihi quidem isto pacto mox fu-
turū uidetur, ut religionis ac deorum expertes reddamini: dñs qui reli-
qui sunt, ad eundem modum è regione uestra in exilium ablegatis: po-
stea, opinor, deorum omnium uice uiros, qui illos eiectum uenerant, di-
uinitate donabitis: & qui sacrilegi in uos fuerunt, ijs tanq; dñs sacrificā-
bitis. Quod si nequaquā horū gratia Orestem ac Pyladem colitis,
sed aliud quippiam Toxaris in uos beneficij contulerunt: qua gratia
e quū

quum olim non esse deos iudicaueritis: nunc è regione, sacra illis facientes, deos esse decreuistis: Et qui tum parum aberant ut uictimæ fierent: ipsi nunc uictimas offertis: Enim uero ridicula uideantur ista: & quum his quæ quondam statueratis pugnancia. TOXA. Et ista quidē Mnesippe præclara sunt uirorum illorum facinora, quæ commemorasti: uidelicet duo cum essent, tam ingentem ausum audere: ut tam procul à sua patria profecti, mare transmitterent: Græcis ad id usq; temporis intactum: nisi solis ipsi, qui Argo in Colchidem traiecerunt exercitū: nihil expati facti: neq; fabulas, quæ de illo feruntur, neq; appellationē ueriti, quod inhospitum uocaretur, uidelicet, opinor, quod feræ undiq; gentes accolerent. Deinde quum iam capti essent, usq; adeo strenue sese gesserint, neq; sat habuerint, si tantum incolumes euaderent, nisi & à rege acceptam cōtumeliā ultri, & Diana sublata abnauigassent. Quid? an nō admiranda hæc, & quæ diuino quodam honore digna iudicet, quicquid est hominum, qui uirtutem suspiciunt? Quantq; non ista spectantes in Oreste ac Pylade, pro heroibus illos habemus. MNES. Atq; iam dices: quidnam præter ista suspiciendum patrarint, atq; diuinum? Nam quantum ad nauigationem & peregrinationem attinet, nō paucos profecto diuiniore istis ostēdero negociatores, atq; inter hos præcipuos Phœnices, qui non in pontum, neq; ad Mæotidē usq; aut Bosphorum tantum enauigant, uerum quaqua uersus, Græcum ac Barbarum mare permeriuntur. Hi siquidem omnem oram, & omne littus (ut ita dixerim) perscrutati in annos singulos, extremo demum autumno in suam patriam reuertuntur, quos scilicet ad eandem rationē prodij habeto, idq; etiam si complures illorum caupones ac falsamentarios esse reperiēs. TOXA. Audi nunc, o uir admirande, cōsidera q; quanto nos, qui barbari uocamur, rectius uobis de bonis uiris sentiamus. Siquidem in Argo atq; Mycenis ne sepulchrū quidem ullum insigne uidere est Orestis ac Pyladis, apud nos uero & templum ostenditur, ambobus illis communiter sacrum (ita ut par erat amicis) & hostiæ offeruntur, reliquusq; omnis honos. Porro quod hospites erant, nō Scythæ, id uero nihil obstat, quo minus boni uiri iudicentur, neque enim perpēdimus cuiates sint uiri honesti ac probi, neq; inuidemus, si cum amici nō fuerint, res egregias gesserunt. Quin magis admirātes ea quæ patrarunt, ab ipsis factis domesticos ac nostrates illos ducimus. Quod autem potissimum stupentes in illis uiris efferimus, illud est, quod nobis uisi sunt amici inter sese longe optimi extitisse, atq; alijs exemplo fuisse, quasiq; legem statuisse, quēadmodum oportet amicos omnem inter se communicare fortunam, Simulq; promeruisse, ut à Scythiis, qui in amicitia laude primas tenerent, colerentur, Itaq; quæcunq; alter cū altero,

altero, uel alter pro altero tulit, ea maiores nostri descripta in columna
 area reposuerunt in templo Orestis, ac leges statuerunt, ut ea colum-
 na prima esset institutio disciplinæq; liberis suis, si meminissent, quæ in
 illa essent adscripta. Itaq; penè patris quisq; sui nomen citius obliuiscere-
 retur, q̃ res gestas Orestis ac Pyladis ignoraret. Quin & in porticu tē-
 pli eadem quæcūq; in columna notantur, priscorum picturis adumbra-
 ta uisuntur. Nempe Orestes unà cum amico nauigans, deinde fracta
 inter abruptas cautes ipsorum naue comprehensus, & ad uictimam a-
 dornatus, iamq; Iphigenia initiat eos. Ex aduerso uero in altero parie-
 te idem iam uinculis exutus depictus est, ac Thoanem occidens, mul-
 tosq; ex Scythis alios. Postremo soluētes, abducta Iphigenia ac dea.
 Porro Scythæ frustra scapham adoriuntur iam nantem, hærentes gu-
 bernaculis, ac conscendere conantes. Deinde re frustra tentata, alij qui-
 dem ex eis sauci, alij uero eius rei metu compulsi, naratu semet in solū
 recipiunt, ubi uel maxime liceat perspicere, quantam alter in alterum
 beneuolentiam præstiterit in conflictu cum Scythis. Fecit enim pictor
 utrūq; de hostibus in semet ruentibus securum, propellentem autē eos
 qui in alterum feruntur, ac præ illo iaculis occurrere conantem, pro ni-
 hilōq; ducentem, si intereat ipse, modo seruet amicum, uel suo ipsius
 corpore præueniens, excipiensq; ictus in illum intentos. Iam uero tam
 tam illorum beneuolentiam, atq; in rebus tristibus communionem, si
 dem, humanitatem, ueritatem, deniq; constantiam alterius in alterum
 amoris, hæc haud quæq; humana putauimus esse, uerum animi cuius-
 dam præstantioris, q̃ pro more uulgarium istorum mortalium, qui
 donec secundis uentis nauigatur, amicis indignantur, nisi ex æquo par-
 ticipes fiant rerum lætarum, quod si uel paululum eis uenti reflare coe-
 perint, aufugiunt, solos in periculis deferentes. Enimuero ut & illud no-
 ueris, nihil amicitia melius arbitrantur Scythæ, neq; est in quo Scythæ
 magis gloriatur, q̃ in adiutandis amicis, communicandisq; rebus acce-
 bis, quemadmodum neq; probrum apud nos maius ullum, q̃ amicitia
 desertorem uideri. Has ob res Orestem ac Pyladē ueneramur, qd̃
 præstantes extiterint in Scytharum uirtutibus, atq; in amicitia præcel-
 lētes, id quod nos omnium maxime admiramur. Appellationē quoq;
 ex his illorum factis imposuimus, ut Coraci uocentur, quod quidem
 nostra in lingua perinde sonat, ac si quis dicat, dñj amicitia præsides.
 MNES. Hui Toxaris, profecto non arcu modo ualuerunt Scythæ, bel-
 liciq; in rebus cæteris antecelluerunt, uerum uidentur & ad orandum
 persuadendumq; omnium aptissimi, unde mihi quum dudum secus
 uideretur, nunc eidē merito fecisse uideamini, qui sic Orestem, ac Pyla-
 dem in deorum numerū retuleritis. Vetū illud me fugerat uir optime,
 e 2 quod

quod pictor quoque bonus esses. Admodum enim euidenter ostendisti nobis, quae sunt in Orestis templo, picturas, pugnamque uirorum, alteriusque per altero suscepta uulnera. Tametsi non putaram amicitiam usque adeo cultam fuisse quondam apud Scythas, magis autem quod barbari essent, atque agrestes, similitudine quidem, ira, rabieque perpetuo committere amicitiam uero, ne in familiarissimos quidem exercere solitos, idque coniiciens, quum ex alijs quae de illis audimus: tum ex hoc, quod progenitores suos uita defunctos deuorant. TOXA. An nos Graecis quum alijs in rebus, tum in his quae ad parentum attinent cultum, sanctiores, magisque pijs simus, in praesentiarum haudquaquam contenderim. Quod autem nostrates amici longe fideliores sint amicis Graecis, quodque amicitiae ratio maior apud nos, quam apud uos, haud difficile fuerit docere. Ac per deos Graecorum, ne tibi molestum sit audire, si quae perspexi, dixerò, multum iam temporis apud uos uersatus, uos enim mihi uidemini praedari, ut ceteris de amicitia uerba posse facere, uim uero factamque illius, adeo non solum pro sermonum dignitate non exercere, ut sat uobis sit praedicare eam, & quantum sit bonum, ostendere. At ubi usu uenit, deficientes à sermonibus, nescio quomodo, è medio negotio aufugitis. Ceterum quum Tragedi in scenam progressi, istiusmodi amicitias uobis repraesentant, plerique laudatis atque applauditis, ac pro se mutuo periclitantibus illis illachrymatis, ipsi uero nihil dignum laude pro amicis praestare audetis. Quin si quando forte accidat, ut egeat amicus, ibi protinus non secus atque in somnia, procul auolantes euanescent uobis multae illae tragediae, uosque similes relinquunt inanibus istis, ac mutis personis, quae diducto rictu, atque immane hiantes, ne minimum quidem loquuntur. At nos ediuerso, quo sumus in dicendo de amicitia posteriores, hoc in praestanda ea praecedimus. Quare si uidetur, ita in praesentiarum agamus, priscos illos amicos ualere sinamus, si quos uel nos, uel uos ex his, qui olim fuere, recensere ualemus, quando ista quidem parte uos nimirum superaueritis, compluribus ac grauibz adductis testibus, nempe Poëtis, qui Achillis & Patrodi amicitiam, tum Thesei Perithoiisque, neque non aliorum necessitudinem, pulcherrimis uersibus carminibusque cōtexuerunt. Quin paucos quosdam in medium adferamus ex his, qui nostra ipsorum memoria fuerint, atque eorum res gestas exponamus: Ego quidem Scythicas, tu uero Graecanicas. Et in his uter superarit, melioraque produxerit amicorum exempla, is & uictor esto, ac suam ipsius uictoriam promulgato, tantumque qui pulcherrimum honestissimumque certamen decertarit, adeo ut ego quidem non paulo malim mihi in singulari uicto certamine dextram amputari (nam ea est apud Scythas uicto poena) quam in amicitia quopiam inferior iudicari, praesertim Graeco, ipse

co, ipse Scythia quū sim. **MNES**. Quāq̃ est haud mediocris negocij, cū uiro, ita ut tu es, bellatore, singulari certamine cōgredi, tum admodū instructo missilibus ac penetralibus narrationibus, haud tamen usque adeo ignauiter, tam cito uniuersam deferens Græciam, tibi cessero. Et enim uehementer absurdum fuerit, quum duo illi tantum uicerint Scytharum, quantū fuisse declarāt tum fabulæ, tum uetustæ uestræ picturæ, quas pauloante scite admodum repræsentabas, Græcos omnibus tot nationes, tot ciuitates, nullo defendente uinci abs te. Nam istuc si fiat, non dextram, quemadmodum apud uos solet, sed linguam execari cōueniat. Sed utrū spectare nos oportet, numerum ne eorū, quæ amice q̃s gesserit, an magis quo plures alteruter amicos referre poterit, hoc uictoria dignior uidebitur? **TOXA**. Nequaq̃, imò non multitudine uis horū spectetur, uerū si quæ tu narrabis facta, his quæ narrabo, uideantur præstātiora, magisq̃ penetrantia, tum nimirum etiā si numero paria sint oportuniora, magisq̃ letalia mihi faciēt uulnera: Ac penè memet ad ictus accōmodabo. **MNES**. Probe loqueris. Statuamus igitur quot erūt satis. **TOXA**. Mihi quidem satis fore uidetur, si uterq̃ quinq̃ narret exēpla. **MNES**. Itidē mihi uidetur, ac prior dicito, uerum adiuratus, nimirum non nisi uera dicturū, alioqui fingere eiusmodi, non admodum fuerit difficile, palām aut̃ refelli nō queant. Porro si iuraris, nefas sit non habere fidē. **TOXA**. Iurabimus, siquid etiā iureiurando opus esse censes. **MNES**. At quis tibi ē dñs nostratibus, num satisfaciat Iupiter Philius? **TOXA**. Et maxime. Ego quoq̃ tibi nostratem iurabo, meapte in lingua. **MNES**. Testis igitur esto Iupiter Philius, quæcunq̃ dicturus sum apud te, ea nimirum uel quæ uiderim ipse, uel quæ ab alijs, quoad fieri potuit, diligentissime perceperim, narraturū, nihil ex me ipso cōminiscētē, alleuantēq̃. Ac primo quidē loco, Agathodis Diniaq̃ amicitia referam, quæ apud Ionas est celebratissima, Nā Agathodes hic, qui Samius fuit, non ita pridē uixit, uir in amicitia quidē præcipuus, ita ut re declarauit: ceterū reliquis in rebus uulgo Samiorum nihilo præstātior, neq̃ genere, neq̃ ceteris item opibus. Huic cū Dinia Ephesio, Lysionis filio, amicitia à puero intercesserat. Porro Dinias supra modū ditatus est, & quēadmodū solēt r̃j, qui nuper opes nacti sunt, cōplures & alios secū habebat, satis quidē idoneos illos, & ad cōpotandū, & ad uoluptariam consuetudinē, ab amicitia uero longe alienissimos. Atq̃ inter hos interim habebatur Agathodes, conuiuiebatq̃ & cōpotabat illis, nō admodū approbās eam uiuendī rationē. Dinias aut̃ nihilo hūc potiozem habebat, q̃ ceteros adulatores. Tandem etiam offendere cœpit, crebrius obiurgās, molestusq̃ uidebatur, quippe quia dmoneret eū maiorū, præciperetq̃ ut seruaret, quæ multo labore

labore parta, pater illi reliquisset, adeo ut ob hæc ne ad comessationes quidē illum deinceps adhiberet, sed solus cum illis comessaretur, celare cupiens Agathodem. Demum ab assentatoribus illis misero persuasum est, quod adamaret à Charidæa Demonactis uxore, uiri illustris, atq; inter Ephesios in honoribus ciuilibus primarij. Iam & literulæ à muliere ad illū uētitabāt, & sarta semimarcida, & mala quædā admorsa, deniq; quicquid ad hæc lenæ machinantur in adolescentes, quo paulatim illis amorem artibus quibusdam inferant, primumq; hac incendunt opinione, quod sese credant amari. Nam plurimum illicit & hoc, præsertim eos, qui sibi formosi uidentur, donec imprudētes in castes inciderint. Erat aut Charidæa urbana quidem & elegans muliercula, at supra modum meretricia, semperq; illius, quicumq; forte adisset, etiam si quis admodum leuiter concupiuisset, quin si uel aspexisses duntaxat, protinus adnuebat, nec ullo pacto metuendum erat, ne quando recusaret Charidæa, admirabilis autem alioqui artifex, quauisq; meretrice doctior allicere amatorem, & ambiguus quum adhuc esset, totum subigere: at quū iam teneretur, incitare, ac magis magisq; accendere, nūc ira, nūc blandimentis: ac mox fastidio: deinde iniecta suspitione, quasi ad alium sese deflexura esset: postremo omni ex parte egregie docta erat mulier, & absoluta, artibusq; omnigenis in amātes instructa. Hæc igitur tum Diniæ adulatores accersuerant in adolescentulum: multaq; adsimulabant, quo eum in amorem Charidææ impellerent. Illa porro quæ complureis iam adolescentes iugularat, & innumerabiles amores fuerat mentita, domosq; opulentas euerterat: uarium quoddam, atq; inexpugnabile malum: ubi nacta manibus est simplicem, & huiusmodi artium imperitum adolescentulū: haud quāquam amittebat ex unguibus: sed undiq; oppugnans, tētansq;. Vbi iam omnium esset compositum ipsa dum captat, capta perijt: tum infelici Diniæ innumerabilium malorum extitit causa. Nam primum quidem statim literulas illas ad illum dat: ac subinde missitat ancillulam, quæ renūciaret ut flieret, ut uigilaret: postremo ut misera præ amore suffocatura esset sese. Donec iā beatus ille persuasus, sibi formosus esse uideretur: atq; Ephesiorū uxoribus præter cæteros adamabilis. Ac tandem in congressum adductus est multis præcibus exoratus. Et ex eo quidem tempore facilis iam erat coniectura, fore ut caperet à muliere formosa: ad uoluptatem congressi docta: & in loco flere: & inter loquēdū miserabiliter suspirare: & iam abeuntem amplecti: & adeunti obuiam occurrere: & formam colere sic ut maxime placitura esset: interdum uel uoce, uel cithara canere: quibus omnibus in Diniam usa est. At ubi sensit excruciiari, iamq; amore illaqueatum, ac subiugum esse factum: aliud ad hæc excogitat, quo miserum

miserum subuertat: grauidam se ex eo simulat (nam hoc quoque efficax ad magis ac magis inflammandum stultum amantem). Neque postea commeabat ad illum, affirmans à uiro obseruari sese: qui iam amorem persensisset. Hic uero rem iam non ultra ferre potiserat: neque durare quibat: quum illam non aspiceret: sed lachrymabatur, adulatorumque ad sese accersebat: ac Charidææ nomē indamabat: imaginemque illius amplexus (candido enim lapide fecerat) eiulabat. Demum in solum abiiciens sese iactabatur: planēque res extremæ demētiae speciem obtinebat. Siquidem munera reddita sunt mulieri: non pro malorum aut corollarum precio: sed solidæ domus, agri, famulæ, uestes florulæ, auri quantum optaret. Quid multa? Breui Lysionis domus antea inter Iones nobilissima, exhausta est, atque exinanita. Deinde ubi iam exuccus esset: eo relicto, alium quempiam adolescentulum Cretensem, bene nūmatum uenata est, atque ad illum desciiuit. Iam uidelicet illum adamabat: atque is quidem credebat. Itaque Dinias neglectus non à Charidæa modo, uerum etiam ab assentatoribus (nam isti quoque ad Cretensem amatorem iam desciiuerant) abit ad Agathodem: iam pridem non inscium, quæ illi res misere haberent. Ac pudescens quidē initio, tamen exposuit omnia, amorem, egestatem, arrogantiam mulieris, riualem Cretensem: in summa, non uicturum sese, nisi cum Charidæa cōsuetudinem haberet. Ille uerò intempestiuum esse ratus id tēporis exprobrare Diniae, quapropter ex amicis unum sese non admisisset, sed tum quidem assentatores suos sibi anteposuisset: diuēdita, quam unam habebat in Samo, domo paterna, preciū illi attulit talenta tria. Quæ simulatque recepisset Dinias, haud dām erat Charidæa: rursus subito formosus factus: rursus ancilla & literulæ, & expostulatio, quod iam diu sese non adisset, cōcurrerunt item adultores applaudentes, ut uiderunt Diniae adhuc esse quod daret: cum autem pollicitus esset sese uenturum ad illam, uenissetque primo ferē somno, essetque intus Demonax Charidææ maritus: siue quod alioqui persenserat: siue de cōposito: proditiōemque uxoris (nam utrūque fertur) exiliens uelut ex insidijs, & atrium iubet occludere, & Diniam comprehendi: ignem ac flagra minitans: neque non gladium tanquā in moechum educēs. Ille porro reputans quibus in malis esset: uecte quopiam de proximo, ut iacebat, arrepto, tum ipsum occidit Demonactem, in tempus adigens: tum Charidæam, atque hanc quidem nō ictu uno, uerum etiam & uecte sapius, & postea Demonactis gladio feriens. At famuli interea muti stabant, rei nouitate attoniti. Deinde comprehendere conati: quum in hos quoque ferro insiliret, ipsi quidem aufugerunt. Dinias autem dām sese subduxit, tanto patrato facinore. Et ad auroram usque apud Agathodem diuersabatur, pariterque

& quæ facta essent reputabant, & quid in posterum esset euenturum, considerabant. Vt autem diluxit, milites aderāt, (iam enim res erat diuulgata) comprehēsumq; Diniam, nec hunc iam inficiantē homicidiū, abducunt ad præfectū, qui per id tēpus Asiam moderabatur. Hic eū ad Persarum regem remittit, nec ita multo post relegatus est Dinias in Giaron insulam ex Cycladibus unam, damnatus à rege, ut in ea, quoad uiueret, exularet. Agathodes autem cū reliquis in rebus nuncq; abfuerat, tum pariter soluit in Italiam, & amicorum solus unā est in iudiciū comitatus, neq; usq; defuit officio. Porro ubi iam in exiliū profectus est Dinias, ne tū quidē desertus est ab amico. Quin potius ipse suapte sponte damnatus uersabatur in Giaro, simulq; cum illo exulē agebat. At quum iam rerum necessariorum omnium inopia laborarent, locans seipsum purpurarijs, unā cum alijs urinabat, quodq; hinc partum est referens, Diniam alebat. Quin & ægrotanti diutissime inseruiuit, & ubi uita defunctus est, noluit unq; in patriam reuerti, uerū inibi perseuerauit in insula, pudori sibi fore ratus, si uel mortuum amicum deseruisset. Hoc tibi Græci factum amici retulerim, quod quidem non ita pridem accidit, haud enim scio an anni quinque præterierint, quod Agathodes in Giaro mortem obiit. TOXA. At utinam iniuratus ista Mnesippe dixisses, uidelicet quo mihi fas esset, eis non habere fidem. Adeo Scythicum quendam amicum Agathodem istum descripsisti, quin uereor ne quem & alium isti similem narres. MNES. Audi iā & alium Toxari, Euthydicum Chalcidensem. Retulit autem mihi de hoc Simylus nauderus Megarensis, adiurans profecto se testem rem factam esse. Aiebat enim nauigauisse sese ex Italia Athenas, circiter Pleiadum occasum, collecticios quosdam homines uehementem, in his fuisse Euthydicum, unāq; cum hoc Damonem Chalcidensem, eiusdem amicum. At natu quidem eos æqualeis fuisse, uerum Euthydicum ualentē, robustumq;. Damonem contra, suppallidū atq; ualitudinariū, quasi qui nuper (ut apparebat) ex diuturno morbo reualuisset. Itaq; ad Siciliam usque feliciter aiebat Simylus nauigasse ipsos. Cæterum ubi transmissio freto, in ipso iam Ionio mari nauigarent, tempestatem maximam eis incubuisse. Quid autem attinet multa referre: immaneis quasdam procellas ac sinuosas, tum grandines, & si quæ alia tempestatis mala? Vt uero iam haud procul abessent à Zacyntho, nuda nauigantes antemna: præterea & funes quosdā trahentes, quo nimirum uim, impetumq; fluctus exciperent: circiter noctis mediū, Damonē, qui in tanta iactatione nausearet, uomuisse in mare propendentē. Deinde, ut cōiūcio naue uehementius in eam partem, in quā ille propendebat, inclinata, simulq; propellente fluctu: excidisse eum
prono

prono capite in pelagus, neq; nudum tamen uidelicet, ut misero uel nat-
tare commodè liceret. Mox itaq; succlamasse quū prafocaretur, uixq;
sefe ab undis sustolleret. Porro Euthidicum simulatq; audisset (nam
forte fortuna nudus in strato tum erat) abiēcisse semet in mare: arre-
ptq; Damone, qui iam deficiebat (diutius enim ista uideri poterant,
luna scilicet relucente) unā iuxta illum nasse, ac subleuasse. Ac uoluisse
quidem illis opitulari sese miseratos uirorū calamitatem, uerū nequis-
se, quod uento prauialido raperentur. Illud tamen fecisse, subera com-
plura ad illos proieccisse, tum ex contis aliquot, ut ab his suspensi nata-
rent, si quem forte ex eis nanciscerentur, postremo scanforia quoq; ta-
bulata, quæ quidem erant neutiq; exigua. Cogita iam per deos, quod
aliud grauius beneuolētiæ documentum quisq; adere queat in homi-
nem amicum, qui noctu decidisset in mare, usq; adeo sauiens, q; com-
municata morte: Iamq; adeo mihi ante oculos pone imminentes pro-
cellas, fragorē aquæ sese adglomerantis, spumam undiq; effervescentē,
noctem, ac desperationem. Ad hæc illum iam prafocari incipientem,
uixq; undis extantem, manusq; porrigentem amico, hunc autem incō-
tanter insilientem, simulq; nantem, prorsusq; sollicitum, ne se prior Da-
mon interiret. Sic enim profecto cognosces, quod haud ingenerosum
hunc quoq; amicum, uidelicet Euthidicum, retulerim. TOXARIS.
Vtrum perierunt uiri Mnesippe, an salus quæpiam ex insperato illis
contigit? Adeo ego illis non mediocriter timui. MNE S. Bono animo
es Toxaris, seruati sunt, quin hodieq; Athenis agunt, ambo philoso-
phiæ dantes operam. Nā Simylus ea demum narrare poterat, quæ no-
ctu uidere licuit, hunc delapsū, illum desilientē, simulq; nantes, quate-
nus per noctē dabatur aspicere. Porro quæ post hæc acciderint, Euthy-
dicus ipse narrat. Primum quidem, subera quædam forte nactos, su-
spendisse de his sese, atque ita hærentes fluitasse, sanè quàm incom-
mode. Deinde ubi tabulata conspexissent, iā sub auroram annasse, cō-
scensiq; illis commodè, deinde nantes appulisse Zacynthum. Post
hos autem, qui neutiq; mali sunt, ut ego quidem autumo, accipe iā ter-
tium, nihilo istis inferiorem. Eudamidas Corinthius Aretæo Co-
rinthio, & Charixeno Sicyonio amicis utebatur, & ijs quidem opu-
lenti, quum ipse pauperrimus esset. Hic uita decedens, testamentum
reliquit, alijs quidem fortasse deridiculum, tibi uero, haud scio, an tale
sit appariturum, uiro probo, & apud quem amicitia in precio sit, quiq;
uel cum præcipuis in ea certare queas. Sic enim in eo scriptum erat, Le-
go Aretæo quidem matrem meam alendam, atq; in senectā fouendā.
Charixeno uero filiam meam elocandam cum dote, quanta ab illo mā-
xima dari poterit. Erat autem illi mater anus, ac filiola iam matura nu-
ptijs.

ptis. Si quid autē interim acciderit alterutri, huius quoq; partem (inquit) alter habeto. Huiusmodi lecto testamēto, ij qui tenuitatē quidem Eudamidæ nouerāt : at amicitiam, quæ illi cū his uiris intercesserat, ignorabant, rē pro ludo iocoq; ducebant. Nemo certe aderat, qui non cum risu discederet, quod eiusmodi hæreditatem Aretæus & Charixenus essent accepturi, felices uidelicet, atq; ita aiebant. Si quidem persoluent Eudamidæ, superstites etiam ipsi hæreditatem tradēt mortuo. At hæredes, quibus ista erāt legata, ut audierunt, uenerūt illico, agnoscētes ratāq; faciētes ea, quæ erāt testamento mādāta. Itaq; Charixenus quinque duntaxat dies superstes, diē obiit. Aretæus autem optimus successor factus, tum illius, tum suo ipsius suscepto onere, & matrem alit Eudamidæ, & filiam nō ita pridem elocauit, ex quinque talētis quæ possidebat, duobus in propriæ filię dotē, duobus in amici filiam erogatis : Ac nuptias ambarum eodem die fieri uoluit. Quid tibi Toxaris, Aretæus iste uidetur, numnam leue amicitie argumentum exhibuisse, addita huiusmodi hæreditate, neq; deserto amici sui testamento : an hunc quoq; in perfectis idoneisq; calculis ponim⁹, ut sit unus ē quinque ? TOXA. Et iste quidem egregius, quāq; equidem Eudamidam multo magis ob fidutiam admiratus sum, quæ fuit erga amicos : declarauit enim, quod & ipse eadem fuisset factur⁹ erga illos, tametsi non essent ea scripta in testamento, uerum ante alios uenisset non scriptus talium hæres. MNES. Probe dicis. Sed quantum iam tibi narrabo : Zenothemim Charmolēum, Massilia oriundū. Commōstrabatur autē mihi in Italia, patriæ nomine legatum agenti, uir decorus, procerus, ac diues, ut apparebat. Assidebat illi uxor in rheda iter faciēti, quū alioqui deformis, tum dimidia nempe dextra corporis parte manca, alteroq; capta oculo, teterrimum quoddam & refugiendum tericulum. Deinde quū demirarer, si decorus ille quū esset, ac uenustus, sustineret eiusmodi mulierem sibi adiūctam, is qui mihi eum commonstrabat, causam exponit, quare in id matrimoniarum incidisset : nouerat enim comperte omnia, nam ipse quoq; Massiliensis erat. Menecrati (inquit) huius fœdæ patri, amic⁹ erat Zenothemis, uiro diuiti ac honorato, ipse iisdem rebus par. Deinde aliquanto post, facultatibus exutus est ex cōdemnatione Menecrates, quo tempore pariter infamis, & ad capeffendos magistratus inidoneus est iudicatus à sexcentum uiris, tanq; qui sententiā iniquam pronunciaffet. Ad hunc autē modū, inquit, nos Massilienses mulctamus, si quis corrupte iudicet. Grauius itaq; ferebat Menecrates : primū, quod esset condemnatus, deinde, quod ē diuite pauper, postremo, qd' ex nobili repēte factus esset infamis, ac reiectitius. At præter cætera eū ipsa discruciauit filia iā nubilis, utpote annos natæ decē & octo,

& octo, quā ne cū omni quidē patris substantia, quā ante condēnatio-
 nē possederat, dignatus fuisset quisq; ingenuus ac paup facile accipere,
 quæ tā infelici fuerit forma. Quia & concidere dicebat, idq; circa lunā
 crescētem. Hæc ubi apud Zenothemim deploraret, bono, inquit, ani-
 mo es Menecrates, Neq; enim ipse egebis necessarijs, & filia tua dignū
 aliquem suo genere sponsum inuenerit. Atq; hæc eloquutus, statim ap-
 prehēsa illius dextra, deduxit domum. Ibiq; opes, quæ illi multæ erāt,
 partitus est cum illo, ac coena parari iussa, conuiuio accepit amicos, &
 in his Menecratem, ueluti iam ē necessarijs cuipiā persuasisset, ut puel-
 lam in matrimonium acciperet. Posteaq; autem conuiuium peregerāt,
 libassentq; dñs, tum uero plenum illi calicem porrigens, accipe, inquit,
 Menecrates, à genero symbolum affinitatis poculum, nam hodie du-
 cturus sum ego filiam tuam Cydimacham, dotem autem iam olim ac-
 cepi, talenta quinq; & uiginti. Illo uero respondente, absit ne feceris, ò
 Zenothemis, neue ipse usq; adeo insaniam, ut te neglectū, qui & iuue-
 nises, & formosus, cōspiciā cū deformi puella, ac debilitata coniugatū.
 Hæc, inquā, illo loquēte, hic spōsam adiūctam tollēs, abduxit in thala-
 mū: ac paulo post prodijt, ea deuirginata, atq; ex eo tēpore cū illa uiuit,
 supra modū diliegns, & quēadmodū uides, circumferens eā. Et nō solū
 nō pudet matrimonij, uerumetiā perinde atq; gloriās de eo, sic ostētat,
 ppter ea qd negligit corporis formā ac fœditatē, ad hæc opes & famā,
 tantū amici rationem habet Menecratis, neq; arbitratur eū sexcentum
 uirum sententia deteriorem esse factum, quantum ad necessitudinem.
 Quanq; pro his iam illi gratiam retulit fortuna, ad hunc modum. Pu-
 ellus enim ei formosissimus ex illa deformissima susceptus est. Neque
 diu est, quod tollens hunc pater intulit in curiam, frondibus oleaginis
 coronatum, ac pullis amictum, quo plus miserationis auo conciliaret.
 At infans arridebat iudicibus, manibus complodebat. Itaq; curia com-
 mota super illo, remisit multam Menecrati, atq; ille iam rei, famæq;
 restitutus est, eiusmodi patrono usus apud iudices. Hæc affirmabat
 Massiliensis Zenothemim amici gratia fecisse, haud mediocria, sicuti
 uides, neq; qualia passim Scythæ faciunt, qui concubinas formosis-
 simas summa cura deligere dicuntur. Restat nobis quintus. Neq; uero
 mihi uideor alium quempiam debere dicere, Demetrio Suniensi præ-
 terito. Nauigarat in Aegyptū Demetrius, unā cū Antiphilo Alope-
 censi, qui cum illi iam inde à teneris annis fuerat amicitia, atq; ephebus
 ephebo conuixerat, pariterq; fuerat eruditus, ipse quidem Cynicam di-
 sciplinā sequutus, sub Rhodio illo sophista, Antiphilus uero medendi
 scientiam exercuerat. At hoc temporis forte profectus fuerat in Ae-
 gyptum, ad spectaculum Pyramidum, Memnonisque. Nam audi-

uerat

uerat illas, quum essent sublimes, umbram non iacere: Memnonem autem uocem ædere, exoriente sole. Harum igitur rerum cupiditate adductus Demetrius: uidelicet ut Pyramidas intueretur, ac Memnonem audiret: sextum iam mensem aduerso Nilo nauigabat, relicto Antiphilo, quod is itinere atq; æstu defessus esset. Huic autē interea calamitas incidit, quæ singularem quempiam amicū postularet. Nam puer eius ut nomine, ita & patria Syrus: inita societate cum sacri legis aliquot, unā cum illis in Anubis templum irrupit: sublatoq; deo, ad hoc phialis aureis duabus, tum caduceo, aureo & hoc, neq; non cynocephalis argenteis, atq; id genus alijs: omnia apud Syrum deposuerant. Deinde forte comprehensi, (capti enim fuerant, diuidentes nec scio quid) rem omnem protinus confessi sunt: destrikti in rota, deportatiq; uenerunt in ædes Antiphili: ibi res furto sublatas depromebant, sub lectica quadam in abdito cõditas. Syrus itaq; illico uinctus: unāq; herus huius Antiphilus: atq; is quidem interea dum præceptorē audit, auulsus. Nec opitulabatur quispiam: quin magis hi qui fuerant hactenus amici, auersabantur hominē tanq; qui templum Anubis sacrilegio compilasset: seseq; impiari credebāt, si cum illo bibissent, aut edissent. Porro duo qui reliqui erant pueri, quicquid erat in domo, conuassantes, fuga discesserunt. In uinculis igitur erat miser Antiphilus multum iam temporis: habitus interim omnium, quantum in carcere erat, sordidissimus, Porro præfectus carceris Aegyptius, homo superstitiosus, ratus sese gratum facere deo, atq; illius ulcisci uices, grauis Antiphilo imminebat. Quod si quando defenderet, affirmans se nihil eiusmodi patrasse: impudens habebatur: atq; hoc nomine multo etiā magis erat inuisus. Subagrotabat itaq; iā, malēq; habebat: nec mirū quippe qui humi cubaret, idq; etiā noctu: neq; cura sineretur protendere, ligno inclusa: nam per diem catasta stringebatur, altera manu uincta ferro: at noctu cogeatur totus in uinculis esse. Ad hac insuper domicilij pædor ac præfocatio, multis ibidem uinctis, locumq; angustum prementibus: adeo ut uix respirarent: tum ferri stridor, ac somnus exiguus. Hæc omnia molesta erant, atque intoleranda: nimirum homini eiusmodi rerum insueto, minimēq; ad tam durum uitæ genus exercitato. Quum uero iam deficeret, ac ne cibum quidem capere posset: reuersus est tandem & Demetrius, nihil dum sciens eorum quæ acciderant. Ut autem cognouerat quo in loco res esset, statimq; curriculo ad carcerem uenisset: tum quidem admissus non est: propterea quod uespera iam esset: & carceris custos iam dudum oclusis foribus dormiebat, ministris excubias agere iussis. At mane quū esset ingressus: multis uidelicet precibus admissus: accedens multo tēpore quærebat Antiphilum

philum: quippe malorum multitudine sic immutatum, ut agnoscī non quiret. Circumiens igitur, ē uinctis unumquēq; contemplabatur: eorum more, qui familiarium cadauera iam marcida facta, requirunt in stragibus. Quod nī nomen fuisset eloquutus, Antiphilum Denomēnis filium: ne longo quidem tempore potuisset agnoscī quisnam esset, usq; adeo prae malis erat transfiguratus. Vt uero ad uocem agnitam respondisset, atque adeunte illo comam diduxisset: eam à uultu abigens sordidam atque impexam, ostendit sese quis esset. Hic ambo collapsi sunt: oculis oborta caligine, in tam inopinato spectaculo. Verum aliquanto post, posteaq; & ipse sibi redditus: & Antiphilū recipiens Demetrius, de singulis esset illum diligēter percontatus: bono animo esse iubet. Tum dissecto pallio, dimidiato quidem induitur ipse: reliquum autem illi donat, detractis illi putribus atque detritis, quibus erat operatus panniculis. Atque ex eo die modis omnibus illi aderat: curam eius agens, inseruiensq;. Locans enim sese ijs, qui uersabantur in portu mercatoribus, à mane ad medium usque diem, oneribus gestandis non parum lucri faciebat. Deinde ab opere reuersus, mercedis partem carcerario in manum dabat, quo illi mansuetum hunc, ac pacatū redderet. De reliquo autem, in amici curam affatim suppeditabat. Atque interdū quidem aderat Antiphilo, quo illum consolaretur: ubi uero nox occupasset: pro carceris foribus facto ex herbis thorulo, substratisq; frondibus, ac quiescebat. Et in hunc quidem modum aliquamdiu degebant: ut Demetrius nullo uetante ingrederetur, atq; ob id mitius ferret calamitatem Antiphilus: donec extincto in carcere latrone quopiam: idq; ut putabatur ueneno, & custodiæ exactissime obseruata: neq; deinde quisq; admissus in domiciliū uinculis liber. Quas ob res dubius atque anxius: quum alia uia non pateret, qua liceret amico adesse: adito praefecti collega, seipsum defert, tanq; in irruptione templi Anubis cōmunem operam addidisset. Id simulatq; confessus est: abductus est illico in carcerem, ac ductus ad Antiphilum. Nam hoc magnis precibus uix obtinuerat à carcerario, ut proxime Antiphilo, atq; eadem in trabe uinciretur. Hic igitur uel maxime dedarauit, quanto in illum fuerit amore, quum sua ipsius incōmoda negligeret, cum & ipse interim ægrotaret: illud autem curæ haberet, quo pacto fieri posset, ut ille & quāmplurimū dormiret, & minimum angeretur. Atq; ita cōmode tolerabant, cōmunicatis inter ipsos malis: donec aliquāto post, tale quiddā accidit, quod finem fermē eorum imponeret calamitati. Siquidem ē uinctis quispiā, haud scio unde nactus limam: adiūctis coniuratis captiuorū plerisq;, catenam insecuit, qua seriatim erant astricti, cyphonibus in hanc insertis, soluitq; omnes. Qui quidem facile trucidatis, quippe paucis custodi-

bus: cōglo-

bus, cōglobati profiliere. Atq; hi quidem illico quò quisq; poterat, dissipati: postea pleriq; sunt comprehensi. Porro Demetrius & Antiphilus inibi remanserunt: Syro quoq; retento, qui iam aufugere parabat. Vt autē diluxisset: Aegypti præsides, cognito quod acciderat, emisit quidem qui illos insequerentur: accersitis autem ijs, qui erant cum Demetrio, soluit à uinculis collaudatos, quod soli nō aufugissent. At illis haudquaquē sat erat, ut hoc titulo dimitterentur. Clamabat autē Demetrius, sibiq; non mediocribus in rebus iniuriam fieri prætendebat, si pro maleficus habiti, uiderentur uel cōmiseratione, uel ob id laudis, quod non aufugissent, dimitti. In summa, compulere iudicem, ut causam exactius excuteret. At hic ubi repperit, nihil eos cōmeritos, collaudatos illos, Demetrium autem seorsum quoq; admiratus, liberos esse iussit, consolans super pœna quam tulerant, præter ius in uincula coniecti. Quinetiam ambos munere profecutus est: idē de suo: Antiphilum drachmarum decem milibus, bis tanto Demetrium. Ac Antiphilus etiam nunc quidem in Aegypto est. Demetrius autē sua quoq; uiginti milia relinquēs amico, concessit in Indiam: profectus ad Brachmanas, tantum hoc loquutus Antiphilo, merito sibi iam ignoscendū uideri, quod tum ab eo discederet. Neq; enim sibi opus fore pecunia, quoad is p̄seueraret esse, qui erat: uidelicet qui possit paucis esse contentus, neq; illū amplius egere amico, quippe cui res iam feliciter haberent. Huiusmodi sunt Toxaris amici græci. Quod ni initio notasses nos, tanq̄ qui uerbis nos iacta remus: idem profecto relaturus eram tibi cōplures orationes, atq; eas egregias, quas Demetrius habuerit in iudicio: quū interim pro seipso nihil responderet: pro Antiphilo uero lachrymas funderet, atq; etiam supplex esset: totāq; causam in sese reciperet, donec Syrus flagris cæsus, ambos eos liberos fecit. Hoc igitur paucos è plurimis, quos mihi primum memoria suggessit, tibi narrauerim præclaros ac firmos amicos. Quod reliquum est, iam decedens à narratione, tibi dicendi partes trado. Tu porro uti Scythas his non inferiores referas, sed longe præstantiores, tibi ipsi curæ fuerit: siquid de dextra sollicitus es, ne ea tibi prædatur. Verum oportet strenuū præstare uirum. Etenim res quædam uehementer ridicula tibi contigerit, si cum Orestem ac Pyladem admodum sophistice laudaris: pro Scythia dicens, orator ignauus appareas. ΤΟΧΑ. Recte tu quidem Mnesippe: qui quidem ad dicendum etiam exhortaris: perinde quasi nihil sollicitus sis, ne tibi lingua exeat, uicto in narrationibus. Sed iam exordiar nihil quidem quemadmodū tu, uerbis phalerans atq; exornās (neq; enim is Scytharū mos) præsertim quū res ipsæ longe magis loquātur, quā uerba. Nihil autem eiusmodi expectaueris à nobis cuiusmodi tu cōmemorando laudibus extulisti

extulisti, puta si quis sine dote duxerit deformem mulierem, aut si quis amici filiae nubenti pecuniolam donauerit, duo talenta, ac per Iouem; si quis sponte eat in uincula, quum certo sciat se paulopost esse soluendū. Admodum enim leuia ista: neq; quicquā inest in his, uel magni negotij, uel uirile quod sit. Cæterum ego tibi referam multas cædes, bellaq; & mortes, amicorū causa susceptas, ut intelligas uestra ista lulum esse, si cum Scythicis conferantur. Neque tamē isthuc sine causa facitis. Sed merito parua ista miramini: propterea quod non sunt uobis admodum graues occasiones declarandæ amicitiae, quippe in alta pace uiuentibus. Quemadmodum nec in tranquillitate queas scire, bonus sit gubernator, nec ne. Tempestate enim tibi opus fuerit, ad hoc ut digno fcas. At apud nos bella perpetua, & aut inuadimus alios, aut cedimus inuadentibus, aut ubi forte concurrimus, pro pascuis prædāq; pugnamus. Hic potissimum opus est bonis amicis, eoq; quā firmissime constituimus amicitias, sola hæc arma inuicta atq; inexpugnabilia esse iudicantes. Prius autem uolo tibi cōmemorare, quo ritu faciamus amicos, non ex poculis, quēadmodum uos: neq; si quis æqualis sit, aut uicinus: uerum ubi strenuum quempiam uirum conspexerimus, quicq; prædara facinora patrare possit, in hunc omnes studio incumbimus, & quod uos in ambiendis tobiugijs, id nos in amicis non grauamur, diu quasi procos agentes, nihilq; non facientes, ne uidelicet frustremur amicitia, neue reiecti esse uideamur. At ubi iam in amicitias cæteris repulsis, electus est quispiam, protinus foedus initur, ac iusiurandum, quod sit maximum: nimirum & uicturos eos pariter, & mortem appetiturum, si sit opus, alterum pro altero. Atq; ita facimus. Etenim simulatq; incisis digitis, sanguinem in calicem destillauerimus, summisq; intinctis gladijs, ambo pariter admouentes biberimus, nō est quicq; quod deinde nos queat dirimere. Admittūtur autem ad huiusmodi foedera, ad summū tres. Nam qui multis sit amicus: is eo loco habetur apud nos, quo communes istæ atq; adulteræ uxores: arbitramurq; iam nō perinde firmā illius amicitia fore, posteaq; est in plures partes dissecta. Exordiar autē ab his, quæ nuper Dandamis fecit. Dandamis enim hic in conflictu cū Sauromatis, quum esset captiuus abductus eius amicus Amizocas. Quin potius ante tibi iurabo nostrum iusiurandum, quandoquidem isthuc initio sum pollicitus. Non enim per Ventum & Acinacem, quicquā mentiturus sum apud te de Scythicis amicis. MNESIP. Equidē tuum iusiurādum haud magnopere desiderabam: proinde recte facis, qui nullum deorum iures. TOXA. Quid tu narras? An nō tibi uidetur esse dñj, Vetus & Acinacis? Adeo ne te fugit, quod nihil sit maius mortalibus uita ac morte? Per hæc utiq; iuramus, quoties per Ventum &

Acinacem iuramus: uidelicet per Ventum, tanq̃ qui uitæ sit causa: per Acinacem uero, ut qui mortis sit autor. MNESIP. Atqui si ista idonea causa est: profecto multos alios quoq̃ deos estis habituri tales, qualis est Acinaces: puta iaculum, lanceam, uenenum, funem, atq̃ his cõsimilia. Quãdoquidem uarius est iste deus interitus, atq̃ innũerabiles aperit uias, quibus ad illum sit aditus. TOXA. Vide quã cõtentiose nũc, quãq̃ litigiose isthuc facis: dum medio sermone interpellas me, excutisq̃ ac disturbas orationem meam. At ipse loquẽte te, silentiũ agebã. MNES. Age, non sum isthuc posthac factururus Toxaris. Et optimo iure obiurgas: quare perge confidenter quod restat dicere: perinde quasi nec adsim dum loqueris, adeo tibi silebo. TOXA. Quartus igitur agebatur dies Dandamidi & Amizocæ, ex quo amicitiam inierant, ac mutuum sanguinem pariter biberant. Venerant interea in regionẽ nostrã Sauromatæ, cum equitum decem milibus: peditum autẽ ter tantũ aduenisse ferebatur. Ii nimirum quum in nos irruissent imparatos, neque expectantes illorum insultũ, omnes quidẽ cedere cogũt, complures autem repugnantes occidunt, nõnullos & uiuos abducunt, nisi si quis effugerat tranans in ulteriõre fluminis ripam, ubi nobis dimidium copiarum, & pars curruũ erat. Sic enim id temporis castra fueramus metati, haud scio quo consilio Archiplanorum, id est, ducum nostrorum, ad utrãq̃ Tanaidis ripam. Protinus itaq̃ & prædas abigebant, & captiuas abducebant, & tentoria diripiebant, & curribus potiebantur, atque ijs plerisq̃ cum uiris captis, & sub oculis nostris concubinas, uxoresq̃ nostras cõstuprabant. Nos porro rem indigne tulimus. At Amizoca quũ duceretur (erat enim captus) nominatim indamauit amicũ, misere uinctus, simulq̃ calicis & sanguinis cõmonefecit. Quod simulatq̃ exaudierat Dandamis, nihil etiã contatus, spectantibus omnibus, tranauit ad hostes. Ibi Sauromatæ densatis telis irruerunt in illũ: iam confixuri, nisi succidamasset: Zirim. Hoc uerbi si quis sonuerit: postea nõ interimũt, sed recipiunt, tanq̃ dedentem sese precio redimendũ. Moxq̃ ad illorum ducem adductus, reposcebat amicum: ille redemptionis precium postulabat. Neq̃ enim prius dimissurum sese, nisi maximũ pro illo recepisset. Tursi Dandamis: quæ possidebam, inquit, ea omnia à uobis direpta sunt: quod siquid est quod nudus præstare queam, id sum paratus polliceri uobis: & imperato quicquid uoles. Et si ista uis: me ipsum huius in locum recipe, & abutere ad quodcumq̃ tibi lubitum erit. Ad hæc Sauromata: Nihil, inquit, opus retinere te: præsertim quum temet dedideris. Quin tu parte eorum quæ possides tradita amicum abducto. Rogat illico Dandamis, quidnam uellet accipere. Ille oculos postulat. Atq̃ hic protinus exhibuit eruendos. Deinde ubi essent execti: iãq̃
precium

precium persolutum esset Sauromatis, recepto Amizoca, reuersus est innitens illi: unâq; tranantes, incolumes ad nos redierunt. Id factum animum reddebat Scythiis omnibus, neque iam uictos esse rebantur sese, quum uiderent, quod apud nos esset bonorum maximum, id nōdum esse abductum ab hostibus: uerum superesse egregiam mentem, & in amicos fidem. At idem Sauromatis formidinem non mediocrem incutiebat: reputantibus cum cuiusmodi uiris, si se pręparassent, essent pugnaturi: tamen si tum quidē ex improviso superassent: proinde sub noctem relictis maxima ex parte pecoribus, incensisque curribus, fuga sese subduxerunt. Porro Amizoca non tulit diutius, ut uideret ipse, amico cæco Dandamide, sed ipsus semet exoculauit. Atque ita sedent ambo, omniq; honore à populo Scytharū publicitus aluntur. Quid tale Mnesippe uos referre possitis? Etiam si quis tibi donet, ut possis uel decem alios ad istos quinque adiungere: etiam citra iusiurandum, si ita uis, ut & multa liceat affingere? At ego tibi rem nudam exposui. Tu uero si quē talem narrasses, non sum nescius, quantas adornandæ rei gratia phalaras narrationi fueris admixturus: quemadmodum supplicari Dandamis: & quomodo sit excæcatus, & quæ dixerit, & quo pacto redierit, & quemadmodum exceperint eum Scythæ, adgratulantes, benèque omni nantes, atque id genus alia: cuiusmodi uos ad demulcendas aures solentis artificio quodam addere. Audi igitur & alium huic parem Belittam, huius Amizocæ consobrinum. Is ut detractum ex equo à leone, Basthen amicum conspexisset: nam forte simul erant in uenatu, iamq; leo circumplexus illum, iugulo admotus esset, atque unguibus laniaret, desiliens & ipse, inuolauit in tergum beluæ, reflexitq; in sese prouocās, auertensq; atque inter dentes digitos inferens, conatus quoad licuit, Basthen è rictu leonis eximere, donec leo omisso illo iam semimortuo, ad Belittam sese conuertit, atque ipsum quoque circumplexus occidit. At ille moriens (nam tanto anteuertit) acinacem in leonis pectus defixit. Ita q; pariter exanimati sunt omnes: nos autem sepeliuimus eos, duobus aggestis tumulis inter se uicinis: altero amicorum, altero è regione leonis. Iam tertio loco tibi referam Mnesippe, Macentæ, Lonchatæ, & Arfacomæ amicitia. Hic enim Arfacomas deperibat Mazæam Leucanoris filiam, qui regnabat in Bosporo: tum quum legatione fungeretur super tributo, quod Bosporini semper nobis pendere soliti, id tēporis tertium iam mensem ultra diem legitimum distulerant. In conuiuio igitur quum Mazæam uidisset proceram atq; decoram uirginem, amore captus est, grauiterq; discruciabatur. Iam itaq; quæ de tributis agebantur, erant transacta: responderatq; illi Rex, conuiuioq; accipiebat, mox illum dimissurus. Est autem mos in Bosporo, uti proci in conuiuio petant

uio petant puellas, narrantes quinam sint, quibusque rebus fracti, decreuerint eas in matrimonium accipere. Atque id temporis forte fortuna multi aderant in conuiuio proci, reges, ac regum filij, in his erat & Tigrapates, Lazorum princeps, & Adyrmachus, Machlyinæ dux, alijque cum his permulti. Oportet autem unumquemque procum, posteaque exposuit quis sit, & qua fiducia ad ambiendas nuptias accesserit, conuiuari cum reliquis, tacitumque accumbere: Deinde peracto conuiuio, postulata phiala, uinum in mensam effundere, atque ita sponsam ambire, multum interea collaudantem sese, quo genere, quibus opibus, qua sit potentia. Ad hunc igitur modum cum multi iam libassent, postulassentque, regna & opes commemorantes: tandem Arfacomas, postulata phiala, non libauit (neque enim mos apud nos uinum effundere, quin magis contumelia ista esse iudicatur in deum) sed haustum bibens: Da mihi Rex, inquit, filiam tuam Mazæam uxorem, qui multo sum potior istis, quantum ad opes ac possessiones attinet. Leucanore uero admirante (sciebat enim rex pauperem Arfacomam, ac de plebe Scytharum esse) percontanteque quantum pecorum, aut quantum habes plaustrorum Arfacoma: nam his rebus uos diuites estis. Imò nec plaustra, inquit, possideo, nec arma: uerum sunt mihi duo amici, honesti, probique, quales alijs Scytharum nemini. At tum quidem ista dicens, risus est, contemptuique habitus, uisusque temulentus. Mane uero reliquis prælatus est Adyrmachus, iamque sponsam abducturus erat in Mæotidem ad Machlyenses. Porro Arfacomas domum reuersus, amicis indicat, quemadmodum reiectus esset à Rege, risuique habitus in conuiuio, quum pauper esse putaretur. Atqui dixeram, inquit, illi quantas haberem opes: nempe uos, ô Lonchata atque Macenta, uestramque beneuolentiam longe præstare, multoque firmiorem esse Bosporanorum opibus. Verum hæc dicentem, me sublanauit, contempsitque: & Adyrmacho scilicet Machlyensi tradidit asportandam sponsam, quod aureas phialas se diceret habere decem: præterea currus quaternis sedilibus octoginta: ad hæc ouium bouumque multam copiam. Sic uidelicet antetulit fortibus uiris pecorum multitudinem operosa pocula, & currus grauis. Proinde, ô amici, dupliciter excrucior: nam & Mazæam amo, & iniuria mihi inter tantum hominum illata, non mediocriter mordet animum meum. Arbitror autem & uos ex æquo iniuria affectos esse. Etenim ad unumquemque è nobis tertia contumeliæ pars pertinebat: si modo ita uiuimus, quemadmodum cepimus quam coniugeremur: nimirum ut unus homo simus, hisdem dolentes, hisdemque gaudentes. Imò, inquit, Lonchates, unusquilibet è nobis totus iniuria afficiebatur, tum quum in te ista fierent. Quomodo igitur (inquit Macentes) his in rebus agemus? Per partes, inquit Lonchates, negotium suscipiamus.

Atque

Atq; ego quidem recipio Arfacomæ me caput apportaturū Leucanioris. Tu uero sponsam ereptam huic adducas oportet. Ita fiat, inquit. At tu Arfacoma, inter hæc (nam his peractis uerisimile est exercitu ac bello fore opus) hic mane, quo contrahas & appares arma, equos, atq; aliarum rerum uim, quantam potes maximam. Facillime autem plurimos adiunxeris: partim quod ipse strenuus, partim quod nobis non pauci sunt familiares: Maxime uero si desederis in tergore bouis. Hæc ubi placuissent, hic quidem quantum potuit, rectà profectus est in Bosporū, puta Lonchates: alter, id est, Macætes ad Machlyenses, eques uterq; At Arfacomas domi manens, & cum aequalibus contulit, & ex familiaribus uim hominum armauit. Demum & in tergore bouis desedit. Consuetudo autem de sedēdo in tergore bubalo huiusmodi est apud nos. Vbi quis ab alio læsus est, cupitq; ulcisci, neq; par esse pugnae uidetur: tum boue immolato, carnes frustulatim concisas, igni torret. De hinc ipse porrecto humi corio, sedet in eo: in tergum reductis manibus, more eorum, qui à cubitis uincti sunt. Et hoc quidem apud nos maximū est supplicandi genus. Appositis autem bouis carnibus, adeuntibus domesticis: præterea si quis alius uelit, quisq; partem sibi sumit, ac dextro pede tergum bouis calcās, pro facultate pollicetur: hic quidem equites præbiturum se quinq; suo pte cibo, suocq; stipendio: ille decem, alius plures, alius armatos pedites quot possit, atq; qui pauperrimus, seipsum duntaxat. Colligitur itaque in tergo bouis, ingens nonnunq; multitudo. Et huiusmodi quidem exercitus, & certissima fide cohæret, & hostibus expugnatu difficillimus est: non aliter, quàm si iureiurādo esset adactus. Nam in tergum ascendisse, instar iurisiurandi est. Arfacomas igitur his in rebus procurandis satagebat: coieruntq; illi equites quidem circiter quinquies mille: tum armati ac pedites promiscue, uicies mille: At Lonchates ubi ignotus peruenit in Bosporum. Regem adit, tractātem quiddam de regni negocijs, aitq; uenire quidem sese publico Scytharū nomine, sed priuatim res maximas apportare. Ille ubi dicere iussisset: De publicis, inquit, negocijs, hæc in præsentiarum denūciant Scythæ: ne uestri pastores in planiciē usque transgrediantur, sed intra Trachonem pascāt. Cæterum latrones de quibus expostulatis quod regionem uestram incurserint: negant eos publico consilio emitti, sed priuatim sui quenque lucri causa prædari. Quod si quis illorum deprehendatur: tui arbitrij esse, ut in eos animaduertas. Hæc quidem illi denūciāt. At ego tibi indico, grauem in uos insultum futurum ab Arfacoma Marianæ filio, qui nuper legatū egit apud te, idque (opinor) quū filiā tuā postularit, non assequutus sit abs te: ob id indignatur, sedetque in tergore taurino septimum iam diem, contractusque illi est exercitus

haud exiguus. Audiui (inquit Leucanor) & ipse, cogi nim copiarum in tergum bouis. Quod autem aduersum nos cogerentur, quodq; Arfacomas huius rei dux esset, id uero me fugerat. Atq; in te, inquit Lonchates, hic apparatus cōstituitur. Mihi autem inimicus est Arfacomas, grauiusq; fert, quod sibi praeferat à natu maioribus, & quod in omnibus illo uidear esse praeſtātor. Quod si mihi spononderis alteram filiā tuā Bartetim, alioqui nec indigno uestra affinitate, breui tibi reuersus caput eius apportauero. Spondeo Rex inquit, uidelicet supra modum formidine correptus, propterea quod non ignoraret, quam ob causam iratus esset Arfacomas: nimirum ob nuptias, tum & aliās quoq; metuerit semper Scythas. At Lonchates: Iurato, inquit, te praeſtiturū pacta, neque inficiaturum. Id quum fieret, iamq; resupinatus in cœlum iurare uellet: Absit, inquit, ut hic, ne quis spectantium conijciat, qua gratia iuremus. Quin potius hoc templum Martis ingressi, oclulis foribus iusiurandum ædamus, ubi nullus exaudiat. Nam siquid horum inaudierit Arfacomas, uereor ne me ante bellum immolet, manu iam nunc nō parua cinctus. Introeamus, inquit Rex. Vos autem absistite quā longissime. Neq; quisq; ad templum adeat, quem ego non accersiuero. Posteaq; igitur ipsi quidem introgressi sunt, satellites autem procul abstiterunt, uibrato gladio, simulq; altera manu obturato ore, ne uociferaretur, ictū in pectus adegit. Deinde caput defectū, sub chlamyde tenens prodibat, quasi confabulans interim cum illo, breuiq; sese dicens adfuturum, tanq; ad negocij quippiam emitteretur ab illo. Atque ita reuersus eō, ubi equum uinctū reliquerat, consensu illo, redequitauit in Scythiam. Porro nemo est eum insequutus: quippe diu ignorantibus Bosporinis, quod acciderat, tum ubi rescissent, factiose de regno decertantibus. Hæc itaque gessit Lonchates praeſtititq; promissum allato Leucanoris capite. Porro Macentes in uia factus certior super his, quæ in Bosporo acciderant, peruenit ad Machlyenses: primusque illis nūciū attulit de Rege trucidato. At populus, inquit, te Adyrmache, gener cum sis, ad regnum uocat. Proinde fac ut ipse prior occupans, imperium arripas, in rebus perturbatis obortus, puella uero te sequatur à tergo in curribus. Facile enim isthoc pacto tibi conciliaueris multitudinem Bosporanorum, ubi Leucanoris filiam conspexerint. Ego porro non solum Alanus sum, uerumetiam sponsæ tuæ cognatus maternus: siquidem nostra è gente Maſteram Leucanor ascituit uxorem. Et nunc tibi adsum, missus à Maſteræ fratribus, qui sunt in Alania: denunciātib; ut quā potes ocysime, te recipias in Bosporum, neque per negligentiam committas, ut imperium ad Eubiotum deueniat, qui tamē frater nothus est Leucanoris, tamē Scytharum partibus semper fauit

fauit, cum Alanis similitudines gerit. Hæc quidem dicebat Macentes. Erat
 autem eodem cultu, eademque lingua cum Alanis. Cōmune enim horū
 utrūque Alanis cū Scythis, nisi quod nō magnopere comati sunt Alani
 quemadmodum Scythæ. At Macentes in hoc quoque illis erat assimi-
 lis, uidelicet detonsa coma: quatinus conueniebat Alanum minus esse
 comatum, quā Scytham. Itaque his rebus factum est, ut illi fides habe-
 retur, putareturque Masteræ ac Mazzæ cognatus esse. Et nunc, inquit, ô
 Adyrmache, ad utrumuis paratus sum: uel proficisci tecum in Bosporum,
 si uelis: uel manere, si sit opus, ac spōsam adducere. Isthuc equidē,
 inquit Adyrmachus, longe malim, quādoquidem cognatus es, te puel-
 lam adducere. Nam si nobiscum unā proficiscaris in Bosporum: unum
 duntaxat equitem numero addideris. Quod si mihi uxorem aduexe-
 ris, multorum instar fueris. Atque ita factum est, & hic quidem iter in-
 gressus est. Macentæ tradens ducendam Mazzæam, quæ uirgo etiā dū
 erat. At ille per diem quidem illam curru uehebat: uerum ubi nox inco-
 buisset, impositam equo (nam id curarat, ut alius quidem eques sese cō-
 sequeretur) tum insiliens & ipse, nequaquā deinceps ad Mæotim iter
 faciebat, sed deflectēs ad mediterraneam, relictis ad dextram Mitræo-
 rum montibus, quum uirginem interim aliquoties interquiescere ius-
 sam refocillasset, intra triduum à Machlyensibus in Scythiam usque p-
 mensus est uiam: statimque equus eius ubi destitisset à cursu, paulisper
 astans, exanimatus est. Porro Macentes Arfacomæ Mazzæam in ma-
 num dans: Accipe, inquit, à me quoque id, quod sum pollicitus. At illo,
 ad insperatum spectaculum stupefacto, gratiasque agente: Desine, in-
 quit, Macentes: ac noli me aliū à te ipso putare, nam mihi profecto gra-
 tias agere ob hæc quæ feci, perinde est, ac si sinistra mea gratias agat de-
 xtra, quod uulneratæ sibi subministravit, atque officiose curā egit aggro-
 tantis. Ridicula nimirum & nos fecerimus: si iam dudū cōmissi, & quate-
 nus licet in unum conflati, magnum adhuc esse credamus, si qua pars
 nostri officiose quid egerit pro toto corpore. Etenim pro seipso fecit,
 quum pars sit totius beneficio adiuti. Atque ad hunc quidem modū
 Arfacomæ gratias agenti, Macentes respondit. Cæterū Adyrmachus
 ubi sensit insidias, non perrexit ire in Bosporum: iam enim Eubiotus
 rerum potiebatur, accersitus à Sauromatis, apud quos fuerat diuer-
 tus: uerum in patriam reuersus, contractis ingentibus copijs, per mon-
 tuosa irrupit in Scythiam, pauloque post irrui & Eubiotus, cum Græ-
 cos undecunque poterat secum ducens, tum Alanos & Sauromatas ac-
 cersitos, utrinque uicies millenos. Coniunctis autem copijs, Eubiotus
 atque Adyrmachus nonaginta milia confecerunt. Atque ex his ter-
 tia pars equites sagittarij, nos autem (nam & ipse ad hanc expeditio-
 nem con-

nem contuleram, addens rjs, qui in tergum taurinum conuenerant equites ad plenum instructos centum) contractis haud multo minus triginta milibus, una cum equitibus operiebamur insultum, ductore Arfacoma. Ut autem admoventes illos conspeximus, contra duximus agmen, praemissis in hostem equitibus. Atq; ubi iam diu acriter esset pugnatum: tandem cessere nostri, interrupta phalange. Postremo in duo dissectum est uniuersum agmen Scythicum: pars subduxit sese, non omnino palam uicta: uerum ita fugiebat, ut locum dare uideretur: adeo ut Alani ad multum tempus insequi non auderent: partem alteram, quae eadem erat imbecillior, cingentes Alani ac Machlyenses, unde quaeq; caedebant, confertim iaculis emissis, atq; sagittis, sic ut uehementer laboraretur à nostris, qui tenebantur obsessi. Et iam pleriq; arma proiecerant, quorum in numero forte erat Lonchates & Macentess: iamq; ambo uulnus acceperant, dum ante alios sese periculis obijciunt. Hic quidē adusto femore, puta Lonchates: Porro Macentes securi lauciato capite, tum conto in humerū impacto. Quod simul atq; sensit Arfacomas, quum in altero agmine esset nobiscum: turpe ratus, si desertis amicis non adesset, subditis equo calcaribus, cum damore in hostes tendere coepit, sublato gladio adeo, ut Machlyenses uim animi non sustinerint, sed uiam illi fecerint, ut transiret. At ille receptis amicis, tum ad uocatis & alijs, impetum fecit in Adymachum, impactoque in ceruicem gladio, ad zonā usq; dissecuit. Quo fuso, dissipata est omnis acies Machlyensium, paulopost & Alanorum: Denique cū his Græci quoque. Atq; ita redintegrato praelio, nos superiores extitimus, diuq; sumus insequuti trucidantes, donec nox finem imposuit. Postero die ab hostibus uenerunt legati, qui supplices pacem atq; amicitiam orarent. Bosporani duplicatū tributū pensuros sese pollicebantur: Machlyenses ob fides daturos se cōfirmabāt. Alani ita eam inuasiōe cōpensaturos sese spondebant, ut Sindianos nostro nomine uellent aggredi, quibus cū multo iam tempore nobis fuerat simultas. His de rebus auditis suffragijs, in primis autem Arfacomæ & Lonchatæ: pax inita, duobus illis cuncta pro arbitratu suo moderantibus. Huiusmodi Mnesippe, audet Scythæ amicorū causā facere. MNESIP. Tragica prorsus, ô Toxari, fabulisque similia. Et propicius sit Acinaces & Ventus, per quos iurasti: si quis ista non credat, non admodū reprehendendus esse uideatur. TOXAS. At uide, uir egregie, ne incredulitas ista ab inuidia uestra proficiatur. Quanquā non me deterrebis non habendo fidem, quo minus & alia his consimilia referā, quæ nouerim à Scythiis esse gesta. MNES. Tātū ne lōgū facias, uir optime, neq; usq; adeo admissis, uagisq; utare sermonibus: ut nūc sursum ac deorsum Scythiā, Machlyanāq; percurrēs: deinde

deinde in Bosporū discedens: postremo rediens prorsus abutare silentio meo. ΤΟΧΑ. Parendum tibi & hanc præscribēti legem, dicendūq; paucis, ne fatigeris unā nobiscum, audiēdo circūcursitans. Quū magis ausculta, quæ in meipsum amicus Sisinnēs noīe præstiterit. Quin enim Athenas relicta patria proficiscerer, idq; cupiditate Græcanicarum literarū, appuleram Amastrim Ponticam. Ea est urbs haud procul à Carambe dissita in promontorio, obuia ijs, qui à Scythia nauigant. Comitabatur autē Sisinnēs, mihi à puero amicus. Nos igitur ubi res quædam importatas in portu spectassemus, in eumq; è naui subduxissemus, emimus, nihil suspicantes mali, interea fures quidam effracta sera, sustulerunt uniuersa, adeo ut non reliquerint, quod uel in eū diem sufficere posset. Ergo quum domum essemus reuersi, cognito quod acciderat, non uisum est in ius uocare uel uicinos, qui plures erant, uel hospitē, ueriti ne plerisq; sycophantæ uideremur, si dixissemus nobis ab aliquo sublatos esse Daricos quadringentos, tum uestium permultū, ad hæc tapetia quædam, deniq; quicquid habueramus. Consultabamus igitur hisce de rebus, quid esset faciundum, omniū rerum egenis, idq; in urbe peregrina. Ac mihi quidem ita uisum est tum temporis statim demerso in ilia acinace, uitam fugere, priusq; ignauū quippiam, aut indignū esset ferendum, uel fame, uel siti enecto. Contra Sisinnēs cōsolabatur, obsecrans ne quid tale facerem. Aiebat enim excogitasse sese, unde nobis uictus suppetere. Et eo quidem die baiulandis è portu lignis, allata mercede uictum suppeditaui, mane autē obambulans in foro, pompam quandam aspexit iuuenum (quemadmodū aiebat) elegantīū ac strenuorum. Hi nimirum uiritim lecti, uti mercede proposita, singulare certamen inirent, in tertiū diem erant decertaturi. Ergo quum omnes huius negotij conditiones audisset, accedens ad me, Caue posthac, inquit, Toxari, ne teipsum pauperem dixeris. Siquidem tertio abhinc die diuitē te reddidero. Hæc ait, atq; interea ægre parato uictu, quū iā spectaculū esset institutū, spectabamus & ipsi, etenim assumptū me duxit in theatrū, tanq; ad iucundū aliquod, nouūq; spectaculū Græcorū. Ergo ubi cōsedissemus, spectabamus. Ac primo quidē feræ partim iaculis cōfixæ, atq; à canibus agitatæ, partim in homines quosdā uinctos emissæ, nocentes quospiam, ita ut conijciebamus. Vt autem prodierūt, qui erant ad singulare certamen conducti, ac producto iuvene quodā prægrandi, dixisset prætor. Si quisq; uelit cū hoc singulari certamine cōgredi, prodeat in mediū, præmiū pugnæ accepturus drachmarū decem milia. Ibi primum assurrexit Sisinnēs desiliēs, polliceturq; se dimicaturū, simulq; poscit arma. Tū acceptā mercedē, decē milia mihi deferens, in manū dat. Si uicero, inquit, Toxaris, unā pficiscemur, suppetetq; com-
meatus,

meatus: sin cecidero, sepulto me, redi rursus in Scythiam. Ego quidem his auditis singultiebam. At ille sumptis armis, reliquum quidem corpus munivit: galeam nequaquam imposuit, sed nudo consistens capite pugnabat. Et initio quidem ipse vulnus accepit, retorto gladio, succiso poplite, ita ut multum sanguinis deflueret. Ego interim iam metu præ mortuus eram. At ille confidentius inuadentem aduersariū observās, ferit in pectore, transfigitque: ita ut protinus ad pedes illius procumberet. Ille fessus & ipse uulnere, mortuo incubebat: parumque aberat, quin ipse quoque efflaret animam. At ego accurrēs erexi, animumque reddidi. Porro ubi dimissus est, iam victor dedaratus: sublatum illum, domum deportavi: multumque temporis curatus à medicis, superuixit quidē, hodieque agit apud Scythas, ducta in matrimoniū sorore mea, claudus tamen adhuc est ex uulnere. Hæc res Mnesippe non apud Machlyenses, neque in Alania gesta est: ut testibus careat, & ficta credi queat: uerum complures extant Amastriani, qui de pugna Sisinnæ memorant. Finē iam faciam: si tibi quinto loco factum Abauchæ retulero. Appulit aliquando Abauchas hic in Borystenensium ciuitatem secum adducens & uxorem, quam unice diligebat, liberos duos, alterum quidem masculum lactentem: altera uero erat puella septem annos nata. Erat autem peregrinationis comes & huius amicus Gyndanes, atque is quidem ē uulnere laborans, quod in uia acceperat à latronibus, qui eos fuerant adorti: cū quibus dum pugnaret, ictus est in femore: ita ut ne stare quidem posset præ cruciatu. Itaque noctu dormientibus illis (nam forte in cœnaculo quodam diuersabantur) ingens ortū est incēdium, omniāque circūdusit, iamque flamma undique domum circūdedit. Ibi expectatus Abauchas, relictis liberis plorantibus, repulsa uxore, quæ inhærebat, iussaque ut ipsa sese seruaret, amico in humeris sublato descendit, perrepensque euasit, ita ut nequaquam incendio læderetur. Vxor infan- tē baiulans consecuta est, monens puellulam, ut sese consequeretur. Ea uero semiusta, abiecto ex uulnis infante, uix exiit ē flamma. Deinde puella unā cum illa ueniens, penē & ipsa extincta est. Post hæc quum probro obiectaret quispiā Abauchæ, quod desertis liberis, atque uxore, Gyndanem extulisset: Imò liberos, inquit, denuo parare haudquaquam difficile: tum incertum, an hi boni sint futuri: porro amicum diu fuerit, priusquam inueniā talem, qualis est Gyndanes: cuius amor mihi multis argumentis est exploratus. Dixi Mnesippe, ē pluribus his quinque ppositis, iam tempus est pronunciari, utri nostrū, aut linguā, aut dexteram oporteat amputari. Quis igitur futurus est iudex? MNESIPP. Nemo. Neque enim constitueramus narrationis arbitrum. Sed scin quid agemus? Quandoquidem in præsentiarum, nullo proposito scopo, sumus iaculati:

de integro

de integro delecto arbitro, alia amicorū paria apud illum referamus: deinde uter succubuerit, ei tam quidē amputetur, uel mihi lingua, uel tibi dextera. Aut si hoc crudele, quādo tu amicitiam admirari uisus es: ego nihilo secius puto, nullam esse mortalibus possessionem hac præstantiorem neq; pulchriorem: quin ipsi quoq; in unum copulati, illud approbamus: ut ex hoc die in totam usq; uitam simus amici, utriq; uiatores, utriq; maximis positi præmijs: uidelicet p̄ unica lingua, unāq; dextra, binas uterq; habituri: atq; insuper oculos quoq; quaternos, pedesq; quaternos: in summa, duplicia omnia. Eiusmodi nāq; quiddam est: cum duo tresq; copulantur amici, qualem Geryonē scriptores depingunt, senis manibus, ternisq; capitibus hominē. Siquidem (ut mea fert opinio) tres illi fuerunt, qui cōmuniter omnia gererent: ut dignum est his, qui amicitia coniuncti sunt. TOXAR. Probe dicis, atq; ita faciamus. MNESIP. Verum neq; sanguine opus est Toxaris, neq; Adnace, qui nobis amicitiam confirmet. Hæc enim confabulatio, & quod eadem amamus, id multo certius est calice illo quem bibitis: propterea quod huiusmodi non obligationem, sed animum postulare mihi uidentur. TOXAR. Placent ista, iamq; amici atq; hospites simus: tu mihi hic in Græcia: ego tibi, siquando in Scythiam peruenieris. MNESIP. Nimirum ut sis sciens, nequaq; me pigeat uel longius etiam proficisci, si tales amicos nancisci liceat, qualem esse te Toxari ex tua oratione conijcio.

LVCIANI TOXARIS SEV AMICITIAE, DES.
 Erasmo Roterodamo interprete, finis.

REVERENDO IN

CHRISTO PATRI AC DOMINO, D.

Renato episcopo Carnutensi, Erasmus

Roterodamus S. D.

Vm multis modis compertū haberem, ornatissime pater, q̄ cādide de meo ingeniolo, meisq; nugis tum sentias, tū prædices, uir alioqui naris emūctissimæ: Iamq; ad Italicum iter accincto, per itineris comites nō laceret celsitudinem tuam interuifere: ut esset tamen interim quod te tui Erasmi commonefaceret, Luciani pseudomantem misi, sceleratissimum quidem illum, sed quo non alius sit utilior ad deprehendendas coarguendasque quorundam istorum imposturas, qui hisce quoq; tēporibus uel magicis miraculis, uel ficta religione, uel adsimu-

g latis

lati condonationibus, alijsq; id genus præstigijs, vulgo fucum facere solent. Eum igitur leges, uti spero, nō modo cum fructu aliquo, uerum etiā summa cum uoluptate, propterea quod intelligam te, licet præter generis claritatem, fortunæ splendorem, muneris autoritatē, serijs illis ac tetricis studijs absolutum, non solere tamē admodum ab his etiam elegantioribus Musis abhorrere: & huiusmodi lusus nec inamcenos, nec infrugiferos arduis negocijs libenter intermiscere. Porro quicquid est, uel nigri falis, quem Momo tribuunt, uel candidi, quem Mercurio ascribunt, id omne in uno Luciano copiosissime reperiās licebit. Carnutensis oppidi, tam splendidum profecto, tamq; celebre phanū, fulmine conflagrasse, dici non potest quā feram acerbe. Bene uale in reditum ex Italia nostrum. Luteciae, Anno M. D. V.

LVCIANI ALEXAN

DER SEV SPEVDOMANTIS, DES. ERASMO
ROTERODAMO INTERPRETE.

V quidem charissime Celse, leuē forte quandam ac facilem prouinciam tibi mandare uideris, cum iniungis ut Alexādi Abonotichitæ impostoris uitam, cōmenta, neq; non audaciam præstigijsq; libro complexus, uolumen ad te transmittam. Verū si quis ea conetur omnia ad plenum enarrare, id profecto nō minoris sit negocij quā Alexandri eius, cui Philippus fuit pater, res gestas literis prodere: tantus hic scelere, quantus ille uirtute. Attamen si candide ignoscenterq; legere uoles, & quod narrationi deerit, id ex te imputare atq; addere, conatum hunc te autore capeſſam, & Augæ bubile si nō omne, at certe pro mea uirili repurgare nitar, paucis aliquot elatis cophinis: nimirum ut ex his coniecturam facias, quantus, quamq; immensus fuerit finis uniuersus, quem ter mille boues multis annis reddere potuerint. Sed amborum interim nomine calumniam uereor, tuo pariter ac meo: tuo, qui iubeas memoriæ literarumq; monumentis tradi uirum longe sceleratissimū meo, qui sumam operam in huiusmodi narratione, rebusq; gestis hominis, quem nequaquā oportebat ab eruditis legi, sed in frequentissimo quopiam & amplissimo theatro spectari à simijs aut uulpibus discerptum: quanq; si quis hoc crimē nobis impegerit, poterimus & ipsi nos exemplo quodā simili tueri. Etenim Arrianus ille discipulus Epiſteti, uir inter Romanos cum primis laudatus, ac per omnem uitam in literarum

Arrianus

tarum studio uersatus, cum simile quiddam fecerit, pro nobis quoque responsurus est. Nam is quidem Tillibori latronis uitam describere non est grauatius. Nos uero multo crudeliore latronem memoriae prodemus, quippe qui non in syluis ac montibus, sed ipsis in urbibus sit latrocinatus: neque qui Minyam tantum, aut Idam sit pergrassatus, neque paucas quasdam Asiae partes, uidelicet desertiores depopulatus, sed qui uniuersam (ut ita dixerim) Romanorum ditionem suo complerit latrocinio. Ac primum tibi depingam hominem, effigiem eius quoad potero proxime uerbis adumbrans: tametsi non sum admodum pingendi peritus. Corpore igitur, ut interim & hoc tibi repraesentem, procerus erat, & aspectu decorus, planusque specie diuina quadam ac maiestatis plena, colore candido, barba non admodum hirsuta, coma partim natia tectus, partim appositicia: sed hac adeo scienter efficta, ut uulgus ferè non sentisceret imitatum asciticarumque esse. Oculi uehementer acres ac uersatiles, tum diuinum quiddam relucens. Vox dulcissima pariterque clarissima. In summa quo ad has res, nulla ex parte poterat improbari, ac figura quidem hominis erat huiusmodi. Ceterum mens atque animus: o malorum depulsor Hercules, & auersor tristium Iupiter, seruatoresque Dioscuri, in hostes potius contingat incidere, quam cum eiusmodi quopiam habere commercium. Siquidem ingenio, solertia, acumine longe praestabat ceteris mortalibus. Tum curiositas, docilitas, memoria, & ad disciplinam ingenij felicitas, horum unumquodque supra quam dici possit, illi suppetebat, quibus tamen pessimam in partem est usus. Et quum haberet arma tam egregia sibi suppeditata, illico nimirum omnium qui essent sceleribus nobilitati, facile summus euasit, uel superior Cercopibus, Eurybaro, Phrynonda, Aristodemo, Sostrato. Nam ipse cum aliquando Rutiliano scriberet genero, modestissimeque de se loqueretur, Pythagorae semet adsimilabat. Atqui ueniam mihi dabit Pythagoras, uir ille quidem sapiens, ac mente diuina: ceterum si huius aetate uixisset, puer (sat scio) praeter hoc uisus fuisset. Sed heus tu per Gratias, caue putes haec in Pythagorae contumeliam me dicere, quasi uelim eos similitudine rerum gestarum committere. Verum si quis deterrima, quaeque & probrosissima, quae de Pythagora per calumniam feruntur (quibus equidem haudquaquam fidem perinde ut ueris habuerim) si quis tamen conferat in unum, ea nimirum omnia, uix etiam minimam particulam adaequant Alexandrinae uersutiae. Prosum enim imaginare mihi, & cogitatione fingere, quam maxime uariam ingenij temperaturam, indolemque ex mendacio, dolis, periurijs, maleficijsque confusam, promptam, audacem, uersatilem, & ad efficiendum quae cogitasset nullum refugientem laborem, appositam ad persuadendum, cuius fa-

cile fides habenda uideretur: tum quæ mire simularet optima quæq; ea quæ à mente essent diuersissima, præ se ferret. Primum igitur nemo cum illo congressus est, qui non hac cum opinione discesserit, ut eum mortalium omnium optimum æquissimumq; præterea simplicissimū minimèq; fallacem iudicaret. Accedebat ad hæc omnia grandium rerum conatus, quū nihil pusillum cogitaret, sed ad maxima semper appelleret animum. Ita quū esset adolescentulus adhuc, formosus admodum, ætate uidelicet tenera, ac uelut herbescēte: id quod licebat partim è stipula coniicere, partim audire ex his qui ita prædicabant: passim sese prostituēbat, ac mercede sui copiam faciebat ijs quibus lubitum fuisset. Inter multos autem incidit in hunc amans quidam præstigator, ex eorum numero, qui magiam & diuinas incantationes profitentur, tum ille cōtamenta ad cōciliandam in amoribus gratiam, malorum immisiones in hostes, rationem eruendi reperiendiq; thesauros, hæreditatum successiones. Hic ubi conspiceret bene ingeniaturum puerum, atq; ad subministrandū arti negociōq; suo propensissimū: utpote qui non minus illius adamaret maleficiū, quàm ipse huius formam: eruditum eum, semperq; deinceps pro adiutore ministrōq; est usus. At is publicitus quidem & apud uulgus medicum scilicet agebat: didicerat autem apud Thoonis Aegyptij coniugem:

Carmen Homicidum.

Pharmaca mixta, salubria multa, at noxia multa.

Quorum omniū successor hic atq; hæres factus est. Porro doctor ille & idem amator natione Tyanæus erat, uidelicet ex eorū numero, qui cum egregio Apollonio Tyanæo illo erant uersati, totamq; illius tragediam pernouerant. Vides quam è schola tibi hominem refero? Verum ubi iam barba plenus esset Alexander, Tyanæo illo uita defuncto, in egestatem redactus, deflorescente simul & forma, unde uictum parare licuisset, nihil postea paruū agitabat animo. Sed inito commercio cum Byzantino quopiam, annalium scriptore uiro, qui incertamina descendunt, omniū ingenij longe sceleratissimi: Cocconas, opinor, erat cognomen: circūibant, imposturis ludificantes, ac pingues homines (sic enim illi peculiari magorū lingua uulgus appellant) detondentes. In his Macetim mulierem opulentam nacti sunt, natu quidem grauiorem illam, quàm ut amoribus esset idonea, sed quæ studeat etiamdum amabilis haberi. Ab hac uictus copia suppeditabatur, atq; hanc ex Bithynia in Macedoniam usq; sunt consequuti. Nam illi patria erat Pelle, qui locus olim floruit sub Macedonicis regibus: nunc à paucis, ijsq; obscuris & humilibus incolitur. Ibi quū conspicerent immani magnitudine dracones placidos admodum ac mansuetos, adeo ut à mulieribus alerentur, & cum pueris unà cubarent, & calcantes ferrent, neq;

rent, neq; cōmouerentur, si quis stringeret premeretq; ideniq; perinde atq; infantes lac è papilla sugerent (nam sunt id genus apud illos permulti, unde uerisimile est, olim illam de Olympiade fabulam increbuisse: quū Alexandrū conciperet, huiusmodi dracone quopiā, opinor, cū ea concumbente) mercati sunt ex his serpentibus unū, qui esset pulcher timus, obolis sanè paucis. Atq; (ut Thucydidis utar uerbis) hinc iam bellum oritur, nimirum quum duo facinorosissimi, & immani audacia præditi, neq; non ad maleficia promptissimi, societatem iniissent, facile perpenderūt hæc duo potissimū in hominum uita tyrannidem obtinere, spem ac metum, quorū utroq; si quis ad cōmoditatem uteretur, fore ut is illico ditesceret. Siquidem utriq; iuxta, uel ei qui metu laboraret, uel huic qui spe teneretur, uidebant præscientiā quā maxime necessariam esse, summēq; desiderari: atq; hac uia Delphos olim fuisse ditatos, factosq; celebres: præterea Delum, Clarum, & Branchydes: nimirum hominibus per hos, quos modo dixi tyrannos, nempe spem ac metum, ad sacra cōfluentibus, ac futura prædiscere cupientibus, atq; huius rei gratia hecatombas immolantibus, aureosque dedicantibus lateres. Hæc ubi inter sese uersassent, ultróq; ac citro agitassent, uisum est uaticiniū oraculūq; constituere: etenim si res ea processisset, sperabant se protinus diuites atq; felices fore. Quod quidem negotium magnificentius etiam illis successit, quā expectauerant initio, & uel spe melius euenit. Hinc iam spectare ceperunt: primū quidem de loco, deinde quonam exordio, quāue ratione negotium oporteret auspicari. Eoxonas igitur Chalcedonem opportunam esse censuit, utpote regionem à negociatoribus frequentatam, tum Thraciæ Bithyniæq; confinem, neq; longe dissitā ab Asia Galatiāq; cunctis item imminentibus populis. At è diuerso patriam suam prætulit Alexander, nam aiebat, id quod erat res, ad huiusmodi negociorum auspicationem aggressio nemque hominibus opus esse crassis & stolidis, & qui uiderentur admissuri: cuiusmodi Paphlagonēs affirmabat esse hos, qui supra Abonimurum incolunt, nempe superstitiosos plerosq; ac stolidos: qui si quis tantum apparuisset, tibicinem aut tympanistam, aut qui cymbala pulsaret secum adducens, cribro (quod aiunt) uaticinans, illico uehementer omnes in illum inhient, & perinde ut coelitum quēpiam intueantur. Hæc de re quū controuersiæ nonnihil inter illos fuisset, tandem iussit Alexander. Itaq; profecti Chalcedonē (nam id oppidum uisum est hac parte habere nōnihil ipsis cōducibile) in Apollinis tēplo, quod est apud Chalcedonios uetustissimū, areas defodiunt tabellulas, quæ dicerent, breuī admodum Aesculapiū unā cum patre Apolline in Pontum aduenturū, atq; Abonimurum inhabitaturum. Ex tabellæ quum essent.

essent de industria reperta, facile effecerunt ut hic rumor in omnē usq; Bithyniam ac Pontum dimanaret, multo autem ante alios in Abonimurum, nam hi protinus statuerant etiam templum erigere, iamq; fundamentis locum effoderant. Hic igitur in Chalcedone relictus, Cocconas ancipitia quædam, atq; ambigua obliquaq; conscripsit responsa. Deinde paulo post diem obit, à uisera (sicut opinor) ictus: in huius demortui locum accersitur Alexander, ac succedit iam comatus, cesariq; promissa, tunicam indutus purpuream albo intermixtam, supra eam ueste amictus candida, falcem tenens exemplo Persei, à quo se maternum genus ducere prædicabat. At perditissimi illi Paphlagonum quum ambos illius nossent parentes obscuros atque humiles, tamen oraculo crediderunt ita canenti:

Perfides genere gratus Phoebo iste uidetur:

Dius Alexander Podaliri sanguine cretus.

Hic nimirum Podalirius libidinofus erat, ac natura mulierosus, adeo ut à Tricca ad Paphlagoniā usq; in Alexandri matrē sit incitatus ille, ctusq;. Repertum est aliud oraculum, quasi Sibyllæ prædiuinantis.

Ad maris Euxini littus, iuxtaq; Sinopam

Tirside erit quidam Ausonia de gente sacerdos:

Qui prima ex monade, tribus ac decadis, referabit

Quinq; alias monades, uicenaq; ter repetita

Quadrorbem numerum, referentem nomina diu.

Qui ueniet laturus opem mortalibus ægris.

Alexander itaq; multo post in patriam irruens cum eiusmodi Tragedia, conspicuus erat ac splendidus: quū interim furore afflatus se nō nūq; adsimulabat, ore spuma completo, id quod ille facile efficiebat, radicula (ea est herba lauandis lanis idonea) radice cōmanducata. Cæterum illis diuinum quiddam, ac formidandum spuma uidebatur. At multo antea sibi finxerant, parauerantq; è linteis confectum draconis caput, quod speciem quandam humanam præ se ferret, colorum fucis mire adsimulatū, quodq; pilis equinis os & aperiret, & clauderet. Tum lingua (sicut est draconū) bisulca atra prominebat, quæ & ipsa pilis agebatur. Porro Pellæus ille draco iam pridem erat in promptu, domicq; alebatur: quū res postularet, tum ab illis proferendus, unaq; in partem Tragediā acturus, uel princeps potius huius futurus fabulæ. Iam uero ut erat maturū aggredi, tale quiddā machinatur, noctu ueniens ad templi fundamenta nuper effossa. Constiterat autem in eis aqua, siue quod ea indidē alicunde destillauerat, siue quod ex æthere deciderat: illic ouū antea excauatum deponit, quod quidem intus occultabat focum recens æditum serpentis. Id quū alte demersisset in abditas luti cavitates, rursum illinc discessit. At mane quū in forū proflisset nudus, nisi quod

nisi qd' subligari circū pudēda tectus erat, eoque inauratorū falcē illam gestans, simulq; solutā uentilans, iactansq; comā, eorū more, qui à Cybele deorū matre afflati cōueniunt, ac numine rapiūtur: cōscensa sublimi quapiā ara concionabatur, ciuitatē eam beatā esse prædicans, quæ mox deū propalām esset ostensura mortalibus. Porro qui aderant (nā cōcurrerat uniuersa ppe ciuitas) unā cū mulieribus, senibus, pueris, admirabantur, ac uota faciētes adorabant. At ille uoces quasdam sonans incognitas, nihilq; significantes, cuiusmodi sint Hebræorū aut Phœni cum, attonitos eos reddebat, ut qui nihil intelligerēt eorū quæ dicebat, nisi solū hoc, quod Apollinē Aesculapiūq; passim admiscebat. Sub hac ad institutū templum curriculo fugiebat, accedensq; ad fossam ac fontē illū quē iā ante cōditū oraculū præstruxerāt: ingressus aquā, magna uoce canebat laudes Apollinis & Aesculapij, inuitabatq; deū, uti dexter ac felix in ciuitatē adueniret. Deinde phialam postulat, eā porte etiam à quopiā, facile immergens, unā cū aqua lutūq; haurit, & ouum illud in quo nimirū ille deū conduferat, cādida cera, cerussa q; cōmissuram operculi ferruminās. Id quū manu cepisset, affirmabat iam Aesculapiū tenere sese. Interim illi stupidis defixisq; intuebantur oculis, expectantes quidnā esset futurū postea, iam dudū admirātes ouū in aqua repertū. Porro posteaq; fregisset idē caua uola cōpressum, ac serpentis illius foetū exdusum excepisset, simulatq; mouentē hunc sese conspicerent ij qui aderant, ac digitis circūuoluentē, protinus uocem tollebant, deūq; consalutabant, ac ciuitatē eam fortunatā esse dictitabant: singulq; affatim uotis implebātur, thesauros, opes, prosperā ualeitudinē, aliāq; id genus ab illo flagitātes bona. Hic ille rursus cursim sese domū abripuit, unā secū asportans, modo æditū in lucem Aesculapiū, bis natum scilicet, cū semel duntaxat nascantur homines: atq; eum nō ex Cornide per Iouē, id est, cornicula (nam id matris nomen fertur) neq; ex cornice, uerū ex anserē progenitū. Populus autē uniuersus consequebatur, omnes afflati deo, atq; ob spes animo cōceptas furore correpti. Interdū igit se domi cōtinebat, sperans fore, id quod & euenit, ut fama p̄moti, Paphlagonū pars maxima cōcurreret. Ergo posteaq; urbs ira esset hominibus referta, ut iam redundaret: sed quibus omnibus iam antea tum cerebrū, tum cor esset exemptum, nec ulla parte similes uidentur uiris pane uictitantibus (ut loquūtur poēte) uerū qui præter solam figurā nihil à pecudibus distarent: in ædiculis quibusdam, in lecto residens, eo uidelicet ornatu, qui uatem mire deceret: imponit in sinum Pellæum illum Aesculapiū, qui quidem erat, ut dictum est, maximus pulcherrimūsq;. Hunc totū ubi collo circūdedisset, caudā foras proeminere sinens. Erat autē ingens adeo, ut cum per pectus illius effunderetur, pars tamen humi trahebatur. Solum autem caput sub alis abdi-

tum teneret, illo nimirum omnia ferente: linteaceum illud draconis caput, altera in amictus parte contextū ostendebat, quod prorsum illius esse draconis uideretur, qui à pectore prominebat scilicet. Iam uero mihi cogita, ædículas non admodum illustres, nec ad satietatem usq; luminis capaces: tum turbam hominū conuenarum, quicq; alijs ex locis alij cōcurrissent, tumultuantes: ac prius etiam quā ista uiderent, mente attoniti stupefactiq; deniq; spebus illis sublatis: quibus ingressis, nō mirum si res uisa est portentosa, uidelicet ex modo pusillo serpente, intra pauculos dies tam immanem extitisse draconem humana specie; atq; cum insuper māsuetum tractabilemq;. Protinus autē ad exitum properabant, & priusq; exactius essent contemplati, protrudebantur ab ijs, qui noui semper ingrediebātur. Porro ē regione ianuæ, per quā intrabatur, patefactū erat & aliud ostiū, per quod exiretur. Cuiusmodi quiddam & Macedonas in Babylone fecisse ferunt in Alexandri morbo, quū ille grauiter iam ægrotaret: illi obsessa regia desiderarent eum intueri, ac supremum alloqui. Atq; hoc spectaculi scelestus hic nō semel, uerum crebrius exhibuisse dicitur, maxime si qui diuites aduenissent recentiores ac nouitij. Hoc loco, mi charissime Celse, si uera fatemur uolumus, æquū est ueniam dare Paphlagonibus ac Ponticis illis hominibus, nimirum crassis & ineruditis, si delusi sunt, quū draconem manu contingerent: nam hoc quoque largiebatur Alexander ijs qui uoluissent: quumq; conspicerent in dubia malignaq; luce imitatum illud illius caput, os scilicet nunc aperiens, nūc claudens, tanto artificio, ut res planē Democritum aliquem requireret, aut certe Epicurum Methrodorumue, aut alium huiusmodi quempiam, qui prorsus adamantinā aduersus hæc, atq; id genus alia, mentem obtineret: qui nullo pacto crederet, quicq; uel quid esset rei coniecturis colligeret: uel si uiam etiam modumq; peruestigare non quiret, illud tamen antea sibi persuasum haberet, fugere quidem sese modum rationemq; præstigiaturæ, ceterum quicquid esset negocij, prorsus simulatum fucatumq; esse, ac ne fieri quidem ulla ratione potuisse. Paucis ergo diebus confluit tum Bithynia, tum Galatia Thraciāq; eorum qui renunciabant, unoquoq; ut sit, affirmante sese primum nascentem uidisse deum, deinde paulo post eundem cōrectasse iam grandem admodū factum, uultu etiam homini adsimilem. Accedebāt ad hæc picturæ, imagines, signa deum referentia, partim ex ære, partim argento efficta. Postremo nomen etiam inditum: nam Glycon appellatus est, idq; iussu diuino carmine prodito. Ad hunc enim modum eloquutus est Alexander:

Sum ille Glycon: hominum lux, ex Ioue tertia proles.

Ast ubi iam maturū esset, ut cuius rei gratia hæc omnia fuerant excogitata

excogitata, responsa quoque redderet is, qui requisivissent: divinaretque accepta videlicet anfa ab Antilocho, qui apud Cilices uatem egerat. Nam is quoque post patris Amphirai interitum, posteaque quam ille inter Thebanos extare desisset: patria pulsus, atque in Ciliciam profectus, haud incommode rem gessit, quum Cilicibus euentura prædiceret, binos obolos pro singulis accipiens responsis. Ab hoc, inquam, arrepta anfa, prædicit Alexander omnibus qui aduenerant, fore ut deus ipse responsa daret, eiusque rei diem quandam certum præloquutus est. Iussit autem ut quisque quod uideretur, quodque maxime discere uellet, id in libello conscriberet, eumque funiculis obuinctum, cera argillæue, aut simili re quapiam obsignaret. Se uero receptis libellis, cum subisset adyta (iam enim oraculum erat extructum, & apparatus cortinæ) ordine per præconem ac theologum euocaturum eos qui tradidissent: dehinc ubi de singulis esset edoctus à deo, libellos redditurum, ita ut traditi fuerant obsignatos: subscripto illis responso pro cuiusque argumento, deo nimirum respondente, quacunque de re quis esset sciscitatus. Erat autem hic dolus, homini cuiusmodi tu es, aut etiam (si modo dictum non est inuidiosum) cuiusmodi sum ego, manifestarius, neque difficilis animaduersus, uerum idiotis, quibusque nares essent mucro obsita, minimèque emunctæ, prodigiosum, planèque incredibile quiddam esse uidebatur. Etenim quum uarias esset commentus artes, quibus signa tolleretur: quæ quisque sciscitabat, ea legebat: atque ita quæ uideretur, ad interrogata respondebat. Deinde rursum obuincta obsignataque reddebat, non sine summa admiratione eorum qui recipiebant. Plurimus enim hic inter illos erat sermo, qui tandem scire potuisset iste, quæ ego illi tradidi, sanè quam diligenter obsignata signis, imitatu neuti facilibus, nisi reuera deus esset quispiam, cui cuncta sint perspicua. Sed iam quibus artibus id effecerit, forsitan à me requires. Accipe, quo uidelicet imposturas eiusmodi deprehendere queas, & coarguere. Prima ratio sic habebat Celse charissime. Eam ceræ partem quæ post signum hærebat, ac candefacta liquefactam diducebat: tum ubi legisset rursum calefactam ac ceram, eam quæ à tergo funiculi fuerat, signo eodem manente, facile coagmen- tabat. Porro secundus modus constat per id, quod collyrium uocant. Id conficitur ex pice Beryttia, bitumine, ac lapide perspicuo trito, tum cera & masticha. Confectum igitur ex his omnibus collyrium igni calfactum, inuncto prius suillo pingui, signo applicabat, ac symboli figuram excipiebat. Id simulatque siccu esset factu (siccabat autem protinus) comode resignabat libellos: quibus prælectis, impositæ ceræ denuo, pinde atque lapide signum idem imprimebat, ad archetypi similitudinem mire effectum. Post hæc iam tertiā accipe rationem: Calce in gluten iniecta, quo uulgo codicillos

*Celsa scripsit
de magorum
artibus*

go codicillos adglutinant, atque ex his confecta ceu cera, mollem adhuc eam admouebat signo, statimque detrahebat. Nam illico siccescit, adeo ut cornu uel ferro potius reddatur solidius. Hac ad imprimendum signum uti consueuerat. Sunt praeter has & aliae complures uiae, quas omnes referre nihil necesse est, ne parum uidear modestus, maxime quum tu in his quos de magorum artibus conscripsisti cometariis tum pulcherrimis, tum utilissimis, quique modestos reddere queant, si quis in eis euoluendis uersetur, abunde multa retuleris, longaque his nostris copiosiora. Reddebat igitur oracula, diuinabatque, non mediocri ad eam rem utens ingenio, arteque negocium reddens probabilius, dum alijs obliqua quaedam & ambigua respondet ad ea quae proponebantur, alijs penitus obscura. Quandoquidem & hoc oraculis ille conuenire iudicabat. Alios item deterrebat, alios adhortabatur, prout sibi magis conducere coniectasset. Nonnullis remedia morborum, uitaeque rationes praescribebat, cum sciret (ut initio diximus) complura atque efficacia pharmaca. Maiorem autem in modum Cytmidēs ab illo probabantur, id est nomen confectum emplastri, ursino adipe confecti. Porro spes, rerumque successus & incrementa, neque non hereditatum obuentus semper in aliud tempus reiciebat, illud interim addens: Cuncta haec tum obtingent, cum ipse uolam, quumque uates meus Alexander me rogabit, proque uobis uota faciet. Denique merces erat unicuique responso praestituta, nempe drachma cum obolis duobus. Ne uero pusillum aut exiguum fuisse putes amice hunc quaestum, quum in annos singulos ad septuaginta aut octoginta milia redierit, usque adeo auidis & insatiabilibus hominibus, ut singuli supra decem aut quindecim rogationes traderent. Caeterum ea quae capiebat, non ipse solus solitus est insumere, nec rursus ad congerendas opes in thesaurum reponere, uerum complureis & alios habebat secum adiutores & ministros, tum qui scitarentur, qui uersibus oracula conderent, qui responsa seruarent, qui subscriberent, qui obsignarent, qui interpretarentur, quorum unicuique pro dignitate meritoque lucrum impartiebat. Ad haec nonnullos foras & in longinquas regiones emandarat, qui famam eius oraculi inter gentes dissiparent, affirmantes ipsum etiam praedicere reuocareque fugitiuos, fures ac praedones indicare, thesauros effodiendos ostendere, morbo laborantibus mederi, quosdam etiam uitam defunctos in uitam reuocare. Concorrebat igitur undique, magnoque tumultu concitati adproperabant, sacrificabatur, dicebantur munera, eaque duplicata, prophetarum discipulorumque dei. Iam enim & tale quoddam oraculum exierat.

Muneribus decorare meum uatem atque ministrum
Praecipio: nec opum mihi cura, at maxima uatis.

Verum

Verum ubi iam plerique, quibus mentis plusculum inerat, non secus atque ex alta ebrietate resipiscences, conspirassent in illum, præsertim ex his, qui studebant Epicuro: iamque paulatim in oppidis deprehenderetur uniuersa præstigiatura, fictusque fabulæ apparatus: horrendum quiddam in eos ædificat, dicens impijs & Christianis impleri Pontum, qui non uererentur in sese turpissime maledicere: eos iussit lapidibus pellerent, si modo uellent propitiū habere deum. Porro super Epicuro huiusmodi quoddam oraculum prodidit: Sciscitanti cuiquam, quid ageret apud inferos Epicurus: plumbeis, inquit, cōpedibus uinctus in cœno desidet. Et adhuc miraris, si magnopere creuit eius celebritas oraculi, cum uideas interrogationes adeuntium, quàm sint prudētes, quàmque eruditæ? Modis autem omnibus bellum erat illi cum Epicuro sæuum & irrecōciliabile, idque iure optimo. Nam cum quo tandē iustius bellum gerat, homo præstigiator, & monstris ac portentis amicus, ueris inimicissimus, quàm cum Epicuro, uiro uidelicet qui rerum naturam perspetam haberet, quicque unus quid in his esset uerum uideret? Nam Platoni, Chrysippo, aut Pythagoræ erat amicus, atque alta cum illis pax intercedebat. At intractabilis ille Epicurus (sic enim appellat eū) erat illi plurimū inuisus, atque id merito: quippe qui hæc omnia ridicula ac ludicra duceret. Quā ob causam inter urbes Ponticas Amastrim in primis habebat exosam, eo quod acceperat eos, qui cum Lepido erant, alios item horum consimiles quàm plurimos ea in ciuitate uersari. Neque unquam Amastrino cuiquam oraculum reddidit, quin ubi conaretur etiam fratri proconsulis respondere, deridicule profecto discessit, cum nec ipse quemadmodum idoneum oraculum fingeret inueniret, nec haberet qui sibi in tempore posset componere. Nam cum ille de stomachi dolore cōquirenti, uellet præscribere, uti suillū pedem cum malua præparatum ederet, hunc in modum ait:

Maluaca porcorum sacra cunimato Sipydno.

Crebrius autem (uti iam diximus) draconem ostendebat ijs qui uellent, haud totum tamen, sed caudam potissimum, ac reliquum corpus oculis exponēs: caput uero ne uideri posset, abditum in sinu seruabat. Verum quo magis etiam redderet attonitam multitudinem, pollicitus est sese exhibiturum ipsum deum loquentem, citraque interpretem ædentem oracula. Deinde non magno negotio, gruū arterijs contextis, ac per lineum illud draconis caput, quod erat arte adsimulatū, insertis, alio quopiam per has foris insonāte, respōditabat ad ea quæ proponerentur, uoce nimirū per linteaceū illum Aesculapiū ad aures promanante. Huiusmodi respōsa αὐτόφωνα dicebātur, id est, ipsius uoce redditæ: neque quibuslibet, neque passim dabantur, uerū splendidis modo atque opulentia

*Christianorum fit
mentis*

opulentis, & qui grandia largirentur. Itaque quod Severiano redditum est super expeditione in Armeniam suscipienda, ex Autophonis erat. Adhortans enim illum ad incursum eius regionis, sic ait:

Parthis Armenijsq; citato Marte subactis,
Romam urbem repetes, & daras Tybridis undas:
Vertice ferta gerens radijs distincta serenis.

Deinde posteaq; uecors ille Gallus persuasus, incursionem fecisset, euenissetq; ut una cum exercitu caderetur ab Othryade, hoc oraculum e monumentis sustulit, atq; aliud in eius locum substituit huiusmodi:

Agmen in Armenios ne ducneq; enim expedit isthuc:
Ne tibi scemineis uir amictus uestibus, arcu
Exitium immittat, uitaeq; ac lumine priuet.

Siquidē & hoc interim callidissime fuerat cōmentus, ut posterioribus substitutitijsq; responsis, ea quae perperam malēq; euenissent, sarciret ac mederetur. Sæpius enim ægrotis priusq; morerentur, prædixerat fore ut reualescerent: quibus morientibus, alterum oraculum illico paratum erat, quod superiori diuersa caneret.

Posthac desine opem morbo petere exitiali:

Mors etenim manifesta, nec euitare licebit.

Porro cū nō ignoraret, qui in Claro ac Didymis, Mallōq; responsa ferebāt, ipsos quoq; huiusmodi quadā arte diuinādi celebres haberi, eos sibi reddebat amicos, plerosq; consultorū ad illos remittens, his uerbis:

Nunc Claron ito, mei uocem patris auditurus. Et rursus.

Branchydica accedas adyta, atq; oracula quæras. Et iterum.

Mallon abi, Amphiloichi quærens oracula uatis.

Et hætenus quidem de ijs, quæ intra patriæ fines usq; ad Ioniam, Ciliciam, Paphlagoniam, Galatiamq; designauit. Vt uero & in Italiā oraculi fama permanuit, inq; ipsam Romanorū urbē iam nemo omnium erat, qui non aliū aliū anteuertere studeret, dū hi quidē eō proficiscuntur ipsi, illi uero mittunt, potissimū hi, qui potētia atq; autoritate plurimū in republica pollebant: quibus princeps quasiq; signifer extitit Rutilianus, uir aliās quidē honestus ac probus, tum cōpluribus in prælijs Romanorū spectatæ uirtutis: sed qui in his quæ ad deos pertinent, parum sanē saperet, ut cui prodigiosa quadā de illis essent persuasa, adeo ut sicubi lapidē uel inunctū, uel coronatū cōspexisset, cōtinuo procideret atq; adoraret, ac diutius aduolutus uota faceret, bonaq; ac lata ab illo postularet. Hic igitur simulatq; de oraculo inaudisset, parū aberat quin omisso quē tenebat exercitu, in Aboni murum auolarit: alios aut post alios eō legabat. Porro q; mittebātur, seruuli nimirū idioræ quidā facile decepti, domū redibant, referentes partim quæ uiderant, partim tanq;

tanq̃ uidissent, audissentq̃: permulta insuper accumulantes illis, quo domino fierent commendatiores. Inflammarunt itaq̃ senem infelicē, & in uehementem insaniam impulerunt. At ille passim ad omnes amicos accedens, quos habebat, quum plurimos, tum potentissimos, enarrabat, partim ea, quæ ab ijs quos miserat, accepisset, partim quæ ex sese effinxerat. Et ad eum modum iste compleuit urbem, cōcitauitq̃, quàm plurimis item aulicis expauesactis, atq̃ attonitis. Qui protinus & ipsi cupiditate flagrare coeperunt, ut aliquid suis de rebus audirent. Porro Alexander aduenientes comiter excipiebat, ac xenijs, alijsq̃ magnificis donatos muneribus, ad eum remittebat: hoc agens, uti non solum renunciarent oracula, uerum etiam dei laudes canerēt, ac portentosa quædam de oraculo, deq̃ ipso mentirentur. Excogitarat autem ter sceleratus ille quiddam neutiq̃ inscitum, & ingeniosius, q̃ ut in uulgarem comparat latronem. Etenim resignatis libellis, ac perlectis: siquid offendisset in ijs, quæ proponebantur, ita scriptum: ut cum periculo ac discriminie eius qui scripsisset, si proferretur, coniunctum uideretur, apud se detinebarneq̃ remittebat, quo uidelicet obnoxios, ac propemodum seruos ob metum sibi redderet eos, qui miserant: quum irmentē illis ueniret, cuiusmodi de rebus consuluissent. Intelligebat autem esse consentaneum: ut qui opibus ac potētia præcellerēt, eiusmodi rogatiōes essent proposituri. Ab his munera q̃ plurima ferebat: quippe qui non ignorarēt sese intra casses eius teneri. Libet autem aliquot ex his responsis commemorare, quæ Rutiliano reddidit. Hic sciscitanti de filio, ex uxore prioris suscepto, qui iā per aetate maturus esset, ut disciplinis erudiretur, quē instituendo in literis illi præceptorem deberet adhibere, ita respondit:

Pythagoram, egregieq̃ canentem prælia uatem.

Deinde paucis post diebus, extincto puero, ipse quidem hærebat: nec habebat quod in infantibus respōderet: oraculo uidelicet ita re præsentis confutato. At Rutilianus optimus ultro occupans, defendebat oraculum, affirmās hoc ipsum portendisse deum, qui iussisset neminē quidem ē uiuīs adolescentulo deligi præceptorē, sed Pythagoram potius, atq̃ Homerum iam olim defunctos, quibus cum credibile esset eum iam uersari. Quid igitur Alexandro uitio uertere conuenit, si istiusmodi homunculos dignos habuit, quibus fucum faceret? Rursum eidem percontanti, cuius tandem animam esset sortitus, ait:

Principio fueras Pelides, deinde Menander,

Deinde is qui nunc es: post fax phœbæa futurus.

Octoginta æuum ac centum produxeris annos.

At hic septuagenarius interiit, in insaniam uersus, haud expectato dei promisso, quanquam hoc quoq̃ oraculum ex Autophonis erat. Eidē

h item

itē de uxore ducēda percōtanti, aliquādo incūctanter ac palā respōdit

Ducito Alexandro natam, Lunāq; puellam.

Siquidē iam olim rumorem dissiparat, filiam quam habebat, ē Luna sibi susceptam fuisse. Lunam enim ipsius amore captam fuisse, quum dormientem aliquādo conspexisset: nam id illi familiare est, formosos somno sopitos adamare. Porro Rutilianus uir prudentissimus, nihil cunctatus, protinus accersit uirginem, nuptias cōficit, sponsus iam sexagenarius, concumbitq; socrum suam Lunam solidis Hecatombis placans, iamq; sibi unus ē coelitus numero uidebatur. At hīc ubi semel in Italia rem esset aggressus, maiora indies ad hēc excogitabat, & in oēs Romanæ ditionis partes, qui perferrent oracula, dimittebat, prædicens ciuitatibus cauendam esse pestilētiā, incendia, terræmotus, se certa remedia traditurum, ne quid horum accideret, pollicebatur. Iamq; quum pestilentia increbuisse, unū quoddam tale oraculum, Autophonon & hoc, quoquē uersum gentiū prodiderat, unico carmine comprehēsum.

In tonsus nubem pestis depellit Apollo.

Atq; hunc uersiculum uidere erat passim pro foribus descriptum, tantq; aduersus pestilentiam remedio futurum. Verum ea res plurimis diuersam in partem euenit, propterea quod fortuna quadā sic accidit, ut eā domus, quibus hic uersus esset inscriptus, potissimū desolarētur. Neq; uero me putes illud dicere carmen in causa fuisse, ut interierint, uerum casu quodam ad hunc modū accidit. Et haud scio, an pleriq; frāti carmine, negligentius ac securius uixerint, nihil aduersum pestē præter oraculū adhibentes: perinde quasi syllabas pro sese pugnātes haberēt, & in tonsus Apollinem telis pestem propellentem. Exploratores item ex sua cōiuratione quāmplurimos Romæ cōstituerat, qui sibi qua quisq; mente esset, indicarent, ac priusq; oraculū adhēsset, illi significarēt quid nam essent percontaturi, quidq; potissimum cupere uiderentur, ut etiā priusq; aduenissent ī, qui mittebantur, ille iam ad respondendum instructus ac paratus esset. Atq; hęc quidem & id genus alia machinamenta, aduersus Italicas urbes præstruxerat. Nam præter hęc & initiationes quasdam instituerat, tædarū per manus tradendarum gestationes, & sacrorum ceremonias quæ quidem tribus ex ordine diebus continenter peragerentur. Ac primo quidem die Atheniensium ritu, denūciatio fiebat huiusmodi. Siquis impius, aut Christianus, aut Epicureus mysteriorum explorator accessit, discedat. Cæterum qui deo credūt & parent, sacris feliciter iniciantur. Sub hęc protinus exigebantur, illo præeunte, dicentēq; Foras pellantur Christiani. Tum multitudo acclamabat uniuersa: Foras pellantur Epicurei. Dehinc Latonæ puerperium agebatur, & Apollinis natiuitas: tum Coronidis nuptiæ: demum nascebatur

Christianus

ſcebat Aefculapius. Altero die Glycon in lucem emergens, deique ex-
ortus. Porro tertio die Podalirij cum Alexandri matre coniugium age-
batur. Dadis autem is appellabatur, idque ex re, propterea quod faces quæ-
dam incenderetur. Postremo loco, Lunæ atque Alexandri amores, ac
nascens Rutiliani coniunx. At uero facem gestabat, mysteriaque agebat
Endymion Alexander: quum hic dormiens scilicet, in medio iaceret: de-
scenderet autem in eum ex tecti fastigio, tanquam ex cælo, Lunæ uicem
agens, Rutilia quædam formosissima cuiusdam ex Cæsareæ domus præ-
fectis uxor, quæ nimirum ut amabat Alexandrum, ita uicissim ab illo
amabatur. Ac sub oculis perditissimi illius mariti, tum complexus age-
bantur, tum oscula, idque in propatulo. Quod nisi complures fuissent tæ-
dæ, forsan nonnihil & eorum quæ fieri solent infra sinum, patratum fuisset.
Paulo post rursus introibat ornatu sacerdotali, multo cum silentio.
Deinde ipse primus clara uoce sonabat, Io Glycon. Assonabant autem
bene canori scilicet homines: nempe præcones aliquot Paphlagonæ,
Carbatinis calceati, plurimum alij nidorem ructantes, Io Alexander.
Porro subinde inter gestandas tædas, atque inter mysticas saltationes,
femur illius de industria renudatum, aureum apparebat: pelle, sicuti confectio,
inaurata circumdata, atque hac ad tædarum fulgorem relucens. Itaque
quum duobus quibusdam ex eorum numero, qui desipienter sapientes
sunt, super hac reuenteretur altercatio: utrum Pythagoræ animum
possideret, uidelicet ob femur aureum, an alium Pythagorico illi consimilem,
atque eam controuersiam ad ipsum Alexandrum retulissent: rex
Glycon oraculo litem dissoluit.

Pythagoræ mens emoriturque, oriturque uicissim.

Vatis at est animus diuina ex mente profectus.

Hunc pater auxilio misit iustisque priusque.

Et rursus:

Tecta Iouis repetet, iouiali fulmine tactus.

Porro quum cunctis alijs denunciaret, ut à puerili concubitu temperarent,
ceum re nefaria, uir ille egregius tale quiddam ipse machinatus est.
Ponticis ac Paphlagonicis urbibus imperabat, ut tertio quoque anno
mitterent, qui deo dicarentur, eiusque laudes apud se canerent. Verum
mitti oportere spectatos ac selectos: nempe nobilissimos & ætate florētissimos,
formaque eximios. Quibus indulsis perinde ut emptitijs ad libidinem
abutebatur, modis omnibus in eos debacchari solitus. Præterea legem quoque
condiderat, ne quis maior annis octodecim sese admoto ore complecteretur,
neue cum basio saluaret, sed reliquis manum duntaxat osculandam porrigens,
solis ætate, formaque floridis osculum dabat, atque his quidem inde cognomen inditum, ut intra

h. 2. osculum

osculum constituti dicerentur. Atque in hunc modū uecordibus ac stupidis mortalibus illudens, perpetuo deinceps suas nequitias exercebat, passim cōstuprans uxores, passim liberis abutens. Quin magnū quiddam, cunctisq; optandum uidebatur, si cuius uxore uel aspexisset modo. Porro si quam etiam osculo dignatus fuisset, nemo nō ita putabat, quicquid esset bonarum felicitatum, id omne semel in eam domū influxurum esse. Erant insuper, atq; eæ non pauca, quæ sese etiam peperisse ex illo iactarent, quod ita esse mariti suo testimonio confirmabant. Lūbet etiam dialogū tibi referre Glyconis & sacerdotis, uiri cuiusdā Tyanæi, cuius sapientiam ex his quæ sciscitatus est, cōsticias licebit. Hunc equidem legi pridem aureis descriptum literis, Tñ, in ipsis sacerdotis ædibus. Dic, inquit, mihi rex Glycon, quisnam es? Sum ille, inquit, minor Aesculapius. Num alius ab illo priore? quid ais? Haud fas est ut isthuc audias. Sed quot annos apud nos permansurus, atq; oracula redditurus? Ad millesimum tertium. Deinde quò demigraturus? Ad Bactra, atque in eas regiones. Siquidem oportet & barbaros meos uictu, meaque præsentia frui. At reliquæ sortes, puta quæ in Dyndimis, Claro, Delphisq; redduntur: utrum ab autore proficiscuntur Apolline, an uana sunt quæ illic æduntur oracula? Ne isthuc quidem scire quæsieris, ne fas enim. Cæterum ego quis tandem post hanc uitam futurus sum? Camelus, deinde equus, post hæc uir sapiens, ac uates non inferior Alexandro. Atque hæc Glyconis cum sacerdote cōfabulatio. Postremo & oraculū carmine cōphēsū ædidi, quū nō ignoraret illū amicum esse Lepido.

Ne pare Lepido, namq; huic fatum instat acerbū.

Mrium etenim in modū metuebat Epicurum: sicuti superius dictū est: nimirum ut artificem ac sapientem, suis artibus atque imposturis hostem, atq; infensum. Itaq; ex Epicureis quēpiam, ausum se multis præsentibus coarguere, propemodum in uitæ discrimen adduxerat. Siquidem adiens ille, clara uoce dicebat: Tu nimirum Alexander Paphlagoni cuidam persuasisti, ut seruos suos apud Galatiæ præfectū capitis accerferet, hoc nomine, quasi filium ipsius, qui tum Alexandriæ erudiebatur, occidissent. Atqui uiuit adolescens, incolumisq; reuersus est, famulis iam supplicio affectis, qui tua opera bestiis traditi perierunt. Porro huiusmodi quiddam acciderat. Cum adolescentulus amne aduerso in Aegyptum nauigasset, ad inundationem usq; subducto nauigio: persuasus est, uti pariter in Indiam nauigaret. Itaque dū diutius abesset, infelices illi eius ministri rati uidelicet, uel in Nilo nauigantem interisse puerum, uel à latronibus (nam id temporis permulti grassabantur) esse peremptum, reuersi sunt domum, renunciantes quemadmodum e medio sublatu esset. Deinde proditum oraculum, damnati serui, sub hæc adest

adeſt adoleſcentulus, peregrinationem ſuam enarrans. Atq; hæc quidem ille. At Alexander indignatione percitus, quod coargueretur, neq; ferens opprobratam ſibi ueritatem, iuſſit ut qui adeſſent, lapidibus illū impeterent: alioqui & ipſos impios futuros, atq; Epicureos appellandos. Dumq; illi iam lapidare cœpiſſent: Demoſtratus quidam, qui diuerſabatur in Ponto: primus hominem ſui corporis obtegens obiectu, morti ſubduxit: alioqui lapidibus obruendum, idq; iure optimo. Quid enim oportebat unum inter tam multos inſanientes, ſanum eſſe, atq; à Paphlagonum ſtultitia malum ſibi accerere? Et illi quidem hæc euenerunt. Caterum aduocatis iuxta oraculorum ordinem ijs qui propoſuerant (nam id fiebat pridie quàm reſponſa redderet) præcone rogante, an uaticinari uellet, ſi cuiſpiam illorum ex adyto reſpondiſſet, in malam rem, huiusmodi hominem neq; teſto quiſquàm excipiebat, neq; igni, aquaue impertiebat: uerum erat illi ſolum aliud aliò uertendum, tanq; impio, deorumq; contēptori, atq; Epicureo: quod quidē pbrū omniū erat grauiffimū. Quapropter unum etiam Alexander quiddā designauit deridiculum. Naſtus peculiareſ Epicuri ſententiaſ, librum (uti ſciſ) longe pulcherrimum, ſummatim Epicuræ diſciplinæ decreta completentem, medium in forum deportauit, ac ligniſ ſiculniſ exuſſit, tanq; autorem ipſum exureret ſcilicet, accinerem abiect in mare, oraculo inſuper eam in rem ædito.

Edico decreta ſeniſ comburere cæci.

Haud perpendit ſceleſtus ille, quantum adferret iſ liber cōmoditatum ijs, qui in eo legendo uerſarentur, quantamq; illiſ quietem, tranquillitatem, libertatemq; pareret: propterea quod à pauoribus, ſpectriſ, ac prodigijs liberaret: tum ſpeſ inaneſ, atq; immodicaſ adimeret cupiditateſ, mentem ſanam ac ueritatem inſereret, planēq; luſtraret animū, non tæda quidem, aut ſquilla, aut alijs id genus nugamentis: imò recta ratione, uero, ac libertate. Accipe iam facinuſ quoddam hominiſ ſcleratiſſimi, unum inter omnia multo impudentiſſimum. Quum iam non mediocrem in Regiam aditū ſibi patefeciſſet, inq; aulam Cæſaream: præfertim Rutiliano rem adiutuante, atque approbante, quum bellū quod in Germania gerebatur, maxime flagraret diuo Marco cum Marco-manniſ & Quadis conſerente, oraculum diuulgauit, quo iubebat, uti duos leoneſ uiuoſ in Danubium immitterent, uarijs cum odoribuſ, ac ſacriſ quibuſdam magnificiſ, ſed præſtat ipſum oraculum referre.

Gurgitiſ fluuij turgentis ab imbribuſ Iſtri

Immiſſiſſe duos Cybeleſ edico miniſtroſ:

Monte ſeraſ alitaſ: tum quantum alit Indiſcuſ aër

h ; Florum

Florum atq; herbarum bene olentum, moxq; futura est
Et uictoria, pax & amabilis, & decus ingens.

Ea quum essent facta, quemadmodum ille præscripserat: leones quidē simulatq; in hostium regionem enataissent: Barbari canes quospiam, aut lupos esse rati, fustibus arcebant. At nostrorum protinus maxima strages est consequuta, uiginti fermē milibus simul extinctis. His consimilia sunt ea, quæ in Aquileia contigerunt, quum parum abfuerat, ut urbs ea caperetur. At is ad id quod euenerat Delphicam illam responsionem: Croesóq; redditum oraculum, frigide sanē detorsit: dicens deū quidem prædixisse uictoriam: haud tamen explicuisse, utrum Rhomanorum esset futura, an hostium. Tandem quū plurimi iam eam in urbem confluerent: premereturq; Abonotichitarum ciuitas multitudine eorum, qui ad oraculū uentitabāt, neq; sufficeret suppeditandis rjs, quæ ad uictum erant necessaria, cōminiscitur oraculorum genus quoddam id, quod nocturnū appellabatur. Siquidem libellis indormire solet: ut aiebat ipse: deinde tanq; in somnio diuinitus edoctus respondebat: nihil certi tamen. Sed ambigue plerumq;, ac confusim: maxime si quos libellos conspexisset, accuratius atq; obseruantius obsignatos. Ad hūc enim modum citra ullum resignandi periculū, quicquid temere in mentem uenisset, subscribebat: ratus & hoc ipsum oraculis conuenire. Erant autem ad id nonnulli constituti interpretes, qui mercedē non exiguam colligebant ab rjs, qui eiusmodi capiebant oracula, ut enarrarent ea, explicarentq;, atq; hoc illorum munus conductitium erat. Nam interpretum quisque talentum Atticum pendebat Alexandro. Nōnunq;, quū neque consuleret quisquā, neque missus esset aliquis: imō quum ne esset quidem huiusmodi quippiam: tamen oraculum ædebat, uti stultos mortales redderet attonitos. Quod genus illud erat.

Hunc age quare tuam qui tectus in ædibus, ac te
Clam prorsum, uxorem uultuq; oculisq; decoram
Stuprat adulterio, seruorum ex agmine primus.
Ipse cui solus suastisti hæc omnia demens.
Eius enim florem libasti, hoc dedecus ille
Nunc tibi compensans, cum coniuge dormit herili.
Quin ijdem tibi iam pridem letale uenenum
(Vt neque quæ faciant, possis audire, nec unq;
Cernere luminibus) tecte furtimque pararunt.
Inueniesque tuo sub lecto pharmaca, iuxta
Parietem, sub ceruicali condita, porro
Istis conscia criminibus tua serua Calypso est.

Quis Democritus principio non commoueretur, ubi nominatim &
autores

autóres, & loca palàm audisset designari: Verum illico despuisset, simulatq; cognouisset, quo hæc artificio gererentur. Insuper & Barbaris nō raro respōdit, si quis patria lingua sciscitaret, puta Syriace aut Gallice, quoties difficile erat inuenire cōterraneos eorum, qui rogationem proposuissent: proinde receptis libellis, multum intercedere solet interualli, priusquàm oraculum redderet, quo uidelicet interim per ocium posset & soluere tuto libellos, & nancisci, qui cuncta possent interpretari. Quod genus erat & illud Scythæ cuiusdam redditum oraculum:

Morphi ebargulis in umbra chnenchiranc, relinquet lucem.

Aliàs rursus, quum nec adesset item quispiam, neque tale quicquam omnino contigisset, citra carmen eloquutus est: Redito unde uenisti. Siquidem is qui te misit hodie, perijt, interemptus à Diode uicino, accedentibus latronibus, Mango, Celere, ac Bubalo, qui nunc etiam comprehensi tenentur in uinculis. Cæterū pauca nunc accipe ex his quæ mihi ipsi respondit. Sciscitato an caluus esset Alexander, quum libellos palàm atq; accurate obsignassem, responsum nocturnum subscribitur. Sabar Dalachi Malach Attis alter erat. Rursus quum diuersis libellis eandem rogationem proposuissem, puta cuiatis esset uates Homerus, idq; aliò atq; aliò nomine: alteri subscripsit, uidelicet deceptus à puero: qui rogatus qua gratia uenit: ut remedium, inquit, peterem aduersus laterum dolorem:

Cytmide te iubeo, ac Latonæ rore perungi.

Alteri uero ubi sciscitanti ei dictum esset, utrum mihi satius esset in Italiam nauigio, an pedestri itinere proficisci, respondit: nihil quidem quod ad Homerum attineret.

Carpe uiam pedibus, rate ne sulcaueris undas.

Multa id genus aduersus illum sum machinatus, quorum de numero fuit & illud, unica rogatione pposita libello pro more inscripto talis cuiusdam rogationes octo, nomen aliquod e mentitus, missis drachmis item octo: præterea quod fieri solitum esset adiungens. At ille persuasus, partim missa mercede, partim inscriptione libelli, ad unicam rogationem: ea erat huiusmodi, quando deprehendendus esset impostor Alexander, octo misit oracula: sed quæ neq; cœlum (quod aiunt) neq; terram attingerēt, uerum absurda & intellectu difficilia omnia. Quod ille ubi in posterum persensisset, præterea quod Rutilianum à matrimonio conatus essem auertere, suasissemq; ne prorsus in diuinatione spes reponeret suas: oderat me uidelicet, ita uti par erat, sibiq; acerrimum hostem iudicabat. Quodam itaq; tempore percontanti de me, Rutiliano ita respondit,

Noctiuagus gaudet scortis, spurcòq; cubili.

In summa, iure optimo me inuisissimum habebat. Proinde quū me in oppidum aduenisse sensisset, meq; Lucianum esse illum cognouisset: adduxeram autem milites duos, alterum lancea, alterum conto armatum, quos quidem à Cappadociæ præside mihi tum amico acceperā, quo me ad mare usq; deducerēt: accersit illico, sanè quàm comiter multaq; cum humanitate. Ego quū aduenissem, complures apud illum reperio: porrò bona quadam fortuna & milites unā mecum adduxeram. Tum ille manū mihi porrigit osculandam, quemadmodum uulgo facere consueuerat: ego admotus, perinde atq; osculum daturus acri motu corripio, ita ut parum abfuerit, quo minus illi manū mancam reddiderim. Itaq; qui præsentēs erant, præfocare me accedere conati sunt tanq; hominem sacrilegum: quippe qui iam inde ab initio grauer tollerant, quod Alexandrum illum, non autē prophetam compellassem. At ille oppido quàm genere obnitens compescuit illos, pollicitusq; est se facile me placidum redditurum, dedaraturumq; quantum posset Glycon, qui nimirum & hos qui maxime scāuerēt ferocirentq; sibi redderet amicos. Moxq; ablegatis omnibus, mecum expostulauit, negans se dam esse quæ suauissimæ Rutiliano. Ecquid me lasisset ut ista in se facerē, quū possem illius opera apud illū magnas ad res promoueri? Equidem hanc hominis humanitatem cōmoditatēq; libenter accipio, perpendens nimirum, quo forem in periculo constitutus: pauloq; post prodibam, iam illi factus amicus. Ea res profecto ijs qui uidebāt, uehemēter erat stupēda, quod tam facile fuisset cōmutatus. Posthæc quū iam nauigare statuissem, missis Xenijs ac muneribus permultis (erā autē forte solus cum Xenophonte, patre cum reliquis meis in Amastrim præmisso) pollicetur & nauim præbiturum sese, & remiges qui nos auherent. Etenim arbitrabar hæc animo simplici, atq; officiose fieri: uerum ubi iam in medio essemus mari, uideremq; gubernatorem lachrymantem, & nescio quid reliquis nautis contradicentē, non optimæ de euentu spes me ceperunt. Erat autem illis ab Alexandro mandatum, ut tollentes nos in mare præcípites darent. Quod si contigisset, facile quod mecum gerebat bellum, illi debellatum fuisset: sed is qui lachrymabatur, effecit ne quid in nos grauius patrarent. Ac mihi quidem ita loquutus est: Annos natus, uti uides, sexaginta, quū antehac ple atque inculpate uixerim, haudquaquam uelim in hac tam grandæ ætate, præsertim quum uxorem & liberos habeam, homicidio manus impiare, indicans uidelicet, cuius rei gratia nos suscepisset, quæque sibi mandasset Alexander. Expositis autem nobis in Aegialos, quorum etiā egregius meminit Homerus, retro legit cursum: ibi forte natus præternauigātes legatos quosdam Bosporanos Eupatoris regis nomine

nomine in Bithyniam proficiscētes, deportādi uestigalis gratia, quod in singulos pendebatur annos: cum exposuissem illis, quod me periculum circūuallaret, atq; illi se mihi commodos facilesq; præberent, receptus in nauigium, incolumis in Amastrim perueni: tantillum abfuerat ut perierim. Ex hoc nimirum tempore & ipse aduersus illum arma capiebam, omnemq; (quod aiunt) mouebam funem, quo hominem ulciscerem, quæ iam tum ante mihi structas insidias oderam, proq; summo ducebam hoste, propter morum impietatem. Iamq; ad accusationem intenderam animum, non paucis mecum facientibus, maximèq; qui erant ex Timocratis Heracleotæ schola philosophi. Verū qui tum Bithyniæ Pontòq; præsidebat: nos cohibuit penè supplicans & obsecrans uti desisteremus. Etenim ob necessitudinem quæ sibi cum Rutiliano intercederet, nequaquā posse supplicio afficere: nec si manifesto in crimine deprehendisset. Atq; ita quidem ab iracundia destiti, meq; repressi: nō in tempore rem aggressurus, cum iudicem haberem ad eum modū affectum. Sed quid? an non & hoc inter alia facinus audax Alexandri, à principe Romano postulare ut Aboni murus, cōmutato uocabulo, Ionopolis appellaretur: utq; nomisma nouum signaret, altera quidem parte Glyconis obtinēs imaginem, altera uero Alexandri, qui insignia aui Aesculapij, ac falcem illam Persei, unde maternū ducebat genus, teneret. Porro cum esset de sese uaticinatus, oraculo prodito, factis decretum esse, ut annos uiueret centum & quinquaginta, dehinc fulmine ictum, interitu maxime miserando periturum: nondum septuaginta natus annos interijt, uidelicet (uti conueniebat Podalirij filio) pede ad inguen usque putrefacto, & uermibus scatens. Quo tempore simul & illud deprehensum est, quod caluus esset: quū medicis caput humectandū præberet, ad mitigandū cruciatū, id quod haudquaquā facere potuissent, nisi detracto galericulo. Hunc habuit exitū Alexandri tragœdia, atq; hæc fuit totius fabulæ catastrophe, ut res uideri possit prouidētia quadam esse gesta, quum casu nimirum ad hunc modum eueniret. Restabat illud, ut & epitaphium uita acta dignum ei constitueretur, neque non certamina quædam agerentur ab ijs, qui in uaticiniū coniurauerant, uidelicet impostoribus insignibus ac præcipuis ad Rutilianum arbitrum sese conferentibus, ut is pronunciarer, quem ex ipsis oporteret in oraculi successionem capeffendam eligi, atque sacerdotali propheticaque corona redimiri. Erat autem in hoc numero simul & Pætus, qui artis professione medicus, tum ciuis quum esset, ista faciebat: neque medicò, neque homine cano decora. At Rutilianus certaminis arbiter, incoronatos eos remittebat, ipsi sibi diuinandi autoritatem seruans, posteaquàm inde iam demigrauerat. Hæc ami-

ce ex plurimis pauca, quo degustamentum hominis præberem, scribenda putavi, cum uti tibi gratificaret, homini familiari atque amico, quemq; ego unū omnium maxime suspicio: idēq; pluribus nominibus, uel propter sapientiam singularem, uel ob amorē uerī, uel ob morum mansuetudinem ac moderationem, uel ob uitæ tranquillitatē, postremo comitatē atq; humanitatē erga hos, quibus cum uiuīs. Tum uero (quod quidem tibi fuerit etiam iucundius) ut Epicurū ulciscerem, uirum uere sacrum, ingenioque diuino, quicq; solus quæ uere sunt honesta & nouerit, & tradiderit: quicq; solus extiterit, qui liberos reddere solitus sit eos, qui secū haberent consuetudinē. Deniq; arbitror fore, ut ijs qui in hanc lectionem inciderint, liber hic nōnihil utilitatis afferre uideatur, dum quædam redarguit, quædam in opinionibus horum, qui & recte sentiunt, confirmat ac stabilit.

ALEXANDRI SEV PSEVDOMANTIS, DES. ERASMI Roterodamo interprete, finis.

ORNATISSIMO VIRO

D. CHRISTOPHORO VRSEVVICO, ERASMV
ROTERODAMVS S. D.

Quidem hac mente semper fui ornatissime idēq; humanissime Christophore, ut à nullo prorsum uitio perinde abhorrerem atq; ab ingratitudine, nec unq; istos hominis uocabulo dignos iudicarem, qui alieni in se meriti tempore ullo possent obliuisci. Rursus eos existimauerim beatos, quibus tantum facultatis fortunæ commoditas suppeditasset, ut bene de se meritis, possent parem remetiri gratiā: beatissimos autem quibus licuisset acceptum beneficium aliquo cum fœnore repēdere. Proinde cum antehac sæpenumero mecum repeterem, quantum in me nihil promeritum tua benignitas contulisset (nam collatum arbitror, quicquid ita delatum est, ut haud scio utrum per fortunam, an per meipsum: certe per te non steterit quo minus acceperim) circumspectaremq; quonam argumento possem aliquam saltem erga te memoris gratiq; animi significationem dare: neq; in tanta fortunæ meæ tenuitate quicq; occurreret, quod ulla ex parte, nō dicam tuis meritis responderet, sed quod uel animo satisfaceret meo: illud deniq; mihi uenit in mentē, ut saltem istos quosdā nō inurbanos homines imitarer, q flosculo quopiam insigni, aut alio simili symbolio misso, uoluntatis propensionē, proptiq; animi studiū testificari solent: præsertim ipsi
tenuēs

tenues erga eos, quibus neq; res, neq; animus sit alienorū egens munerum. Ergo Græcanica ingredienti *μουσῆα* (nā musarū horti uel medijs uernant brumis) statim inter multos uaria adblandiētes gratia, hic Luciani flosculus præter ceteros arrisit. Eum nō ungue, sed calamo decerpitum ad te mitto, nō solum nouitate gratum, colore uarium, specie uenustum, nec odore modo fragrantem, uerum etiā succo præsentaneo salubrem & efficacem. Omne tulit punctum (ut scripsit Flaccus) qui miscuit utile dulci. Quod quidem aut nemo, mea sentētia, aut noster hic Lucianus est assequutus, qui priscæ comœdiæ dicacitatem, sed citra petulantiam referens: deū immortalem, qua uafricie, quo lepōre perstringit omnia, quo naso cuncta suspendit, quā omnia miro sale perfricat, nihil uel obiter attingens, quod non aliquo feriat scommate, præcipue philosophis infestus, atq; inter hos Pythagoricis potissimum, ac Platonis ob præstigias: Stoicis item propter intolerandum supercilium, hos punctim ac cæsim, hos omni telorum genere petit: idq; iure optimo. Quid enim odiosius, quid minus ferendū, quā improbitas uirtutis professione personata? Hinc illi blasphemi, hoc est, maledici uocabulum addidere, sed hi nimirū, quorum ulcera tetigerat. Pari libertate deos quoq; passim & ridet & lacerat, unde cognomen indicū *ἰνδικος* speciosum profecto, uel hoc nomine, quod ab impijs ac superstitionis attributum. Floruit (uti putant) Traiani fermē temporibus, indignus ita me deus amet) qui inter sophistas annumeretur. Tantū obtinet in dicendo gratiæ, tantum in inueniendo felicitatis, tantum in iocando lepōris, in mordendo aceti, sic titillat allusionibus: sic seriā nugis, nugis serijs miscet: sic ridens uera dicit, uera dicendo ridet: sic hominū mores, affectus, studia, quasi penicillo depingit: neq; legenda, sed planē spectanda oculis exponit, ut nulla Comœdia, nulla Satyra cū huius dialogis conferri debeat, seu uoluptatē spectes, seu spectes utilitatem. Cæterum si nominatim quæras huius argumentum dialogi, facit id quod semper facit. Pythagoram uelut impostorem ac præstigiatorē taxat: Stoicorum fastum & sapientem barbam ridet: diuitum ac regum uita quantis sit erumnis obnoxia docet: contra quā expedita res peupertas hilaris, suāq; contenta sorte. Quem uti legas attentius, te maiorem in modum rogo, si quando tibi per tua licebit negocia, frontem exporrigere. Audies enim Gallum cum hero sutore confabulantem, magis ridicule quā ullus possit *γλωττοποιεῖ*, sed rursus sapientius quā theologorum ac philosophorum uulgus nonnunq; in scholis magno supercilio, magnis de nugis disputat. Vale optime atq; humanissime Christophore, & Erasmus inter tuos ascribito dientulos, amore, studio, officio cessurum nemini. Ex arce Hammeni. An. M. D. III.

Luciani

96
LUCIANI SOMNIVM
SIVE GALLVS, DES. BRASMO ROTE,
RODAMO INTERPRETE.

Interloquutores, GALLVS. MICYLLVS.
MICYLLVS.

T te scelestissime Galle, cum ista tanta inuidentia, uocēq; tam acuta ipse perdat Iupiter, qui quidem opibus affluentē me, ac dulcissimo in somnio uersantem, & admirabili felicitate fruētem, penetrabile quiddam & clamorū resonans expergesceris, adeo ut ne noctu quidē effugere liceat paupertatem, uel te ipso longe nocentiorē. Atqui si coniectandum est, tum ē silentio quod etiamdū ingens est, tum ē rigore frigoreq;, quod nondum me quemadmodum assolet, antelucano morficat titillatq; (nam hic mihi certissimus gnomon aduentantis diei) ne mediū quidem adhuc noctis est. Sed iste peruigil, perinde quasi uellus illud aureum feruet, ab ipsa protinus uespera uociferari cœpit. Verum haudquaquē impune: siquidem mox pœnas de te sumam, fustēque comminuam, si diluxerit modo. Nam nūc negociū mihi facefferes, subsiliens in tenebris. GAL. Here Micylle, equidē arbitrabar me tibi gratum esse facturum, si quoad possem, alta nocte lucem anteuertissem, quo posses antelucano surgens, quā plurimū operis conficere. Etenim si priusq; sol exoriatur, uel unicam feceris crepidam, isthuc laboris lucro tibi accesserit ad parandū uictum. Quod si tibi magis libet dormire, equidē tuo arbitratu quietem egero, longēq; magis mutus fuero piscibus. Cæterum tute uideto, ne per somniū diues, esurias expectectus. MICYL. O prodigiorum auersor Iupiter, ô malorum depulsor Hercules: Quid hoc mali est: uocem humanam sonuit Gallus. GAL. Hocine tandem tibi prodigiū uidetur, si eadē qua uos lingua loquor? MICYL. Quid? an nō hoc portentum? sed auertite dñj malum à nobis. GAL. At tu mihi uideris admodum illiteratus esse Micylle, nec euoluisse Homeri poëmata, in quibus equus Achillis, cui nomē Xantus, posteaq; hinnitus longū ualere iussisset, medio in prælio constitit, differēs, totoq; uersus ordine recitans: non quemadmodū nunc ego prosa oratione loquēs, quin etiā uaticinabatur ille, deq; futuris ædebat oracula, neq; quicq; prodigiosum facere uidebatur: neq; is qui tum audiebat, malorū auersorem, ita uti tu facis, implorabat, quasi rem abominandam & auertendam audisse sese iudicaret. At quid tandem facturus eras, si tibi nauis cui nomen

cui nomē apud Homerū est Argo, carina fuisset eloquuta, ita ut olim in Dodonæa sylua phagus per se loquens oraculum ædiderit. Aut si tergora direpta serpere uidisses, si carnes boū mugire semiaffas, coctasq; ueribus transfixas. Ego uero quum Mercurij sim assessor loquacissimī, deorūq; omniū facundissimī: præterea contubernalis uobis & conuictor, haud mirum uideri debet, si sermonē humanū edidici. Quod si mihi recipias taciturū te, haud quāq; grauabor ueriorē tibi causam aperire, unde factum sit, ut eadem qua uos lingua loquar, & unde mihi suppetat huius orationis facultas. MICYL. Modo ne isthuc ipsum sit somniū Galle, quod ita mecum loqueris, Sed dicito per Mercuriū, ó prædare: quid etiam aliud rei tibi sit in causa, ut istam linguā sones. Nam ut taceam, neq; cuiquā proferam, quid attinet te sollicitum esse. Quis enim fidem mihi sit habiturus: si cui narrem, me Gallum hæc loquentē audisse. GAL. Ausculta igitur, nam orationem ex me audies, omniū (sat scio) maxime nouam atq; incredibilē. Siquidem hic qui nunc tibi Gallus appareo, non ita pridem homo fui. MICYL. Profecto & olim istiusmodi quiddam de uobis inaudieram: Adolescentulū quēpiam fuisse Gallum, Marti adamatū, atq; hunc deo compotasse, collusitasseq; & in uoluptatibus gessisse morem. Itaq; cum Venerē adiret Mars cum ea cubiturus: hunc quoq; Gallum unā secum adduxisse. Quoniā autem Solem potissimū metueret, ne si è sublimi cōspexisset, Vulcano se proderet, foris ad ostium adolescentulū semper relinquere solitum, cuius indicio certior fieret, quando sol emergeret. Deinde Gallum aliquando somno correptum, excubias deseruisse insciētem, Solemq; nullo præsentiente imminuisse Veneri ac Marti secure dormienti, propterea quod cōsideret Gallum indicaturū fuisse, si quis interuenisset. Itaq; Vulcanū à Sole edoctum, eos deprehendisse implicitos atq; irretitos ijs uinculis, quæ iam olim in illos fuerat fabricatus. Porro Martem simulatq; dimissus est, indignatum aduersus Gallum fuisse, atq; eum in auem trāsmutasse, ijsdem armis, ut in capite pro galea cristam obtineret. Hanc ob causam quo uos Marti purgetis, quū iam nihil opus, simulatq; Solem exorientem sensistis, multo ante uociferari, atq; illius exortum prænunciare. GAL. Feruntur quidem & illa Micylle, At quod ego sum narraturus, multo aliud quiddam fuit, atq; adeo nuper admodū in Gallū transformatus sum. MICYL. Quo nā modo. Nam isthuc maximopere cupio cognoscere. GAL. Audisti de Pythagora quodam Mnesarchida Samio. MICYL. Num sophistam illum dicis & gloriosum: qui instituit, ne quis uel carnes gustaret, uel fabas ederet, suauissimū mihi edulium, salubre & parabile à mensa submouens. Præterea autem qui mortalibus suaserit, ne intra quinque-

nium

nium loquerentur? GAL. Scis nimirum & illud, quemadmodū prius quā Pythagoras esset, Euphorbus fuerit? MICYL. Præstigiator ē & prodigiorum artificem hominem aiunt fuisse, ò Galle. GAL. Ille ipse ego tibi sum Pythagoras. Quare parce, quæso mihi conuitiari, præsertim quum ignores, quibus sim moribus. MICYL. At hoc rursum multo etiā q̄ illud portentosius: Gallus philosophus? Attamen exponē Mnesarchi gnate, qui factum sit, ut ex homine auis, ex Samio Tanagraus repente nobis prodieris. Neq̄ enim ista uerisimilia, neq̄ omnino facilia creditu. Quandoquidē duas quasdam res iam mihi uideor in te animaduertisse, nimum alienas à Pythagora. GAL. Quas? MICYL. Alterum quidem, quod garrulus es, & obstreperus, quum ille silere in solidos quinq̄ annos (si memini) præceperit. Alterum uero planē cum illius legibus pugnat. Etenim cum non haberem, quod tibi obijcerem, fabas heri (sicuti nosti) ad te attuli. At tu nihil cūctatus protinus eas sublegebas: unde sit ut necesse sit, aut ementitum esse te Pythagorā esse, quū aliud quiddā sis: aut si Pythagoras es, legem prætergressum esse te, iusq̄ uiolasse, quum fabas ederis, perinde ac si caput patris comederis. GAL. Non cognosti Micylle, quæ sit harū rerum causa, neq̄ quæ ad unumquodq̄ uitæ genus conducant. Ego tum quidē non esitabam fabas, propterea quod philosophus essem. Nunc cōtra comesurus sim, quippe auicio congruas, neq̄ nobis repudiandū pabulum. Verū si molestū non est, audi quemadmodū ē Pythagora cœperim esse id, qd̄ sum in præsentia, q̄que in multis uitæ generibus ante hac uiixerim. Et qd̄ ex unaquaq̄ trāsformatione sim cōsequutus. MICYL. Narra quæso: nam mihi quidem auditu iucundissimum fuerit. Adeo ut si quis mihi deferat opinionem, utrum te ista narrantem audire malim, an rursum felicissimū illud somniū, quod paulo ante uidi, uidere, haud sciam utrum electurus sim, usq̄ adeo cognata germanaque uidentur esse ista tua cū suauissimis illis uisis, & ex æquo uos æstimo, te pariter ac prædarum illud insomniū. GAL. Etiamnū tu somniū illud quod dudum tibi uisum est, in animū reuocas, & inania quædam obseruans simulachra, atq̄ (uti loquuntur poëtæ) euanidā quādam felicitatem memoria consecretaris? MICYL. Imò illud scias Galle, ne ullo quidem tempore unq̄ uisi illius mihi uenturam obliuionem. Tantum mellis somnium aufugiens in oculis mihi reliquit, ut præ illis queam palpebras attollere, rursus in somnū cœuantes. Itaq̄ qualē uoluptatem mouent pennæ in auribus uersatæ, talem titillationē mihi prebēt ea quæ uidi. GAL. Nouū quendā Hercule mihi narras amorē insomniū, siquidē alatum quū sit (sicut aiunt) metasq̄ uolandi præscriptas habeat somniū, iamq̄ septa transilit, in oculis etiam uigilantis obuersans

obuerfians, adeoq; mellitum & euident apparet. Quare peruelim audire, cuiusmodi nam fit istud, quod te supra modū delectat. MICYL. Gestio narrare. Nam dulce est hoc ipsum meminisse, & cōmemorare de illo quippiā. Verum heus Pythagora: quando tu narrabis de tuis transformationibus? GAL. Vbi tu Micylle desieris somniare, melq; illud ab oculis absterferis. Interim prior dicito, uti intelligam, utrum ne per portas eburneas, an per corneas tibi somniū aduolarit. MICYL. Neq; per has, neq; per illas, o Pythagora. GAL. Atqui duas has tantum cōmemorat Homerus. MICYL. Valere sinas nugatorem illum Poētā, qui nihil de somnijs intellexit. Paupertina fortassis somnia per istas cōmeant portas, qualia uidebat ille: neq; id admodū perspicue, quippe captus oculis. Mihi uero per aureas quasdam portas dulcissimum hoc aduenit somniū, & ipsum aureum, & aureis undiq; circumictum, & auri plurimū secum adducens. GAL. Desine optime Mida de auro fabulari. Nam dubio procul ex illius uoto, istud tibi accidit in somniū, & solidas auri uenas mihi duxisse uideris. MICYL. Multatū auri uim uidi Pythagora, multam, quā putas pulchri? quo fulgore coruscantis? Quid tandem Pindarus in illius laudem dicit? nam in memoriam redige, siquidem meministi, quum aquam præstantissimam dicens, postea aurum admiratur, idq; iure, statim in initio carminis unius omniū bellissimi. GAL. Num illud quæris?

Aqua est illa quidem optima:

Cæterum aurum, uti candens

Ignis: ita enitens, no-

cetibus eminet eximie unum

Cæteras supra opes: quæ

Gloriam ac decus addunt.

MICYL. Per Iouem, isthuc ipsum: perinde enim ac si in somniū meū uideat Pindarus: ita prædicat aurum, sed ut tandem cognoscas quale fuerit, ausculta iam sapientissime Galle. Meministi ut hieri nullū domicilium acceperim: siquidē Eucrates diues ille forte mihi in foro factus obuiam, lotum me in tēpore ad cœnam uenire iusserat. GAL. Isthuc equidē planē memini. Nam totum esuriebā diem, donec mihi profunda tādē uespera domū reuersus, subuuidus, uinoq; madens, quinq; illas fabas proferres, non admodū opiparā cœnā Gallo, qui quondā fuerit athleta, quiq; olympia non segniter olim decertarit. MICYL. Ast ubi reuersus à cœna fabas tibi obiecissem, obdormij protinus. Tum mihi, iuxta Homerū, ambrosia sub nocte diuinū quoddā haud dubie somniū assistens. GAL. Sed prius quæ tibi apud Eucratem acciderint Micylle narra: & cuiusmodi fuerit cœna, quæq; super cœnā acta sunt

sunt omnia. Nihil enim prohibet te denuo cenare, si ueluti somnium quoddam eius cenae reducas, & quæ tum ederis, rursus commemoratiõe quasi rumines. MICYL. Credebam molestum futurum me, si hæc quoque retulissem: uerum postea quæ tu desideras, en id quoque narrabo, quam nunquam antehac in uita cenassem apud ullum diuitem, o Pythagora: heri bona quapiam fortuna in Eucratem incidi: atque ego quidem simulatque dominum illum salutassem, ita uti consueueram, subducebam me: ne pudori illi essem, si lacera in ueste fuisset affectatus. At ille: Micylle, inquit, hodie natalicia filiae celebros, plurimosque ad conuiuium amicos inuitavi, uerum quoniam aiunt quendam ex his incommoda esse ualitudine, neque posse pariter ad conuiuium nostrum accedere: tu eius loco uenito lotus, nisi ipse forte qui uocatus est, semet ad futurum renunciarit. Nam nunc quidem ambigit. Hoc ubi audissem, adorato diuite discedebam: omnes obsecrans deos, ut algidam febrem aliquam, aut laterum dolorem, aut podagram morbi auctarium immitterent ualutinario illi: cuius ego sella occupator, cenæque uicarius, & hæres eram uocatus. Interim hoc spatium, quod usque ad balnei tempus intercessit, longissimum seculum esse iudicabam dum subinde respicio, quotquot pedum esset litera, & quando illos iam lauisse consentaneum esset. Hic ubi tempus tandem aduenisset, ocyus me corripio, atque ab eo, nitide amodum cultus: sic obuerso palliolo, ut qua esset parte purissimum, ea uideretur. Offendo autem ad fores, & alios complures, in quibus etiam illum (gestabatur autem à uiris quatuor) cuius eram subconuiuia uocatus: qui male habere dictus erat, atque id etiam præ se ferebat, quod afflicta esset ualitudine. Nam ex alto gemebat, rulliebatque, ac screabat, uelut ex abdito: quodque agre redderetur totus pallidus ac tumens, annos natus circiter sexaginta. Ferebatur autem philosophus quispiam esse, ex his, qui apud adolescentulos nugas deblaterant. At barba mire erat tragica, id est hircina, supra quam credi posset tonsoris egens. Porro increpante Archibio medico, quãobrem quum ita esset affectus, aduenisset: nō oportet, inquit, promissa deferere, præsertim hominem philosophum, etiam si mille urgeant & instent morbi. Putauit enim Eucrates sese à nobis haberi ludibrio. Haud quaque, inquã ego: imò collaudabit te, si domi potius apud te uelis emori, quam in conuiuium animam unã cum phlegmate excieans. Atque ille quidem præ arrogantia dissimulabat sese dieterium audisse. Haud multo post accessit & Eucrates iam lotus: conspectoque Thesimopolide (nam id erat philosopho nomen) Præceptor, inquit, probè quidem factum abs te, qui ipse ad nos ueneris. Tamen si nihilo deterius tibi fuerat futurum. Siquidem etiam absenti omnia ordine missa fuissent. Hæc simulatque dixerat: introgreditur, manus illi porrigens pariter & famulis innitenti. Ego igitur

igitur iam abire parabam: uerum ille conuersus, ubi diu secum hæsitasset, posteaquam me tristem admodum uideret: ades, inquit, tu quoque Micylle, ac nobiscum cœna. Nam filium in mulierum condauim una cum matre conuiuium agere iubebo, quo tibi sit locus. Ingrediebar itaque, quum parum absuerit, ut lupo frustra hians discederem, uerum ingrediebar, pudefactus quod Eucratis filiolum è conuiuio uiderer expulisse. Ast ubi iam tempus esset ut discumberemus, primum tollentes Thesmopolim composuerunt, haud sine negotio per Iouem, quinque (si dijs placet) proceri iuuenes, ceruices illi supponentes undiquaque: quo nimirum in eodem habitu permanere, ac longum etiam tempus durare posset. Deinde ubi nemo iam tolerare posset, ut iuxta illum accuberet, me adductum reclinant, ut eadem in mensa essemus. Deinceps cœnabamus, ò Pythagora, opiparam quandam & uariam cœnam, multoque in auro, multo item argento. Pocula erant aurea, ministri formosissimi: cantores, & concitandi risus artifices. In summa, iucundissima quæpiam erat uita: nisi quod unum quiddam me uehementer male habebat: Thesmopolis obstrepens atque obtrubans, uirtutem nescio quam mihi commemorans, docensque, quod duæ negationes unicam efficerent affirmationem: quodque, si dies sit, nox non sit. Nonnunquam & cornua mihi dictitabat esse, atque id genus multa philosophabatur erga me, quibus eiusmodi nihil opus: planèque uoluptatem interpellatione minuebat, quum non sineret exaudiri eos, qui cithara, uoceque caneant. Habes Galle de cœna. GAL. Nò admodum suauis Micylle: maxime posteaquam cum illo deliro sene sortitus eras accubitus, MICYL. Audi nunc & insomnium. Visus enim mihi Eucrates ipse, quum orbus esset liberis, nescio quomodo è uita decedere. Dehinc ubi me accersisset, ac testamentum cõdidisset, quo me insolidum hæredem omnium scripserat, paulo tempore superstes emori. Porro ipse uidebar adire facultates: & tum aurum, argentumque ingentibus quibusdam scaphis exhaustire, perpetuo subscaturiens & affatim affluens: tum autem uestes, mensas, pocula, ministros, omnia mea, ut par erat, esse. Postea candido uehiculo uectabar resupinus: cunctis qui intuebantur, conspiciendus & admirandus. Accurrebant permulti, ac circuequitabant: complures sequebantur. Ego interim illius indutus uestitum, & annulos gerens circiter sedecim digitis insertos: epulum quoddam splendidum iubebam adornari, quo amicos acciperem. Iamque illi, ita ut in somnio fieri consentaneum est, aderant: iam epulæ erant comporratæ, iam potus ex animi sententia ministratus. In his quum uersarer, & aureis phialis præbiterè omnibus qui aderant amicis: quum iam inferrentur bellaria: interpestiuo tuo clamore perturbasti nobis cõuiuium, mensasque subuertisti, ac diuitias il-

las ita dissipasti, ut in auras euanescerent. Num tibi uideor iniuria stomachatus in te? nam uel tris noctes perpetuas libenter adhuc somniū illud quod mihi accidit, uidere cupiam, GAL. Adeo ne es auricupidus, & opum auidus Micylle: idē ex omnibus unum admiraris, ac felicitatem unicam esse iudicas, si plurimū possideas auri? MICYL. Equidē haud solus ita cogito Pythagora: quū ipse quoq; tum quū Euphorbus esses, auro atq; argento comis intexto, prodibas pugnaturus cum Achuis: idē in bello, ubi ferrum quā aurū gestare satius fuerat. At tu etiam tum uoluisti calamistris auro internexis in periculum descendere. Atq; ob eam (opinor) causam, Homerus comas tuas gratijs similes dixit, quod auro argentoq; reuincirentur. Etenim longe nimium meliores atq; amabiliore uidebantur, quod essent auro religatae, unāq; cum eo relucere. Neq; isthuc nouum est Auricome, si tu Pantho patre prognatus, aurum in precio habuisti: quin & ipse deorum omnium, hominumq; pater ille saturno, Rheaq; progenitus, quum Argolicam illam puellam adamare ubi nihil inueniret amabilius in quod sese transformaret, neq; quo Acrisij custodias posset corrumpere: audisti uidelicet, ut aurū sit factus: atq; ita per tegulas illapsus, potius est ea quam deperibat. Iam uero quid tibi cōmemorem, quā multos usus praebeat aurum? Et ut eos quibus adfuerit, formosos, & sapientes, & potentes reddat, deus & gloriam illis concilians: utq; nonnūquam ex obscuris & infamibus, claros ac celebres repente efficiat? Nā nosti uicinum mihi & eiusdem artificij Simonem: qui paucis ante diebus apud me coenauit: quum legumē coquerem saturnalibus, duasq; extorum caenas immittens? GAL. Noui Simonem illum breuem: qui fictilē ollulā, quā nobis erat unica, suffuratus, peracta coena abiit, sub ala gestans. Nam ipse uidi Micylle. MICYL. Atqui quum eam sustulerit, tam multos ille deos postea iurabat. Sed quur non prodebatur ac uociferabare tum, o Galle, quum nos furto spoliari conspiceres? GAL. Coccyzabam, quod mihi solum licebat id temporis: uerū quid Simon ille? Nam uidebare de illo dicturus, nescio quid. MICYL. Ei consobrinus erat uir supra modum diues, nomine Drimylus: is quo ad uiuebat, ne obolū quidem donauerat Simonis: nam qui daret, quū ne ipse quidem pecunias attingeret? At simulatq; mortuus est nuper: uniueris illis opibus iuxta leges Simon ille, qui coria putria, qui patellam circumlingebat, gaudens potitur: purpura ostroq; circumtectus: famulosq; & currus, & aurea pocula, & mensas eburnis innixas pedibus possidet: ab omnibus adoratur: iamq; nos ne aspicit quidem. Etenim nuper quū illū procedentem conspexissem: Salue, inquā, Simon. At ille indigne ferens: Edicite, inquit, mendico isti, ne uocabulū meum dimi

diminuat: neq; enī Simon, sed Simonides appellor. Porro (quod est optimū maximum) mulieres etiam illius amore capiuntur. Atq; is quidem eludit eas, ac fastidit: & alias quidem admittit, comemq; sese præbet: alia porro quæ negliguntur, necem conscituras sibi minitantur. Vides quantas comoditates pariat aurum: quandoquidem eos qui sunt deformissimi, transfigurat, & amabiles reddit, non secus atq; cæstus ille poeticus. Audis insuper & à Poetis dictum.

O aurum auspicata res, & ostentum optimum.

Et rursum,

Aurum est quod opibus imperat mortalium.

Sed quid interim risisti Galle? GAL. Quoniā tu quoq; per inscitiam Micyle, simili modo falleris opinione de diuitibus, quemadmodum uulgus: uerum (crede mihi) longe etiam erumniosiorē uitam uiuunt, quā uos. Hæc autē loquor, qui ipse & pauper, & diues aliquādo fuerim, atq; omne uitæ genus sim expertus. Porro paulo post ipse quoq; hæc omnia cognosces. MICYL. Per Iouem tempestiuū iam est, ut & tu referas quemadmodū sis trāffiguratus: & quod in unoquoq; uitæ genere perspexeris. GAL. Ausculta, hoc tantū præmonitus, me neminē feliciorē uita, quā tu sis, unq; uidisse. MICYL. Quā ego sim o Galle? Hanc felicitatem tibi ipsi imprecor. Nam uidere me tibi ridendum proponere. Verum age, narra, exordiens ab Euphorbo, quo pacto fueris in Pythagorā transformatus: Deinceps ordine ad Gallum usq;. Consentaneū enim est, te uarias res tum uidisse, tum tulisse: nimirum tam diuersis uitæ formis. GAL. Quemadmodū initio ab Apolline profecta anima in terram deuolarit, & corpus humanū subierit, ut illic poenā quandā depēderet, id longū dictu futurū sit. Præterea neq; mihi referte fas es, neq; tibi eiusmodi audire. Verū ubi Euphorbus factus essem, MICYL. Sed ego priusq; essem is, qui nūc sum: O præclare quis nā erā? hoc mihi prius dicito: nūquid & ego uersus fuerim itidē ut tu? GAL. Maxime. MICYL. Quis igitur eram? si quo modo potes dicere, puelim enim istuc cognoscere. GAL. Tu formica fueras Indica, ex earū genere, quæ aurū effodiūt. MICYL. Et postea neglexi infelix, uel pauca frustra in uitā iportare: quū illo essem alitus? Sed age qd post hæc futurus sim dicito: quādoquidē cōsentaneū est scire te. Etenī si quid bonæ sit rei, iam nūc suspēdero me ab ista pertica, in qua nunc stas. GAL. Istuc profecto nulla ratione possis cognoscere. Carterū quū Euphorbus essem (nā ad illa redeo) in Troia pugnabā: atq; à Menelao necatus, aliquanto post tempore in Pythagorā perueni. Porro eo usq; absq; recto perdurabam, donec Mnesarchus aliquādo mihi domū ædificaret. MICYL. Obsecro te, num absq; cibo potuq;? GAL. Maxime. Nihil enim istis rebus opus, nisi corpori duntaxat. MICYL.

Illud igitur prius dicito, ea quæ ad Troiam gesta sunt, num ita se habent, qualia fuisse dixit Homerus? GAL. Quinam ille scire potuisset Micylle: qui quidē dum ista gerebātur, ipse Camelus erat in Bactris? Caterum ego tibi tantum effabor diuinitus, nihil id temporis eximium fuisse: neque Aiace[m] usq[ue] adeo magnum, neque Helenam adeo formosam, quemadmodū arbitrantur: siquidem uidi candida quandam & procera ceruice, ut hinc cygno prognatam esse adsimularent. Caterum uehementer anum, æqualem propemodum Hecubæ. Hanc Theseus primum raptam in Aphidnis possedit. Is uixit Herculis ferme ætate. Porro Hercules prius Troiam ceperat, patrum nostrorum memoria, qui per id temporis maxime florebat. Nam hæc mihi Panthus narrauit, se cum esset admodū adolescens, uidisse Hercule[m]. MICYLLVS. Quid autem Achilles? Num talis erat, nempe quauis in re præstantissimus? An & istæc fabulamenta sunt? GALLVS. Cum illo quidem congressus non sum: neq[ue] quæ adeo comperte de rebus Græcorum dicere. Etenim qui scire potui, quum hostis essem? Certe Patroclum illius amicum, haud ita magno negotio peremi lancea dissectū. MICYLLVS. Deinde te Menelaus multo minore negotio: uerū istis de rebus satis, Nunc res Pythagoricas refer. GALLVS. Illud in summa Micylle: sophista quispiam eram (oportet enim uidelicet fateri uerum, alioqui non imperitus, neque inexercitatus in honestissimis disciplinis. Profectus sum autē in Aegyptū: quo cū prophetis cōgrederer, de sapiētia cōmunicaturus. Hic adyta subi, atq[ue] ibi Ori & Isidis libros perdidici. Post rursus in Italiā re nauigabā, ac Græcos iuxta ea quæ in Aegypto didiceram, ita institui, ut me perinde ac deum suspicerent. MICYLLVS. Equidem inaudieram istæc: præterea quemadmodum creditus fueris, defunctus in uitam rediisse, utq[ue] aureū femur illis subinde ostenderis. Verum illud mihi dicito, quid tibi uenit in mentem, ut legem statueres: uti neq[ue] carnibus, neq[ue] fabis uescerentur homines? GALLVS. Ne perconteris ista Micylle. MICYLLVS. Quam ob rem? GALLVS. Nam pudet hisce de rebus uerum fateri. MICYLLVS. Atqui non conuenit, uti id facere graueris apud hominem conubernalem & amicum: nam herum post hac, absit ut dixerim. GAL. Nihil sani, neq[ue] prædari quicquā erat, uerū animaduertebā, si consueta modo, atq[ue] eadē quæ uulgo tradunt à multis præcepissem: nō fore, ut mortales in admirationē adducerē, sed quo peregriniora, magisq[ue] aliena proposuissem, futurū, ut hoc magis nouus, magisq[ue] uiderer admirandus. Proinde instituerā in animo, nouæ quiddā rei designare, eiusmodi pposito decreto, cuius causa esset inexplicabilis, quo uidelicet alijs aliud

aliud cōiectantibus, omnes redderentur attoniti: quemadmodum in obscuris oraculis solet usu uenire. MICYL. Illud uide ut rides me tu quoq; non minus atq; Crotoniatas, ac Metaponticos, & Tarentinos: cumq; his alios, qui muti sequuntur, tuq; adorant uestigia, quæ tu calcata reliquisti. Verum ubi Pythagorā exueras, quem post eum induisti? GAL. Aspasiā Meletensem illam meretricem. MICYL. Papæ, quid ego audio? Siquidem inter alia mulier quoq; fuit Pythagoras? Itāne fuit aliquando tēpus, quo tu Galle generosissime oua pariebas, cūq; Peride rem habebas, iam Aspasia uidelicet: atq; ex illo grauida facta es? Præterea lanam tondebas, tramāq; deducebas? Postremo meretricum in morem gestiebas, uultumq; componebas? GAL. Ista quidem omnia feci, tametsi non ego solus: uerū & ante me tum Tiresias, tum Elati proles Cæneus. Proinde quicquid in me cōuictū dixeris, tantundē & in illos dixeris. MICYL. Age igitur, utra tibi uita erat suauior, quum uir esses, an quum Perides tecum haberet cōsuetudinem. GAL. Vides cuiusmodi istuc est quod percontaris? nempe ut ne Tiresias quidem expedierit respondere. MICYL. Atqui si minus fateare tur, tamen istuc Euripides satis explicuit, quum aicse malle ter sub dyæpeo consistere, q̄ parere semel. GAL. Imò præmoneq; te paulo post puerperā fore: siquidem & tu mulier es olim futurus, idq; sæpius longo nimirum seculorum orbe atq; recurso. MICYL. Non tu pendebris, o Galle, qui quidē omnes mortales Milesios aut Samios esse ducas? Nam aiunt te etiam tum quum Pythagoras esses, uenusta forma decorum, sæpius Aspasiā fuisse tyranno. Verum age secundum Aspasiā, in quem uirum aut mulierū denuo renatus es? GAL. In Cratem Cynicum. MICYL. O Castor, & o pollux, quā dissimile, ex scorto philosophus? GAL. Deinde rex: deinde pauper: paulo post satrapes: dehinc equus, graculus, rana, aliāq; innumerabilia: per longum enim fuerit singula recensere. Postremo Gallus, atq; id sæpius, nam hoc uite genere sum delectatus. Interea & alijs diuersis mortalibus seruiui: regibus, pauperibus, diuitibus: postremo nunc tecum uiuo, rideoque quotidie, quum uideo te paupertatis tædio cōplorantem, eiulantemque, ac diuitum admirantem fortunas, propterea quod ignores quantum illis adsit malorum: alioqui si curas nōris, quibus illi dīstringuntur, te ipsum profecto riseris, qui antea credideris eum, qui sit opulētus, statim felicissimū esse omnium. MICYL. Ergo Pythagora, aut quid maxime gaudeas appellari, ne confundam orationem, si te nunc hoc, nūc illo nomine cōpellem. GAL. Nihil intererit, siue Euphorbū, siue Pythagorā, siue uocaris Aspasiā, siue Cratē: quādoquidē ista omnia sum unus, nisi quod rectius feceris, si (id quod in præsentiarū esse uideor) Gallum

Gallum me uoces, ne auem hanc parui ducere, contemneretq; uidearer: pafertim quum tam multas contineat animas. MICYL. Ergo Galle, quandoquidem omnia penè uiuendi genera iam expertus es, atq; oia cognita habes, age dilucide mihi narrato, quæ sint peculiaria diuitum ad uitæ rationem, quæ pauperū propria: quo uidelicet cognoscam, uere ne isthuc affirmes, me diuitibus esse feliciorē, GAL. En hunc ad modū interim perpende Micylle. Te quidē non magnopere tangit cura belli, si quādo rumor sit aduentare hostes: neq; sollicitus es, ne in agros incurfantes populentur, nēue hortum proculcēt, proterantq; aut uineas uastent: sed simulatq; tubam audieris, si tamen audieris, de te ipso uno circūspectas, quo deflexus seruari queas, ac discrimen effugere. Contra illi tum de sese solliciti sunt, tum animo discruciantur, quum de mœnibus quicquid opum possidebāt in agris, id omne tolli, deportariq; conspiciunt. Ac siue inferendū est aliquid in ærarium, soli accersuntur: siue in prælium exeundū, periditātur: aut peditum turmis, aut equitum alis præfecti. Tu interim uimīneum gerens dypeum, expeditus ac leuis, ad salutem consulendum, paratus uictoriale conuiuium agere, si quando uictor exercitus sacra fecerit. Rursum pacis tēpore, tu quidem quum de plebe sis, ingressus in concionem, tyrannidem in diuites obtines: illi uero trepidant, paucitantq; ac largitionibus, choragijsq; te placant: siquidem quo tibi balnea, ludi, spectacula, reliquaq; id genus abunde suppedient, ea omnia curant illi. At tu, censor & acerbus expensor perinde quasi dominus, ne alloquio quidem interdum dignaris illos, quod si tibi collubitum sit, ingentibus saxis in illos degrandinas, uel facultates eorū publicas facis: ipse neq; calumniatorem metuis, neque latronem, ne tollat aurum, uel ædium conscenso fastigio, uel pariete perfosso: neq; necesse habes rationibus occupari, neque exactiōibus, neq; tibi cum sceleratis dispensatoribus conflictandum est, neque tantas in sollicitudines distraheris: uerum simulatq; crepidam unam perfeceris, mercedemque retuleris septem obolos, sero surgis crepusculo: & si libuerit, lauaris, tum empto saperda quopiam, aut mœnide pisciulo, aut paucis ceparum capitulis, temetipse oblectas, canens plerunque, optimāque cum paupertate philosophans: adeo ut eas obres salubri sis, ualentiq; corpore, obduruerisq; aduersus gelu: siquidē labores, qui te exaciunt, muniuntq; certatorem haud quaquam contemnendum reddunt aduersum eas res, quæ compluribus inexpugnabiles esse uidentur. Atque hinc nullus ex morbis illis grauioribus impetit te. Quod si quādo leuis ceperit febricula: paulo negotio eam medicatus, protinus exilis: inedia temet inde excutens. Illa porro fugit illico: quippe metuens te, quem uideat etiam frigore ali, satiusq; fieri, ac medi

medicorū certis illis recurſibus longum plorare renunciantē. At illi ex aduerſo propter intēperantiā uitæ, quid tandē mali non habent infelices: podagras, phthiſes, pulmonū exulceratiōes, aquas intercutēs. Nā hæc omnia à ſumptuoſis illis conuiuijs naſcuntur. Proinde quicūq; ex his Icarī in morem (ut ferè faciunt) ſeſe attollunt, propiusq; ſe ſoli ad mouent, haud cogitantes, quod alas habeant cera adglutinatās, ingentem nōnunq; ſtrepitū mouent. Cæterū qui Dædalī exemplo non admodū ſublimia, neq; excelsa appetunt: uerum humilia, terræq; uicina, adeo ut cera nōnunq; ſalis aſpergine madefceret, n̄ tutò plerūq; ac citra diſcrimen tranſuolarūt. MICYL. Moderatos iſtos & cordatos narras. GAL. Verum aliorū Micylle naufragia ſœdiſſima cōſpicias: nempe ubi Crœſus reuulſis alīs riſum exhiberet Perſis, conſenſo rogo, aut Dionyſius quum abdicatus tyrannide, Corinthiorū in urbe ludī literarij magiſtrum ageret, poſt geſtum tantum imperiū, puellōs compellens ut ſyllabas cōnecterent. MICYL. Dic mihi Galle: tu quum rex eſſes (nam ais te regem quoq; fuiſſe) cuiusmodi tandem id uitæ genus experiebaris? Mirum tu tum felix eras, quandoquidē id quod eſt bonorum omniū caput poſſidebas. GAL. Ne mihi in memoriā regeras, ó Micylle, uſq; adeo ſupra modum infelix tum erā. Nam quo ad res externas, quemadmodū dixiſti, planè fortunatus eſſe uidebar: at intus innumerabilibus curis diſtringebar. MICYL. Quibus tandem curis? Nam rem proriſus abſurdam neq; credibilem narras. GAL. Equidem imperabam regioni neutiq; exiguæ Micylle, omniūugarū rerum feraci, tum incolarum frequentia, neq; non urbium pulchritudine cum primis admirandæ: præterea fluminibus nauigabilibus, ac mari portuoſo commodæ. Ad hæc exercitus ingens, equa ſpectatiſſima atque excellens, ſatellitium haud exiguum, triremes, pecuniarum uis maior quàm ut poſſet numerari, uasorum argenteorum plurima copia, reliquæque omnis illa principatus tragœdia, ſtrepitusq; & apparatus ſupra q̄ credi queat, exſtructus atq; accumulatus. Itaq; quū prodirem, plerique adorabant, deum quempiam intueri ſeſe rati, aliq; trudentes alios cōcurrebant, quo me conſpicerent, nonnulli conſenſis teſtis, magni aſtimabant, ſi plene contemplari licuiſſet quadrigam, ſtragulam, diadematū anteambulones, & eos qui à tergo comitabantur. Ego inter hæc mihi cōſcius, quantæ me res diſcruciarent, uerſarentq;: illos quidē propter inſcitiam uenia dignos iudicabam: at mei ipſius miſereſcebat, qui prægrandibus illis Coloſſis uiderer perſimilis: qualis uel Phidias, uel Myron, uel Praxiteles fabricatus eſt. Etenim illorū quiſq; quo ad ea, quæ foris apparent, Neptunus ipſe eſt, aut Iupiter, mirifice decorus aut eo, eborēque compactus: & aut fulmen, aut fulgur, aut tridentem ſuſcinam

scinam dextra sustinet. Cæterum si immisso capite quæ sunt intus inspicias, uidebis uestes quosdam, paxillos, & clauos introrsum prominentes, neque non uimina, cuneosq; & picem sublitam, & aliam item id genus deformitatē intrinsicus inhabitantem. Omitto recensere muscarum, mustelarumq; uim, quæ nonnunq; in eis mansitant. Huiusmodi quædā res nimirū regnum quoq; uidetur. MICYL. Nondū explicuisti, lutum, & clauos, & uestes, quinam fuerint in imperio, neq; fedtatem illam plurimā quænam sit, nam istum ad modū uestari, tam multis imperare mortalibus, ac numinis instar adorari: Hactenus quidem cum Colossi exemplo quadrat. Siquidem hoc quoq; diuinum quiddam & admirandū, nunc autem quæ sint intra Colossū exponito. GAL. Quid primo loco tibi referam Micylle: utrū metus, curas mordaces, suspiciones, odium, quo regem persequuntur ij, qui cum illo uiuunt: insidias, atq; eas ob res somnū rarum, & hunc ipsum pertenuem, ac plena tumultus insomnia, cogitationes perplexas, spes semp improbas, an ocij penuriā, & occupationes, iudicia, expeditiones, edicta, foedera, cōsultationes: quibus rebus sit, ut ne per somniū quidem aliqua re suauī frui liceat, uerū ut omnibus de rebus solus dispiciat necesse est, millēq; negocia sustineat.

Quippe nec Atriden Agamēnona dulcis habebat
Somnus, multigenas uersantem pectore curas.

Idēq; quum reliqui omnes Achii sterterent. Adde quod Lydum illū discruciat filius mutus: Persam uero, Clearchus ad Cyrum desciscens. Atq; alium quempiam, Dion cum Syacusanis nōnullis ad aurem cōmunicans. Rursum alium quendā urit Parmenion collaudatus. Item Perdiccam Ptolemæus. Ptolemæum Seleucus. Quin illa quoq; molestiam adferunt: amasius per uim nō sponte cōuiuens, concubina alio gaudens, tum si qui defectionem parare dicantur: aut duo, quatuorue satellites inter sese consufurrantes. Porro (quod est omnium grauissimum) amicissimi quiq; uel maxime sunt formidandi, semperq; metuendum, ne quid magni mali ab illis exoriat. Nam alius à filio ueneno necatus est: alius item ab amasio. Alium simile quoddā fortassis mortis genus eripuit. MICYL. Apagesis. Atrocia, mirāq; sunt ista quæ narras ó Galle. Mihi igitur multo sit tutius operæ cerdonicæ prouum incumbere, quàm ex aurea bibere phiala comiter delatum haustum: ceterū cicuta, aconitōq; temperatū. Nam mihi quidem hoc unū est periculi: ut si paulum aberret smilion, defectatq; à recta incisione, summū secantis digitum exiguo sanguine tingit. At isti quemadmodum narras, letifera agunt conuiuia, atq; id innumerabilibus in malis constituti. Deinde ubi coniderint, persimiles esse uidētur tragicodiarū histrionibus

histrionibus. Nā multi sicut uidere licet, quoad Cæropes sunt scilicet, aut Sisyphi, aut Telephi diademata gestant, argenteisq; capulis gladios, comamq; uentilantem, & auro intertextam chlamydem: quod si quis (qualia nimirum permulta solent accidere) impulsos illos media in scena præcipientes det, risum profecto moueant spectatoribus: uidelicet persona unā cum ipso diademate cōtrita, uero autem actoris capite luxato, cruribusq; maximāq; ex parte renudatis: ut iam interioris amictus, q̄p̄ miseri sint panni fiat perspicuum: ac cothurnorum quos pedibus induxerunt, appareat deformitas, haudquaq; ad pedis modum respondentium. Vide ut me iam similitudines conferre docueris optime Galle. Caterum tyrannis talis quædam res tibi uisa est esse: uerum ubi equus esses, aut canis, aut piscis, aut rana, quomodo eam uitæ rationē ferebas? GAL. Istum quem nunc suscitās sermonem & longior sit, neq; huius temporis. Illud autem unum in genere dixerim: nullā ex omnibus uitam mihi non uisam tranquilliorē uita humana, naturalibus dumtaxat cupiditatibus & usibus circumscriptam. Siquidem publicanum equum, aut sycophantam ranam, aut sophistam graculum, aut popinatore culicem, aut cinædū gallum, atq; id genus alia, quæ uos studio cōminiscimini, haudquaq; inter illos uidebis. MICYL. Quæ dicis, o Galle, fortassis uera sunt: uerum non me pudebit apud te fateri, quod mihi accidit. Haud unq; qui uidebatur dediscere cupiditatem illam a puero mihi insitam, uidelicet ut diues euadam. Quin nunc quoq; somnium illud ob oculos uersatur, aurum ostentans: potissimum autem sceleratus ille Simon excruciat, qui quidē tantas inter opes delicias. GAL. At ego te isto leuabo morbo Micylle, tamen si nox etiamdum est. Surge modo, ac sequere me. Siquidem ad ipsum te Simonem adducam, atq; in aliorum diuitum ædes, quo nimirum uideas, quomodo res habeant apud illos. MICYL. Istuc quo pacto, clausis foribus? Num me parietes transfodere cōpelles? GAL. Nequaq; uerum Mercurius, cui sum sacer, hoc optanti mihi largitus est, ut si quis longissimā caudæ plumam, quæ ob molliem inflectitur. MICYL. Atqui duas habes eiusmodi. GAL. At dextram ex his auulsam cuiuscunq; ego gestandam dero, is quoad uoluerō, fores omnes poterit apire, cūctaq; uidere, ipse inuisibilis. MICYL. Equidem ignorabā, o Galle, te præstigiari quoq; peritum esse. Porro si mihi isthuc semel præstiteris, uidebis illico Simonis uniuersas opes huc deportatas, nam eas huc rediēs transferam. At ille rursus circūrodet, ebibetq; putria coria, quibus cōsueuit soleas cōpingere. GAL. Atqui nefas sit istuc facere. Siquidem Mercurius illud mihi mandauit, ut si quis pennam tenens, istiusmodi quippiam patrarit, uociferans furē proderem. MICYL. Rem neutiq; uerisimilem nar-

k ras, nempe

ras, nempe Mercurium quum ipse sit fur, non sinere alios, ut idem faciant. Sed tamen abeamus. Nam aurum auferam, si modo possim. GAL. Pennā prius reuellito. Quid hoc rei? ambas reuulisti. MICYL. Tutius hoc quidem ò Galle, tum tibi minus foedum sit futurum, ne altera caudæ parte mutilatus claudices. GAL. Age sanè, sed utrum Simonem prius adimus, an alium quempiam diuitum? MICYL. Haud aliò, imò ad Simonem, qui uidelicet pro dissyllabo, tetrasyllabus esse affectet, posteaq̃ diues euasit. Sed iam ad fores accessimus. Quid igit̃ deinceps facio? GAL. Pennam sære admoue. MICYL. Ecce autem, dii boni, ostium perinde atq̃ clauis resiliit. GAL. Perge porrò præcedens. Vides illum uigilantem ac supputantem? MICYL. Video per Iouem, & quidem ad obscuram siticulosamq̃ lucernulā. Præterea pallet, haud scio unde Galle, totusq̃ exaruit, atq̃ extenuatus est, mirum, ni curis. Neq̃ enim auditū est illum alioqui male habere. GAL. Ausculta quid dicat siquidem intelliges, quibus de causis ad eum modum sit affectus. SIMON. Nimirum septuaginta illa talenta tuto admodū sub lectica deffossa sunt, neq̃ quisq̃ alius omnino uidit. At uero, sedecim illa Sosylus equiso uidit me sub præsepi occultantem: itaq̃ de curando stabulo non est admodum sollicitus, quanq̃ nec alias admodū laboris appetens, uerisimile est autem illum multo etiā his plura sustulisse. Nam unde alioqui Tibius heri tā ingens falsamētum illi obsonio proposuisset? Tum autem aiunt, illum monile emisisse uxori drachmis quinq̃. Heu misero mihi. Hi omnia mea dissipabunt bona. Quid qd̃ ne pocula quidem sat in tuto mihi recōdita sunt, quum sint multa. Verreor enim, ne quis ea suffosso pariete tollat. Complures mihi inuident, atq̃ insidias parant, Præter cæteros autem Micyllus iste uicinus. MICYL. Ita per Iouem. Nam tibi sum similis, ac patellas sub ala gesto. GAL. Tace Micylle, ne protinus ipso in furto nos prodas, SIMON. Optimū igitur fuerit, ut ipse insomnis seruē. Omnem obibo domum in orbem obambulās. Quis iste? uideo te per Iouem. O parietum perfossor, posteaq̃ es colūna, bene res se habet. Pernumerabo denuo resossū argentum, ne quid forte dudum me fugerit. En rursū, obstrepuit mihi nescio quis. Nimirum obsideor, atq̃ insidijs appetor ab omnibus, ubi mihi gladius? Si quemq̃ deprehendero, rursū aurum dediciamus. GAL. Sic tibi habent ò Micylle, res Simonis. Sed abeamus ad alium quempiam, donec noctis adhuc aliquantulum superest. MICYL. O miser, cuiusmodi uiuit uitā? hostibus eueniat ad hunc modū diuitem esse. Itaq̃ pugno illi in maxillā illiso, uolo discedere. SIMON. Quis me pulsauit? Latrocinio despolior miser. MICYL. Plora ac uigila auricq̃ similis corpore reddaris, quandoquidē illi affixus, deditusq̃ es.

Nos autem

DES. ERAS. ROTEROD. INTERPRETE.

Nos autem, si uidetur, Gniphonem sceneratorē uisamus. Nam nec is procul hinc habitat, ipsæ nobis suapte sponte fores patuerūt. GAL. Vides hunc quoque curis inuigilantem, & usurarum rationes iterantem digitis contortis? cui propemodū relictis his omnibus sit in silpham, aut culicem, aut muscam abeundum. MICYL. Equidem uideo miserum ac uecordem hominem, ne nūc quidem multo meliorem uiuere uitam, quā silphæ aut culicis. Adeo totus & hic à curis & rationibus est extenuatus. Nunc ad aliū eamus. GAL. Ad tuū, si uidetur, Eucratē. En tibi fores per se patuere. Quin introimus? MICYL. Paulo ante hæc oīa mea erant. GAL. At etiā nunctu diuitias somnias? uides igitur Eucratē ipsum quidem à famulo, uirū natu grandem. MICYL. Video profecto quiddā haudquaquē uirile. Porro altera ex parte ipsam item uxore à coquo constuprari. GAL. Quid ergo? Num optaris & horū hæres existere Micylle, cūctāque possidere, quæ sunt Eucratis? MICYL. Haudquaquē Galile. Imo fame citius interierim, quā id genus quippiam patrarē. Valeat aurum & conuiuia. Duo oboli mihi potiores diuitiæ sunt, quā si à domesticis mihi domus perfodiatur. GAL. Sed iam nunc quādoquidem dies fermè diluxit, domum ad nos redeamus. Reliqua rursus aliās uidebis Micylle.

LVCIANI SOMNII SIVE GALLI FINIS. DES.

ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

ORNATISSIMO IV

RIS VTRIVSQUE DOCTORI THOMAE

Ruthallo Secretario regio, Nunc episcopo

Dunelmensi, Erasmus Roterodamus,

S. P. D.

IDE quātum audacæ mihi suppeditet singularis quædā ingenij tui, morūque facilitas, humanissime Ruthalle: qui cū neutiū ignorem te inter Aulicos primores, uel autoritate, uel gratia, uel splendore, uel eruditione præcipuū esse: tamē nō uerear meas nugæ rudes adhuc, uixque è prima scheda repurgatas ad tuā excellētiam mittere. Sed quid facerem? Iam urgebat nauitas, uentos & æstum nulli seruire damitās. Itaque ne nihil mei apud hominē tam nostri studiosum relinquerē, id quod tum forte erat in manibus: Misanthropū mihi nimirū ad uirum unum omniū Philāthropotaton, Is est Luciani dialogus: quo uix alius lectu, uel utilior, uel iucundior, uerus quidem ille iampridē ab alio nescio quo: sed ita uersus, ut interpres

k 2 hoc modo

hoc modo demonstrare uoluisse uideat, sese neq; græce scire, neq; latine, nec temere adeo quis suspicetur eum interpretem subornatum esse ab ijs, qui Luciano male uolunt. Tu nostram hanc audaciam boni cōsules: & Erasmus in eorum numero pones, qui tui sunt amantissimi. Vale, Londini. An. M. D. IIII.

LVCIANI TIMON

SIVE MISANTROPVS, DES. ERASMO
ROTTERODAMO INTERPRETE.

IVPITER Philie, hospitalis, sodalitæ, domesticæ, fulgurator, iusiurādice, nubicoge, grādistrepe: & si quod aliud tibi cognomen attoniti Poetæ tribuūt, maxime quum hærent in uersu. Nam tū illis tu multinominis factus, carminis ruinā fulcis, metriq; explēs hiatum. Vbi tibi nūc magnicrepū fulgur, grauius tremum tonitru: ubi ardens, candēs, ac terrificū fulmen? Nam hæc omnia iam palā apparet, nugas esse, fumumq; poeticū, nec omnino quicq; præter nominum strepitū. Sed decantata illa tua arma eminus feriētia expromptaq; nescio quomodo penitus extincta sunt, frigentq; adeo, ut ne minimam quidē scintillā iracundiæ aduersus nocentes reliquā obtineāt. Itaq; citius quiuis ex his, qui peieraturi sunt, extinctū ellichnium metuerit, q̃ flammā fulminis cuncta necātis: usq; adeo titionem quempiā in sese uibrare te putāt, ut incēdiū aut fumum ab illo proficiscens, nihil quicq; formident: uerum hoc solū uulneris inferri posse iudicent, ut fuligine compleant. Quibus rebus factum est, ut iam Salmoneus tibi sit ausus etiā obtonare: neq; id admodū ab re: quippe aduersus Iouē usq; adeo ita frigidū, uir ad facinora seruidus, audaciq; tumidus. Quid nī enim faciat, ubi tu perinde ac sub mādragora steris: qui neq; peierantes exaudias, neq; eorū qui flagitia cōmittunt, respectum agas? Cacutis autē lipitudine, & hallucinaris ad ea quæ fiūt: auresq; iam tibi obscuruerunt, instar horū, qui ætate defecti sunt. Quādoquidē quū iuuenis adhuc esses, acricq; aio, uehementisq; ad iracundiā: permulta in homines maleficos ac uiolentos faciebas. Neq; tum unq; tibi cū illis erant induciæ. Sed perpetuo fulmē erat in negotio: perpetuō obuibrabat Aegis: obstridebat tonitru: fulgur cōtinenter iaculorū in morem, dēfissime ex edito loco deuolantiū torquebatur. Terræ quassationes, cribri instar frequentes: ad hæc nix cumulatim, neq; nō grandio saxorū in morem: atq; ut tecū grandius loquar, imbreq; rapidi & uiolenti, ac flumē quotidie exūdans. Hinc tantū repente Deucalionis ætate, naufragiū ortū est: ut omnibus sub aqua demersis, uix unica scaphula seruaret: quæ in montem

montem Lycorē appulit, humani generis quasi scintillas quasdam ser-
 uans, unde sceleratius etiā genus in posterū propagaret. Nimirū igit
 dignum secordia præmiū ab illis reportas: quū iam nec sacra faciat tibi
 quisq̃, nec coronas offerat: nisi si quis obiter in Olympicis: ac ita ut ne
 is quidem rem admodū frugiferam facere uideat: sed priscum quendā
 ritum magis referre, ac penē Saturnū, ò deorū generosissime, te reddūt,
 magistratu abdicantes. Omitto loqui, quoties iam templū tuū sacrile-
 gio cōpilarint: quum tibi etiā ipsi in Olympiacis manus admoliti sunt:
 Atq̃ interea tu altifremus ille pigritabaris, uel excitare canes, uel uici-
 nos aduocare: ut auxilio accurrentes illos cōprehenderēt, quū etiā dum
 ad fugam adornarent. Sed egregius ille, gigātūmq̃ extinctor & Tita-
 num uictor sedebas: quū tibi cæsaries ab illis circumtōderetur, decēcu-
 bitale fulmen dextera tenens. Horum igitur, ò prædare, quis tandē erit
 finis, quæ tu adeo secure despicias? aut quando de tantis maleficijs pœ-
 nas sumes? Quot Phaëthontes, aut Deucaliones, satis idonei sint ad
 expiandū tam inexhaustā morum iniquitatē? Etenim ut de cōmuni-
 bus sileā: de ijs quæ mihi acciderunt dicā: quum tam multos Atheniē-
 ses in sublime euexerim: ex pauperrimis diuites reddiderim: cunctisq̃
 quotquot opus haberent, suppeditarim, imo semel uniuersas opes in
 amicos iuuādos effuderim. Simulatq̃ his rebus ad inopiā deueni, iam
 ne agnoscor quidē ab illis, nec aspicere dignantur me, quidudū reuerē-
 bantur, adorabant, meoq̃ de nutu pendebrāt. Quod si quando per ui-
 am ingrediens, forte fortuna in eorū quempiam incidero, perinde ut
 euersam hominis iam olim defuncti statuā, ac tēporis longitudine col-
 lapsam prætereūt, quasi ne norint quidem. Porro aliq̃ procul cōspecto
 me aliò sese detorquent: existimātes sese inauspicatū, abominādūmq̃
 uisuros spectaculum, quem non ita pridē seruatore & adiutorē suum
 esse prædicabāt. Itaq̃ prementibus malis ad extrema redactus cōsilia,
 renone arrepto, terram exerceo, quaternis cōductus obolis: atq̃ hic cū
 solitudine, cumq̃ ligone philosophor. Hoc interim lucrī mihi uideor
 facturū, quod posthac non intuebor plerosq̃ præter meritū secundis
 fortunæ successibus utentes. Nam illud uel maxime urit. Iam igit tan-
 dem aliquādo Saturni Rheæq̃ proles excusso profundo isto, grauiq̃
 somno (nam Epimenidem quoq̃ dormiēdo uicisti) denuo iactato ful-
 mine, aut ex Oetha redaccenso, ingenti reddita flāma iram aliquā stre-
 nuū illius ac iuuenilis Iouis ostēde, nisi uera sint quæ à Cretēsis de tē,
 tuq̃ sepultura ferunt. **IUPITER.** Quis hic est Mercuri, quē audio sic
 uociferantē ex Attica, ad radicē mōtis Hymetti, horridus totus, ac squa-
 lidus, pellēq̃ hircina amictus: fodit aut ut arbitror, nam pronus incū-
 bit homo loquax & cōfidens, mirū nī philosophus est, neq̃ em̃ alioqui

adeo impia, nefariaq; in nos fuerat dicturus. **MERCVRIVS.** Quid ais pater, an non nosti Timonem Enchekratidis filiū Colyttēsem? Hic nimirum est, qui nos saepenumero in sacris legitimis conuiuio accepit, ille repente diues factus, ille qui totas Hecatombas, apud quem splendide Iouialia festa consueuimus agitare. **IVPITER.** Hem quānā ista rerum commutatio: hicine honestus ille: diues, quem tam frequentes cingebāt amici? Quid igitur accidit ut hoc sit habitu: squalidus, erum-nosus, fossor conductitijs, uti conijcio, quum tam grauem ligonem gerat? **MERCVR.** Ad hunc modū illum quodammodo probitas euertit, atq; humanitas, & in omnes quicunq; egerent misericordia. At re uera uecordia potius facilitasq;, nullusq; in suscipiendis amicis delectus, quippe qui neutiq; intellexerit, sese coruis lupisq; largiri. Quin magis quum à uulturibus tam multis misero iecur eroderetur, ob id amicos eos, necessariosq; iudicabat, quasi beneuolentia erga sese afficerentur, quum illos epulæ magis caperent. Ergo posteaq; ossa penitus nudas-sent, circumrosissentq;, deinde si qua medulla suberat, hanc quoq; admodum diligenter exussissent, aufugerunt, exuccum et radicitus desectum destituentes, adeo ut postea ne agnoscant quidem, aut aspiciant, tantum abest ut sint qui suppeditent, impartiantq;. Has ob res fossor, & sago, ut uides, opertus pelliceo urbem præ pudore fugiens, mercedē terram exercet, aduersus ingratos atra bile stomachatur, qui quidem sua benignitate ditati, admodum fastuose nunc prætereant, ac ne nomen quidē an Timō uocetur, nouerint. **IVPIT.** Atq; profecto uir neutiq; fastidiendus, neq; negligendus, & iure optimo indignatur, qui ijs tantis in malis agat. Quare sceleratos istos adulatores ipsi quoq; fuerimus imitati, si eum uirum neglexerimus, qui tantum taurorum & caprarum pinguissimas quasq; nobis in aris adoleuerit. Quarum nidor etiamdū mihi in naribus relidet. Tamen si propter negocia maximāq; turbam peierantium, tum uirum, non iure agentium, neq; non aliena rapi-entium, præterea ob formidinem, quem mihi pariunt sacrilegi, qui quidem tum multi sunt, tū obseruatu difficiles, adeo ut ne minimū quidē nos coniuere sināt. Iam pridē profecto ad Atticā regionem oculos detorsissem, maxime posteaq; philosophia & de uerbis digladiationes, apud istos increbuerūt, ita ut pugnātibus inter se istis, uociferātibusq; ne exaudire quidem mortaliū uota liceat. Vnde mihi necessum est, aut auribus obturatis sedere, aut dirūpi ab eis, cōficiq;, qui uirtutē quandā, & incorporea quedā, merasq; nugas ingenti uociferatione cōnectunt, hæc in causa fuerūt: ut hunc quoq; neglexerim, quū haud mediocriter de nobis sit meritis. Quod reliquū est Mercuri, tu Plutum adducens, quantū potes ad istū abeas. Porro Plutus unā secū ducat & thesaurū, & utriq;

& utriq; apud Timonem pseuerent. Neq; usq; adeo facile demigrent, etiam si q̄ maxime rursum illos per benignitatem ex ædibus exegerit. Caterum de palponibus illis, atq; ingratitudine qua in hūc sunt usi, in posterum cōsultabo: poenasq; daturi sunt, simulatq; fulmen instauro uero. Nam fracti sunt in eo retusa cuspide duo ē radijs maximi: quum nuper audius in sophistā Anaxagorā iacularer, qui suis familiaribus suadebat, nullo pacto esse ullos nos, qui dī uocaremur. At illum quidē errore non feriebam, propterea quod Pericles obtenta manu eum protexerit. Caterum fulmen in Castoris ac Pollucis templum detortum, tum illud exussit, tum ipsum parum absuit, quin ad saxum cōminueretur. Quanq; interim uel id supplicij satis magnum in istos fuerit, si Timonem conspexerint egregie locupletem factum. MERCURI. Quantum habet momēti altum uociferari, & obstreperum audacemq; esse? Idq; non ijs modo qui causas agunt, uerū etiam qui uota faciunt conducibile. En mox ē pauperrimo diues euaserit Timon, qui se in precando damosum & improbum prætiterit, Iouemq; reddiderit attentum. Quod si silentio fodisset incuruus: etiam nūc foderet neglectus. PLUTVS. At ego Iupiter haudquaq; ad istum rediturus sum. IVPITER. Quid ita non rediturus optime Plute, prætertim à me iussus? PLUTVS. Quoniam per Iouem iniuria me affecit eijciēs, & in multa fragmenta dissecans: idq; quum illi paternus essem amicus, ac me, penē dixerim, fuscinis ex ædibus extrulit, nec aliter q̄ ij, qui ē manibus ignē abijciunt. Num rursus ad istū ibo: parasitis, adulatoribus & scortis donandus? Ad eos me mitte ò Iupiter: q̄ munus intellecturi sint, qui amplexuri: quibus equidem in precio sum, & maiorem in modum exoptatus. At hi stupidi cum inopia commercium habeant, quam nobis anteponunt: utq; ab ea accepta sago pelliceo, ligonēq; sat habeant, quum quatuor lucrantur obolos, decem talenta cōtemptim dono dare soliti. IVPIT. Nihil istiusmodi posthac in te facturus est Timō, quippe quē ligo abūde satis corripuerit: nisi prorsus nullū dolorē sentiunt illius illa, te uidelicet potius, q̄ inopiā esse praeoptandā. At tu mihi querulus admodū uideris esse, qui nunc Timonē incuses, quod tibi patefactis foribus libere permiserit uagari, neq; includens, neq; zelotypus in te. Porro alias diuersa de causa in diuites stomachabere, quū diceret te ab illis repagulis, clauibus, ac signorū obiectaculis impressis ita fuisse cōclusum, ut ne p̄spicere quidē in lucem tibi liceret. Id igit apud me deplorabas, affirmās p̄focari te nimis tenebris, eoque pallidus nobis occurrebas, & curis cōfectus, digitis etiānum ex assiduo colligēdi, coaceruādi q̄ usu cōtractis, cōtortisq; qd̄ siquādo daretur opportunitas, aufugiturū quoq; ab illis te minitabare. In summa, rem supra modū acerbā iudicabas in

æreo ferreæue thalamo, Danaës exéplo, uirginē asseruari, atq; à scelestissimis educari pædagogis, scenore & cōputo. Proinde absurde facere aiebas hos, quod te præter modū adamarent: neq; (quū liceret) frui auderēt, neq; quū ipsis esset in manu, amore suo secure uterent: sed uigiles obseruarent, ad signū ac seram oculis nunq; conniuentibus, neq; usq; dimotis, semper intuentes, abunde magnū fructū arbitrantur: nō quod ipsis fruendi facultas adesset, sed quod nemini fruēdi copiam facerent, non aliter q̃ in præsepi canis, nec ipsa uescēs hordeis, nec equū famelicum id facere sinens. Quinetiā ridebas istos, qui parcerēt, asseruarentq;, & (quod esset absurdissimū) ipsi quidem sibi subtraherent, uererēturq; cōtingere, non intelligerent aut fore, ut aut sceleratissimus famulus, aut dispēlator, aut liberorū pædagogus furtim subiret, ludibrio habiturus infelicem & inamabilē herum, quē postea sinat ad fuliginosam, & oris angustū lucernulā, ac siticulosum scirpulū usuris inuigilare. Quid itaq; an non iniquū, quū hæc quondā inculaueris, nunc in Timone diuersa his criminari? PLVTVS. Atqui si rem uere perpēderis, utrūq; me iure facere iudicabis. Nam & Timonis ista nimia lenitas, negligētia potius, haud beneuolētia, studiūq;, quod ad me pertinet, merito uideat. At ē diuerso, qui me ostijs ac tenebris indusum seruabant, id agentes, quo scilicet crassior, saginatioq;, ac uehemēter corpulētia onustus euaderet: quū interim neq; ipsi cōtingerent, neq; in lucē producerēt, ne uel aspiceret à quopiam, hos dementes & cōtumeliosos in me iudicabā, quippe qui me nihil cōmeritum tot in uinculis cogerēt situ carieq; putrescere, haud intelligētes, quo mox demigrēt, me aliū cuipiā, cui fortuna fauerit, relicturi. Nec hos igit probō, sed ne illos quidem, qui nimīū facile mihi manus admouent. Sed qui (quod est optimū) mediocritate utant, uti nec prorsus abstineāt, neq; penitus profundant. Etenim illud per Iouē cōsidera Iupiter: Siquis ubi puellulā & formosam lege duxisset uxore, postea neq; obseruet, nec ulla omnino zelotypia prosequatur, uidelicet sinens illā noctu atq; intērdiū quocunq; libitū sit ire, & quicūq; uoluissent cū his habere rem, uel pducatur potius ultro ut adulteret, fores aperiens, prostitutusq;, & quolibet ad illā inuitās, num hic amare uidebitur: profecto hoc tu nequaq; dices Iupiter, qui sæpenumero amorem senseris. Rursum si ingenuā lege domum deducat, uti liberos legitimos progeneret, ceterū nec ipse cōtingat florentē etate, decorariq; uirginē, nec aliū sinat aspicere: sed indusam, orbam, sterilemq; in perpetua uirginitate cōtineat, idq; præ amore se facere prædicet, & hunc quidē præferat, pallore corpore exhausto, oculis refugis, num fieri potis est, ut huiusmodi non desipere uideatur? quippe qui quum liberis oportuerit operam dare, fruiq; cōiugio, puellam adeo formosam atq; amabilem sinat

sinat emarcescere, per omnem uitam tantū Cereri sacerdotem alens.
 Huiusmodi & ipse indigne fero: quum à nōnullis ignominiose cædor
 calcibus, laniorq; atq; exaurior à nōnullis contra perinde, ut stigma-
 ticus fugitiuus compedibus uincior. **IUPITER.** Quid est autem quod
 aduersus illos indigneris quandoquidem utriq; pœnas egregias luunt.
 Alteri quidem dum Tantalī in morem, neq; bibere sinūtur, neq; ede-
 re: sed ore sicco duntaxat inhiāt auro. Alteri uero dum his ceu Phynœo
 cibos harpyæ ipsis ē faucibus eripiunt. Sed abi iā, Timone, multo post
 hac usurus cordatiore. **PLVTVS.** An ille aliquando desinet me ceu fo-
 raminofo cophino, priusq; omnino influxerim, data opera exhaurire,
 quasi conetur occupare, quo minus influam: ueritus, ne si copiosius in-
 fundar, ipsum undis obruā? Quo fit, ut in Danaidum dolium aquam
 mihi uidear illaturus, frustra q; infusus, uase non continente liquorē:
 imo prius propemodum effuso quod influit, q; influxerit. Adeo latus
 dolij hiatus ad effusionem ac liber exitus. **IUPITER.** Proinde ni hia-
 tum istum obturauerit, perpetuamq; perstillationem sistere studuerit:
 te propediē effuso, facile rursus sagum, & ligonem in dolij fœce reperi-
 eris: sed interim abite, atq; illum diuitem reddite. At tu Mercuri fac me-
 mineris: ut rediens Cycopas ex Aetna, tecum adducas: quo fulmē tu-
 spide restituta refarciant. Nam eo nobis acuminato opus fuerit. **MER-
 CVRIVS.** Eamus Plute. Quid hoc? Num claudicas? Equidem igno-
 rabam ò prædare: te non cæcum modo, uerū etiam claudum esse. **PLV-
 TVS.** Atqui non hoc mihi perpetuum Mercuri: uerum si quando pro-
 ficiscor à Ioue missus ad quempiā, tum nescio quo pacto tardus sum,
 & utroq; claudus pede, ita ut egræ ad metā pertingere queam: sene nō
 nuncq; interim factō, qui me operiebat. Porro quum discedēdum est,
 alatum uidebis multo auib; celeriores. Vnde fit: ut uix iam amoto
 repagulo, ego iam præconis uoce uictor pronuncier, saltu stadium trās-
 mensus, ne uidētibus quidem aliquoties spectatoribus. **MERCVRIVS.**
 At ista quidem haud uera narras: imo ego tibi permultos commemo-
 rare queam, quibus heri ne obolus quidem erat, quo restim emerent:
 qui hodie repente diuites facti, splendide uiuant: albis quadrigis ue-
 hantur, quibus antene asellus quidem suppeditarit. Ii tamen pur-
 purati, aurumq; manibus gestantes obambulant. Qui ne ipsi quidem
 opinor, credere possunt, quin per somnium diuites sint. **PLVTVS.**
 isthac alia res est Mercuri: neque enim tum meis ipsis ingredior pe-
 dibus: nec à Ioue, sed a Dite ad istos transmittor: qui & ipse nimi-
 rum opum largitor est, ac magna donans: id quod ipso etiam no-
 mine declarat. Itaq; quoties est mihi ab aliō ad alium demigrandum
 in tabellas inijciunt me: ac diligenter obsignantes sarcinæ in mo-
 rem

rem sublatum transportant. Interea defunctus ille alicubi in adium tenebricosa parte iacet, uetere linteo in genua iniecto tectus, de quo felles digladiatur. Porro qui me sperauerant obtinere, in foro operiuntur hiantes: non aliter, quàm hyrundinem aduolantem stridentes pulli. Deinde ubi signum detractum est, & lineus ille funiculus incisus, aperta quoque tabella, iamque nouus dominus pronūciatus est, siue cognatus quispiam, siue adulator, siue seruulus obscœnus, qui puerili obsequio fauorē emeruerit: etiam tum mento subraſo, pro uarijs & opiparis uoluptatibus, quas illi iam exoletus suppeditauerat, ingēs scilicet præmium ferens generosus quisquis ille tandem fuerit, nōnunquam me ipsis cum tabellis arreptum, fugiens adportat cōmutato nomine: ut qui modo Pyrrhius, aut Dromo, aut Tibius: iam Megacles, aut Megabizus, aut Protarchus appelletur. Cæterum illos nequicquam hiantes, secus mutuū intuentes relinquit: ac uerum luctum agentes, quod eiusmodi Thynnus ex intimo ſagenæ ſinu ſit elapſus, qui non parum magnam eſcam deuorarit. At hic repente totus in me irrueſcit: homo uitæ mundioris atque elegantioris rudis, pingui, illotaque cute, qui compedes etiā dum horreſcit: & ſiquis præteriens lorco increpet, arrectis ſtet auribus: quicquam piſtrinum, perinde uti templum adoret: non eſt deinceps tolerandus iſs, quibuſcum uiuit: uerum & ingenuos afficit contumelia, & cōſeruos flagris cædit: experiens, num ſibi quoque ſimilia liceant, donec aut ſcortulo cuiſpiam itreſcit, aut equorum alendorū ſtudio captus, aut adulatoribus ſeſe permittens, deſerantibus Nireo formioſiorem eſſe: Cærope, Codrōue generoſiorem, callidiorem Ulyſſe, unum autem uel ſedecim pariter Crœſis opulētiorem, momento temporis ſemel profundat infelix, quæ minutatim multis ex periurijs, rapinis, flagitijs, fuerant collecta. **MERCVR.** Iſta ſermē ſic habent uti narras: uerum ubi tuis ipſius ingrederis pedibus: qui tandem, cæcus quum ſis, uiam inuenire ſoles? Aut qui dignoſcis ad quosnam Iupiter te miſerit, dignos illi uiſos qui diuitijs abundent? **PLVTVS.** Enimuero, credis me reperire iſtos ad quos mitto? **MERCVRIVS.** Per Iouem haudquaquam. Neque enim alioqui Ariſtides præterito, ad Hipponicum & Calliam acceſſiſſes, tum ad alios per multos Athenienſes, homines ne obolo quidem æſtimandos. Cæterū quid facis quandoquidē eſ emiſſus? **PLVTVS.** Surſum ac deorſum circūcuſans oberro, donec imprudēs in quēpiam incurrero: hic autem quiſque ille ſit, qui forte primus me naſtus ſit, abducit ac poſſidet, te Mercuri pro lucro præter ſpē obiecto, uenerans atque adorās. **MERCVR.** Num ergo fallit Iupiter: qui quidē credat ex ipſius animi ſentētia, ditari abſte hos, quos ille dignos exiſtimarit qui diſcerēt? **PLVTVS.** Et iure quidem optimo fallit. O bone: quippe qui quū me cæcum eſſe nō ignoret emittat

quæ uestigatum rem usque adeo repertu difficilem, & iam olim è vita sublatam, quam ne Lynceus quidem facile inueniret, quæ nimirum adeo obscura sit, ac minuta. Itaque quum rari sint boni, improbi porro in ciuitatibus omnia obtineant, oberrans facile in huiusmodi mortales incurro, ac retibus illorum illigor. **MERCVR.** At qui sit, ut quoties eos delegeris, celeriter aufugias quum uia sis ignarus? **PLVTVS.** Tum demum acutum cerno, pedibusque ualeo, ubi ad fugam tempus inuitat. **MERCVR.** Iam illud quoque mihi responde, qui sit, ut quum sis oculis captus (dicendum enim est) præterea pallidus, postremo claudus, tam multos habeas amantes, adeo ut omnes in te defigant oculos? & si potiantur, felices uideantur, sin frustrentur, non sustineant uiuere? Ex his equidem non paucos noui, qui sic perditæ te amarint, ut sese aëreo è scopulo piscosi in æquoris alta, præcipientes abiecerint, rati fastidiri sese abs te, propterea quod illos nullo pacto respexisses. Quamquam sat scio, tu quoque fateberis, si quo modo tibi ipsi notus es, furere istos, qui eiusmodi amore sunt dementati. **PLVTVS.** At enim credis me, qualis sum, talem istis uideri, nempe claudum, aut cæcum, aut si quid aliud adest mihi uitij. **MERCURI.** Quid ni, ò Plute? nisi forte & ipsi omnes cæci sunt. **PLVTVS.** Haud cæci quidem, ò optime, uerum inscitia, errorque quæ nunc occupant omnia, illis offundunt tenebras, ad hæc ipse quoque ne per omnia deformis sim, persona uehementer amabili tectus inaurato, gemmisque picturato, ac uersicoloribus amictus eis occurro: at illi rati sese natiui uultus uenustatē aspicere, amore capiuntur, dispereuntque nisi potiantur. Quod si quis me toto corpore renudatum illis ostenderit, dubio procul futurum sit ut se ipsi damnent, qui tantopere cæciderint, adamantes res neutique amandas ac scædas. **MERCVR.** Quid ergo posteaque eò peruentum est ut iam diuites euaserint, iamque personam sibi circumposuerint, rursus falluntur? Adeo ut si quis illis detrahere conetur, penè caput potius, quam personam abijciant? Neque enim uerisimile est etiam tum illos ignorare, auro bracteatum esse formam, quum intus cuncta inspexerint. **PLVTVS.** Ad id non parum multæ res, ò Mercuri, mihi sunt adiumento. **MERCVR.** Quanam? **PLVTVS.** Simulatque qui me primum nactus est, apertis foribus exceperit, clanculum unà mecum introit elatio, uerborum iactantia, mollities, uolentia, dolus, atque alia item innumerabilia, à quibus omnibus posteaque est animus occupatus, iam admiratur quæ neutique sunt admiranda, & appetit ea quæ sunt fugienda, meque cunctorum illorum quæ introierat, malorum patrem stupet, illorum satellitio uallatum, quiduis potius passurus, quam uti me compellatur reijcere. **MERCVR.** Ut leuis ac lubricus es Plute, retentu difficilis, ac fugax, neque ullam præbens ansam certam quo præsumas.

*Alludit ad
carmen Theophrasti
gnidii.*

quo prensus tenere: sed nescio quomodo anguillarum ac serpentum in morem inter digitos elaberis. At è diuerso paupertas, uiscosa, prensu facilis, totòq; corpore mille uncus gerit hamos, ut qui tetigerint, illico hæreant, nec facile queant auelli. Verum interea dum nugamur, sem haud paruam omisimus. PLVTVS. Quam? MERCVRIVS. Nempe quia thesaurum non adduxerimus, quo uel in primis erat opus. PLVTVS. Ist hac quidem ex parte bono sis animo. Nam nō nisi in terra relicto illo ad uos ascendere soleo: iussòq; intus manere foribus occlusis: neq; cuiq; aperire, nisi me uociferantem audierit. MERCVR. Iam igit Atticam adeamus. Tu me consequitor chlamydi adhærens, donec extremam uiam attigerimus. PLVTVS. Recte facis Mercuri, quum me per uiam ducis. Etenim si me desereres: forsan oberrans in Hyperbolum aut Cleonem inciderem. Sed quis hic stridor ceu ferri saxo impacti? MERCVRIVS. Timon hic est, qui proxime montanū & petricosum fodit solum? Papæ: adest & Paupertas, & Labor ille, tum Robor, Sapientia, Fortitudo, atq; id genus aliorū turba: quorum omnium agmē Fames iungit longe præstantius, q̃ tui sint satellites. PLVTVS. Quin igitur q̃ocyssime discedimus Mercuri? Neq; enim ullum operæ præciū fecerimus cum homine eiusmodi uallato exercitu. MERCVR. Secus uisum est Ioui: quare ne metu deterreamur. PAVPERTAS. Quo hunc nunc Argicida manu abducis? MERCVRIVS. Ad hunc Timonein, ad quem à Ioue sumus ire iussi. PAVPERT. Ita ne rursus Plutus ad Timonem? posteaq; ego hunc antea delitijs male corruptum suscepi: commendansq; Sapientiæ & Labori, strenuū, multiq; præcij uirum reddidi? Adeo ne despiciēda, iniuriæq; idonea uobis Paupertas iudicor: ut hunc, quæ mihi unica erat possessio, eripiat: iam exactissima cura ad uirtutem excultum: ut Plutus hic ubi denuo susceperit, per contumeliam & arrogantiam illi manu iniecta, talem reddiderit, qualis erat dudum, mallem & ignauum, ac ueracem: rursus mihi restituat, ubi iam nihili factus erit, & reijctus? MERCVRIVS. Sic ò Paupertas, Ioui placitū est. PAVPERTAS. Equidem ab eo. At uos Labor & Sapientia, reliquiq; cōsequimini me. Porro hic breui cognoscat, qualis in se fuerim, quam nunc relinquet: nempe adiutrix bona, & rerum optimarum doctrix. Qui cum donec habuit commercium, sano corpore, ualētīq; animo perleuerauit: uirilem exigens uitam, & ad se se respiciens: superuacua autē & uulgaria ista aliena, ita ut sunt, existimans. MERCVRIVS. Discedūt illi: nos ad eum adeamus. TIMON. Quinam estis, ò scelesti? aut qua gratia huc aduenistis homini operario, mercenariòq; negociū exhibituri? uerū haudquaq; lati abibitis. scelesti ut estis oēs: nam ego uos illito glebis & saxis petitos cōminuā. MERCVR. Nequaq; ò Timō, ne ferito

ne ferito, neque enim feries mortales: uerum ego sum Mercurius, hic Plutus. Misit nos Iupiter, uotis tuis exauditis. Quare, quod bene uertat, opes accipe, desistens à laboribus. TIMON. Atqui uos iam ploraueritis, etiam si dii sitis ut dicitis. Siquidem odi pariter omnes, tum deos, tum homines. Sed hunc cæcum quisquis is fuerit, mihi certum est ligone impacto còminuere. PLUTVS. Abeamus per Iouem Mercuri: quandoquidem hic homo mihi uidetur non mediocriter insanire, ne malo quopiam accepto discedā. MERCVR. Ne quid ferociter Timon: quin exue potius penitus istam ferocitatem, asperitatemque, ac manibus obujs excipe bonam fortunam: rursus diues esto: rursus Atheniensium princeps, & ingratos illos despicio, quum solus florebis. TIMON. Nihil mihi uobis est opus, ne obturbate. Sat opum mihi ligo: præterea fortuntissimus sum, si nemo propius ad me accesserit. MERCVR. Adeo ne quæso inhumaniter?

Hæc ego sæua Ioui refero atque immania dicta:

Atqui par erat forsitan homines tibi haberi inuisos, ut qui tam multa indigna in te còmisissent: deos odio te prosequi nequaquam erat consentaneum, quum illi tantopere tui curam agant. TIMON. At tibi Mercuri, Iouique, quod me respicitis, plurimam equidem habeo gratiam: cæterum hunc Plutū nequaquam recepero. MERCVRIVS. Quid ita? TIMON. Quoniam pridem innumerabilium malorum hic mihi fuit autor, quū me assentatoribus proderet, insidiatores in me inuitaret, cōflaret odiū, illecebris corrumperet, inuidiæ obnoxium redderet: denique quū repetite me adeo perfide ac proditorie destituerit. Cōtra, paupertas optima, me laboribus uiro dignissimis exercens, mecumque uere & libere conuiuens, & quibus opus erat suppeditauit laboranti, & uulgaria ista docuit contemnere, effecitque ut mihi uitæ spes omnis ex me ipso penderet, demonstrans quænam essent opes uere meæ: nempe quas neque adulator assentans, neque sycophanta minitans, neque plebes irritata, neque cōcinator suffragiorum autor, neque tyrannus intentis insidijs queat eripere. Itaque iam ualidus effectus ob laborem, dum hunc agellum gnauiter exerceo, neque quicquam eorum quæ sunt in ciuitate malorum aspicio, abunde magnum & sufficientem uictum mihi ligo suppeditat. Quare tu Mercuri, quam uenisti uiam remetiens, recurre, unā tecum Plutum adducens ad Iouē. Illud mihi sat fuerit, si effecerit ut omnes mortales per omnem ætatem eiulent. MERCVR. Nequaquam ô bone, neque enim omnes ad eiulandum sunt accommodi. Quin tu iracunda, pueriliāque ista missa face, ac Plutum excipe, non sunt reijcienda munera, quæ à Ioue proficiuntur. PLUTVS. Vin Timon ut contra te partes defendam meas, an grauius feres si quid dixerō? TIMON. Dicitō, ne multis tamen, neque

1 cum

cum procemijs, quemadmodum perditissimi isti solent Oratores. Nam huius Mercurij gratia te feram paucis dicentem. **PLVTVS.** Atqui multis mihi potius erat dicendum, tot nominibus abs te accusato. Attamen uide: num qua in re te quemadmodum ais laeserim: qui quidem dulcissimarum quarumque rerum tibi extiterim autor, opifexque, autoritatis, praesidentiae, coronarum, aliarum item uoluptatum: mea opera conspicuus eras, celebris & obseruandus. Ceterum si quid molesti ab adulatoribus accidit, non mihi potes imputare, quin ipse magis abs te sum affectus contumelia, propterea quod me tam ignominiose uiris illis execratis suppeditans: qui te mirabantur, ac praestigijs dementabant, mihique modis omnibus insidias struebant. Porro quod extremo loco dixisti, te a me proditum, desertumque fuisse: istud criminis in te possum retorquere, quum ipse sim modis omnibus a te reiectus, praecipisque exactus ex aedibus. Vnde pro molli chlamyde, sagum istud charissima tibi paupertas circumposuit. Itaque testis est mihi hic Mercurius, quantopere Iouem orauerim ne ad te uenirem, qui tam hostiliter esses in me debacchatus. **MERCVR.** At nunc uides Plute, in cuiusmodi hominem sit commutatus. Proinde audacter cum illo consuetudinem age. Tu uero fode ita ut facis. Tu interim thesaurum sub ligonem adducito. Audiet enim si tu accersieris. **TIMON.** Parendum est Mercuri, rursusque ditescendum. Quid enim facias quum dii compellant? tamen uide, in quas turbas me miserum conspicias: qui quidem quum ad hunc usque diem felicissime uixerim, tantum auri repente sum accepturus, nihil commertus mali, tantumque curarum suscepturus. **MERCVR.** Sustine Timon mea gratia: tamen si graue est istud, atque intollerandum: quo uidelicet palpones illi praesentia inuidia rumpantur. Ego porro superata Aetna in coelum reuolauero. **PLVTVS.** Abiit ille quidem sicut apparet. Nam ex alarum remigio facio coniecturam. Tu uero hic operire, siquidem digressus Thesaurum ad te transmittam, sed feri fortius, tibi loquor auri Thesauri, Timoni huic audiens esto, offerque temet eruendum. Fodi Timon altius impingens. Ceterum ego a uobis digredior. **TIMON.** Age iam o Ligo, nunc mihi tuas uires explica, neque defatigare, dum ex abdito Thesaurum in apertum euocaris. Hem prodigiorum autor Iupiter, amici Corybantes, ac lucifer Mercuri, undenam auri tantum? Num somnium hoc est? Metuo ne carbonem reperturus sim expectatus. Atqui aurum profecto est insigne, fuluum, graue, & aspectu multo iucundissimum.

Pulcherrima Aurum faustitas mortalibus.

Quippe quod ignis in morem ardes, noctesque & dies renides. Ades o mihi charissimum desideratissimumque, nunc demum credo uel Iouem ipsum olim aurum esse factum. Etenim quae tandem uirgo, non exporrecto sinu usque adeo

usque adeo formosum amatorē excipiat, per tegulas illapsum: ó Myda
 Cræscēq, ac munera, Delphico in templo dicata: ut nihil eratis si cū Ti-
 mone, cumq; Timonis opibus conferamini: cui ne Persarum quidē rex
 par est. O Ligo, sagum charissimum uos huic Pani suspendi commo-
 dum est. At ego quam maxime semotum mercatus agrum, turriculāq;
 seruandi auri gratia constructa, uni mihi affatim uixero: sepulchrum
 item inibi mihi defuncto parare est sentētia. Hæc igitur decreta sunt,
 placitāq; in reliquum uitæ: seiunctio, ignorantia, fastidium erga mor-
 tales omnes. Porro amicus, hospes, sodalis, aut ara misericordiæ, meræ
 nugæ. Tum cōmiserari lachrymantem, suppeditare egentibus, iniqui-
 tas, ac morum subuersio: at uita solitaria, qualis est lupis: unus si-
 bi amicus Timon: cæteri omnes hostes, & insidiarum machinatores.
 Cum horum quopiam congregi, piaculum: adeo ut si quem aspexero
 duntaxat, inauspicatus sit ille dies. In summa: non alio nobis habeantur
 loco, quàm signa saxea, æreæue: neq; fœcialem ab illis missum recipi-
 amus, neq; fœdera feriamus. Solitudo terminus esto. Cæterum tribu-
 les, cognati, populares: postremo patria ipsa, frigida quædam & steri-
 lia nomina, stultorumq; mortalium gloriæ: solus Timon diues esto de-
 spiciat omnes: solus ipse secum oblectetur, liber ab assentationibus, &
 onerosis laudibus dijs sacra faciat: epuletur solus, sibi ipsi uicinus, sibi
 particeps, excutens sese ab alijs. Ac semel decretum esto: ut unus seipsū
 comiter accipiat, si moriendum sit, aut necesse habeat sibi ipsi coronam
 admouere. Nullumq; nomen sit dulcius, quàm Misanthropi, id est, ho-
 minum osoris. Morum autē notæ, difficultas, asperitas, feritas, iracūdia,
 inhumanitas: quod si quem conspexero incendio conflagentem, obte-
 stanterq; quo restinguam, pice oleoq; restinguere: rursum si quē flu-
 mē undis abstulerit, isq; manus porrigens, imploret ut retineatur: hūc
 quoq; demerso capite propellere, ne possit emicare, hunc ad modū par-
 pari relaturus est. hanc legem Timon tulit Echecratides Colyttensis: &
 concionis subscripsit suffragijs idem ille Timon. Age hæc decreta sunt:
 hæc fortiter tueamur. Cæterum magno emerim ut id omnibus in-
 notescat, quod opibus abundo: nam illa res illos præfocauerit. sed quid
 illud? Item quæ trepidatio: undiq; concurrunt, puluerulenti atq; anhe-
 li, haud scio unde aurum odorati. Vtrū igitur hoc consensu colle saxi
 eos abigo, è sublimi dei aculās: an hac tantum in re legem uiolabimus,
 ut semel cum illis congregiamur: ut magis angātur, fastiditi, repulsiq;
 Ita satius esse duco. Itaq; restemus quo illos iam excipiamus. Age pro-
 spiciam: primus eorū iste quis est? Nempe Gnathonides adulator, qui
 mihi nuper cœnam petenti, funē porrexerat, quū apud me sapenumero
 solida dōla uomuerit. Sed bene est quod ad me uenit: nā primus om-
 nium uay

nium uapulabit. GNATO. An non dixi Timonem uirum bonū nō neglecturos esse deos? Salue Timon formosissime, iucundissime, cōuiuator bellissime. TIMON. Scilicet & tu Gnatonides, uulturum omnium edacissime atque hominū perditissime. GNATO. Semper tibi grata dicacitas. Sed ubi compotamus? Nam nouam tibi adfero cantilenam, ex his quos nuper didici dithyrambis. TIMON. Atqui elegos canes, admodum miserabiles, ab hoc doctus ligone. GNATO. Quid istuc? Feris ó Timon? Attestor ó Hercules: hei hei in ius te uoco apud Areo, pagitas, qui uulnus dederis. TIMON. Atqui si cunctere paulisper, mox cedis me reū ages. GNATO. Nequaquā, quin tu planē uulneri medere, paululo auri inuncto. Mirū enim in modū præsentaneum id est remediū. TIMON. Etiam manes? GNATO. Abeo. At tibi male sit, qui quidem ex uiro cómodo tam sauius factus sis. TIMON. Quis hic est qui accedit recakuafter ille? Philiaides, assentatorum omniū execratissimus. Hic quum à me solidum acceperit fundum, tum filiae in dotem talenta duo, laudationis praeмиū, quum me canentem reliquis silentibus, omnibus solus maiorem in modum extulisset, deierans me uel oloribus magis esse canorum, ubi me pridem ægrotum conspexisset: nam adieram oraturus ut mei curam ageret: plagas etiam egregius ille uir impexit. PHILIADES. O impudentiam, nunc demum Timonem agnoscitis: nūc Gnatonides amicus & conuiuia: enim uero habet ille digna se, quandoquidem immemor est atque ingratus. At nos qui iam olim conuictores sumus æquales ac populares: tamen modeste agimus, ne insilire uideamur. Salue here, fac ut istos adulatores sacrilegos obserues, qui nusquam adsunt nisi in mensa: praeterea à coruis nihil differūt. Neque post hac huius ætatis mortalium ulli fidendum est. Omnes ingrati, & scelerati. At ego quum tibi talentum adducerem, quo posses ad ea quæ uelut uti, in uia accepi, te summas quasdam opes esse nactum. Proinde accessi his de rebus admoniturus te, quanquā tibi forsitan me monitore nihil erat opus, uiro nimirum adeo prudenti, ut uel Nestori ipsi, si necesse est, consiliū dare queas. TIMON. Ita fiet Philiaides, sed age, accede quote ligone comiter accipiam. PHILIADES. Viri caput mihi cōminutum est ab hoc ingrato, propterea quod eum ea quæ in rem illius erant, admonui. TIMON. Ecce tertius huc orator Demeas se recepit, tabulas dextra gestans, aitque se mihi cognatū esse. Hic una die de meo sedecim tanta ciuitati dependit: nam damnatus erat, ac uinctus. At quum soluēdo non esset, ego misertus illum redemi. Porro quum illi sorte obuénisset, ut Erechtheidī tribui distribueret ærarium, atque ego adiens, id quod ad me redibat poscerem, negabat se ciuem nosse me. DEMEAS. Salue Timon: praeceptū generis tui præsidiū, fulcimentū Atheniensium, defen-

culum.

culum Græciæ. Profecto iam dudum te populus frequens, & utraq; curia opperit. Sed prius decretū audi, quod de te cōscripsi. Quādoquidē Timon Echecratidæ filius, Colyttensis uir, non modo probus & integer, uerum etiam sapiens, quantum alius in Græcia nemo, nunq̃ per omnem uitam destitit optime de Rep. mereri. Tum autem in olympicis uicit pugil, & lucta cursuq; die eodē, ad hæc solenni quadriga, equie stricq; certamine. TIMON. At ego ne spectator quidem unq̃ in olympicis sedi. DEMEAS. Quid tum? spectabis posthac, sed ista cōmunia addi satius est. Tū anno superiore aduersus Acharnenses pro Rep. fortissime se gessit, & Peloponensium duas acies confudit. TIMON. Qua ratione? Quippe qui nec unq̃ arma gesserim, neq; unq̃ militiæ dederim nomen. DEMEAS. Modeste tu quidem de teipso loqueris, nos tamen ingrati futuri sumus, nisi meminerimus. Præterea scribendis plebiscitis, & in consultationibus, & in administrandis bellis non mediocrem utilitatem attulit Reip. His de causis omnibus uisum est, curiæ, plebi, magistratibus tributim, plebeijs singulatim, cōmuniter uniuersis, aureum statuere Timonem iuxta Palladem in arce: fulmen dextra tenentem: radijs tempora ambientibus, utq; septem aureis coronis coronetur, hæcq; coronæ hodie in Dionysijs per Tragædos novos promulgentur. Siquidem hodie, illi Dionysia sunt agenda. Dixit hoc suffragium Demeas orator, ppter ea quod cognatus illius propinquus, ac discipulus eius sit. Nam & orator optimus Timon: præterea quicquid uoluerit. Hoc igitur tibi suffragiū, sed utinam & filiū meū ad te pariter adduxissem, quem tuo nomine Timonem appellauī. TIMON. Qui potes Demea, quum ne uxorem quidem duxeris unq̃, quantum nobis scire licuit? DEMEAS. At ducam, nouo ineunte anno, si deus permiserit, liberiq; operam dabo. Tum quod erit natum (erit autem masculus) Timonem nūcupabo. TIMON. An uxorem tu sis ducturus, equidē haud scio, tanta à me plaga accepta. DEMEAS. Hei mihi. Quid hoc est rei? Tyrannidē Timon occeptas? pulsasq; eos qui sunt ingenui, ipse nec ingenuus planē, nec ciuis: uerum propediem pœnas daturus, quum alijs nominibus, tum quod arcem incenderis? TIMON. Atqui nō conflagrauit arx scelestæ. Proinde palàm est, te calumniatorem agere. DEMEAS. Verū effosso ærario diues effectus es. TIMON. Atqui non effossum isthuc, unde ne hæc quidem probabiliter abs te dicuntur. DEMEAS. Verū effodietur posthac, sed tu interim omnia quæ in eo condita, possides. TIMON. Alteram itaq; plagam accipe. DEMEAS. Hei scapulis meis. TIMON. Ne uociferare, alioqui & tertiam tibi illidam. Etenim res planē ridicula mihi acciderit, si quū inermis, duas Lacedæmoniorū acies fuderim, unū scelestū hominē non protriuerō. Tū frustra uicerim in olym-

prijs, & pugil & palæstrites. Sed quid hoc? An non philosophus Thrasycles hic est? profecto ipse est, pmissa barba, subductisq; supercilijs, & magnū quiddā secū murmurans accedit, Titanicū obtuens, cæsariē per scapulas fluentē uentilās, alter quiddā Boreas, aut Triton, quales eos Zeus depinxit. Hic habitu frugalis, incessu moderatus, amictu modestus, mane mirū q̄ multa de uirtute differit, damnans eos, qui uoluptate capiuntur, frugalitatē laudans, at ubi lotus ad cœnam uenit, puerq; ingentē illi calicem porrexit, meraciore autem maxime gaudet: perinde ut Lethes aquā ebibens, à dilucularijs illis disputatiōibus diuersissima quæ sint exhibet, dū milui instar præripit opsonia, & proximū cubito opposito arcens, mento interim cōdimentis oppleto, dū canum ritu ingurgitat, prono incumbēs corpore: perinde atq; in patinis uirtutē inuenturū sese speret, dumq; usq; adeo diligēter catinos extergit indice digito, ut ne paululū quidē reliquiarū sinat adhærere, nuncq; nō querulus, tanq; deteriorē partem acceperit, uel si totam placentā, aut suam solus omniū accipiat, qui quidē edacitatis & insatiabilitatis est fructus, temulentus, uinóq; bacchatus, non ad cantū modo, saltationemq; uerū ad conuiciū usq; & iracundiam. Ad hæc multus inter pocula sermo (tum enim uel maxime) de temperantia, sobrietateq; atq; ista quidē loquit̄, quum iam à mero male affectus ridicule balbutit. Accedit his deinde uomitus. Postremo sublatū eum de cōuiuio efferunt aliqui, ambabus manibus tibicine inhaerentem. Quanq; alioqui ne sobrius quidem ulli primariorū cesserit, uel mendacio, uel confidentia, uel avaricia. Quin & intet assentatores primas tenet, peierat p̄mptissimē, anteit impostura comitatur impudentia. In summa prorsus admirandum quoddā spectaculum est, omni ex parte exactum, uariēq; absolutum: proinde non eiulabit clarius uidelicet quum sit modestus. Quid hoc papæ tandem nobis Thrasycles? THRASYCLES. Non hoc animo ad te uenio Timon, quo pleriq; isti, qui nimirum opes admirati tuas, argenti, auri, opī parorum conuiuiorum adducti spe concurrunt, multaq; assentatione deliniunt te, hominē uidelicet simplicem, facileq; impartientem id quod adest. Siquidē haud ignoras offam mihi in cœnā sat esse, tum opsoniū suauissimū cepe aut nasturciū, aut siquādo lubeat lautius epulari, pusillū salis. Porro potū fons Athenis nouem saliens uenis suppeditat. Tū palliū hoc quauis purpura potius. Nā aurū nihilo magis apud me in precio est q̄ calculi qui sunt in littoribus. Sed tua ipsius gratia huc me cōtuli, ut ne te subuerterit pessima ista, atq; insidiosissima res opulētia: q̄ppe quæ multis sæpenūero immedicabiliū malorū extiterit causa. Etenim si me audies, potissimū opes uniuerſas in mare præcipitabis, utpote quibus nihil sit opus bono uiro, quiq; philosophiæ possit opes p̄spicere.

cere. Ne tamen in altū ō bone, sed fermē ad pubē usq; ingressus, paulo ultra solum fluctibus opertum, me quidē uno spectante. Quod si hoc non uis, tute igitur eas potiore uia ex ædibus eijcito, ac ne obolum quidē tibi facias reliquū, uidelicet largiens ijs, quicūq; opus habent, huic quinq; drachmas, illi minam, alijs talentum. Porro si qui erit philosophus, hunc æquum est duplam aut triplam ferre portionem: quanquā hoc quidem mihi non mea ipsius gratia postulo, sed quo amicis, si qui egebunt, donem: sat est si modo peram hanc largitione tua expleueris, ne duos quidem modios Aegineticos capientem. Nam paucis contentum, modestumq; conuenit esse eum qui philosophatur, neq; quicq; ultra peram cogitare. TIMON. Equidem ista quæ dicis probo Thrasydes: ergo si uidetur, priusquā peram expleam, age tibi caput opplebo tuberibus, posteaquā ligone sum mensus. THRASYCLES. O libertas, ō leges, pulsamur ab impurissimo libera in ciuitate? TIMON. Quid stomacharis ō bone Thrasydes: nū te defraudaui? Atqui adīp-
ciam ultra mensuram Choenices quatuor: sed quid hoc negocij? Com-
pares simul adueniunt, Blepsias ille, & Laches, & Gniphon, breuiter agmen eorum qui uapulabunt. Itaq; quin ego in rupem hanc conscen-
do, ac ligonem quidem iam dudum fatigatum, paulisper interquiescere sino? At ipse plurimis congestis saxis, procul eos lapidum grandine pe-
to. BLEPSIAS. Ne iace Timon, abimus enim. TIMON. At uos qui-
dem nec citra sanguinem, nec absq; uulneribus.

LVCIANI TIMONIS SIVE MISANTHROPI, DES.
ERASMO ROTEROD. INTERPRETE, FINIS.

ERASMVVS ROTERO

DAMVS RICHARDO VVITFORDO BRITANNO,
docto & cum primis iucundo amico. S. P. D.

Vm annis iam aliquot totus Græcanicis in literis fue-
rim Richarde charissime, nuper quo cum literis Latinis
redirem in gratiā, Latine dedamare coepi, idq; impul-
fore Thoma Moro, cuius (uti scis) tanta est facundia, ut
nihil nō possit persuadere uel hosti: tanta autē hominē
charitate cōplector, ut etiam si saltare me, restimq; ductare iubeat, sim
nō grauatim obtemperaturus. Tractat ille idem argumentū, & ita tra-
ctat, ut nullus sit omnino locus, quem nō excutiat eruatq;. Neq; enim
arbitror (nisi me uehemens in illum fallit amor) unquam naturam fin-
xisse ingeniū hoc uno præsentius, promptius, oculatius, argutius, breui-
terq; dotibus omnigenis absolutius. Accedit lingua ingenio par, tum

! 4 morum

morum mira festiuitas, salis plurimū, sed candidi duntaxat, ut nihil in eo desideres quod ad absolutum pertineat patronum. Quare nō hoc animo laborem hunc suscepi, ut tantum artificem uel æquarem, uel uincerem, sed uti cum amico omniū dulcissimo, qui cum libenter soleō seria ludicrāq; miscere, in hac ingeniorū palæstra quasi colluctarer: idēq; feci eo libentius, quod magnopere cupiam hoc exercitiū genus, quo nullum aliud æque frugiferum, in ludis nostris aliquādo instaurari. Neq; enim aliud esse in causa puto, quod hac nostra tempestate quum tam multi sint, qui scriptores eloquentissimos euoluant, tam pauci tamen existant, qui nō infantissimi uideantur, si quando res oratorem poposcerit. Quod si tum Ciceronis Fabijq; autoritatem, tum ueterum exemplum sequuti, *ὅσοι αὐταὶ μελέταις* diligenter à pueris exerceremur, nō esset (opinor) tanta dicendi inopia, tam miseranda infantia, tam pudenda balbuties etiam in his qui literas oratoriās publice profitentur. Nostram declamationem ita leges, ut eam me pauculis diebus lusisse cogites, non scripsisse. Horror autem autem ut & Moricam conferas, itaq; iudices, num quid in stilo sit discriminis inter hos, quos tu ingenio, moribus, affectibus, studijs usq; adeo similes esse dicere solebas, ut negares ullos gemellos magis inter se similes reperiri posse. Vtrūq; certe ex æquo amas, utriq; uicissim ex æquo charus. Vale meum delictum Richarde festiuissime. Ruri, ad Calendas Maias, M. D. VI.

LVCIANI TYRANNI-

CIDA, DES. ERASMO ROTEROD. INTERPRETE.

ARGVMENTVM DECLAMATIONIS.

Quidam in arcem ascendit, uti tyrannū occideret, atq; ipsum quidē non repperit, uerum filium eius interemit, gladiumq; in uulnere reliquit. Adueniens tyrānus, ubi filium extinctum conspexit, eodem ense necem sibi consciscit. Is qui ascenderat, tyrannicū filium peremerat, præmium tanquam tyrannicida petit.

DECLAMATIO.

Vum duos eodem die tyrānos occiderim iudices, alterū quidem atate iam affecta, alterū æuo florentē, & ad scelerū successionē capessendā paratum, unicū tamē pro ambobus præmiū petitem uenio, qui quidem unus omniū quotquot unq; tyrānicidæ fuerūt, unico uulnere duos maleficos fuerim amolit⁹, necicq; dederim, filium uidelicet ense, patrem indulgenti charitate qua filium adamabat. Itaque tyrannus pro his quæ commisit, abunde magnas pœnas

pœnas nobis dependit, quippe qui & uiuus aspexerit, filiū prius morte sublatum: & quod est omnium maxime nouū, compulsus sit denique ipse sui tyrannicida fieri. At filius illius mea quidem manu peremptus est, cæterū occisus, alterā ad eadē operā mihi suā cōmodauit, dum qui uiuo patri scelerum socius fuerat, eiusdem post mortē (quatenus licuit) extitit parricida. Ego itaque sum is qui tyrannidem sustuli, pariterque mecum gladius, quo cuncta confecta sunt, meus: tametsi cædis ordinem cōmurarim, ac morem modumque nouarim cōficiendi sceleratos. Nempe hunc qui ualentior erat, ac sese defendere poterat, ipse perimens: porro senem soli gladio referuans. His igitur de causis & amplius quiddā à uobis me consequuturū arbitrabar, præmiāque laturum, quæ numero æquarent eos qui essent interempti: utpote qui non præsentibus modo malis uos leuarim, uerū etiam futurorū formidine, quicquid stabilem pepererim libertatem, nullo relicto qui scelerum capestat successionē. Verum interim tantis rebus strenue peractis, in discrimen adducor, ne præmio fraudatus à uobis discedam, ac ne solus nō feram mercedem, quā leges à me seruatae præstituunt. At qui contradicit, is mihi uidetur non Reip. studio (quēadmodū ait) hoc facere, sed quod extinctos esse illos grauius ferat, atque eum qui illis mortis autor extitit, ulcisci conetur. Vos igitur iudices mihi paulisper attendite, dum tyrannidis mala tāctū ipsi optime nostis, cōmemoro. Siquidem hoc pacto futurum est, ut & beneficij mei magnitudinē intelligatis, & ipsi plus capiatis uoluptatis, reputantes nimirū quibus sitis leuati malis. Neque enim quēadmodum alijs quibusdā sæpenumero accidit, itidem & nos simplicem tyrannidē atque unicam seruitutem sustinebamus, nec unius domini uiolentiam tolerabamus, uerum soli omnium quos similis habuit calamitas, duos pro uno tyrannos habebamus, & in geminas contumelias distrahebamur infelices. Porro senex multo erat moderatior, quippe ad iras lentior, ad supplicia segnior, & ad cupiditates tardior: utpote cui iam ætas uehementiam impetus cohiberet, uoluptatumque cupiditates refrenaret. Quin ad suscipienda maleficia filij instinctu nolens impelli ferebatur, ipse alioqui non admodum tyrannicus, nisi quod illi morem gerebat. Siquidem indulgens in filium supra quā credi queat erat, id quod re declarauit, ita ut filius illi esset omnia. Illi parebat, penum faciebat quicquid ille iusserat: supplicio afficiebat quoscumque præceperat, ac prorsus in omnibus illi obsequundabat. In summa, filius in patrem tyrannum quendam agebat, pater filij cupiditatum satelles erat. Tametsi huic propter ætatem honorem cedebat adolescens, soloque imperij nomine temperabat, tamen res & caput tyrannidis erat ipse. Et quanquam tutamentum præsidiumque principatui ab illo mutaretur,

aretur, scelerum tamen emolumentis solus fruebatur. Ille erat qui satellites continebat, qui custodias obtinebat, qui tyrannidem affectantes è medio tollebat, qui insidias formidabat, ille qui castrabat ephēbos, qui coniugia uiolabat, illi uirgines producebantur. Tum si quæ cædes, si qua exilia, si quæ pecuniarum expilationes, delationes, contumeliæ, ea omnia iuuenis temeritate gerebatur. Porro senex illi obsequebatur, comitemq; scelerum sese præbebat, ac comprobabat duntaxat filij sui flagitia. Itaq; quū ea res nobis erat intoleranda, propterea quod quū animi cupiditatibus ex imperio potestas accedit, nullum flagitijs modum imponunt, tum illud in primis discruciabatur, quod prospiceremus diuturnam, uel æternam potius seruitutē eam futuram, & per successio- nem alij post alium domino tradendam Remp. populūq; homini scelesti hæreditatis instar obuenturum. Nam id alijs spem non exig- uam facit, quod apud sese reputant, quod inter se dicunt: at mox coër- cebitur, at mox demorietur, paulo post liberi sumus futuri. Verum de his nihil eiusmodi sperabatur, quin potius iam intuebamur, paratum tyrannidis hæredem. Vnde factum est, ut ne aggredi quidem quisq; fortium ciuium, & qui eadem quæ ego animo statuisset, auderet. Sed desperabatur ab uniuersis libertas, atq; inexpugnabilis tyrannis uide- batur: quippe quū esset cum tam multis confligendum ac dimicandū. At me nihil ista deterruerūt, neq; perpenſa negotij difficultate refugi, neq; ad suscipiendum discrimē trepidauī, uerum solus: solus, inquam, aduersus adeo ualidam uariāq; tyrannidem: uel non solus potius, sed gladio comite conscendi: quippe qui mihi sit auxiliatus, mecumq; ex parte tyrannum interemerit, quū mors mihi interim ob oculos ob- uersabatur: At è diuerso perpendenti, quod publicam libertatem mea cæde redempturus essem. Ergo ubi in primam irruissem custodiam, neq; mediocri negotio satellites submouissem: occidens interim, in quē incurrissem, & quicquid obſisteret amoliens, ad ipsum negotij caput fe- rebar, ad unicum tyrannidis robur, ad nostrarū calamitatum fontem, atq; irrupto arcis propugnaculo, quū uiderem illum fortiter tuentem sese, multisq; uulneribus resistantē, tamen occidi. Et iam tum erat sub- lata tyrannis, iam tum mihi confectum facinus. Ex eo tempore liberi omnes, nisi quod reliquus adhuc erat senex solus, inermis, nudatus cu- stodij: iamq; amisso magno illo suo satellite desertus, neq; deinde di- gnus forti dextra. Ibi nimirum mecum ipse iudices, hæc animo reputa- bam. Cuncta mihi pulchre habent, cuncta cōfecta sunt, cuncta eò quò destinaram, perducta. At eum, qui reliquus est, quo tandem modo pœ- nas dare conuenit? Me quidē meāq; dextera nequaq; est dignus, præ- sertim si post splendidum facinus iuuenile atq; magnificum interima-
tur,

tur, priorem illam cædem dedecoraturus. Carnifex aliquis quærendus est illo dignus, uerum post calamitatem, ne uel hanc ipsam lucrifaciat uideat, discrucietur, appositum habeat ensẽ, huic reliqua mædo. Hæc ubi mecũ statuissem, ipse quidem illinc discedo: at ille peregit id quod ego prædiuinaueram, tyrannum occidit, summamq; meam imposuit fabulæ. Adsum igitur, popularem administrationem uobis adportans, cunctisq; bono iam ut animo sint edicens, ac libertatem annuncians. Iam meis fruimini factis: uacua, sicut uidetis, sceleratis hominibus arx imperat nemo, quin & magistratus creare liberũ est, & causas agere, & ex legibus cõtradicere. Atq; hæc omnia uobis mea contigerunt opera, meaq; fortitudine, uidelicet ex una illa cæde, post quam pater iam uiuere non quibat. Aequum itaq; censeo, ut his pro meritis debitum mihi à uobis præmiũ donetur, non quod lucri auidus, aut sordidus quispiam sim, nec is qui mercedis gratia de patria benemereri statuerim, uerum quod præmio cupiam officia mea comprobari, neq; repudiari, aut inglorios fieri conatus meos, si uelut irriti præmiõq; indigni iudicentur. At hic contradici, negatq; æquũ facere me, qui decorari munere, præmiũq; ferre cupiam. Neq; enim tyrannicidam esse me, neq; quicq; à me pro legis sententiã confectum esse, uerum facinori meo deesse quidam, ad hoc ut præmiũ postulem. Percontor igitur illũ, quid præterea requiris à me? nõne uolui? nõne ascendi? nõne occidi? nõne libertatem peperit? num quis imperat? num quis iubet? num quis minitatur dominus? num quis nocentium manus effugit meas? haudquaq; dixeris, sed omnia plena pacis, omnes restitutæ leges, libertas manifesta, Democratia stabilis, inuiolata connubia, pueri tuti, uirgines absq; periculo, publicanq; felicitatem solennibus feriis celebrat ciuitas. Quis igitur horum omniũ autor? quis est qui illa sustulit? hæc peperit? Etenim si quisq; præ me dignus honore sit, cedam præmiũ, desistam à petẽdo munere. Quod si solus omnia peregi, audens, periditans, ascendens, interimens, excrucians, alterum ultus in altero, quid mea calumniaris officia? quur facis ut populus parũ erga me gratus existat? At enim num occidisti tyrannum? Porro lex tyrannicidæ præmium decernit. Verum dic mihi, nunquid interest utrum ipse interimas, an mortis causam ministres? Mea profecto sententia, nihil: uerum hoc solum spectauit legis conditor, libertatem, Democratiam, sceleratorum sublationẽ. Huic honorem decreuit, hoc præmio dignũ iudicauit, quod quidem inficiari nõ potes, quin mea contigerit opera. Etenim si occidi eum, quo occiso, ille nõ poterat uiuere, nimirum ipse cædem peregi, ego occidi, sed illius manu. Itaq; ne discepta de cædis modo, neq; illud expende quemadmodum interierit, uerum an iam perierit, & an quod periit, id à me sit profectum,

profectum. Quandoquidem & illud excussurus mihi uideris, atq; his aduersus bene de Rep. meritos calumnijs usus. Si quis nō gladio, uerum lapide lignōue, aut alio quouis pacto peremerit. Quid porro si fame tyrannū obsedissem, ad mortis necessitatem compellens? tūm ibi quoq; requisitus eras à me cædem, mea ipsius manu peractam? aut desiderari adhuc quiddam diceres, ad id ut legi factum à me satis uideatur: atq; id quū scelestum acerbius etiam atq; atrociori mortis genere trucidassem? Vnū hoc duntaxat specta, hoc require, hoc excute. Quis nocentiū reliquus? aut quæ metus expectatio? aut quod calamitatum uestigiū? Quod si purgata omnia, si pacata, profecto sycophanticum est, modum rei gestæ calumniantē præmio frustrari uelle, quod ijs quæ uirtute confecta sunt debeatur. Equidem & illud memini disertum in legibus, nisi forte propter diuinam seruitutem oblitus sum eorum quæ ab illis dicuntur. Causam mortis esse duplicem: puta, si quis ipse occidat, aut si non ipse quidem occidit, neq; manu facinus peregit, uerum compulit, præbuitq; mortis occasionem. Ex æquo & hūc quoq; lex censet supplicio affici oportere, idēq; iure optimo. Neq; enim statuit minus ualere oportere audaciā quàm facinus: ac postea superuacaneū est cædis rationem uiaūque spectare. Deinde hunc qui sic occiderit, tanquā homicidam pœnas oportere dare censebis, ac nequaquā absoluedum esse. At me qui per omnia consimili modo Remp. iuui, non censes eā capere oportere, quæ ijs debentur qui beneficio iuuerunt. Neq; enim illud dicere possis, me quidem imprudentē fecisse, sed exitum quendam cōmodum fortuitu fuisse consequutū præter animi sententiā. Nam quid præterea iam formidassem, eo qui ualidior erat interempto? Quur autem gladiū in uulnere reliquissem, nisi planē quod erat euenturum, id ipsum prædiuinassem? Nisi forsan illud dices, hunc qui extinctus est, tyrannū non esse, neq; hanc appellationem in illum competere: neq; uos multum præmij hoc nomine, si ille fuisset occisus, decreturos fuisse. Atqui istud dicere nō queas: an tyranno interempto, ei qui cædis causam ministravit, præmium negabis? O curiositatem, de illo laboras quo pacto interierit, quū interim libertate fruaris? aut ab eo qui Democratiam restituit, nescio quid superuacaneū præterea requiris? Atqui lex (uti fateris) caput rei gestæ spectat. Quæ uero ad id cōducunt, ea omnia missa facit, neq; iam ultra curiosius excutit. Quid enim, an si tyrannū exegerit quispiam, nō is iam tyrannicidæ præmiū cepisset? cepisset opinor, idēq; iure optimo: siquidē & hic pro seruitute libertatem peperisset. At id quod à me patratum est, non exilium habet, non in posterum instaurandæ tyrannidis metum, uerum absolutam sublationem, totiusque generis internitionem, omnēque malum radicatus

radicitus excisum. Et mihi per deos, iam ab initio ad finem usq; (si uideatur) rem totam perpendite, nunquid eorū quæ ad leges prīnent sit præmissum, & num qd in me desideretur ex his, quæ Tyrānicidæ oportebat adesse. Principio mentem prius oportet suppetere fortē, & amantem Reip. quæq; pro cōmunibus commodis periculum adire non reuilet, quæq; priuato suo interitu multitudinis incolumitatem ausit redimere. Nū hac parte quicquā mihi defuit? Num frāgebar animo? Num quum præscirem per quæ pericula mihi perrumpendū esset, per ignauiam refugi? Profecto non potes dicere. In hac interim parte tantum cōmorare, atque æstima, an non uel uoluisset tātum ista, ac statuisse, prædarum facinus futurum fuisse uideatur. Ac putato me solius animi, uoluntariisque argumēto præmium postulare, tanq̃ qui beneficio iuuerit. Tum si uoluntati meæ facultas defuisset: uerum alius post me Tyrannum occidisset, dic mihi: num absurdum aut præter æquum fuerat dare præmium? Maxime. Si dicerem, ciues uolui, statui, aggressus sum: uoluntatis experimentum dedi, solus dignus sum qui præmiū feram: Quid tum responsurus fueras? Nūc porro non hoc dico, sed insuper ascendi, periditatus sum, atque innumerabilia priusq̃ iuuenem occiderem, patraui. Neq; enim usq; adeo facilem, factuq; prodiuem esse rem existimetis, custodias perrumpere, satellites opprimere, unumq; hominem tam multos amoliri. Quin isthuc penē maximū est omniū quæ sunt in Tyrannicidio, totiusque negocij caput. Nam ipse iam Tyrannus non magna res est, neque expugnatu, neque confectu difficilis: uerum ea quæ tuentur continentq̃ Tyrannidem, quæ quidem si quis superarit, is nimirum cuncta quæ destinauit, peregerit, & perpusillū est, id quod superest. Sed ad Tyrannos peruenire nunq̃ mihi contigisset, ni prius qui illum cingūt custodes oppressissem, omnesq; satellites ante debellassem. Nihil adhuc addouerum in his rursus immoror. Custodiam oppressi, satellites superauī: Tyrannū incustoditum, inermē, nudum reddidi. Vtrum his rebus confectis, non tibi uideor honore dignus: an adhuc cædem ipsam à me requires? Quinetiā si cædem queris, ne ea quidem desiderabitur. Non sum incruentus: uerū cædem peregi, magnam ac strenuam: nempe iuuenis ætate ac uiribus florentis, atq; omnibus formidandi, per quem ille ab insidijs erat tutus, cui uni si debet, qui complurium satellitum instar erat. An non igitur, quæso te, præmio dignus uideor, sed tātis rebus gestis honore fraudabor? Quid enim si satellitem unum, atq; adeo quid si Tyranni ministrum quēpiam interemissem? Quid si seruum aliquem charū: an nō hoc quoq; magnum uisum fuisset, conscendisse, mediāque in arce, medijs in armis, aliquem ē Tyranni familiaribus iugulare? Nunc & hunc ipsum qui oc-

m cūsus est

cifus est, cuiusmodi sit considera. Filius erat Tyranni, uel Tyrannus potius, crudelior, dominus intolerabilior, ad supplicia dirior, ad contumelias uiolentior, quodque est maximum, hæres ac successor omnium, quique in longum nostras calamitates posset prorogare. Vn hoc solum mihi confectum esse: Ipsum uero Tyrannum uiuere adhuc, fuga ereptum: Iam horum nomine præmium postulo. Quid dicitis? Nō dabitis? An non & illum uerebimini? An non dominus, an non grauis, an non intolerandus erat? Porro nunc negotij caput, denique ipsum perpendite. Etenim quod hic à me requirit, hoc quam fieri potuit, pulcherrime confeci. Tyrannumque aliena cæde occidi, non simpliciter, nec uulnere uno, id quod fuerat optatissimum illi, uidelicet tantorum facinorum sibi conscio, sed posteaque illū prius multo dolore excarnificassem, tū quo nihil habebat charius, miserabiliter prostratum coram oculis ostendens: puta filium in ipso æui flore, tametsi scelestum quidem illum: attamen & ætate uigentem, & patri similem, sanguine taboque oppletum. Hæc nimirum sunt parentum uulnera, huius gladij uerorum Tyrannicidarū, hæc mors digna crudelibus Tyrannis, hæc ultio tantis sceleribus congruit. Cæterum protinus interire, protinus excidere sibi, neque huiusmodi ullum spectare spectaculum, profecto nihil habet Tyrannico supplicio dignum. Neque enim ignorabam uir egregie, non ignorabam, inquam, neque quenquam alium latuit, quanta ille charitate filium sit prosequutus, adeo ut illo extincto, ne paululum quidem temporis sibi in uita morandum esse fuerit ducturus. Atqui haud scio, an omnes patres hūc ad modum affecti sint erga liberos: uerum hic etiam ultra reliquos habebat quiddam, idque merito, quippe qui conspiceret illum unicum esse qui curaret, seruaretque Tyrannidem, quique solus pro patre pericula susciperet, & tutamen imperio adderet. Itaque si non ob charitatem, certe ob rerum desperationem sciebam illum protinus exiturum è uita, perpensurum enim, iam nihil esse quod uelit uiuere, adempto tutamine, quod illi filius ministrauerat. Nimirum effeci, ut hæc omnia illum agminatim circumfisterent, forma, dolor, desperatio, formido, quique in posterum imminabant metus, his aduersus illum auxilijs sum usus, atque ad id extremum illud consilium adegi. Interijt itaque uobis orbus, excruciat, plorans, lachrymans. Luxit luctum, non illum quidem diuturnum, uerum qui satis magnus esset patri. Postremo quod est omnium acerbissimum, ipse sibi necem consciuit, quod quidem mortis genus, præ cæteris miserrimum, multoque atrocius, quam si per aliū inferatur. Vbi mihi gladius? Num quis alius eum agnoscit? Num cuius alterius hoc gestamen erat? Quis eum in arcem induxit? Ante tyrannum quis eo est usus? Quis eum ad illum misit? O ensis particeps, successorque meorum egregie factorum, post

post tanta pericula, post tantas cædes cõtemnimur, & indigni præmio iudicamur. Nam si huius tantum nomine præmium à uobis postularer: si sic dicerem iudices: Tyrannum quum mori uellet, quum id temporis inermem se deprehendisset, meus hic illi gladius inseruiuit, & ad consequendam libertatem auxilio fuit uniuerfis, hũc quoq; laude, præmiõq; dignum iudicassetis. Porro domino tam popularis rei non gratiam retulissetis? Nõne inter eos qui de Rep. benemeriti sunt, scripsissetis? Nõne gladium inter sacra monumenta consecrassetis? Non illum secundum deos ueneraremini? Nunc mihi considerate, quæ uerisimile est fecisse Tyrannũ, quæ dixisse, priusq; sibi mortem conscisceret. Quũ iuuenis à me trucidaretur, ac multis etiam uulneribus cõfoderetur, idq; in his corporis partibus, quæ conspicuæ magis, magisq; sint oculis obuiæ, uidelicet ut q̃ maxime discruciaret eũ, qui genuerat, quõq; primo statim conspectu perturbaret, miserabiliter indamabat, parentem implorans non adiutorem, nec opitulatorem: quippe qui senex iam esset, atq; inualidus: uerum domesticarum cladium spectatorem. Nam ego interim discesseram, autor qui fueram totius tragœdiæ, relinquẽs actori cadauer, scenam, gladium, reliqua quæ ad actum fabulæ pertinebãt. At ille astans, ubi filium conspexit, quem habebat unicum: semiuiuũ, sanguinolentum, cæde cõpersum, tum uulnera perpetua, plurima ac letalia, hunc ad modum exclamauit: O nate extincti sumus, interempti sumus, tanq; Tyranni iugulati sumus. Vbi mactator? Cui me seruat? Cui me relinquit? qui quidem iamdudum propter occisum te fili sum extinctus, nisi forte me tãq; senem contemnit, ac lento supplicio me cõficit: producitq; mihi mortem, redditq; mihi cædem longiorem. Atque hæc loquutus, ensem quærebat. Nam ipse inermis erat, ppter ea quod per omnia filio fideret: uerum ne is quidem deerat, ut qui iamdudum fuerit à me paratus, atq; ad facinus futurum relictus. Euulso igitur cæde gladio, atq; è uulnere exempto, ait: Dudum me occidisti, nunc finem malis impone gladiẽ. Ades patri lugenti solamen, senilem q; manum & infelicem adiua, iugula. Tyrannum occide, luctu libera: utinam prior in te incidissem, utinam in cæde priorem occupassem locum. Occidissem quidem, sed tanq; Tyrannus duntaxat, sed qui crederem mihi superesse ultorem, nunc autem tanq; orbus occumbo, nunc tanq; cui desit etiam mactator. Atq; hæc ubi diceret, gladium adegit, tremens neq; sat potens. Cupiebat quidem: uerum non suppetebant uires ad facinus exigendum. Quot hic supplicia? Quot uulnera? Quot mortes? Quot Tyrānicidia? Quot præmia? Postremo spectastis omnes iuuenem dudum prostratum, nec exiguum profecto, neque mediocriũ uiriũ opus, ac senem huic circũfusum, atq; amborum sanguinẽ cõmixtum, liberta-

tis illam & uictorialem uictimam, meique gladij facinora. At gladius ipse in medio amborum: dedarans quam non indignum se domino praestitit: testansque quod mihi fidam nauasset operam. Id si à me ipso fuisset patratum, minus fuerat futurum. Nunc aut illustrius est ipsa nouitate. Atque ego quidem sum is, qui tyrannidem sustuli. Cæterum actio in multos est distributa, quemadmodum in fabulis fieri consuevit. Ac primas quidem partes egi ipse. Secundas autem filius. Porro tertias Tyrannus ipse. Nam gladius omnibus inseruiuit.

LVCIANI TYRANNICIDAE, DES.

ERASMO ROTERODAMO

INTERPRETE,

FINIS.

DECLAMATIO

DES. ERASMI ROTERODAMI, NON ILLA

QVIDEM VERSA, SED QVAE SVPERI-

ORI DECLAMATIONI E LVCIANO

VERSAE RESPONDEAT.

I MIHI CAUSA hæc iudices, apud concionem popularem, quæ studijs potius, quam exacto rerum iudicio duci consuevit, esset agenda, ac non magis apud iudices ex honestissimis ordinibus delectos, nimirum grauissimos sapientissimosque, nonnihil profecto uerer, ne omnium animis noua hac & insperata lætitia gestientibus, atque (ut ita dixerim) exultantibus, nec satis attentos, nec dociles essem auditores habiturus. Porro fauētes, beneuolosque multo minus: quippe qui frontem modo, quasi personam huius negotij intuentibus, non faciem ipsam propius contemplantibus uideri fortasse possem, in cōmuni totius ciuitatis gaudio: tum autem in causa tam populari, uelut importunius obstrepere atque obturbare. Enimvero quum omnis affectus inutilis est ad recte iudicandum, tum ingens, intemperans, atque exundans lætitia, non solum iudicium omne funditus tollere solet, uerum etiam nostri sensus non raro nobis eripere: praesertim (si quemadmodum hæc nostra) post graues diuturnasque calamitates, ac ueluti tempestatem saeuissimam, repente præterque spem (quasi portus quidam) fuerit obiecta. Quid autem tam acerbum liberæ multitudini, quam seruitus? Quid tam dulce, quid tam exoptatum, quam libertas? Itaque non rebus modo ipsis, sed uel inanibus harum rerum uocabulis, plebis animam queant ad quidlibet impelli: maxime primis his aliquot diebus

diebus, dum gaudiorum adhuc uelut æstus quidam impotens, omnia sursum ac deorsum miscet, dum lætitiæ temulentia, dum gratulandi dulcis quædam ebrietas pectus occupans, animum ad cogitandum instituerere non sinit. Verum uestra iudices singularis sapiëntia, perspicacitasque, non hoc tantum scrupulo me leuat, uerum & hanc mihi fiduciam supeditat, uti sperem futurum, ut hoc contradicendi munus, quod equidem nec inuidentia, nec fauore in Tyrannidem (sicut iste calumniabatur) sed solita mea, & (ut opinor) nota Reip. charitate suscepi, uobis non modo non inuidiosum, sed fauorabile, plausibileque uideatur. Etenim postquam uiderem manifesta quadam deorum beneuolentia, post diuturnam ac miserimam illam seruitutem, toties Reip. uotis expetitam libertatem aliquando contigisse, nihil prius curandum nobis esse iudicaui, quam ut gratos nos exhiberemus in eos, à quibus nobis tam egregia felicitas esset perfecta, quod uidelicet munus suum huic urbi proprium, perpetuumque facere uellent, & constabilire, tuerique quod largiri non essent grauati. Meminisse namque ipsidem in manu esse, ut eriperent ingratis, quod optantibus dedissent. Sunt autem uel primæ gratitudinis partes, intelligere uidelicet, cui beneficium acceptum ferre debeas. Et hac una ratione mortales diuinæ beneficentiæ gratiam referre possumus: si beneficium acceptum agnoscamus: si celebremus, si ad illos autores referamus. Neque mihi committendum putauimus, ut dum nimium candidi in ciuem esse uolumus, in deos ingrati, impiique reperiatur. Neque enim isthoc nomine nunc perinde laboratur, ne hoc præmij pereat ærario, & huius lucris accrescat (quantum id quoque longa iam Tyrannide exhaustius est, quam ut inde temere dari præmia conueniat immerentibus) Illud agitur, ne dii immortales qui huius male consulta, nobis uerterunt bene, hoc tantum munus à nobis tamque ingratis reposcant. Si quod ipsis solis debetur honoris, laudis, gratiæ, id illis fraudatis, in hominem contulerimus. At quem hominem obsecro? Nempe, qui quum priuatus contra leges iuuenem occiderit, atque hac temeritate sua restitutæ libertatis periculosam occasionem modo præbuerit, idque adeo imprudens (uti mox docebimus) non ueretur pulcherrimum Tyrannicidæ titulum deus eripere, sibi arrogare: Reip. diem dicere, ac leges ipsas in ius uocare, ciuitatem ingratitudinis ream agere, nisi sibi totam hanc felicitatem ferat acceptam. Nullum quidem iudices facinus speciosius Tyrannicidio, nullum deus dignius: uerum hoc impudentior, qui sibi laudem tam eximiam usurpat immeritus. Nullum præmium honestius illustriusque, quam quod Tyrannicidæ debetur. Sed hoc impensius, accuratiusque spectandum, ne temere decernatur indigno. Per multa siquidem, per multa ad id requiruntur, ut hoc tam egregio titulo, ut hoc tam diuino præmio dignus quis esse uideatur: quorum nihil in hunc competere, pau-

m ; lo post

lopost euincemus. Proinde quū non tolerandæ improbitatis mihi ut-
 deatur, qui legibus tum homicidij, tum temeritatis pœnas debeat: eum
 à legibus præmium omnium maximum petere: petere dixi, imò flagi-
 tare: & ita flagitare, ut etiam si unum ex huius arbitrio depēderint, ta-
 men multa insuper isti creditori sunt debituræ. Quæ cuncta quum po-
 stulare iure potuisset: maluit tamen homo uerecundus, unico persolu-
 to, reliqua sibi deberi: ut haberet nimirum, quod obnoxia Reipu. quo-
 ties libido sit, possit impropere. Tum illud utrum risu potius, an odio
 dignum existimem: quod in tribunalibus, quod apud ornatissimum se-
 uerissimorū iudicum concessum, Thrasonem quendam nobis è comœ-
 dia retulit: Sensistis iudices, ut è corona pleriq; risū tenere nequierint,
 dum personatus iste Hercules tragœdiam illam suam nobis recitabat:
 de sese terq; quaterq; Tyrannicida, de sapiente illo gladio cōmitone
 suo, qui per se prudens senem interemit: digno uidelicet, qui inter syde-
 ra collocetur, domino in deorum numerū relato. Dij boni, quibus pha-
 leris, quibus fucis, quibus ampullis facinus illud nobis suum ornauit,
 iactauit, exaggerauit: quā militari iactātia, quā Stentorea uoce, quā
 fastuoso uultu, q̄ arrogantibus supercilij, quā stupidis oculis, suum
 ipse uobis encomium detonabat: Quæso iudices, ut etiam nunc homi-
 nis uultum diligenter attendatis: nōne uobis minitari uidetur: nōne
 dicere: ni mihi præmiū decreueritis, haud feretis impune, incolumi di-
 uino illo meo, ac fortissimo gladio, qui uel sine me, meas uices ubi lube-
 bit, acturus est. Quis tandem istam ferat iactantiam, uel in eo, qui uere
 Tyrannum occidisset: Hæc quoq; me causa iudices (neq; enim infician-
 dum est) commouit, ut huius obliterem petitioni, uel magis, ut immo-
 deratam arrogantiam, ut odiosam huius imputationem, retunderem.
 Videbam iam inde ab initio, quum certatim uniuersa ciuitas dijs liber-
 tatis autoribus grataretur, ut hic sese ira tumens in medium ingesserit,
 q̄ indigne tulerit uictimas dijs seruatoribus immolatas. Sibi hunc ho-
 norem eripi, sese unicum esse restitutæ libertatis autorē proclamitabat,
 leges, aras, focos, omnia publica, priuatāq; suæ dextræ, suo magnifico
 gladio deberi. Agite quid futurū deniq; iudices auguramini, si ad hu-
 ius intolerabilem iactantiam, uestra autoritas, uestra comprobatio, si
 præmium quasi pignus accesserit: Quid, nisi ut Tyranno submoto, al-
 ter quidā huic ciuitati paretur, qui uentosæ linguæ, gloriæq; quasi Ty-
 rannidem quandam exerceat: Qui quotidie nobis odiosam istam suā
 Tragœdiam ingerat, quotidie dextram istam Herculanam, & gladiū
 prodigiosum minitetur: Vtrum est hoc iudices Tyrannide liberari, an
 mutare Tyrannum: Videtis ipsi quā minaci fronte me iam obtuear-
 tur. Quid mihi succenses: Quid minitaris oculis: Quid terres superci-
 lio: An

lio: An mihi non licebit libertate in contradicendo (tuo scilicet munere) uti, quum tu sic abutare: qui liberum tibi putaris (id quod etiam in proscenio leges fieri uetant) crimen tam atrox, tã capitale in ciuem impingere, tantum quia lubuit, idq; apud iudices iuratos, in tam frequentis ciuium corona, quod nequeas uel leuissimo confirmare argumento. Siquidem quàm reliqua gloriose, tam illud impudenter dicebas, mihi nullam fuisse causam, quare tibi contradicendi partes susciperem, nisi quo Tyranni necem, quæ me discruciaret scilicet, ulciscerer. Quo quidẽ tuo exemplo si uicissim in te liberet uti, mox intelligeres quàm atrocia, quanto probabilius in te possint retorqueri. Nam tuum istud tam inuidiosum (quemadmodum tu quidem existimabas) conuiciũ, me longe minus etiam territabat, quàm (quod uulgo dicunt) ex pelui redditum fulgur. Etenim præterq; quod neq; affinitas, neq; cognatio, neq; necessitudo, neq; emolumentũ, neq; prorsus alia res ulla mihi cũ Tyranno intercessit: quur mea referret illũ uiuere, sine quibus rebus nullã in quẽ q; criminis hæere suspicionem, tu quoq; scires, nisi nũq; tribunalia uidisses, ac nisi hodie deuium te lucelli spes fecisset iureconsultũ? Equidẽ arbitror, meam fidem, integritatem, pietatem, totamq; meam uitam sic huic Reip. spectatã esse, ut isto crimine tibi potius improbitatis odiũ, quàm mihi suspiciõẽ ullam conciliaris. Vides q; multis adductus sim causis, ut tibi obfisterem. Deniq; (si scire uis) bona ciuium pars id à me enixissime flagitauit, ut sui patrociniũ aduersum te capefferem, negãtes sibi uideri Tyrannide liberos sese, nisi te à Tyrannidæ præmio decernerem. Non quod pudeat homini debere hanc felicitatem: tamen si id quoq; durum, ei debere qui sic imputet. Sed debere arroganti, sanẽ q; molestum est, at debere, cui non debeas: isthuc uero non grauissimum modo, uerum etiam stultissimum. Equidem ne lenoni quidem, uel uerbo refrager, si modo is promereatur, sed obnoxium esse tam importuno imputatori, tũ qui nihil iuuerit, id uero bis miserũ est, bis stultũ est. Nullus enim insolentius exprobrat beneficium, quàm qui quod nõ dedit, id uult dedisse uideri. Sed finge mihi nullam esse causam quur tibi me opponerem, nisi quia sic animo lubitum sit meo, profecto nihil habes quod mihi iure succẽseas. Etenim quum apud iudices tam sanctos agatur: si uere præmium meruisti, non tibi honorem eripio: uerum etiã uehementer illustro, quando non paulo magnificentius est tyrannidæ præmium euicisse, quàm tulisse. Sin minus, æquus ueniam dabis, si boni ciuis fungor officio, si nullo meo emolumento Remp. debiti præmiij ream defendo, si stultitiæ crimen, si imprudentiæ infamiã à ciuitate depello, si non sino, ut nostro omniũ periculo hæc urbs in deos existat

ingrata: Postremo si deorū immortalīū causam ago, quibus honorē debitum tu conaris interuertere, uel hinc sat liqueat, quanta religione reliquam causam egeris, qui statim ingrediens tam impudēter sis calūniatus. Contradicit igitur, contra Remp. fauet Tyranno. Quanquā ego illud quoq; liberæ ciuitatis esse iudico, hoc loco uel Tyrannorum causas citra fraudem agere licere. Neq; tamen à uobis postulo iudices, ut uel mihi prosit in causā hoc meum erga Remp. studium, uel huic oblit tam insolens arrogantia: imò non deprecor inuidentiæ suspicionem, nō refugio uel atrocissimā illam, quam iste mihi conabatur impingere, inuidiam, ut Tyranno fauisse uidear, nisi certioribus, quā ut à quoq; refelli possint, argumētis euinco, nisi demum & aduersario persuadeo, modo ne tergiueretur, ut q̄ maxime ciuilit̄er quis agat, nullum ei debere prēmium: Sin exactius, seueriusque, pœnam etiā ab ipso deberi. Quæ quidem dum quā potest breuissime facio, quæso iudices, ut me attentis animis atq; auribus audiatis. Meministis Iudices, ut iste interdicendū subinde nobis conatus sit ob oculos ponere, id unū spectare iusserit, quantis malis Tyrannide simus leuati. Hoc passim inculcabat, hac re bonam orationis partem occupabat, nihil nos aliud perpendere uoluit, nisi quod grauem seruitutem tolerassemus, nunc optata libertate frueremur. Nimirum id tantum uos spectare uoluit, quod ad hoc iudiciū nihil attinebat. Neq; enim hoc in quæstionem uenit, q̄ misera sit Tyrānis, q̄ optanda libertas. Sed de illo cognoscitis Iudices, quū libertas huic urbi sit restituta, quāta hinc laudis portio hui⁹ uirtuti debeat, an id & quod euentu cū huius facto coniunctū est, idē cū eius merito coniunctum uideri oporteat. Relegam autem eadem uestigia, quibus ipse in causam ingressus est, quod equidem refellendi genus simplicissimum esse puto, sequarq; partes illas, quibus iste rem secuit, id nimirū agens, ut quemadmodū ingeniosi conuiuatores iisdem carnibus alio atq; alio modo coquendis, condiendisq; efficiunt, ut multa opsoniorum genera uideantur, itidem iste nobis ex unico homicidio multa facit tyrānicidia. Repetam igitur ordine gradus illos, quibus iste facinus suum sibi uisus est mirifice attollere, & in quibus identidem restitabat. Quod si me deturbante, uel in uno quolibet consistere poterit: tum ipse se uictorē pronūciat licebit. Quot tyrannicidia, inquit, quot prēmia? Primū quod uolui, deinde quod conat⁹ sum. Tū aut quod filiū occidi plusq; tyrannū. Postremo, quod pater ob mortē huius sibi necem consciuit. Principio qd uoluit iudices, q̄ nō leuius esse uideat, q̄ ut sit refellendū: nisi quod iste tāta uocē intonabat, toties inculcabat, quod Tyrannū uoluisset occidere, atq; id (ut nihil tā accederet) tamē prēmio dignū asseuerabat. Quid autē tam ridiculū, q̄ nudæ uolūtatis prēmīū à lege flagitare?

flagitare: quæ adeo nihil ad se pertinere putat, quid uelint, aut in animo statuunt homines, ut neque poenam irrogent, siquid uelis modo perperam, neque præmium ostendant, siquid officiose uelis: uerum id unum, quæque uoluisse interpretatur, quod nulla ui coactus effecerit. Ergo ne, inquires, non magna facti pars est uoluisse, quod quidem arduis in rebus uel solum sufficere solet? Recte sanè. Sed apud deos modo: quippe quibus solis perspicuum est quid nolis aut uelis: ab his præmiū expectandum, siquid præclarum animo conceperis. Lex hominum uices agit, & quid in obscuris illis sinuosi cordis specubus mortales agitent, adeo sua referre nihil putat: ut (non dicam) abdita aut suspiciosa, sed ne ea quidem admittat, quæ populari sunt opinione, famâque iactata. Postremo ut non nisi comperta recipiat, non audiat nisi quæ sunt certissimis argumentis deprehensa, probata, euicta. Cedo quod est facinus tam nefarium, cuius simplex uoluntas in crimen unquam est uocata? Ista iudicia Aeaci, Rhadamantiæque tribunalibus seruantur. Hic mihi non quid uolueris, sed quid feceris adferro. Quod si nulla lex ulli flagitio supplicium minatur, quod in animo statueris, quæ tandem est impudentia, pro merito quod præstare uolueris duntaxat, perinde quasi præstiteris, à lege quasi præmium postulare? Quæ quidem quum ad id unum sit comparata, ut maleficia uel deterreat, uel coercet, multoque magis ad eius partes pertineat, nocentibus erogare poenam, quam bene merentibus largiri præmia (id quod mox copiosius demonstrabimus) posteaque in criminibus non accipit insimulationem meræ uoluntatis, quæso te, in petendis præmijs ostentationem uoluntatis admittet? Quis autem est ciuium uel quantumlibet ignauus, qui non uelit Tyrannum occidere, si tuto liceat? Quis non uel leno, saltem emolumentum causa uelit? Denique quis non facile simulare possit uoluisse se: uidelicet quo præmium gratis auferat? Vis itaque dicam, quantum hoc totum habeat momenti, uoluisse occidere? Nempe perinde est, quasi te somnariis occidisse. Pari pari pensari conuenit. Qui præstitit beneficiū, ei lex beneficiū rependit at qui bene uoluit tantum, ei quid debetur, nisi ut uicissim bene uelit?

Resp: I nunc, & hoc in gradu nos iube consistere. Rem tam eximiam, inquis, animo uersaui, statui, decreui: an præmium negabitis? Non fraudaberis præmio, si isthoc nomine postules: uerū illud interim præmijs feres: uelut homo nimium perfrictæ frontis, irrisus, exploratus, exhibitus discedes, quem non puduerit id à lege postulare, quod ne leno quidem ausit à quoque petere, ut rem pro uoluntate auferat: nemo tam uecors qui concedat, ut uoluntate nescio quā, hoc est minus quam uerba precio redimat. At nō uolui tantū, inquis: uerū & periclitatus sum, ascendi, submoui satellites. Primum isthuc tu quidē consulte facis, quod de gradu illo desististi,

listi, in quo nimis profecto incōmode stabas, quācūq; ne in hoc quidem multo cōmodius constiteris. Nam etiam si paulo minus absurdum uideatur, haud ita multo minus impudens tamen est, quū lex palām prēmium decernat ei, qui factū prastiterit, te quod conatus modo sis, prēmium poscere. Ergo ne hoc quidem iuris erit apud te legibus, quod per illas est ciui priuato cum ciue priuato? Age quid si quis ciuiū tecū intisset contractum, ita ut ille pecuniā stipulatus, tu conditionem pactus esses, mirum nī suo uterque periculo, atq; is nondum prastita conditione, nummos his uerbis abs te petat: Cedo mercedem, conatus sum, tentauī, adnissus sum, an non protinus impudenti homini respondebis: Cedo conditionem? Nam de tuo conatu quid mea refert? quando quidem effectum abs te pactus sum, non conatū. Puta totidem uerbis tibi nunc respondere legem: Agnosco contractū, non muto pacta, debeo prēmium, sed si tu conditionem prastitisti, si Tyrannum occidisti. Verbis aut obligantur, aut absoluuntur homines. Si conato pollicita sum prēmium, nō grauabor dare, sin ei qui facinus peregrisset, quod tandem ius est te ferre quod es stipulatus, me non ferre quod sum pacta. In priuatis ac minutis contractibus nemo tam improbus inuenit, ut lucrum conditione promissum postulet, non prastita conditione, nemo tam stultus ut det, si quis postulet, & tu à Rep. maximum omniū prēmium postulas, quod conatus modo sis? Nihil mihi nisi nugas adfers, donec illud unum audiam, quod te prastare oportebat. Volui, inquis, ascendī, perrupi custodias, submoui satellites, quantulum iam est illud quod superest? Quid adhuc desideras? Nempē nihil in te desidero prater illud, cui soli debebatur prēmium. An nō intellexisti in istiusmodi contractibus duplex esse periculum: quorum alterū ad hunc tantum, alterum ad illum proprie pertineat: uidelicet persoluendæ mercedis, & prastandæ cōditionis. Ego meo periculo prastij depēdēdi onus recipio, neque tua referre putes, neq; refert quā angusta mihi res, unde corradendū quod debeam prastium. Tu itidem conditionem tuo suscipis periculo, neq; mea quicūq; interest, quo sudore, quo periculo sit ea tibi prastanda. Totam istam curam, totū hoc negocium tibi relinquo. Quod si ego iam prastita abs te conditione, cōmemorem tibi in agris meis male prouenisse segetes: merces naufragio perisisse, nihil auelli à malis debitoribus, non sine graui dispendio conflare posse pecuniā, quā tibi debeam, dic obsecro, nōne nugas agere me dices, negans horum quicquā ad te pertinere? Hoc uno modo posse satisfieri tibi, si pecunia nūeretur. Neq; quisq; est iudex tam iniquus, quin te tuo uti iure fateat. Et mihi pulchre satisfactū existimas, si tu mihi tragediā adferas, quantū adieris piculi, cōtū ludorū, quantū uigiliarū exhauseris, dū

studes

studes præstare conditionem? Res est (mihi crede) calumniosior, scrupulosiorq̃, quàm ut legibus tam occupatis conueniat, alienam expendere uoluntatem, alienos pensiculari conatus: quorum suos quisq̃ nimio solet æstimare, non suos difficile est adamussim perpendere. At facti, facilis est æstimatio. Proinde ea in legis cognitionem cadit hunc reliqua omnia consueuit metiri. Tametsi non piget interdū æqui boniq̃ rationem habere. Verum in his litibus, quæ de uetere illa formula pendent, inter bonos bene agier oportet, at in contractibus, quæ neque uineque dolo coierunt, quid est quod à præscripto recedatur, nisi quis uelit omnino à pactis discedere? Quid uis? Circūspice, & si potes usq̃ inuenire exemplum, nō nego præmium. Sæpenumero in pugilū Olympicis, sæpe in certamine spectator (opinor) sedisti. Cedo, num quando uidisti quenq̃ tam impudentem, qui palmam sibi hoc nomine uendicaret, quod strenue certasset? Non arbitror, atq̃ id in re penè ludicra, certe ad uoluptatem comparata. Et tu in tam serio, omniumq̃ splendidissimo negotio, id tibi postulas, quod in scenicis illis pudeat uel impudentissimū tentare? Age quoties & illud uidisti euenire, ut qui sese fortissime, doctissimēq̃ gessisset in cursu, is à præmio longissime abesset, & ignauissimo faueret euentus? Habeat ille sanè, quod causetur, excidisse habenas, consternatum equum, fractam rotam, iactet se uel arte, uel uiribus tanto præcellentiore, quanto Therisitæ præstitit Achilles, nisi metam prior attigerit, profecto postulandi præmij ius nullum habebit, fortunam suam incusare licebit. Cæterum Agonothetæ non indignabitur: propterea quod hoc animo in certamen descenderit, ut eius uteretur conditione, id est, ita demum præmium ferret, si uirtuti fortuna fauente uicisset. Alioqui si conatui, non tantum effectui præmiū deberetur, tot palmis esset opus, quot in Olympicū certamen uenissent. Quanc̃q̃ in huiusmodi ludis, qui solennitatis, uoluptatisq̃ gratia proponuntur, fit interdum, ut uictis quoq̃ præmia statuuntur, non honoris, sed solatiij gratia: uerum serijs in rebus atq̃ adeo periculosis, quanc̃q̃ obsecro lex unq̃ mercedem statuit, nisi si quis facinus peregisset: & ita peregisset, ut omnis numeros impleat. A quo tu quantum absis, mox audies: nam nunc de conatu tantū agimus. Lex igitur ciuicam promittit coronam ei, qui ciuem in bello seruauerit. Quis unq̃ ad hunc honorem uel aspirauit, quod se telis obiecerit, quod nō sine multis uulnerib⁹ discesserit? Profecto nisi ciue seruato, nemo ciuicā petit. Quis unq̃ his uerbis muralē petijt. Acriter cōtendi iudices, ut moenia superarē. Oīa feci, sed depulsus sum. Quātūlibet enisus sit, nisi cōscenso muro, nemo tā inuercūd⁹, ut muralē coronā sibi deberi dicat. Obsidionalē nemo flagitat, nisi si depulsa obsidiōe. Postremo nullus honos petit, nisi ab eo q̃ id effecerit, ad

rit, ad quod honor inuitat. Qui nauim in rēpestare desertam, ad littus perduxerit, huic ex lege uendicatio est earum rerum, quæ naui uehebantur. Quorsum attinet hic tuam iactare peritiam, sudores, pericula, conatus? Nihil non feceris, quo nauem in tutum reduceres, sed uictus rēpestare deseruisti, audebis quicquā ex his quæ sunt in naui, tibi uendicare? Aut si ausis, futurum speras, ut quisquā te uel pilum sinat attingere? Non opinor. Siquis unquē ouationem, supplicationem, triumphum obtinuit, quod ad uictoriam omnibus neruis esset enisus, quod grauitate se gesserit in bello, nisi superior discesserit, nisi præscriptum à lege numerum hostium fuderit, aude & tu tibi præmiū promittere, quod tyrannicidium sis aggressus. Quod si nemini hominum memoria contingit, desine tibi noua spe blādiri, desine inaudito exēplo postulare, quod sperare sit improbissimum, dare postulanti stultissimū. Noli nobis commemorare, quanto capitis periculo murum arcis conscenderis, qua uirtute satellitum Tyrannicum pertruperis, alios depuleris, alios occideris: quorum maximam partem tibi liberum est fingere. Ad obtinendū tyrannicidæ præmium, duobus duntaxat uerbis est opus: Tyrannum occidi. Quantumuis conatū exaggeres, alleues, attollas, non nisi tyrannicidæ debetur præmium. Alioqui quid dices si eodem illo die, quo tu arcem cōscendisti, permulci pariter aggressi, sua quisque uirtute freti: quorum nemo tamen tyrannum interemisset: utrū omnes tyrannicidæ præmio potentur ex æquo, nempe quia conati? Age quid si multis strenue rem aggressis, uni cuiquam, qui sit omniū ignauissimus (ut non semper uirtuti respondet fortuna) eū cōtingat interficere, an nō præteritis reliquis hic unus honorem auferet? Quamobrem tandem? Nō quia plus adierit periculi, sed quoniam id confecit, cui lex honorem decreuit. Hic tu fortasse rursus incipies deplorare, frustra sumptam operam, negabis æquum esse uirtutis egregios conatus merito fraudari præmio, nisi fortunæ suffragio adiuuentur. Sed quæ tandem potest esse iniqua conditio, quam nemo compellitur accipere, nisi cui cordi sit? Quātilibet iniqua conditio proponitur: eam nimirum facit æquissimam, quisquis sua pte sponte recipit. In aleæ ludo (si fas est hoc exemplum conferre) quid iniquius, quā uel summū artificem ab imperitissimo superari, si modo iactus cōmode cadat? Atque id adeo nemo tanquā iniquum causat: propterea quod cui lusus huius lex non probatur, ei liberum erat non suscipere. Itaque lex quid præstari uelit, id palam atque in medio proponit. Quid abs te præstari possit, id tibi relinquit expendendum. Illa nihil mauult, quā ut res quā optime cadat: quod si postea quicquid nihil iam intentatum reliqueris, quo minus effeceris, per fortunam stetit, intelligis (opinor) nihil habere te, quod legi succenseas. Fortunam, si ita lubet, in
ius uoca,

his uoca, cum lege nihil tibi rei: quæ ut nihil promittit, ita nihil debet, nisi præstanti. Neq; uero existimemus iudices, istud à maioribus qui hanc legem tulerunt, sine summa ratione fuisse factum, ut conato præmium non esse statuendum putarint: uidelicet illud cauerunt, non tantum ne ancipites istas & inexplicabiles huiusmodi de conatu lites inuirtarent, uerû etiam quod intelligerent tyrannicidij conatum non posse, nisi summo ciuitatis periculo suscipi. Vnde futurum prospiciebant, ut si conatui præmiû statuisent, temeritate conantium Resp. subuerteretur potius quàm restitueretur. Etenim tyrânis quid aliud est quàm graue capitaléque ciuitatis huius: huic si quis medeatur, ei merces digna proposita est, quam ita demum ferat, si remedium præsentaneum attulerit. Verum huic malo neminem oportet admoliri manû, nisi certum artificem, qui sua diligentia peritiâq; fretus, nō sinat hoc licere fortunæ, ut dum ipse salutem dare conatur, illa uitam penitus eripiat. Quid? utrum tu igitur in eiusmodi discrimine conatum præmio iudicas inuitandum esse: an potius poena deterrendum, nisi quod conatus est quispiam, idem præstiterit? Nec illud te subleuat, quod mihi uidebare rationando colligere, quû lex in maleficijs poenam irroget simplicis sceleris molitioni, par esse ut multo magis in benefactis conatus habeat rationem: nam oportere legem multo propensiolem uideri ad compensandam uirtutem, quàm ad retaliandam culpam. Atq; uide quàm hic tota erras uia. Principio non animaduertis hoc tyrannicidij facinus toto genere à reliquis discedere, propterea quod aliorum molitio cû priuato molientis periculo modo cōiuncta est: huius cum publico Reip. discrimine copulata, ut temere moliri tyrannicidiû nihil aliud sit quàm temeritate priuata rem omniû prodere. Deinde lex nec in quouis crimine, nec qualécunq; conatum in quæstionem uenire sinit, uerum in paucis dūtaxat, quæ uel propter insignem atrocitatem hoc odij merentur, uel eiusmodi sunt, ut prius exitium adferant, quàm conatus dent significationem: quod genus parricidium, ueneficium, proditio. Postremo non uides nihil esse simile, totâq; natura rationeq; discrepare, poenæ legitimam irrogationem, & honoris largitionem. Nam alterû quidem proprie legum munus, alterum quasi quædam de iure concessio, legisq; candor (ut ita dixerim) quidam est. Hoc ita habere sic demû intelliges, si reputes quàm multa sint quæ lex iubeat, addita poena nî pareas: quàm multa item uetet nisi obtemperaris, supplicium minitans contra, uix unû atq; alterum esse, ad quæ præmio sollicitet. Quædam enim eiusmodi sunt, ut durum ac seruire uideatur ad ea metu mali adigi: quo de genere sunt, uxorem ducere, operam dare liberis. Hic lex nimirum urbanus ac uerecundius tecum agit, patris, nō magistratus su-

mit habitū, precio ad id inuitat, quod alioqui gratuito te præstare debebat. Rursus alia tametsi id genus sunt, ut à quouis nō improbo ciue præstari uelle oporteat, tamen & fortiora uidentur, quàm ut à multis præstari queant: & periculosiora, quàm ut multi uelint suscipere: nam inhumanū uidetur cuiq̃ uitæ suæ contemptum imperare: ad hæc igitur præmio animat, quasiq̃ calcar addit uirtuti. Proinde non oportet hanc legum indulgentiam longius trahere, quàm ad quæ semet ipsa astringit. Nec mirandum est si attentior, si uigilantior, si exactior est in proprio naturaliq̃ munere suo, quàm in eo in quo p̃ tēporis ratione in alienas partes descendit. Huic astipulatur illud, quod nouis etiā criminibus exemplum, aut nouū noua lege solet institui, aut à simili lege mutuo sumi. Neq̃ tamen idem fieri consueuit, si quis quid noui facinoris cum laude patrauit, ut præmiū à consimili cōstitutione decernatur, nisi lex extet, quæ nominatim honorē statuat eius facto: quod roget, uix habebit: quod postulet, haudquaquā. Quur enim legi necesse sit passim ciuiū suorum officium mercede redimere? quādoquidem ne sit impunita improbitas, id publicitus omniū refert: at probus esse nemo gratis potest. Quid autē est quod non uel gratus patriæ debeat ciuis? cui si uel animam impenderis, quid mirandum, si quod acceperas, id restituis? Vt supplicio dignus sis, nisi parenti pietatis officium persoluas, non præmiū illico tibi debeatur, si persoluas. Iidem, si quid in leges cōmittas, non potes effugere supplicium: at nō statim illæ tibi præmiū debituræ sint, si quid cū officio feceris. Nam si ciues omnes sese in officio continerent, ne opus quidem esset ullis legibus: quippe quæ non ad bonos mores comparatæ, sed malis è moribus natæ sunt, id quod uere uulgo dictitant, ac pharmaci uice fungātur. Finge itaq̃ nullas esse leges, quemadmodum de aureo Saturni seculo fabulantur poëtæ, suo quēq̃ sponte fungi officio: an tu hic damabis perire benefacta, quod nulla lex præmiū decernat? Vti lex non minatur nisi improbis, ita non pollicetur optimis ciuibus. Quorsum enim opus promisso, quū uirtus absoluta abunde seipsa contenta sit? Proinde petere quod illa non sit pollicita, profecto plus quàm impudentissimū est: improbe flagitare quod ea candide ciuilitatēq̃ promiserit, ciuis est probitatis nō satis spectatæ. Tu quid merueris, paulo post excutietur: interim finge sanè præcipuā quandam utilitatem attulisse, cui tamen ex lege præmiū non debeatur. Vtrum protinus clamitabis infrugiferum fuisse officiū, ciuitatem in ius uocabis, plebem ingratham uociferabere, minitabere iudicibus, nisi tibi mercedem ex animi tui sentētia decernant? An potius ipsam uirtutem abunde magnū sui præmiū iudicabis? Oblectabis te cōscientia recti. Hūc esse maximū fructum officiū duces, quod de alijs

citra tuū emolumentum benemerendo ad deorum benignitatē uidea-
ris accedere? Nimirum hæc tibi futura sunt satis, si modo ciuis sis opti-
mus. Quod si nō contentus istis, aliud adhuc nescio quod præmiū desi-
deres, certe maximo proximū est gloria: hoc tu iam propemodū tuli-
sti. Quanto metiris precio, uolitare per ora mortaliū, celebrari, lauda-
ri, digitis notari mille, oculos omniū in te coniectos circūferre? Ista, in-
quam, uel maxima præmiij pars, nam pecunia sanè quā exiguū mo-
mentum adfert. Tu conatus duntaxat es, permagna portio, uel caput
potius ipsum tuo deest facinori. At quū interim his rebus frueris, dum
non occiso tyranno, tamē uelut tyrannicida celebraris, quæso te, quan-
tula pars abest à tuo præmio quod laturus eras, etiam si tyrannū occi-
disses? Postremo isthuc ipsum præmiū, penè dixerim, inuidendū mi-
hi uidetur, quod iam tibi licuit toties Reip. tyrānicidiū imputare, quod
in celebri iudicio tibi cōtingit honestissimū præmiū flagitare, & in tam
frequenti theatro spectante Rep. magnificam istam tuam tragediam
peragere. Mihi uidetur iudices, beneficij tulisse gratiā, quisquis expro-
bare beneficium potuit. Tu fortunæ, tu deorū munus imputas ciuita-
ti, & sunt fortassis qui tibi libertatē acceptam ferant. An hæc tanta præ-
mia contemnīs? quæ uel uero tyrannicidæ sufficere debuerant, nisi lex
maluisset præmio conatum ab effectu distinguere. Quancū nullū me
herde præmiū magis congruit ei, qui tyrannū conatus sit occidere, nec
occiderit, quā ut illi contingat tyrannicidæ præmiū sperare, nec ferre
tamen. Hicne erat ille gradus, in quō nos tecum cōmorari iubebas?
Quancū hoc nomine tuus conatus minus promeretur præmiū, quod
aliorum proposito fortuna modo defuit, tibi uoluntas, ut ais. Effecisti
quod uoluisti: id quod erat necesse, nec fecisti, nec uoluisti. Sed iam du-
dum alium gradum (ut uideo) circūspectas, in quem te recipias: nam in
hoc quā citra omnē præmiij spem consistas, intelligis. Age sequemur
te per omnia, & aliunde aliō fugitantē persequemur, nec usq; sinemus
consistere. Atqui non tantum aggressus sum, inquis, uerū etiam occidi,
nempe filium, atq; id facinus in duo secas tyrannicidia, & quod filium
sustuleris plusq; tyrannum, tum tyrānidis successorem: & quod paren-
ti, necato filio, mortis causam ministraris. De illo mox, nunc hoc cuius-
modi sit inspiciamus. Parentem ais abs te, iugulato filio, eadem occi-
sum opera: negas em̄ referre, qua uia peremeris, modo sustuleris: imò
splendidius istuc uideri uis, quod tuo quidem ense, uerum ipsius dexte-
ra sit interemptus. Hæc tam honesta iudices oratio possit parum atten-
tum fallere, præsertim hoc rē fucis illis suis & phaleris uenditante, dum
nobis ob oculos ponit ualidū illū florentemq; iuuenē, sic patri adama-
tum, crebris uulneribus cōfossū: parentē senē miserū, illi circūfussū,

eodem exanimatum ense, sanguinem utriusque inter se confusum. Ista
 quidem dictu splendida, sed quid ad tuam causam attinent? Nemo tam
 cæcus qui non uideat, nemo tam effrons qui neget, spectaculum illud
 multo omnium iucundissimum extitisse ciuitati, quum senem tyrannum iu-
 ueni uideret incumbentem, exanimem exanimi, & in altero gauderet sese
 leuatum malis præteritis, in altero futurorum metu. Hæc quum per se ma-
 xima, quum Reip. sint gratissima, quid attinet uerbis exaggerare? Illud
 unum in hoc iudicio uertitur, utrum tibi acceptum ferri oporteat, quod pater
 sine controuersia tyrannus occisus est, an fortunæ superumque dexteri-
 tati. Quod enim tuo gladio peremptus est, id uero quam est futile ni-
 hilique. Quid si tuo gladio ab eo qui eum utendum abs te rogasset, tyran-
 nus esset necatus, num tu protinus tyrannicide præmiū petitem ueni-
 res? Lex occisori pollicetur honorem, tu eum iugulasti, de quo certe con-
 trouersum esse poterat, tyranni nomine censendus esset necne, cum de
 quo nihil erat dubitationis reliquisti. Si prudens, prudens excidisti
 præmio: sin metu, multo minus etiam causæ est postulandi muneris.
 Verum illud tute uehementer urgebas, uti prudens uolensque reliquisset
 uiderere. Sed quod tandem erat istud tuum consilium, quum tibi sic in ma-
 nu esset non toto metu liberare Remp. sed ultorem tui facinoris, & ue-
 rum certumque tyrannum relinquere? intelligebas (ut ais) omne negocium
 confectum extincto iuvene, propterea quod modis omnibus futurum
 præscires, ut senex illico sibimet eodem gladio necem conscisceret. Videte
 iudices in manifestissimo mendacio, qua rima conatur elabi, nisi diui-
 nandi scientiam commentus fuisset, non poterat hinc explicare sese. Siqui-
 dem hæc uel augur, uel haruspex, uel uates diceret, fortasse nonnullos
 inuenires qui ista prædicanti fidem essent habituri. Nunc quid impu-
 dentius? quid uanius? quid ueri dissimilius? quam asseuerare, id certum
 præscisse te, quod tale sit ut quiuis alius exitus potius fuerit expectandus?
 An coniecturis es assequutus id euenturum quod euenit? At quid aliud
 effici coniecturis poterat, nisi ut uel sperares, uel suspicareris? Porro in re
 tam ancipiti, quæ dementia erat spem incertam sequi, discrimen certum
 negligere? Sed audiamus obsecro certas illas coniecturas, quibus hic
 noster uates præsensit inopinatum omnibus exitum. Iam ætate fessus
 erat, inquis, iam uiribus defectus, nec obtineri iam autumabat posse ty-
 rannidem adempto filio. Tum indulgentius amabat, quam ut filio uellet
 esse superstes. Nonne sentis hæc adeo non esse naturæ rerum consenta-
 nea, ut iam omnibus uideantur esse confutata, uel priusque refellantur?
 Utrum seni mentem ullam fuisse putas, an non putas? Si non putas, fieri po-
 tuit ut illi tutum uideretur, quod neutique erat tutum, atque ita protinus
 toto falleris augurio: sin putas sapuisse, quid erat quod usque adeo diffi-
 derat?

derat? Quasi uero tyrannus uiribus duntaxat unius hominis, ac non multo magis ingenio, uersutia, calliditate, largitione, crudelitatemque contineatur, quæ omnia si magis in senē quam in adolescentē competunt, quur tu in diuersum torques auguriū? An nō illa ætas usu rerū callentior est? an nō altius dissimulat? an nō cauet diligentius? an nō prospicit oculatius? irascit? implacabilius? tenacius iniuriæ meminit? meliusque in longinquū consulit? His solis rebus imperiū tyrānicum administratur. In militiæ duce quātulum est illud momentū, quod corporis uires adferunt: at in tyrannide profecto multo minus. Cur magis illum terret adeptus filius, quā extinctus satelles quispiam audacior? quū arx superesset approbe munita, superessent opes, arma, satellitū ingens agmen, tot in ciuitate factiosi potentesque, qui nō solum tyranni partes adiunabant, uerū etiam tyrannos agebant: quos equidē spero nunc nobis non esse metuendos (nolim enim infausta ominari) at ita tamen, ne nimīū secure negligantur. Vsq̄ adeo ne senem cruda uiridique (quod omnes norunt) senecta callidum, animosum, ambitiosum, non stultū, una filiū mors consternauit, ut rebus desperatis protinus è uita sibi migrandum duxerit? præsertim quū ille patris dominatum nihilo reddiderit tutiorē, sed multo inuidiosorem, idque ob libidinē, atque ætatis insolentiam temeritatemque, adeo ut expedierit propemodū illi ad stabiendam tyrannidē filium è medio tolli. Etenim quo propius ad iusti regni speciem accesserit tyrannis, hoc minus est inuidiæ obnoxia, magisque tuta. Iuuenis ille solū hoc augebat, quod maxime tyrannos solet euertere. Vera illa tyrannidis munimenta in callidi senis pectore erant collocata. Sed tenerius adamabat filiū, quā ut defuncto posset superesse. De matercula quapiam priuata loqueris, an de uiro sene, callido, crudeli, denique tyranno? Quid ego iudices in eo sermone argumentis coarguendo sumam operam, quem ipsa natura, quæ mos, quem communis omnium sensus repudiat? Quis unquā isthuc audiuit? tyrannū usque adeo pio in liberos fuisse animo, ut nō dicam cōmori uoluerit, sed cōuiuere cōmode quierit? Credite mihi, priuatorū isti sunt affectus. Tyrannus neque quid natura, neque quid pietas, neque omnino quid sit officium nouit. Exiit hæc omnia, simulatque tyrannum induit. Omnia commodis, omnia metu, omnia necessitate metitur. Solos hos amat (si quos tamen ille amat, qui uel deos ipsos odit) quos aut metuit, & tollere nōdum expedit, aut quorum opera ministerioque ad fulciendum imperium indiget. Quod si ullos ille posset amare, similes certe sui diligeret, impios, uiolentos, rapaces, scelestos, quando nihil ad conciliandam charitatem efficacius morum similitudine. Atqui ne improbi quidem illi chari sunt, nisi quatenus adiunāt, adeo ut præposterum, uel peruer-

sum potius quendam Stoicum tyrānus exprimat. Neque enim quisque tam Stoicus fuit, ut æque uacaret omnibus affectibus atque tyrānus: hoc modo illos discernit, quod philosophus honesto meretur sua consilia, hic commodo. An ille ullum pietatis igniculum in quenquam mortalium sentire potuit, qui in patriam uitæ parentem altricemque, qui in cœlites omnium bonorum autores tam sit impius, ut illam crudelissima opprimat seruitute, horum phana despoliet, iura contemnat? Verum ut largiamur tibi non nihil, sinamusque te priuatos affectus in tyrannicum peccatus, hoc est, ignem in flumen transferre, an tandem persuadebis illud, usque adeo indulgenter illum adamasse filium, usque adeo in eum omnes uitæ suæ spes, uoluptates, opesque semel contulisse, ut illo sublato, ne minimam quidem uitæ causam sibi reliquam esse putaret? Repete, non dicam ex hac ciuitate, uerum ex uniuerso mortaliū genere: non ex hoc seculo, sed ab orbe condito, & ab ipso (si uis) Promethei simulacro. Quotus quisque fuit pater, quota quæque matercula, quæ ob liberorum necē sibi fatum accersuerit? Naturalis hic dolor, & quem nemo ferē non modeste ferat. Priuatis parentibus uel indulgentissimis, muliercularum intemperatissimis affectibus mediocris luctus sufficit, tyranni in filium charitati non nisi solam mortē satisfacturam esse tu Lynceum prouidebas? Age, hoc quoque tibi donamus, uicerit homo tyrānus priuatorum in liberos pietatem, uicerit indulgentia materculas omnes, qui tibi cōpertum esse potuit, utrum se dolor paternus indinaret? In rabiem, an in desperationē? Quo diligebat impotētius, hoc erat probabilius, ut senex natura ferus, ciuibus infensus, uel maxime uellet esse superstes: uel ob id denique, quo ueterē illā iram, nunc filij nece acerrime exasperatā, irritatamque Reip. supplicijs saturaret. Quod si aliās uitæ pertasum fuisset, hæc nimirum una causa poterat illum in uita retinere. Quid autem senili animo uindictæ cupidus? An nescis quā impotentes ætas illa concipiat impetus, quo rapiatur æstu, quo flagrare soleat incendio, si quādo atroci insignique contumelia laceffatur? Quæ uero potuit esse atrocior, quā filij, cædes sic amati, ut tu quidem ais? Hæc nimirum quicquid in illo fuerit unquam crudelitatis, quicquid sæuitiæ, quicquid immanitatis: si qua sanguinis sitis, si qua suppliciorum fames, denique si quid tyrannicum, id omne semel de integro poterat excitare quasi renouare. Mitiora etiā animalia, datæ orbitatis iniuria, in rabiem solet agere, & tu tyranno (quo nullum animal immitius) nihil tale metuendum esse certissimus augur existimasti, quod in Tigribus uidemus euenire? Quod si tibi uni cōpertum erat tyrāno sic in delicijs esse filium, quid igitur aliud tua fiebat opera, nisi ut sæuissima illa Tigris, rapto catulo, in rabiem uersa, in miseram hanc ciuitatē dilaniandam discerpendamque insiliret? Id si non euenit,

magna

magna dñs gratia, tibi magnū debetur malum: qui quantū ad te pertinet, tam diram beluā in nostra capita fortunaſq; immiſeris. Elige nūc utrum malis, an uerum fateri, nihil fuiſſe tyranno cū noſtris affectibus cōmune, an conſingere ſic adamaiſſe, ut matercularū quoq; uicerit delicias. Certe neutro modo tua conſtabit diuination: quæ niſi conſtiterit, nō eſt quod ad eius rei laudem aſpires, quæ fortunæ cōmoditate te imprudente euenierit. Poſtremo donemus & hoc tibi, ut præſciueris, & certum præſciueris, deo uidelicet quopiā te certiorē faciente (nam alioqui fieri nequaſq; potuit) perinde eſt ac ſi non præſcieris, quū præſcientiæ tuæ fidem legi facere nō poſſis. Profer quibus prædixeris id euenturū quod euenit: doce quis deorū quando iſthuc tibi prænunciarit, nihil habes quod dicas. Verum poſteaſq; rem feliciter eueniſſe uideres, tum demū poſt factum uates eſſe cœpiſti, quemadmodū uulgo tum fieri, tum dici conſueuit, poſt euentum ſtultos etiam ſapere: & quo fortunæ beneficiū uerbis in te tranſmoueres, tragediam iſtam nobis cōminiſci cœpiſti, cauſas reperiſti, quibus præſciſſe uideare. Sed dñj boni, quā non bonū poētam te præſtituſti, qui tam inconſiſtentia, tam cū natura pugnantia ſinxeſis, ſæuiſſimū tyrannū ob pietatem erga filium ultro uitam fugiſſe: ob unius capitis necē tutum ſibi non putaſſe in uita com morari, quū omnia ſupereſſent, quibus tyrannis & paratur & obtinetur ſublato eo, in quo omne tyrannidis præſidiū collocarat, repente rebus ſuis diſſiſum, ad inferos abiſſe. Age, mitto nunc argumenta, hæc omnia uera, nō ficta credemus eſſe, tamen ſi ne fucum quidē ullum habent ueri. Si mihi ex omni hominū memoria uel unū tyrannū potes nominare, qui liberos ſuos ſic adamarit, ut nō ſpadones ac pellacas longe prætulerit: qui ſic illis indulſerit, ut non ſuſpectos haberet obſerua retq; qui ſic illis ſit ſiſus, ut non in barbaris quibuſdā latronibus, ac ſeruis ſtigmaticis plus quā in illis fiduciæ poſuerit. Ego tibi permultos referre poſſim, qui filios ſic oderint, ut uiuos eſſe pati nō poſſent: adeo metuerint, ut ne cibū quidē unā capere uellent: adeo diffiderent, ut tum demū ſe tutos eſſe putarent, ſi quis illos è medio ſubmouiſſet. Nullus inutillior tyrāni ſatelles q̃ filius. Ex extrema barbarie conductitios mauult ille ſicarios, fugitiuos, homicidas, ſacrilegos: his uitā ſuam mauult cōmittere, qui ſua patria frui nō poſſint, & alienā euertere gaudeāt, qui barbaricis feriniſq; uiribus antecellant, & gigantes illos impios referāt, qui ppter animi cupiditatē nō difficile ad quiduis periculi ſuſcipiendū perducūtur, & ppter ingenij feritatē à nullo facinore abhorret. Hi ſunt idonei tyrānorū miniſtri, hi fiducia, munimentū, præſidiūq; tyrānidis multo tutiſſimū: hos ſi qs ademerit, cauſam uideat dediſſe, quū rebus tyrānus diffidat. Nā filius qua tandē ratione dñatū ſuſtinebat? Acta

te: at utilior ætas grandior. Robore: unus erat. Prudētia: magis sapit senectū. Custodijs quas obtinebat: at si aduersum patrem obtinebat, mors illius seni etiam optanda. Si patris nomine, quid nisi unus satelles ademptus erat? Nā custodiæ quò deficerent, nisi ad eum cui alebantur? Tutior igitur erat futurus tyrannus amoto filio. Res enim tyrāno suspecta, filius uiolentus & insolens, propterea quod reliqui illi Barbari solo lucro contenti sunt. Filius illud præmium spectat, tyrannidis successionem. Nec ullus pietati locus, ubi mentē possidet dira regnandi libido. Ibi cōtemptis naturæ legibus, & filium horret pater, & patris interitum optat filius. Sed dicturis iam dudū, nescio quid, mane, præsens, nihil inexpugnatum omittam, urges. Nisi præter modum adamauit filium, nisi diffusus est, quur sibi mortem consciuit? Istiuc uero merito demirandū, quippe quod præter omniū, ac tuam etiam spem euenit. Verū ego nihil ad me pertinere puto, ut tibi rationē reddam, quid illi dñi in mentē immiserint, ut sibi uim adferret: hoc tantū euincere sat est, te nullis cōiecturis hunc exitum certo præscire potuisse, quantumlibet amarit filium: tametsi causa non admodū obscura. Iam deorum si quæ fuerunt huic infensi Reip. iras diuturna nostra calamitas satiauerat. Iam propitios nostra uota, nostra sacra cōmouerant: aderat illud fatale tempus, quū impius ille senex dñs atq; hominibus dignas admissorum poenas daturus erat. Iam aderāt ultrices Erynnes, aderant Furia, facibus & hydtis omnibus armatæ, hæ illi mentē ademerunt, hæ uanā formidinem incusserunt, hæ attonitum ad spontaneam sui cædem impulerunt. Nihil minus arbitrabatur quàm fugisse, qui filiū peremerat, quàm una cæde contentū fore, qua quidē una in re iure potes gloriari, quod tyrannū uehemēter fefelleris. Virū esse putabat, qui hoc facinus peregisset. Credebat esse talem, quales audierat esse solere tyrānos, qui magno suæ uitæ cōtemptu, tyranni caput impeterent: qui nō adorirentur facinus, nisi ratione probe perspecta, qua possent perficere. Hanc suspicionē Pan ille, aut si quis alius est deus, nouis terriculis exagitabat. Arbitrabatur instare sibi carnificem, sensit adesse necessitatē illam fatalem, quā nemini nocentiū uitare licuit. Itaq; quod huius urbis pietati, qd' deorū bonitati debetur, quur tu id phaleratis dictis in te trāsferre conaris? Vbi discrimen erat subeundū, ibi fugitabas: nūc ubi res præter spem pulchre cecidit, tutumq; putas, fortunæ laudem in te deriuas. Sed finge diuersum exitū fuisse cōsequutum, pone tyrānū ira percitū, passim ciues ad exquisita supplicia rapere, p'scribere, iugulare, in exiliū agere, possessionibus exuere. Quid hic dices? nō lines, opinor, eorū malorū causam in te tanq; in autorem referri, & fortunæ argumēto culpam deprecaberis. Negabis tibi imputandū esse, si qd' fortuito præter positum

positum euenerit. At nunc nōne iniurium est, ut quod boni fortunæ comoditate præter spem euenit, id totum in te uelut autorem uelle traducere? Etenim te nihil expectasse minus, quàm id quod euenit, uel ipsa res damitat. Si hoc animo cōscendisses arcem, ut filiū, non patrem occidisses, credi poterat te talem quandā spem animo concepisse, nūc casu nescio an metu potius in iuuenē incidisti, & tū deniq; diuina ista mens & futurorū præfaga, sed quæ non nisi post euentū sua prodat oracula, te corripuit. Quū esset fugiendum, ibi demū iudices in re tam tumultuosa, secū uelut ociosus consultare cœpit, utrū senem sua dextra dignū existimaret, ibi demum præuidere cœpit fore, ut pater ipse sibi manus adferret. Et quo cōmentū tam impudens iudices efficiat paulo probabilius, quæ nec uidit, nec uidere potuit, ea perinde descripsit, nimirū (ut iactat) poëta, quasi spectator astiterit, quid in mentē uenerit tyranno, quid dixerit, quid fecerit, quomodo ferrū strinxerit. Eiusdem profecto impudentiæ: fingere præscisse se, quod esset euentu consequuturū, & quod nō uideris, id ita narrare quasi uideris. Quanto melius tuo commento, id est, fabulæ sua fides constitisset, si ita finxisses, te quū perempto iuuenē, stricto gladio ad senem ire destinasses, repente à tergo adfuisse Palladē illam Homericam, & iam euntē capillis reuocasse te: uetuisse ne tam luculentū facinus senili cæde obscurares, sese citra tuā operā curaturā, ut ille suapte manu, sed tuo gladio peremptus, gloriæ tuæ nihil tenebrarū offunderet, sed multū etiā adderet lucis: dehinc abditū te per rimā cōtemplatū, uel (quod est te dignius) repente deā sepsisse te nebula, ut tyrānicæ necis tutus & ociosus spectator assisteres, nec prius illinc discessisse, quàm negociū omne confectum uidisses. Hæc si confinxisses, paulo minus malum poëtā te præstitisses. Sed ociū, opinor, nō suppetebat ad oēs fabulæ parteis cōmode tractādas, uidelicet lucri cupiditate te protinus ad præmiū postulandū rapiente. Nunc uel ipsa te prodit inconstantia, figmentiç coargit. In arcem ascendisti, quo tyrannū occideres, neq; tum præuidebas, quod sole ipso clarius uideriis. In medio negotio subito nescio quis deus oculos tibi restituit, ut uideres futurū id quod accidit. Porro si ueris fidē facere uoluisses, narrare debueras quēadmodū nocturnus explorator furtim arcem conscenderis, in ædes danculum irreperis, forte fortuna obuio nemine, non dicam ut tolleres aliquid, sed ut experireris, si quod tuto facinus posses designare: hæc molienti cōmodum fauisse fortunam: itaq; quū adolescentē solum atq; incustoditū offendisses (ut est ea nimirū ætas, securior, periculiç minus cogitans: præterea diuturna tyrānis iam magnam metus partē exuerat) tum haud scio (ut mores illius erant) multo uino sepulchrum, atq; immodica libidine defessum, fortiter ingulasse scilicet.

cet, & somnum illi cum morte, id est, germanum (ut ait Homerus) cum
 germano coniunxisse: deinde ubi iam cardines procul stridere cœpi-
 sent, exaudito uidelicet morientis gemitu, ibi te metu exanimatum ita
 fugisse, ut non uacaret gladium è uulnere tollere, quem nec parricidæ,
 nec sicarij solent relinquere ne deprehendantur: Interea domi lati-
 tasse te, iamdudum de fuga cogitantem, & longinquas aliquas, semo-
 tasq; mûdi latebras animo circûspectantem, in quibus abditus posses
 irritati patris sæuitiam fallere: Iamq; te ad spontaneum exilium accin-
 cto, repente in uulgus exiisse famam, liberam esse ciuitatem, tyrannum
 unâ cum filio iugulatum, reliquos metu fugisse, autorem ignorari faci-
 noris: Ibi repente ad nouâ tuâ fabulæ catastrophem, immutasse te ani-
 mum, & qui prius de salute fueras sollicitus, protinus ad præmiij spem
 arrectû fuisse, lucricq; auaritate, priusq; tibi satis esset excogitata ratio,
 qua totam huius inopinati euentus laudem in te traduceres, profilisse
 in medium: id quod uidimus, damitasse tuum illum esse ensem, tuû fa-
 cinus, non unum præmium tuæ uirtuti fore satis. Hæc nemo non credi-
 disset, sunt enim rerum naturæ consentanea, usu comprobata, omniû
 opinione recepta. At tu dum sedulo quidem, sed tamē parum ex arte,
 tuam nobis præscientiam niteris persuadere, quàm multa comminisceris,
 non dicam tota facie à uero distantia, uerū etiam cum sensu cōmu-
 ni, cum more, cum natura penitus pugnantia: primum tyrannū tam
 materne filium adamasse, ut sine eo uiuere noluerit: sic ob unius mor-
 tem metu fuisse cōsternatum, ut in uita manere non sit ausus: sic illi tot
 pectore fisum, ut ipse nullas circum se custodias haberet: adeo fracti
 animi fuisse, ut tam chari pignoris truculenta cæde nō potuerit ad ul-
 tionē inflādari: tam inualidū, ut tua dextra fuerit indignus: tam iner-
 mē, ut ni tu illi gladiū reliquisses tuū, defuturū fuisse, quo se iugularet.
 Non uides q̄ nō cōpetat tam insignis in tyrannū pietas, tam secunda in
 eam ætatem fiducia, tātus metus in hominē, excepto filio, reliquis om-
 nibus præsidijs munitū, tanta cōsternatio in hominē tot periculis exer-
 citatissimū, tāta imbecillitas in iratū? Quid igit erat, quur tu senē illum
 tantopere cōtempseris, ut indignū habueris, qui tua ista magnifica dex-
 xtera iugularetur? Tū ne indignū iudicabas quem occideres, quū eum
 Resp. nō putarit indignū quē formidaret, quē maximo suo cū dolore
 ferret? Nō talem illū iudices, nō talem sensimus, ut cuiq; cōtemnendus
 uideri debuerit. Neq; tu eū unq; cōtempnisti, nisi forte cōtemnere est,
 misere formidare. Sciebas arcē armis refertā, sciebas superesse satellites,
 quorū uel unus (si seni uires deerāt) sufficebat iugulādo tibi. Nō igno-
 rabas (id qd' nemo nostrū nescit) quantū uiriū illi partim exercitatio,
 partim ingenij feritas etiam in illa senecta reliquerat. Tum non te fu-
 giebat,

giebat, frigidum illud senium sic interdū acri dolore inflammari, ut iu-
uenibus etiam ualidissimis sæpenumero fuerit intolerandū, si quando
solitū illud robur quod ætatis gelu uelut obtorpuerat, magno aliquo
animi motu recanduit. Quis autē tam inualidus est, ut non illi pudor,
ira, dolor ingēs uires suppeditet? Hoc erat uidelicet, quur tu filiū quā
patrē malueris occidere, quod illum inopinantē, inermem, dormientē
fortuna obiecit. Cum hoc pugnandum erat, armato, uallato, irato de-
niq. Hoc erat quur gladium relinqueres, ratus ne tantisper quidē mo-
rari tutum dum reciperes, metuēs uidelicet ne tantillum sarcinæ te red-
deret in fuga tardiozem. Reliquisti inuitus, quo tyranno prodi posses:
sed prodi maluisti quā deprehendi. Neq. ego nunc formidinē tuam
accuso, imò miror magis quod pedibus consistere, quod fugere potue-
ris, quū audires moueri tyrannicā familiam, stridere arma: intelligeres
tibi non cū puero, sed cum uigilantibus uiris, accinctis, armatis, sobrijs,
irritatis: deniq. cum rabioso patre dimicandum esse, non quod illum
usque adeo filij mors cōmoueret, sed quod arbitraretur, & haud scio an
tuere se petiū fuisse, dexteram tuam errasse tantum in filio. I nunc &
spera, non dicam hos iudices uīros omniū perspicientissimos, sed uel ē
media plebe quenq. esse tam muccosis naribus, cui non suboleat, imò
qui non planē odoretur, persentiatq. totam hanc fabulam abs te confi-
ctam. Et quod poëtæ solent, quum hærent in explicando tragediæ ar-
gumento, hanc ueluti deam diuinationē arte quadam induxisti, quo
præfensionem tuam iudicibus probares, sine qua uidebas præmiū ob-
tineri non posse. Sed occasione, inquit, ministraui paternæ mortis, qui
gladium quo se feriret reliquerim: atq. id solum nō modo satis esse pu-
tat ad petendum præmium, uerumetiam meritum esse, ut ipse ensis
inter arma deorum consecratur, dominus pro deo præfenti colatur. O
hominem suauem, si has spes uere concepit: impudentem, si quū non
speret, postulat. Itā ne tyranno gladius erat defuturus, nisi tuum illum
reliquisses? Tu in arcem arma, hoc est, in syluam ligna portanda puta-
sti? Nisi forte tuū illud ferrum magicis precaminibus erat imbutum,
ut ultro ad mortis adegerit necessitatem: an uero nihil referre putas,
quam præbeas occasionem, quomodo, quo animo? Primū, gladium
reliquisti, quo nihil minus deest tyranno: nunquam ferrum abest, non
in cubili, non in triclinio, non in sacris: reliquisti metu trepidus. Tua
quidem in re illud interim demīror, qua fronte eum gladium tuum
ausis appellare, quem habueris pro derelicto. Metu, inquam, exani-
matus reliquisti, quem postea receptum optabas: reliquisti rem anci-
pitem. Quid si tyrannus illum eundem ensē in ciuium iugulos di-
strinxisset: quid si eodē lectos aliquot ex huius urbis iuuentute adole-
scentes

scientes filio suo inferias mactasset? Si tyrannū occidisti, quia tuo occisus est gladio, & horum omnium indigna cædes ad te pertinebit: quippe cuius ense peracta est. Id si non euenit, nihil ad te pertinet, nam anteceps occasio quam in partem cadat, id dijs in manu est: si bene uerterit, nihil gratiæ debetur ei qui dedit imprudens: sin male, temeritas imputatur. Neque enim culpa uacat, qui periculosam ministrat occasionem: quæ si feliciter, mirentur omnes: sin infelicitè, merito accidisse dicant. At quanto probabilius erat futurum, ut tyrānus tuo ense alios in usus abuteretur. Scio me iudices hæc pluribus refellere uerbis, quàm necesse uideatur, quippe tam friuola: uerum id mihi propositum est, nullum illius argumentum non excussum, non exagitatū, nō reuictū prætermittere. Quare quæso ne pigeat ita ut antehac fecistis, patiēter atque attente cognoscere, dum hunc ab gradu firmissimo deijcio. Hic sibi uehementer fidebat, hunc acriter urgebat locum. Negabat uitari posse, quin præmium deberetur quod patri necis causam ministrasset, si non relicto gladio (nam hoc opinor argumentū iam habet pro derelicto) certe necato filio. Nam ita in legibus dissertum aiebat, nihil interesse utrum manu sua quis occidat, an mortis causam præbeat. Addebat, æquum esse, ut quū in maleficijs causam datam imputarent leges ad supplicium, multo magis idem obseruarent in benefactis ad præmiū. Hæc aiebat meminisse sese in legibus esse disputata, illud addēs Thraconicum, nisi sibi diuturna seruitus legum memoriā oblitterasset. Non tu legum oblitus propter diutinam desuetudinem, sed nunc quid sibi uelint leges inquisisse uideris. Bis enim hic erras, qui neque causæ datæ rationem, neque dantis animū discernas, id quod legibus traditū est, nec animaduertis longe diuersam esse rationē maleficii & beneficii imputandi. Quid ais noue iuris interpretes? ita ne satis esse iudicas uel ad poenā, uel ad præmiū, qualēcūque quomodocūque causam dedisse? Nihil igitur refert. Hector an Aiace m occiderit manu, an gladiū illum dederit, quo se postea confodit? Atqui hanc laudem nunc ille sibi uindicasset: tamen si probabile uideri poterat, in eum usum hosti ab hoste datum fuisse ferrum. Quin ergo fabros ærarios omnes uel ad poenam uocamus, uel ad præmium, quoties armis in eorum officina perfectis, aut iugulantur ciues, aut seruantur? Postremo quid hoc quod tu petis præmium, non ensis istius tui opifex petit potius? Tyrannus gladium erat habiturus, te non porrigente: tu porrigere non poteras, nisi huius industria tibi ministrasset. Age si telo inter uenandum temere misso, forte tyrannum uicinum interfecisses, clamares tibi tyrannicidæ deberi præmium: an potius nihil tibi deberetur laudis, quod imprudens & inscius iaculum torquisses? Imò in ius potius uocandus esses, qui missi

teli temeritate diuem (quod in te fuit) occideris : nam quod in tyran-
 nū incidit, id nihil ad te. Quid si caupo uinū lene ac suaue, quale Poli-
 phemo dedit Vlysses, tyranno uendidisses, atq; ille eius dulcedine ca-
 ptus, auidius sese ingurgitasset, eaq; re concepta febris decessisset, aude-
 res ne caupo, uini titulo tyrannicidæ præmiū flagitare? At quis non
 te cum tua flagitatione, ut temulentū, uinoq; madidū exploderet? Ca-
 terum quanto frigidior titulo nunc idem postulas? Vtūq; coniectu-
 ris præcipi poterat: ut ætas uinosa tam illicibili uino auidius, intempe-
 rantiusq; frueretur, crapulam cōsequeretur morbus, præsertim in se-
 ne: morbum mors. Vulgo hæc eueniunt. Tu eam tyranno mortis cau-
 sam dedisti, cuius nullum extat in hominū memoria exemplū. Quis
 enim antehac ob filij necem sibi manus intulit? Accedā propius. Fin-
 ge te tyranni coquū esse: probe callere palatū domini, medicos interdi-
 cere cibum, quo tamē ille oppido q̄ lubens uescatur: interminari mor-
 bum capitalem, ni temperet, id te non fugere, eum cibū tu arte tua, cu-
 pedijsq; & condimentis magis ac magis illecebrosū reddis? Conse-
 quitur edētem morbus, quem prædixerant medici: emoritur tyrānus,
 liberatur ciuitas. Hicne coquus ē culina in forum profiliens, & adhuc
 iure madens, fuligine niger, tyrannicidæ præmium postulabis? Mor-
 tarium, tonsillum, & ollas ostentabis, arma scilicet quibus tyrannidem
 expugnaris? Non eris (opinor) tam impudens in ea causa, qua tamē
 ista tua multo est absurdior. Nam illi uoluntas occidendi non defuit,
 probabilē præbuit causam. Tu nec in hoc iugulaisti filiū, quo pater ul-
 tro uitam relinqueret, & causam dedisti, ad quiduis potius q̄ ad istud
 idoneā. Accipe exemplū tuo similius, q̄ ouum sit ouo (quod aiunt)
 simile. Quid si tyranni amicam, quā ille misere ac perditē deperisset, oc-
 cidisses: eaq; cognita re tyrannus sibi uitam abrūperet, auderes ad præ-
 miū aspirare: auderes dicere, te certū præscisse, fore, ut tyrannus spon-
 te fugeret ē uita? Certe quanq̄ plures amicas extinctas sequuti sunt,
 q̄ filios, nemo tamē tibi crederet, nemo tibi præmium decerneret, tuū
 factum periculosum & anceps dicerent: omnes fortunæ gratias habe-
 rent, cuius cōmoditate res ea feliciter cessisset. Tibi abūde magnū præ-
 mium existimarent, si cōmissi uenia donatus discederes. Primū igitur
 diuersam imputandi maleficij, & ascribendi beneficij rationem cōue-
 nient distinguere, deinde causæ æqualitatē, postremo animum: atq; ita
 demum liquebit, quid tibi lex debeat. Nam quod aiebas legem proli-
 xiorē esse oportere ad reddendū præmium, q̄ ad infligendam poe-
 nam, id in priuilegijs, quæ in exemplū non uocantur, fortasse locū ha-
 bet. In iure cōmuni longe secus est. Siquidē (uti superius demonstra-
 uimus) nulli nocenti lex non minatur poenam: paucis benefactis præ-
 miū

mium ostēdit. Tum in maleficijs etiam conatū simplicē supplicio prosequitur, in benefactis semper exitum requirit. Nec mirū, nec iniquū, si lex est diligentior in eo negotio, ad quod unum est nata, atq; instituta, quā in eo, in quo temporis ratione tanquam alienas sibi sumit partes. Ergo in utroq; cōmuniter spectat, ut causa sit idonea: deinde ut animus adsit, nō tantū casus. Hoc rursus interest, quod in benefactis nec causa idonea, nec animus idoneus satisfacit legi, nisi his accesserit euentus item idoneus. In malefactis, si quid nocendi animo tentes, non expenditur nec euentus, nec causa: sed ex animo factum tuum lex metitur. Sic enim iudicat tibi nihil ad scelus defuisse, prater fortunam: qua te subleuari, quod tandē ius sit? In euentu simul & causam datam & animū expendit. Si animum uitiosum comperit, nihil moratur causam, quā sit idonea, putat animū & euentum ad pœnam cōmerendam sufficere. Sin animo simplici data est causa mali idonea, & non cōsequitur euentus: lex quasi conniuet ad id, & non putat ad suam cognitionem magnopere pertinere. Sin euentus est cōsequutus, etiam si de animi uitio doceri nō potest: tamen temeritatis & negligentiae nomine pœnam irrogat: partim ppter suspectam dantis uoluntatem, partim ut hæc latebra peccantibus eripiatur, imprudens feci, discantq; homines uel suo periculo cauere, quod alieno faciant periculo. Ergo qui prudens & sciens, certam atq; euidentē noxæ causam dedit: eum perinde lex censet, quasi facinus manu peregerit. Veluti si quis hostē opibus, copijsq; iuuerit, perinde est ac si ipsius arma contra ferat. Siquidē id suppeditauit, sine quo bellum geri non poterat. Aut si quis inimicū suum per dolum nauigio solutū imponendū curet, ut naufragio intereat, aut in conclaue pensili testudine inducat, ut ruina opprimat: aut iuxta lectulum ægroti, loco pharmaci uenenū ponat, futurum sperans ut eo hausto pereat. Tametsi non bibit ægrotus: tamē ueneficij postulari potest qui posuit, propter uitiosam animi uoluntatem. Nam uehementer erat probabile id euenturū, quod ille moliebatur. Huic si detrahas nocendi uoluntatem, nihil illi cum lege rei futurum est. Si detracta nocendi uoluntate, apponas euentū: non effugiet temeritatis crimē, nisi illum inculcata ignorantia absoluerit. Porro si in loco non ad id destinato, puta in uia publica, aut in fundo alieno, arcu temet exerceas: lex tecum non agit, nisi si quem occideris, aut uulneraris, aut si cui damnum dederis. Cæterū quod facis, tuo facis periculo. Quod si quid horum consequutū est, cum lege tibi res est. Neq; tibi tua patrocinabitur imprudentia: quippe quæ culpa temeritatis non uacet. Siquidem in te fuerat præcauere, quod probabiliter poterat prætimeri. Vides quanto discrimine dissita sint, inter quæ tu nihil interesse dicebas. Primū non statim

statim imputatur ad præmiū, quod ad poenam, idēq; non à malignitate legum latoris, sed partim ex ipsa rei natura proficiscitur, partim à legum officio. Deinde discernitur animus, causa data dijudicat: spectatur euentus. Age nunc si libet, tuam causam, qua tuum facinus aestimari uis, expendamus. Finge te certam, ineuitabilem mortis causam tyrannō dedisse, sed imprudentē, nulla tibi sit præmiij petitio. Quis enim insciens benemereri dicitur? Fortibus uiris præmia dātur, nō fortunatis tantū. Nā euicimus iam dudū opinor, ne posthac affirmes te in hoc iugulasse filiū, ut pater sibi necem cōscisceret: quod euēturū ne uates quidem quisq; præscire poterat, tu nec suspicari. Imō postea q̄ rem plenā discriminis, fortunæ arbitrio cōmisisti, quia bene successit: hoc nomine lex te nō postulat: at idem si male euenisset, temeritatis poenas eras debiturus. Neq; enim tibi succurreret inculpata ignorantia. Quid enim æque formidandū erat, quā ne tyrannus, simulatq; occiso filio se periti insidijs persensisset, omnia tyrānidis mala in nos cōduplicaret? Iam ut de animo res tibi constet, causam dedisti non solum non idoneam, uerum etiam periculosissimā reip. Vn hoc tibi argumento euidentissimo demonstrari. Finge te quempiam ē diuibus uitio occidisse: tum extincti patrem id facere, quod modo fecit tyrannus. Vtrum tu duplici cædis crimine teneberis, an simplici: Simplici opinor. At uxor & mariti mortem imputabit, qui necato filio, seni causam mortis dederis: atq; his fermē tuis argumentis utetur. Indulgētissime filium adamabat, in illum omnē familiæ curam redinauerat, illo se oblectabat, atq; hæc de priuato sene cum fide dicet, quæ tu de tyranno nimis dure (ne dicam ridicule) dicebas. Addet ea te scisse, præuidisse futurum, ut ille uitam sugeret orbatus filio, in quo uno omnia uitæ oblectamenta collocarat. Non tibi defuisse iugulandi senis uoluntatē, sed hoc tantum egisse, ut miserabilius sua dextra perimeretur, ut odium tuum plenius miseri patris malis exaturares. Ideo iuuenem necasse, in hunc usum gladium in uulnere reliquisse. Vides quanto sunt hæc probabiliora in hoc, quā in tuo negotio: & tamē negabis paternā necem ad te pertinere: atq; animi suspicionē, causæ qualitate purgabis. Negabis causam idoneā fuisse, quæ illi sibi met manus adferret. Te nec præscire, nec timere potuisse id, quod sit consequutū: quod rarum extet exemplū patris, ob filij necem sponte fugientis ē uita. Alioqui futurū fuisse, ut & mater sibi factum accerferet: quippe quā impotentius amare sit consentaneū, ac minus aduersum dolorem animi uiribus ualere. Hæc non dubitares tibi profutura, ad alterum crimen depellendū, & prodesse dubio procul. Atqui quod in maleficijs ualet, ne quid imputetur, id multo magis in hac causa ualet, ne quid acceptum feratur. Ibi te liberaret à uoluntatis

suspicionem, quod causas parū idoneas dederis: hic ex causis multo minus idoneis propter personā tyranni, uideri uis non modo quod euenit, fuisse suspicatus, uerum etiam certum præscisse. Ibi temeritatis postulari nō poterat, propterea quod tametsi uitio abs te data est causa, tamen idonea non sit ad id quod euenit. Imo ipsi tota res imputabitur, & legibus poenas dabit, sepultura prohibitus: quod ciuitati citra causam idoneam, ciuem unum ademerit. Tibi nō nisi unius filij mors imputabitur, etiam si mater quoq; & filia, & sorores, & tota tribus huius necē fuerit imitata. Hic poterat, nisi feliciter euenisset: quippe ubi summum reip. periculū & uerteretur, & prætimeri probabiliter posset. Venio nunc ad quartū illud præsidium iudices, quod iste iurissimū, ac penē inexpugnabile iudicabat: unde ego illum ita deturbabo, ut non solum sit non habiturus, quo tyrannicidij & huius laudis arcem obtineat: uerum uix etiam latebrā inuenturus, ubi temeritatis ac maleficij poenam effugiat, quo nimirum intelligat, quā non inimice, non curiose (ut aiebat) secum agam: ut quum possim in crimen ac poenā uocare, sat habeam ab honore non promerito sedudere. Aut sibi deberi præmium, uel ob hoc uno nomine, quod iuuenem occiderit, iam plusq; tyrannū, tum tyrannidis paratum hæredem, etiam si hunc euentū dii nō dedissent, ut senex ipse uitam abrumperet. O deploratā impudētiam. Tu tibi præmiū peteres, si tyrannū suæ furia nō essent ultæ? Diī quid uis potius dederint, quā istuc quod tu fingis. Sed tamē fingamus interim oratione, quandoquidē id tuto licet: tametsi ad solam mentionē inhorrescit animus. Tu ne, inquā, occiso filio, relicto sene uiuo, tyrannicidæ præmiū peteres? An potius nec ipse superesses, qui possis petere: nec esset resp. quæ dare posset? Nam tu aut exquisitis supplicijs examinaberis, aut in extremis Arcadis exul delitesceres: nos pro tyranno iam immanissimū carnificem pateremur: & tuum caput ubicūq; terrarum latitares, diris imprecationibus deuoueremus, qui nos tua incogitantia, uel præcipiti magis lucri cupiditate in tantam malorum tempestatem coniecisses. Sed re filius erat tyrannus (inquis) patri præter inane nomen nihil erat reliquum. Quid ego audio? duos igitur hæc ciuitas tyrannos alebat? Nam de patre nemo unq; dubitauit, quin tyranni uocabulū mereretur. Quando autem antehac unq; faudo auditū est, duos una in ciuitate sedisse tyrannos: id quod magis etiam natura repudiat, q̃ eodem in corpore gemina capita. In iisdem aluearibus, duo se reges pariter nō ferunt. In armentis taurus tauro cedere cogit. In iisdem lustris non conuenit duobus inter se leonibus: & tyrannus (quo nullū animal effertius) parem in eadē urbe patitur. Non uides necessario fieri, ut ē duobus, aut alter alterum oppugnet, aut alter alteri ce

teri cedit: Vtrū tu fuisse maior in patre, an in filio? Si iuuenis aduersus senem obtinebat tyrannidem, quid à Repub. præmium postulas? Tyranni partes adiunxisti, non reip. Sin patri cessit: quid tandem illum uocare potes, nisi tyranni uel præfectum, aut satellitem? Quandoquidem seniori tyrannicam appellationē ne tu quidem audes detrahere. Verum ut quoquo modo tyrannidē omnem in adolescentē oratione deriuares: quæ multa tu quidē non ex re, sed pro causæ tuæ cōmoditate cōminiscebarris? Cæterū quæ in his cōfingendis decori, quod in personis situm est, nullam habuisti rationē? Sic enim (ut memini) inducebas in fabulam senem iam ætate mitem, & qui omnē tyrannidis acerbitatem ob senectā exuisset: nō secus atque mala, quæ natura acerba, tempore mitescūt, & in alium abeunt succū. Porro iuuenē ferocem, illo incolūmi gerentē tyrannidē, iamque patri uiuo succedentē. Priuatus paterfamilias non fert filiū se uiuo successorē: & tu uis istuc credi in tyranno? Ille non sinit ullū ē liberis rem domesticā ex animi sui libidine moderari: & tyrannus sese ueluti abdicans imperio, negociū omne in adolescentem reiecerat? Non dubito, quin & ipse uideris, quæ dura sint ista, & quæ à cōmuni sensu abhorrētia. Verum quid faceres, nisi tales personas induxisses, exitum inuenire tragœdia tua non poterat? Quæso te, an unquam auditū est tyrannū ætate mitescere? Quando tu desines ea quæ sunt priuatorū, quæ bonorū principum, tyrannis tribuere? Vt eodem igni cera mollescit, limus durefcit: ita ætate plerique redduntur mitiores ac tēperantiores, tyrānus magis ac magis exasperatur. Vt tempus nō nullis pomis amaritudinē adimit, at uinis nōnullis acorem cōciliat: itidem tyrannis nō adimit sœuitiam ætas, sed exaggerat. Vis ipsissimā tyrannici ingenij tibi demonstrē imaginē? Spinam cogita, quæ quo magis senescit, eo pungit acrius. Echinos cogita, qui quo plus habent ætatis, hoc testa sunt asperiore. Vulgaribus ingenijs fortasse nōnulla uitia senectā uel detrahit, uel certe mitigat, etiam si plura irritat, nōnulla parit. At tyrannorū mentibus ad scelus, ad crudelitatem natis, scelere & immanitate imbutis atque educatis, præter uitiorū omniū incrementū adferre senectā quid potest? Nisi forte libidinē adimit? Quamquam ista tyrannidis quantula tandē est portio? Sed esto fuerit sanè propter ætatem ad uoluptates segnior, uerum erat fastidiosior: unde fit, ut imbecillior sit ad coitum, ad raptū auidior. Fortasse pauciores huic exetabantur ephēbi, sed insigniores. Pauciores producebantur uirgines, sed exquisitiores. Quur non autem & plures? uidelicet quo senile fastidium optione, & uarietate uinceret. Hoc ita esse, quot ego tibi testes citare possem, qui quo nobiliores sunt, quo fortuna præstantiores habent liberos, hoc magis eis à flagitiosissimi senis cupiditate metuebant. An

tu putas unà cum uiribus senescere libidinē? Multo secus habet. Imò quantū ætas improborū hominū facultati detrahit, tantū adiicit cupiditati. Quanquā tyrannicū animū his in rebus nō tam uoluptatis usus capit, quā nostra delectat cōtumelia. Vt frigeat in sene tyranno Venus, certe feruet uigetque malitia, saeuitia, nocendi libido. Postremo totum illud uitiorū agmen, quæ propria tyrannorū sunt, cupiditas, rapacitas, improbitas, impudētia, impietas, iracūdia, uiolētia, impotētia, suspicio, fraus, p̄fidia, crudelitas, implacabilitas, imanitas periuriū. (Quid autē oportet omnia cōmemorare nobis omnibus heu nimiū nota?) horū inquam nullum non ætate fit acerbius, propterea quod iuuenta nunquā naturæ bonitate uincitur: præterea quædam mala nondū didicisti: at senecta, si quid pudoris, si quid humanitatis, si quid melioris ingenij à natura insitum est, id omne multo ac diuturno flagitiorū usu penitus exuit, & prorsum in immanissimā quandā feram abiit. Id ita euenisse, iudices, in execratissimo illo sene, quid ego coner argumentis docere, quum sua cuique memoria abunde satis exemplū suppeditet? Quod si iuuenis sese gerebat insolentius, uidelicet patris abutens imperio: num tu hunc continuo tyranni nomine donabis? Ergo ex eadē tyrannide sexcentos tyrānos facile reddideris. Nam quis est omnino in tyranni familia, uel extremū mancipiū, qui nō ipse penē tyranno sit ferocior, uiolentior, sceleratior? Filius, inquit, emolumentis imperij portiebatur: patri præter nomen nihil cessit. Quasi uero nō sit istuc omni tyrānidi cōmune. Longe minima fructuū pars: qui solent ex tyrannide capi, ad ipsum redeunt tyrannū. Quemadmodū in latrocinio fieri consuevit: prædæ cōmuniter in omnes distribuuntur, uel in eos potius quorū opera capiuntur. Alioqui non cohærebit cohors illa scelerata: nisi dux ille, quisquis fuerit, plus etiam permittat suis, quā sibi ipsi. Solū nomen sibi proprie uendicat. Et in nullos est tyrannus indulgētior, quā in scelerum ministros: quippe quorū opera sentiat suum imperiū contineri. Proinde sub unius umbra satelles omnis, omnis minister familiaris, leno, Tyrannidem quandā in ciues exercet. Ridicule fecero, si hoc quoque coner argumentatione probare, iudices. Vidimus, sensimus, experti sumus, nisi forte tam diutinæ calamitatis memoriā, tam pauculī dies oblitterauerūt. Neque enim esset res usque adeo misera tyrānis, si unus modo foret toleranda uiolentia, Quot ferendi latrones, quot sacri legi, quot ex extrema barbarie aduenæ, feris quā hominibus similiores? Neque desunt, qui se simulent apud tyrannū sceleribus suis gratiā promeritos esse, quo nimirum hoc nomine metuantur à ciuibus. Horum igitur unumquēlibet tyrannum appellabis, & pro quolibet occi-

so tyran

fo tyrannicidæ præmium petes? Non in tantū omnem exues pudorē opinor. Sed pater ætate fessus, omnem dominatū in filium transtulerat, quicquid tyrannicum in urbe gerebatur, id iuuenis uiolentia committebatur. Sed istuc quantum absit ab imagine uerī, quis tam cæcus, ut non uideat? Quis tam obliuiosus, ut non possit experimento refellere? Ego tibi complures nominare satellites possum filio insolentiores. Ad hæc, uerisimillimū est nullius insolentiam minus approbasse senem quā filij, uel quod odit omnem tyrannidis affectatorē omnis tyrannus, uel quod intelligit ex illius facinoribus longe plus inuidiæ, odiq; sibi conflari (Callidissimi autem tyranni est, eatenus legitimū imitari regnum, quatenus obtineri tyrannis possit) uel quod pater etiam pessimus, tamen liberorum nonnihil offenditur uitij, & ad crudelitatis ministeria alienis quā suis uti mauult. Quod si clam patre rapinas, raptus, atq; id genus facinora designabat filius, profecto non tyrannum agebat, sed insolentem satellitem. Sin approbante patre, quasiq; per illum exercente tyrannidē, utri tandem par erat imputari commissa, huic per quem gerebantur, an ei cuius autoritate arbitrioq; fiebant? Non arbitror obscurum, quin huic cui in manu erat, nutu ne fierent, uetare. Quid autē non agunt per alios tyranni? Nam ipsi quidē neq; pueros emasculant, neq; uirgines abripiunt, neq; proscribūt, neq; bona diripiunt, neq; phana dispoliant, neq; hæreditatibus manū iniiciunt, neq; compilant ærarium, neq; tormētis excruciant, neq; quenq; iugulant, neq; armis uicos expugnant, neq; incendunt uillas. Totum hunc tyrannicū ludum per ministros exercent. In unum tamen tyrannici nominis inuidia competit, in unum occidendum lex præmium instituit, in unum stringendi ferri ius facit, illos suæ cognitioni reseruat. Quorum ut quisq; sua opera tyranno profuit, ita aliud atq; aliud uocabulum imponi potest, certe tyranni uocabulum nemini congruit, nisi uni illi, sub cuius ueluti dypeo, tota illa pniciosissimorū hominū colluies latitat. Arbitror uobis, iudices, sæpenumero auditū esse, id qd̄ eleganter à doctissimis uiris est scriptum, tyrannis non longas modo, uerum etiam plurimas esse manus: plurimos oculos, eosq; acerrimos: plurimas aures, easq; lōgissimas. Omnino prodigiosum quoddā est animal tyrannus, multoq; Titanibus illis Briareo & Encelado portentosius, centenis capitibus, centenis linguis, centenis manibus, pedibusque. Quot enim habet scelerum ministros, totidem habere membra uidetur. Acque ut ex membris corpus, ita tyrannis ex huiusmodi constat ministris. Verum ut illud quod corpus appellatur nihil est aliud, quā quiddā omnibus ex membris aggregatū, ita in tyrannide

unum quippiā est, quod neq; pes sit, neq; manus, nec ullū aliud membrum, contineat autem uniuersa: at ita cōtineat, ut ab ijs possit separari, idēq; tyrannus uocatur. Proinde exaggera quantūlibet iuuenis insolentiam, uiolentiamq; , praeffectum arcis uoces licebit, oculū nomines licebit, aut si mauis dextram: aut si ne id quidē satis, praeipuū tyrāni caput dicas licebit: Tyrannū certe uocare nequaquā potes. Vnum enim illud portentū tyranni nomine censet, cuius autoritate tituloq; cuncta hēc membra uelut animantur: idēq; unum forti ciui permittit occidere. Non uult te in oculū aliquē inuolare: non sinit ut caput aliquod amputes, ne tale quiddā eueniat, quod de Lernæa hydra fabulantur poētæ: ut pro uno capite resecto, duo pestilētiora subnascantur: pro uno excusso oculo, plures acriores succedant: pro una rescissa dextera, multæ robustiores subpullulent: unius uitæ te dominū, arbitrumq; constituit, qui sibi sit ausus tyranni uindicare nomē: quo sublato futurum sit ut membra reliqua quasi destituta spiritu, emoriantur, aut certe sanentur. At quid ego tecum iam accuratis argumētationibus ago? Possum illico tuis te uerbis reuincere, ac ueluti tuo te laqueo capere. Iuuenē paulo ante magnū patris satellitem nominabas. Nō inficiabere. Rursum alio loco dicebas omnē tyrannidē occupasse filium: solius appellationis honorē cessisse. Qui conuenit eundem & satellitem, & tyrannū appellari? Tum si cessit, non igitur usurpauit tyranni nomen. Cōtractus autem uerbis aut rati sunt, aut rescindūtur. Lex hac tecum formula cōtraxit: si quis tyrannū occiderit, præmiū ferat. Quid tu mihi iuuenis flagitia cōmemoras? Id te lex uoluit occidere, quodcunq; illud esset animal, quod tyrannus diceretur. Magnum (ut ipse fateris) satellitem occidisti, non tyrannū: quid tibi cum lege rei est? At rem, inquis, legis sequutus sum, non syllabas: eum interfeci, qui caput erat tyrannidis, paratus hæres paterni dominatus: libertatem peperit, seruitutem sustulit: hoc lex sensit, huius rei auctori præmiū præstituit. Satellitem, inquam, occidisti: nihil moror quantū, quā grauem, quā ferocem, quā sceleratum: satellitem tamē occidisti tyrānidis, non caput: aut si caput, unū ē pluribus. Sed hęc omnia tibi ex animi sentētia largiamur: fuerit sane res tota tyrānidis filius: pater nihil nisi uocabulū quoddā inane tyranni: quemadmodum in fabulis habetur, Echo nympham, nil aliud quā meram quandam fuisse uocem sine corpore. Qui tibi licuit in re tanta, à uerbis legis discedere? præsertim ita dilucidis, ut perspicuū magis nihil esse possit, & cōmentitiā interpretationem domi tuæ narrātam in iudiciū adferre? Ego iudices, nullum in Rempublicam exemplum perniciosius induci posse iudico, quā si consuescant homines calumniōsi à præscripto legum recedere: & interpretamento, quod

ad præ

ad prætexendum facinus quisque suum maxime idoneum comminisci queat, id iudicibus obijcere. Quis autem unquam meminit de legis sententia quæri solere: nisi quum in scripto quiddam appareret ambiguum, obscureue dictum: aut quum ex uerbis & euentu absurditas quæpiam extitit, eaq; manifesta. In priore nõ cuiusuis cõmentum, sed iuris prudentium responsa, sed iudicum sententia recipi solet. In hoc posteriore, necessitas ipsa compellit aliquantisper à legis uocibus deflectere: & æquitatem iuris potius, quàm uerba spectare. Duplex itaq; periculum uidetis iudices: alterum ne superstitiosa cauillatione literarũ legis ab eo quod lex spectauit, abducamur: alterum ne passim à præscripto discedendo, leges omneis & iudiciorũ religionẽ subuertamus. Quorũ illud quidem multo leuius est: propterea quod uix unquam accadat, ut legislator obscure quid uoluerit, explicuerit: aut absurdum quiddã exoriat. Hoc multo periculosissimum, perniciosissimumq;. Etenim quæ tandem lex futura est, quam uersutus calumniator, quo pœnam effugiat, non facile possit aliquo commento subuerrere. Neq; quisquã elabetur è iudicio uestro nocens, nisi qui sit usq; adeo nullius ingenij, ut ne friuolam quidem aliquam commentatiunculam queat inuenire. Atq; ut cuiq; commodum erit, aut animi libido feret: ita pro sene iuuenem, pro Tyranno satellitem, pro homicidio Tyrannicidium: & passim aliud pro alio interpretabitur. Vestra interim iudices religio, uestrum iusiurandum, qua tandem ratione seruabitur: quibus nihil futurum est certi, quod in cognoscendo sequamini: uerũ ambiguas, diuersasq; litigatorum coniecturas spectare necessum erit. Ergo quum in omni causa maximopere cauendum est, ne sine grauissima ratione à legis præscripto discedatur: tum in hac non periculosum modo, uerum etiam absurdissimum: quum legis uerbis nihil possit esse dilucidius: sententia nihil æquius: interpretamento quod præter legis mentem inducitur, nihil pestilẽtius. An credimus legis huius autorem usque adeo infantem, & uerborum inopem fuisse: ut dicere non potuerit, qui quouis modo Tyrannidem sustulerit: huic præmium esto, si modo isthuc sensisset. Neq; uero fugit illum, totam Tyrannidẽ per satellites & præfectos exerceri solere, permultosq; in his esse uel Tyrannis ipsis sceleratiores: atq; ut ita dixerim, Tyrannicos magis, & omnino supplicio digniores: nisi & omnium omnia ministrorum scelera Tyranno imputarentur. In unum tamen illum, qui hoc nomine censetur, tibi ferro grassandi facultas data est. In reliquos non tibi permittitur idem: non quod illos uita dignos iudicet lex, sed quod unius cæde totam Tyrannidem tolli uelit, non multorum cæde reddi duriorem. Tuum erat legi simpliciter parere: neque eius uerba quasi plumbeam quan-

dant

dam regulam ad tuum facinus accommodare, uerum ad illius præscriptum factorum tuorum rationem instituere. Præsertim in hoc exemplo, quo non aliud potest admitti pestilentius, ut ex legis arbitraria interpretatione, quem uelis interficere tibi pro tua libidine licentiam sumas. Nō illud hoc spectandum, iudices, quam inuisus reip. sit, qui occisus est, quam maiore etiam supplicio dignus: uerum id etiam atque etiam perpendere oportet, exemplum præter leges iugulandi homines, semel in ciuitatem receptum, semel uestris sententijs approbatum, denique præmio compensatum, quo tandem licentiæ sit processurum. Quod iste sibi in tyranni filium licere uoluit, hoc alius sibi uolet in ditissimum quendam ciuem licere. Quisquis pauper à locuplete contumelia afficietur, protinus tyrannum eum appellabit, & ueneno aut ferro adoriens. Postremo si cui magistratus non placebit, si cui iudex erit inuisus, non dubitabit e medio tollere. Porro ad facinoris defensionem, Sophistam quempiam aut Syrophantam consulat (si ipse ingenio stupidiore fuerit) & nouam legis interpretationem uobis adducat: dicet nil aliud sensisse legistatorem, quam ut huiusmodi ciuium genus non nomine, sed re tyrannidem agentium, ferro, igni, ueneno tollatur e medio. Atque ita breui futurum est, ut quod in uno factum semel & probauimus, & gausi sumus: id in multis sapius & doleamus, & improbemus. Credite mihi, non mediocre discrimen, neque conuenienter accipiendum, ut titulo reperto, priuatus hominem indemnatum interficiat. Id ita esse facile liquebit, siquidem animaduertimus, nihil omnium esse, quod lex parcius, circumspectiusque permiserit. Etenim (si memini) tribus duntaxat temporibus lex indulget, ut quis citra iudicium hominem occidat. Primum adulterum, sed in uxore deprehensum: id quod intemperanti & insuperabili mariti dolori donatum est. At ita si corpus utriusque pariter interimat, si argumentis idoneis deprehensum fuisse doceat. Deinde in ui depellenda. At ita si demonstras te mortem effugere nequissime, nisi mortem intulisses: id lex ita interpretatur, quasi sese tueri potius sit isthuc, quam alium occidere. Vterque tamen facti sui rationem reddere compellitur, statim sese prodere, nec expectare donec in ius trahatur: atque (ut ita dicam) ultro semet reum facere cogitur. Quod si omnia constabunt argumenta: ita demum à lege dimittitur, ut uenia, non laude dignus esse uideatur. Postremo in tyrannicidio: ubi propter periculi suscepti magnitudinem lex præmiū quoque pponit: ita si eum quem tibi lex isto uelut insigni tyrannici nominis denotauit, fortiter occideris: non si scelestum alio scelere sustuleris: neque patietur te ius occidere præmissum, latius quam ad unicum tyrannicaput trahere, nisi si quis obsistat, ut per illius necem tibi necesse sit ad illum penetrare. Iamque hoc factum tuum secunda illa ratione defenditur. Huius

tertio

tertio generi fortasse proxima uideatur, hostē in bello feriēdi facultas: quam tuæ tamen libidini lex non permisit. Nisi palàm hostis sit declaratus, nisi in impatoris uerba iuraris, nisi ille aciem eduxerit, nisi signa canere iusserit, tibi fraudi futurū est, hostem interfecisse. Tu dicturus es: Hostem occidi, nam plus quàm hostilia faciebat, nomen hostis tantum aberat, re hostem agebat. Lex respondebit, suarum partium fuisse, hostem declarare, ac tuo fortasse scelere fruetur: uerum ne serpat exemplū, pœnas de te sumet. Quid autē aliud abs te factum est? Vnum tibi lex nominatim designauerat: tu illius uocabulū tuapte autoritate in alium transfers, quod nisi in unum non potest competere: neq; traduci debet ab eo cui lex attribuerit, ne tibi fas sit aliquando quem uoles magistratū, quem uoles iudicem, quē uoles ciuem, tyrannum appellare. Neq; uero sine grauissimis causis lex tot uinculis astrinxit hanc in uitam alterius licentiam. Perpendit nihil maius eripi cuiq; posse, q̃ uitam: uidit in extinctū facile uarias causas cōfingi etiam impune posse, quandoquidē ille non sit refutaturus, qui iacet. Vidit quàm multis titulis suum quisq; dolorem posset prætexere, si post occisum hominē ulla causa recipiatur, præter eas quæ legibus sint expressæ. Quid quod grauatim sibi quoq; lex permisisse uidetur, ut homini uitam eripiat: q̃ comperta, quàm multa requirit argumenta, quàm multa concedit reo, quàm maligne agit cum actore, quem non nisi suo periculo uult accusare: quantum spacij largitur ei: qui defertur: quàm liberam iudicium reiectionem. Quantum igitur à mente legis abesse putas, ut cuilibet permittat, uel pro suo priuato dolore, uel domestica iuris interpretatione, hoc est, subuersione, in cuiusq; uitam grassari? Neq; ad rem pertinet, quantum criminum aceruum exaggeres, quantumuis etiam uerorum addo notorum: dicas parricidam, sacrilegum, incestum, proditorem, peltatorem, ueneficum interfeci. Tyrannum lex iubet occidi: atq; hic unus multis tyrannis erat sceleratior, pestilentiorq; ciuitati. Ad ista tam multa crimina lex tibi uerbo respondebit. Nihil moror quàm fuerit sceleratus, qui perijt: in unum tyrannū tibi ius fecerā occidendi, in reliquos in ius trahendi. Si detulisses: auditus, reuictus, damnatus à me palàm pœnas dedisset, omniq; reipub. salubri exemplo fuisses. Nunc tu priuata libidine interficiens, pro saluberrimo exemplo, perniciosissimum in ciuitatem induxisti, & legum instaurationem, à legis uiolatione auspicaris: hoc est, malis malo mederi studes. An me dam esse putas, q̃ multi sint in hac turba uita indigni, morte dignissimi? At eos meæ cognitioni non tuis manibus seruos: sunt fora, sunt tribunalia, sunt iudices, sunt carceres, secures, carnifices. Quur tu mihi præire conaris? quur nullo mandante magistratū occupas? & dum tyrānicida uideri uis, ty-

rannū

rannū imitaris? Nam quo alio nomine tantopere mihi est inuisus ille, nisi quod mihi parere recusat, & præire conatur? Ei demū ferrū tractare licebit, cuius manibus ego permisero. Si iuuenē occidisses, quod non alia patuisset ad tyrannū uia, darem ueniā necessitati: nunc occidisti, non obliuiscens, non auxiliū ferentem patri, sed patris opem implo rantem. Huius unius cæde cōtentus discessisti, tyrannū nec impetisti, in quē unum tibi ius feceram. Meum erat expendere, utrum ex usu rei pub. fuerit, an iuuenis occideretur: maluerā illum exquisitoribus excruciatū supplicij, exemplū omnibus ædere. Neq; hæc dico iudices, quasi parum gaudeā pariter cum patre sublatū filiū: autinam eadem opera simul oēs sint oppressi, quibuscūq; tyrannus placet. Sed quis prohibet, simul & gaudere, quod deorum bonitas nobis hanc rem bene uerterit, & tamen non committere, ut huius temeritas, si iudicio comprobetur, in legem atq; in exemplū trahatur? Nec de iuuenis iniuriā uindicanda nunc agitur, sed de legis uiolata maiestate. Non enim par est, ut cuiq; personæ præter ius extincti odium in scelere suffragetur. Neque tam spectandū in quem cōmissum sit facinus, quā quo exēplo cōmissum. Alioqui quur non eadem opera, fas sit in tyranni nepotes, pellacas, pueros, uxores, liberos, lenones grassari? Bonam tyrannidis partem uxor sæpenumero suggerit. Ad summā immanitatē nonnunquā libertus aliquis, aut uernula instigat: quur non & hos iugulas, si tibi ius est æstimatione priuata meritorū ciuem iugulare? Quid quod est aliquid tyranno nocentius, in quod tamen haud quāq; tibi ius sit occidendi. Finge esse qui totam hanc urbem, templa, domos, curiam conatus sit incendere, imō qui iam cōpluribus locis ignem subiecerit, sed incendiū subito exorto imbri restinctum, autorem non obscurū, uerum abditū latitare. Eum forte fortuna repertū, manu tua trucidas. Num lex tuum factum approbabit? Non opinor. Atqui tyranno ille quanto erat nocentior? Tanto nimirū, quanto est atrocius ciuitatem semel funditus euertere, quā expilare: ciues uniuersos uno igni finire, quā in pauca quædā scuire capita. Et tamē in unum tyrannū stringendi ferri potestas priuatim permittitur. Illū deferendi modo ius habes? Hic in re tam aperta legis mentem calumniari, & nouo interpretamento tuum facinus palliare: quid tandē aliud est, quā legum auctoritatem euertere, atq; id per cuniculos quosdā agere, quod tyrannus palām ac ui facere cōsueuit? In recipienda lege fas est populo causam, æquitatemq; legis excutere. Caterum receptæ, & longo iam usu cōprobata, simpliciter oportet obtēperare. Neq; enim existimandū est maiores illos nostros uiros, sine cōtrouersia sapientissimos, ita sine grauissimis rationibus instituisse, ut priuatim interficiendi tyranni facultas unico

unico capite finiretur. Primum ad iugulandi licentiam fenestram aper-
 riendā ciuibus non putauerunt: deinde perspiciebant Tyrannidem fa-
 tale quoddā esse Reip. malum, quod minore noxa tolleraretur, q̄ ma-
 le exagitaretur: neq; posse semel tolli, nisi Tyranni ipsius cāde. Quo
 submoto, uidelicet qui legibus imperabat, non parebat: iam nihil opus
 esse priuata audacia, nimirū illis in Reip. administrationem uindicatis.
 Quod si Tyrānus in ius uocari potuisset, ne hunc quidem tuæ dextræ
 arbitrio permisissent. Videbant & illud: Tyrānidem nonnullam habe-
 re monarchiæ legitimæ speciem: hoc tantum interesse, quod in monar-
 chia populus regi paret, rex legibus: in Tyrannide omnia unius libi-
 dini subiecta sunt. Rex publicā spectat utilitatem, Tyrannus priuatim
 suam: unde publicitus expedit, ut Tyranno ueluti principi legitimo ci-
 uitas pareat, donec idoneus aliquis uindex extiterit, qui legum autori-
 tatem in pristinum statum restituat, atq; id unius (si fieri potest) capitis
 iactura. Nam hac moderatione in fatalibus illis pestibus, quæ totum
 Reip. quasi corpus corripunt, legum prudentia consuevit uti: ut exem-
 plo magis, q̄ admissi talione morbo medeatur: ne dum ciuitatem sa-
 nare studet, magnā ciuitatis partem interimat. Hinc est quod in sedi-
 tionibus publicis non nisi in ipsos autores consuevit animaduerti, re-
 liquis quos tempestas illa commouerat, dari uenia: aut uix etiam dari
 uenia, qui in publico Reip. tumultu quietem egissent. Quæ potest aut
 pestis esse fatalior, q̄ Tyrannis? Quæ sese latius in ciuitatis mēbra dif-
 fudit? Quota quæq; urbis pars ab hoc uicio sincera potest esse? Omit-
 to, iam quicquid est ambitiosorum, ære alieno obstrictorū, scelere con-
 taminatorum, barbarorum (nam hæc tota sentina hominum Tyran-
 nide gaudet, ut in qua nullis maiora, q̄ sceleratis sint præmia) bonos
 etiam ciues hoc malum inuoluit, dum uel timēt fortunis suis, uel rectū
 iudicant seruire temporī. In hoc itaq; rerum statu leges non extinctæ,
 sed oppressæ modo, cautim & circumspecte agunt, intelligunt hoc
 hulus citra summā ciuitatis perniciem exasperari non posse, unius ca-
 pitis dispēdio cōmode sanari posse. Quare docto cuipiā medico præ-
 mium ostendunt, digito demonstrant, quod membrum secari uelint,
 quibus abstinere. Caput indicarunt illæ, tu dextram secuisti. Illæ Tyrā-
 num, tu Tyrāni satellitem occidisti. Quo præmio dignus? Nempe eo,
 quo qui morbo inscite exagitato, totum hominem in extremum uitæ
 discrimen adducat, quo qui hominē legibus uetantibus occidat. Neq;
 ego nunc te cedis reum ago, aget alius fortassis, cuiusq; lubitum erit:
 uerum illud modo consilium fuit, ostendere tibi q̄ insignitæ sit impu-
 dentię in ea causa, tam eximiā tibi uendicare laudem, tam egregia po-
 scere præmia, in qua nequeas obtinere, si modo tecū exactius, ac seue-

p rius aga-

rius agatur, ut graueis poenas effugias. I nūc & curiosum me uoca: qui tam cādide, tamq; ciuilitate tecū agā: ut quū te possim in graue discrimē uocare, sat habeā legis & Reip. causam defendere, ne circumuēta prēmium dare cogatur ei, qui nihil boni sit promeritus. Id quod non iudicibus modo (quibus isthuc iam dudum liquere puto) uerum tibi etiam ipsi cupio persuadere: & facturum me cōfido, si modo tantisper animū possis attendere. Vin igitur, ut quemadmodum tu faciebas, itidem & nos summatim totam causam ob oculos reuocemus: dispiciamusq; q̄ multa tuo in facto desiderent ad id, ut legi satisfeceris: & quantum tu sis hallucinatus, quum multa diceres etiam superesse. Tria quedam requirit lex, & ita requirit: ut si quodlibet horum desit, aut poenam te, aut certe nihil gratiæ debere se credat. Quorum ego non unū aliquod, sed unumquodq; deesse docebo. Quod si facio: utrum æquo animo cedes prēmio, an impudēter petere persistes? Ergo rem accipe. Nisi tria hæc tibi constiterint: nō est quod Tyrannicidæ prēmium petas. Animus, uia, & effectus. Animus duo quedam complectitur, uel quid speraris, uel quid proposueris. Nam si Tyrannum per imprudētiā occidisses: si præter propositum, non magis profecto prēmium tibi debeatur, q̄ si quis Tyranno amicissimus idē fecisset, nam idem potuit occidere. Tu porro quid propositi in arcem attuleris, ipse uideris, ita demū legi persuasum erit, te uoluisse occidere Tyrannum, si occideris. Non occidisti, atq; id etiam quū tibi in manu fuerit (ut ais) si libuisset interficere. Lex negat sua referre, utrum Tyrannicidij propositum in arcem non attuleris, an allatum repēte mutaris. Iam quid speraris excutiamus. Quanc̄q; isthuc leges nō ita ualde curiose pensiculant: sed tamē in tam absoluto facinore partes omneis cōstare oportet. Quid enim si Tyrannum interfecisses, quo Tyrannidem ipse occupares, utrum prēmium sperares? an supplicium metueres? Quid si quo priuatum animi tui dōlorem ulcisceris, Tyrannum occidisses, atq; id esset palām, nū prēmium auderes postulare? Quid, si latrones Tyrannū forte fortuna obuium obtruncassent, num ad hūc honorem aspirarēt? Quid si quis Tyranno priuatim infensus, magna te pecunia cōduxisset, quo ei Tyranno uenenum dares, dedissesq; num, queso, tyrannicidæ prēmium postulares? Ego hic tecum non ago coniecturis: nihil dico in uitam tuam, quæ quidem obscurior est, q̄ ut tu alioqui tā gloriosus quicq; de ea ausus fueris dicere: illud unum affirmare nō dubitem, qui Tyrannum quum tuto licuerit, non occidit, planē noluit occidere. Qui eum occiderit, cuius mors extremum exitium Reip. uideretur allatura, potius q̄ ullam cōmoditatem: is aut priuatim dōlorem ulcisci uoluit, non libertatem publicam uindicare, aut emolumentū suū sequutus est Reip. periculo, non suo periculo Reip. studuit

Reip. studuit prodesse. Postremo non potest nisi gloriæ ieiunio adductus uideri, qui tam insolenter se iactat. Non potest non uideri lucrū sequutus, qui tā improbe præmiū flagitat. An nō uides igit quāto peius hac parte à tota legis mente dissentias? quem illa tuæ uitæ periculo sua causa uoluit occidere, eum tu non solum uolens præteristi, uerum etiam periculose in Remp. irritasti: quem sua causa noluit occidi, eū tu maximo nostro periculo tui compēdij, aut animi fortasse gratia iugulasti. Sed finge te animum Tyrannicida dignum ad facinus attulisse, luci perinde ut uitæ contemptorem, magni tamen refert, qua ratione Tyrannidem tollere aggrediaris. Iam enim omnia tibi ex animi tui libidine largior, quæ tamē nemo alius tibi concessurus est. Te in filio iugulasse patrem, in non Tyranno Tyrannum. Largior isthuc Delium aliquem tibi prædixisse, ut certum præscire potueris, quod ipse etiā uix diuinare Delius potuerit. Licuisse tibi patrem occidere, si libuisset, uerū hoc poenæ genus tibi magis placuisse. Sustuleris sanè Tyrannidē, idq; noua quadam & inusitata ratione. Vides q; multa tibi dono. Tamen obstitam tibi, nec sinam ferre præmium, propterea quod ea uia sustuleris, quæ legi non probatur, quæ nō expediat moribus ciuitatis, quæ nō sit forti uiro digna. Age quid si Tyrāni filium infantem in cunis iugulasses, & rursum aduisset Delius ille, per quem certum præscire posses fore, ut necato puero, pater sibi mortē accerferet, atq; id euenisset, utrū te tanquam Tyrannicidam suspiceret Respub. an potius tanq; immanem & ferum hominem execraret, qui in eam sæuieris ætatem, cui etiā ab hoste armato parcitur, quæ leonibus etiā miserāda uideatur? Quid ergo? Vtetur tuo maleficio Respu. cæterum exemplum haudquaquā probabit. Quid si Tyranni uxorem, quam ille misere deamaret, per uim constuprasses, atque ille eius impatiens contumeliæ, fugerit è uita: utrum Tyrannicidij laudem flagitabis, an raptus & adulterij supplicium potius formidabis? Res obscura non est. Conferam tuo facto propiora. Quid si Tyranni medicus quum esses, ueneno agrotāti dato, illum sustulisses, utrum ut ueneficum oderit te Respub. an ut uirum fortem admirabitur? Tyrannum sublatum gaudebit, facti rationem, modumq; detestabitur. Quid si quum te Tyrannus familiariter uteretur, tu in conuiuio prætextu necessitudinis uenenum porrigeres? Deniq; si per magicas imagines, ac maleficas quasdam deuotiones Tyranno uitam ademisses: utrum à lege præmium, an poenam expectares? Atqui Tyrannidem utuncq; sustulisti. Euentu gaudet lex. Verum exemplum tam perniciosum in Rempub. non recipit: ut consuecant ciues scelus ulcisci scelere, patrem in filio iugulare. Vides quantum momenti sit in modo, uiaq;, ut factum tuum approbetur?

Quod lex permittit ut fiat: non statim permittit, ut id uia qualibet efficias. Adulterum ferro occidere licet: ueneno aut incantamentis non licet. Quur ita? Quia pestilens exemplū omnino tractare uenena. Nec id ulla causa quantūuis honesta, sinit in ciuitatem irrepere. Quid quod ne hostem quidem ueneno, aut malis artibus interficere fas est? Nam nusq̃ non improbat maleficia lex: & ueneno tincta tela etiam in bellis interdicta sunt. Quod si modus facti superatur in his, in quibus nullū petit præmiū, quanto magis id fiet in his, in quibus summū petit. Lex triumphū statuit ei, qui certum hostiū numerū fuderit. Fuderit aliquis nō acie, sed aquis & pabulo ueneno tinctis. Vtrū ciues hunc æquis oculis spectare poterūt triūphantē, an potius sicuti ueneficū oderint, auersabūtur, execrabūtur? Quid quod priuatis etiā in rebus uia, modusq̃ perpeditur, quo magis idē oportebit, tū in publico, tum in splendidissimo facinore, ut à quo cōueniat omnē sceleris suspicionē abesse? Age illud tecū reputa, si medico mercedē pactus esses, quo te morbo leuaret, atq̃ ille nō pharmacis, sed maleficijs & incantamentis morbū exemisset, utrū præmiū dabis, an magis hominē in ius trahes? iniuriæ malis artibus datæ reū ages? Clamabit ille, morbo te leuauit, qua uia quid isthuc tua refert? Hoc tantum spectabas, ut morbo liber esses, ei rei merces est promissa. Ingratum te uocabit, qui nisi sua opera, ne esses quidem, qui præmium negare posses, Tu protinus respondebis, opinor, medico te præmium esse pollicitum, non mago, neq̃ debere quicq̃, nisi rem malam ei, qui beneficium male dedit. Quanq̃ ne dedisse quidē uidetur, qui malum malo tollit. Id enim mutare est incōmodum, nō amouere. Dices enim animo nocitum, dum corpori subuenit. Atq̃ istam litem uincas, etiam iniquo iudice. Atqui eadem, aut melior etiam, & uincibilior est tecum causa legi, q̃ quæ tibi futura fuerat cum medico. Nam ibi de priuata mercedula disceptaretur, hic de publico honore. Ibi falsus est unus, hic legi fraus facta, per quam cautum oportuit, ne quisq̃ ciuium circumueniatur. Ibi salus data, certa quidem et efficaci, sed suspecta & improbata uia: hic nefario scelere (quur enim non sic appellatur homicidium, quo in ciuem contra legem admissum sit?) non libertas restituta, sed in extremum discrimen adducta Respub. quandoquidem tuum factum perinde habet, ac si medicus quispiam ad curam mercede conductus, uenenum pro remedio ministret: quod tamen ægrotanti (ita ut non raro consueuit accidere) per occasionem morbum adimat. Qui reualuit, suis fatis acceptum feret quod uiuat, tibi mortem, tametsi uitarit, imputabit. Neq̃ sua referre putabit, utrum imperitia, an perperam, ac studiose pro pharmaco uenenum porrexeris, propterea quod tui fuerat officij, aut nō suscipere negociū: aut fidem

aut fidem simul, & artem, & industriam, ac diligentiam: & quicquid à probato artifice solet requiri, ad curā adferre. Sed age sinimus adhuc possidere te, quod dudum sumus largiti: ut planè ista uia Tyrannum occideris, citra ullam Reip. discrimem. Lex non approbabit facinus tuum: nisi non tantum à crimine, uerū etiam ab omni criminis specie procul abfuerit, ne uidelicet ea quæ in hoc potissimum adhibita est in ciuitatem, ut maleficiū omne seducat: incolumitatem suam quam cōueniebat, aut Deo cuiuspiam, aut certe Dñs simillimo homini acceptam referri, sceleri debere dicatur. Non approbabit, inquam, nisi Tyrannum ipsum quem nominatim indicauit ipsa, quæq; permittit uia sustuleris: ne per rimam istam periculosum exemplum in Remp. irrepat. Postremo nisi ferro, non dancularijs ac maleficis artibus: nisi uirtute, nisi manu, nisi uitæ tuæ manifesto cōtemptu Tyrannum trucidaris. Neq; em̃ huc tantum spectat lex, ut Tyrannus in præsens submoueatur: uerum illud multo magis respicit: ut omnes mortales intelligant in ea ciuitate uiros esse fortes, qui non uereantur uitæ suæ dispēdio, patriæ cōmodis consulere: ac prædari exemplo facinoris, omnes etiam in posterum ab affectatione Tyrannidis deterreantur: cum uideāt in ea ciuitate nullū esse Tyrannis satis tutum præsidium: quandoquidem illud nemo nescit, qui uitæ suæ sit contemptor, eum esse alienæ uitæ dominum. Nam quod omnino satellitiū, quæ excubiæ, qui parietes, quæ arx, quæ arma aduersus huiusmodi animū Tyranni caput defendāt: qui patriæ libertatē sua uita bene credat emi? Postremo autē: ut maxime tibi constet animus, ut cōstet uia, id quod est totius negocij caput, nō effecisti. Tantū em̃ abes ut Tyrannū occideris: ut quātum in te fuit, Tyrannidē maiorem in modum auxeris, interfecto Tyranni filio. Quid autem refert, malitia, an stultitia Remp. in discrimen adduxeris? Nā illo quod uulgo dicunt nihil uerius. Intempestiuam beneuolentiam nihil à simultate differre. Tantum abest ut occideris Tyrannum: ut ne suspicari quidem potueris id euenturū, ut ipse semet occideret. Sed iuuenē occidisti patre insolentiorē: quid tum postea? si patri & huius scelera lex imputat? Magnū proinde Tyranni satellitē, non Tyrannū occidisti. Sed paratū Tyrannidis hæredē occidisti: in Tyrannidē succedit, qui prior, qui potior est in occupando. Verū esto sanè, certum hæredē sustuleris: igitur qui Tyrannus erat futurus, interemisti. Atqui quod futurum est, id nondū est. Porro lex eum qui iam Tyrannus sit, tolli debet: non quē aliquando futurum diuines. An qui statuam ex pacto debeat, & rudē truncum præstiterit: fidem perfoluisse uideatur? Non arbitrabor. Vbi nunc igitur sunt illa tā multa, quæ tibi ad præmiū postulandū supererant? Vides q̃ ne unū quidē omniū tibi constet, quorū nihil oportebat deesse.

bat deesse. Volui, inquis: id demum uoluisse te lex credit, quod effeceris. Postea è re nata propositum est cōmutatum. Hoc igitur prāmī tibi debetur, quod ei, qui in Olympijs medio è cursu, relicta meta, ad carceres reflectit habenas. At periclitatus es. Proinde id laudis auferes, quod is qui sudauit in Olympijs, nec uicit. Sed occidisti deniq; uerum eum, quem neq; lex permittebat arbitrio tuo, neq; ex usu publico fuerat occidi. At bene uertit ciuitati quod fecisti. Numīni igitur gratia debetur, tali, qualē Palladem Atticis fuisse ferūt: de qua prouerbiū extat, quod Atheniensium male consulta, in bonum exitum uertere cōsueuit. Non tu leges seruasti, sed sustulisti: non libertatem restituiisti, sed numen ali, quod huic urbi propitium, quod euētum tuæ temeritati debitum, sua cōmoditate à nobis auertit, quod tuam stultitiam nobis uertit in occasionem restituendæ libertatis. Non ego ingratum erga te populū cōstituo, imò tu populum ingratum in Deos reddere laboras: quem quū semel in periculum uocaris, ne pro simplici Tyrannide duplicatam pateretur: nunc rursus in discrimen trahere conaris, ne ab iratis superis in pristinam seruitutem, aut grauius aliquod infortunium retrudatur. Quid tu te fucis & phaleratis dictis in alienū meritum insinuas? Quid tibi in eo negocio laudē uniuersam uēdicas: ex quo prater pēnā temeritatis, nihil ad te redire merito possit? Si Reip. si iudicibus probare potes animum tuum tyrannicida dignum, qui nullum periculum uitæ Reip. causa recusarit: si facinus non scelere, non pernicioso exemplo, sed legitima pia peregisti, si fortuna tuis egregijs conatibus bene expetitū dedit euentum, aude tyrannicidā te uocare, aude pulcherrimum, ac penē diuinum munus à Rep. poscere: aude nobis seruatas leges, restitutā ciuitatem, aude templa, aras, focos, fortunas omneis, tutos pueros, inuiolatas uirgines, impolluta matrimonia, deniq; hoc ipsum quod hic lege & apud iudices agimus, exprobrare: aude mihi minari, quod obstitierim: aude ciuitatem ingratitude insimulare, nisi laudem promeritam persoluerit: aude iudices, uel iniquos, uel corruptos clamitare, nisi suis sentētijs prāmīum tibi decreuerint. Contra: si suspectum quid uolueris, si periculosum, si contra leges, si cum scelere cōiunctum quod feceris: sit pudor, ac desine tandem improbe prāmīū flagitare, quod nulla ratione promerueris: pēnam, si sapias, incipe deprecari. Isti huc fortassis ab æquitate iudicum, à ciuitate deorū munere læta, queas impetrare. Neq; enim putes unum me te à prāmīo detertere. Imaginare isthac in causa pariter & leges, & Remp. & Deos tibi aduersari. Puta leges his tecū uerbis agere. Si nos uere restitutas uideri uis, sine nostrā auctoritatem primum in hac tua causa ualere. Lōge plus laudis ex hoc iudicio referes, si nobis cesseris, si parueris: si tuam cupiditatē nostro submiseris

LVCIANICAE RESPONDENS.

in illis arbitrio : si primum exemplum in te ciuibus ædideris, rediisse nos, si mōstraris ciuitati iā non ex sceleratorum libidine, sed ex nostro præscripto cuiq; uiuendum esse. Atq; altera ex parte Remp. hac tecū oratione uti para. Si ciuem bonum mihi præstare studes, noli hāc stultitiæ notam mihi inurere: ut in posterū te cognita, dicar ebrietate quadam gaudiorum ei præmiū decreuisse, cui pœna magis deberetur: noli mihi Deos, quos uix deniq; tam diutinis uotis, tot sacris, tot precibus, tot meis malis placui, commoui, propitios reddidi, denuo per ingrati tudinem iratos atq; infensos reddere. Sine ut mihi per te liceat, saltem illorum beneficio frui. Quod si te neq; leges, neq; Resp. commouet: certe Deorum orationem uereri debes, quos ita tecū agere putato. Quid tu te in nostræ laudis possessionem ingeris? Quid honori nostro inuides? Quur non sinis nos in hanc ciuitatem perpetuò benignos esse? Quur tu ipse tam ingratus existis? Ciuitas hæc semel mihi restitutam libertatem debet, tu bis debes, commoditati nostræ: & quod Remp. seruauimus, cuius tu pars es, & quod commoditate nostra tuam periculosa stulticiam, uel scelus potius in maximam felicitatē uerterimus. Etenim nisi nos dextri, propitiq; adfuissemus, quid aliud tu q̃ perieras, & per te Resp? Quod si plane contendis, ut præmium aliquod feras, abunde magnum præmium à nobis persolutum est, quod per nos res à te male instituta, bene uerterit. A legibus merito maior relata gratia, si nostræ prosperitatis respectu, temeritatis simul & sceleris ueniam condonarint. A ciuitate satis amplam laudem feres, si ea patiat, ut in restituta libertatis historia tuum quoq; nomen admisceatur. Hac laudis parte contentus desine nobis debitum uelle præripere, ciuitati munus nostrum eripere, legibus auctoritatem adimere. Sed finem facio, nimirum extillata iam aqua. Quod superest nunc, uestre partes sunt iudices statuere, utrum secundū leges, secundum Deos, secundum Remp. sententiam dicere, an secundum hunc gloriosum ostentatorem pronunciare uelit. Vtrum hanc urbis felicitatem huius temeritati, huius sceleri acceptam ferre malitis, sæpius exprobandam, & breui fortassis à superis iratis (id qd̃ abominor) auferendā: an in Deos quibus sine controuersia tota debetur, referre, eorundem pietate seruandam, augendam, benèq; fortunandam. Vtrū magis ex usu sit, ut primo hoc iudicio statim leges circumuentæ dicantur, an ut appareat legum restitutarum seueritatem, & iudicum sapientiam aduersus unius, inquā, postulationem ualuisse.

DECLAMATIONIS ERASMICAE, QVÆ LVCIANICAE RESPONDET, FINIS.

176
ERASMVVS ROTERO

DAMVS M. IOANNI PALVDANO RHETORI
LOVANIENSIS ACADEMIAE, S. P. D.

T INTELLIGAS humanissime Paludane, Erasmmum illum tuum tametsi per omnes terras, mariaq; uolūtatem: tamen tui memoriam perpetuò secum circumferre: mitto quasi symboli uice Luciani dialogum: cui titulus, *ἡ ἐν τῇ ἰταλίᾳ συνώνη*. Quem in Italiam profecturus, in ipso penè prociuctu latinum feci. In eo nō sine uoluptate tanq̃ in speculo, uidebis aulicæ uitæ incōmoda: quæ tu mihi sæpenumero commemorare solebas, nimirum expertus, & uelut naufragio eiectus, ac uix isti liberæ, literariæq; uitæ redditus. Idc̃q; feci eo studiosius: ut meo exemplo te prouocarem, quo iā diu Græcanicis in literis uersatus, incipias & ipse aliquando audere aliquid. Quur em̃ non dicam audere? Quum nullum sit mea sententia facinus audacius, q̃ si coneris ex bene Græcis, bene Latina facere. Vale, mēq; tui amantissimum mutuum ama.

LVCIANI LIBELLVS

DE IIS QVI MERCEDE CONDVCTI, IN

Diuitum familijs uiuunt, Des. Erasmo

Roterodamo interprete.

CQVID TIBI primū amice, aut quid postremum, quemadmodum uulgo dici consueuit, recenseam, ex his quæ tum facere, tum pati coguntur, qui mercedis gratia sese in alienas domos conuictumq; tradunt alienum, quicq; in locupletum istorum amicitiam accensentur, si modo eiusmodi illorum seruitutem conuenit amicitiam appellare? Noui enim permulta, atq; adeo pleraq; omnia, quæ illis ibi soleant accidere, non per Iouem quod ipse ea experimento cognorim (neq; enim mihi unq̃ experiri di inciderit necessitas, ac ne quando incidat Dñj prohibeant) sed quod complures qui in hoc uitæ genus inciderāt, apud me soliti sint commorare, partim qui in ipsis etiam dum malis constituti, quæ & quanta ferrent deplorabāt, partim qui tanq̃ e carcere quodā profugi, nō absq; uoluptate recordabātur commemorabantq; ea quæ fuerant perpeffi. Imò

Imò iuuabat reuocare ob oculos, quas erumnas effugissent. Atq; hi quidem digniores mihi uisi sunt, quibus fides haberet: ut qui eius sacri ritus (ut ita dixerim) omnis omniâq; mysteria perdidicissent, cunctâq; ab initio ad finem usq; perspexissent. Hos igitur haud quâq; indiligenter, nec oscitanter audire soleo, ueluti naufragium quoddâ, ac præter spem obiectam salutem enarrâtes. Cuiusmodi sunt isti, qui in templis derafo capite, complures simul obambulantes, immanes undas, procellas, sublatis in coelum fluctus, iactus, malos fractos, gubernacula reuulsa narrant. In primis autem gemminos Castorem & Pollucem apparentes (nam hi peculiariter ad hanc Tragœdiam pertinent) aut alium deum quempiam repente, quemadmodum in fabulis fieri consuevit, exortum: summisq; antennis insidentem, aut iuxta dauum adstantem: qui nauim ad litus aliquod molle dirigeret: ad quod appellens futurum esset, ut & ipsa paulatim ac lente solueretur: & ipsi tuto in solum descenderent, idc; ope fauorêq; diuino. Atq; isti igitur permulta id genus ad præsentem commoditatem exaggerantes, commemorant: quo uidelicet à pluribus stipem accipiant: si nō calamitosi modo, uerumetiam Dñs chari esse uideantur. Porro ij dum eas quas in testis tulerunt tempestates referrent, atq; immanes illas undas, quin etiam decumanos fluctus, si fas est dicere: & quēadmodum primum à littore soluerint mari tranquillo: quantumq; molestiarum perpetua navigatione sint perpeffi: dum sitiunt, dum nausēat, dum salo perfunduntur. Deniq; quēadmodum infelici nauigio in cauem quampiam sub undis latentem, aut in scopulum aliquem præruptum, & asperum illiso, fractoq; miseri ægre enatarint, nudi, cunctarumq; rerum inopes. Hæc inquam quum referrent, mihi quidem uisi sunt permulta præ pudore subticere, uolentesq; ac scientes obliuisci. At ego etiam illa, præterea autem & alia nōnulla ex illorum narrationibus coniectans, deprehēdi quicquid erumnarū cū eiusmodi cōuictibus coniunctū est. Quæ quidē oīa haud grauabor optime Timodes tibi percensere. Iampridē em̄ mihi uideor animaduertisse, te de capeffenda hac uitæ ratione cogitare. Nam olim quū his de rebus sermo incidisset: mox ex his qui præfentes erant, quispiam mercenariū hoc uitæ genus laudare cœpit: fortunatissimos eos affirmans, quibus contigisset horū uti familiaritate, qui apud Romanos essent optimates: tum conuiujs adesse opiparis, idc; immunes: præterea splēdidis in ædibus diuersari: tū peregrinari omni-gena cum cōmoditate, uoluptatēq; alba interim in rheda (si forte liberat) resupīnatos. Insuper ob hanc amicitiam, obc; commoditates quibus afficiunt, etiā mercedē capere: id uero nō mediocriter uideri. Istis em̄ haud dubie citra sementē, ac culturā, quod aiūt, cūcta prouenire. Hæc igitur

igit atq; id genus alia quā audires, animaduerti quēadmodū ad eā int-
 haueris, q̄q; auide ad escā os apertū porrexeris, p̄inde ne quid mihi
 certe in posterū possis imputare, neq; exposulare queas: quod quā te
 cōspiceremus tantū unā cū esca deglutiētē hamū, nō reuocauerimus,
 neq; priusq; in guttur demergeret, reuulserim⁹, neq; prāmonuerimus.
 Verū posteaq; cessassemus, donec eo iam adactō atq; infixo trahi iā,
 ac ui duci cōspiceremus, tum quā nihil opis afferri possit, frustra adesse
 nos atq; illachrymari. Hāc inq; nequando possis dicere: quā si dicant,
 merito p̄fecto dicantur, neq; ā nobis refelli possent, quo minus peccas-
 se uideremur, ut qui prius ista non indicassemus, audi nūc ordine oīa.
 Ac rete quidē ipsum cuiusmodi sit, q̄q; nullū habeat exitum: nō intus
 medijs in sinibus inuolutus, sed foris tutō atq; p̄ oīū ante contēplator,
 unci aris aculeū, reflexam hami aciē, ac tridentis cuspidēs manu tentās,
 malāq; admotas experiens. Quod nisi uehēmētē acuta, nisi sic illigātia,
 ut effugiendi nulla sit facultas, nisi dira uulnera factura uideantur, acri-
 ter trahētia, & inexplicabiliter retinētia: nos quidē inter formidolosos,
 atq; ob id etiā pauperes, famelicosq; ascribito, ipse uero sumpta fidu-
 cia, uenatū istum, si uidet, aggreditor, Lari in morem totā escam hiatu
 deglutiens. Atq; in uniuersum quidē forsitan tua causa omīs hic sermo
 dicetur. Quāq; non solū de uobis philosophis, aut his quicuncq; uitae
 institutū sibi delegerunt cum uirtutis studio coniunctius, uerū etiam de
 grāmaticis, rhetoricis, musicis, breuiter de omnibus, qui in doctrinae p̄-
 fessione uersari, quāstūq; facere p̄posuerunt. Cāterū quā omnia sint
 inter istos cōmunia, eadēq; prorsus accidāt omnibus, palām est philo-
 sophorū cōditionē non esse ā reliquis eximiā. Imō hoc illis turpius ista
 contingere, quā sint cū alijs cōmunia, si ij qui cōducūt, nō alijs prāmīs
 eos q̄ reliquos dignos iudicēt, nihilōq; magis q̄ cāteros in honore ha-
 beant. Sed quicquid erit, quod narrationis series aperiet, eius culpā po-
 tissimum in ipsos cōferre par est, qui eiusmodi faciūt: deinde in eos, qui
 talia sustinēt. Ego uero culpari nō debeo, nisi forte ueritas & libertas in
 cōmemorando reprehensionē mereat. Ac reliquū quidē hominū uul-
 gus, puta palāstricos quospiā, aut adultores impitos, sordidōq; ani-
 mo ac sūopte ingenio humiles & abiectos hoīes, ne operā p̄ciū qui-
 dem fuerit ab eiusmodi cōuictu dehortari, q̄ppe nequaq; obtēperatu-
 ros, neq; rursus æquū sit illis uitio uertere, quod non relinquunt suos
 conductores, etiā plurimis ab illis contumelijs affecti. Sunt em̄ ad eam
 uitae ratio nē accōmodati, factiq; neq; ea uidelicet indigni. Prāterea ne
 habeant quidem aliud quippiam, ad quod sese conuertant, & in quo
 sese exercent, adeo ut si quis eā uitam illis adimat, ignaui illico, cōsilijsq;
 inopes, desidiosi atq; inutiles reddātur. Quāobrem nec ipsi rem aliquā
 indignā

indignam patiantur, nec illi cōtumeliose facere uideant: si (quod aiunt) in matellam imminxerint. Etenim ad eas ipsas cōtumelias iā inde initio pręparati, conferunt sese in familiam, atq; hæc sola illis ars suppetit ferre & perpeti quicquid acciderit. Cæterum eruditorum nomine, de quibus institueram loqui, merito indignandū, enitendumq; ut q̄p maxime fieri potest, eos inde reuocatos, in libertatem uindicemus. Videor autem recte facturum, si quibus de causis se quidam ad hoc uitę genus conferunt, eas causas excussiero: parumq; idoneas, atq; efficaces esse demonstrauero. Siquidē eo pacto omnis illis pręripitur excusatio: summusq; ille titulus, quo suam spontaneam seruitutem solent obtexere. Iam igitur pleriq; paupertatem & rerum necessariarū inopiā proponunt: atq; eam umbram satis idoneam existimant: qua suum factum prætēxāt, quod ultro ad eam uitā accesserint. Ac sibi sufficere credunt: quum aiunt se quiddam ignoscendum facere: qui id quod est in uita molestissimū, nempe paupertatē, studeāt effugere. Postea in promptu Theognis, atq; illud plurimum in ore,

Nam quemcunq; uirum paupertas enecat.

Et si quæ alia terricula abiectissimi quicq; poetę de paupertate proderunt. Equidem si uiderem ex huiusmodi conuictu paupertatis effugium aliquod uere cōtingere, non admodū anxie cum eis de uehementer amplectenda libertate disceptarem. At posteaq; eiusmodi quædā accipiunt: cuiusmodi sunt ægrotantium alimenta (quęadmodum egregius ille dixit orator) qui queant effugere quo minus in hoc ipsum parum recte sibi consuluisse uideantur: nimirum semper illis manēte eodem uitę illius argumento. Semper enim manet paupertas, semper accipiēdi necessitas, nihil quod seponat, nihil superest quod reseruet. Verum quicquid datum fuerit, ut detur, ut uniuersum etiam capiatur, prorsus omne infumitur, ita tamen, ut ne id quidē in usus sufficiat. Rectius autem futurum fuerat: si nequaq; causas eiusmodi cōminiscerentur quę paupertatem seruant, aluntq; atq; eatenus duntaxat opitulantur, uerum quę illā tandem aliquando tollant. Ac forsitan tibi hoc uolebas Theogni quum diceret eam in altum mare ac præruptis de scopulis præcipitem dari oportere. Quod si quis semper pauper, semper egens, quum semper mercede conductus mereat, hoc ipso sese arbitretur aufugisse paupertatem: non uideo qui fieri possit, quo minus hic ipse sese fallere uideatur. Rursum alij negant sese paupertatem formidaturos: si modo reliquorum hominū in morem possint suo labore, suāq; industria sibi uictū suppeditare. At nūc sibi fractas esse corporis uires, seu senio, seu morbis: eōq; ad eam uitam mercenariam facilem uidelicet atq; commodam cōfugere. Age igitur, inspiciamus num uera prædicent,

prædicent: & num ea quæ dant ex facili illis suppetât, non multo neq; adeo maiore labore constent, q̃ uulgo suus uictus. Nam id quidem etiam uotis expetendum, uti citra laborem, citra sudorē, nullo negotio paratum argentum accipias. Verum quàm hæc absint à uerositudo profecto ut dignum est, ne dici quidem satis potest: tantum laborum, tantum sudorum in eiusmodi conuictibus exhaustiendum, ut hic ne ualētudo quidem ad id par sit: quippe quum quotidie sexcenta non desint negotia, quæ corpus conficiant, atq; extremā usq; defectionem delassent. Verum hæc suo loco dicemus: quum etiam reliquas illorum incommoditates commemorabimus. In præsentia sat erat leuiter ostēdere, qui se aiunt hac de causa in seruitutem addicere sese: ne istos quidem uera dicere. Superest iam ut eam causam referamus: quæ quidem ut est uerissima, ita ab illis minime profertur. Nempe ipsos uoluptatis gratia, & amplis illis spebus incitatos, ultro inuadere familias diuitum: auri argentiq; uim & copiam admiratos, præterea quod felices sibi uideantur ob conuiuia, reliquasq; eius uitæ delicias: sperantes futurum, uti mox, nemine uetante, affatim aurum bibant. Hæc nimirum sunt quæ illos adducunt: atq; ex liberis seruos constituunt. Non rerum necessariarum usus, quem prætexebant: sed rerum non necessariarum cupiditas, atq; ingentium illarum & ampliarum opum admiratio. Enimuero quemadmodum miseros istos, atq; infelices amantes, callidi quidam & ueteratores amari receptant & fastidienter ducunt, lactantq; uidelicet quo iugiter amantes, ambiāt ipsos atq; inferuiant. Cæterum ex amoris fructu, ne summo quidem osculo imperitiunt. Intelligunt enim copia facta dissoluendum amorem. Id igitur ne fiat, præcauent: diligenterq; sui copiam subtrahunt. Alioqui spe semper retinent amantem: metuentes, ne desperatio minuat cupiditatis ardorem: amantemq; ab se alienet. Proinde semper arrident, pollicenturq; semper facturi sunt: semperq; gratificaturi: semperq; ingentium sumptuum rationem habituri: donec imprudentes ambo senuerint, atq; utriq; iam præterierit ætas: huic ad amandum, illi ad dandum. Atq; ita omni uita nihil illis peractum est ultra spem merā. Atqui uoluptatis cupiditate nihil non ferre: id quidē forsitan non usq; adeo uitio uertendū: quin magis uenia dāda: si qs uoluptate capiat, & hanc undequaq; cōsectet, quo possit ea potiri: quanq; turpe forsan ac seruile: si quis ea gratia semet in ius tradat alienū: ppter ea quod uoluptas, quæ ex libertate percipit, multo suauior est, q̃ ea quā ille libertatis iactura sectat. Attamen hoc quoq; aliquo pacto ignoscendum illis sit: si modo consequantur. Verum enimuero ob solam uoluptatis spem, multas perferre molestias, equidem & deridiculū arbitror, & stultum: maxime

maxime quum uideant labores certos esse, manifestos, & inevitabiles: porro illud quod speratur, quod quidē nihil aliud tandē est q̄ uoluptas, ne tam longo quidem tempore contigisse. Præterea autem, nec uerisimile uideri: ut contingat aliquando, si quis modo rem recta reputet uia. At Vlyssis quidem focij, dulci quadam gustata loto reliqua negligebant, ac præsentī uoluptate delinīti honesta contemnebant, ut non prorsus cum ratione pugnaret in illis honestatis obliuio: nimirum animo uoluptatis illius sensu occupato. Verum si quis famelicus alij cuipiā loto sese ingurgitanti, neq; quicq; inde impertienti, assistat, idq; solam ob spem, quod credat fore, ut & ipsi aliquando degustandam lotū porrigat: assistat, inquam, ad hūc modum, recti atq; honesti oblitus, dī boni quā hoc ridiculum, planeq; uerberibus quibusdam Homericis dignum. Ergo quæ istos ad diuitum conuictum adducunt, & quibus impulsī sese illis dedunt, ad quodcunq; lubitum fuerit utendos, hæc sunt, aut his fermē simillima. Nisi si quis & illos cōmemorādos esse iudicat, quos hæc una res ad id cōmouet, quod gloriosum arbitrantur, cum illustribus atq; opulentis uiris habere consuetudinem. Sunt enim qui hoc quoq; præclarum ac magnificum supràq; plebem esse existimēt. Nam ego quidem, quod ad me proprie attinet, recusarim uel cum Persarum rege cōuiuere duntaxat, conuictorq; uideri, si nullus ex eo cōuictu fructus ad me redeat. Quum itaq; causa eius uitæ suscipiendæ sic illis habeat, age iam cōsideremus apud nosmetipsos: primum cuiusmodi sint illis perferenda priusq; admittantur, priusquā obtineant. Deinde cuiusmodi in ipsa iam uita constituti patiantur. Postremo quæ tandem catastrophe, quis fabulæ exitus illis contingat. Neq; enim illud dicere possunt: hæc tametsi molesta sint, tamen assuesci facile, neq; ad id multo opus esse labore, sat esse si uelis modo: postea reliqua omnia factu fore facilia. Imò necesse est ut primum diu sursum ac deorsum cursites, mane excitatus assidue pro foribus obuersetis, ut perdures, quum protruderis, quum excluderis, quum improbus interdū atq; importunus uideris, cū ianitori male Syrislanti, ac nomendatori Libyco subijceris, quumq; nominis tui memoriam mercede redimere cogeris. Quin etiā uestitus tibi est apparandus supra tuæ rei facultatē, pro dignitate eius cuius conuictum ambis, deligēdus color, quo ille potissimum gaudeat, uti ne discrepes, neue oculos illius offendas. Postremo uti gnauius assectere necesse est, uel antecedas potius, à famulis ptrusus, ac ueluti pompam quandam expleas. At ille interim complures iam dies ne aspiciat quidem te. Quod si quando res tibi felicissime uerterit, si te respexerit, si accersuerit, dixeritq; quicquid illud fuerit, quod illi forte in buccam uenerit, tum deniq; tum plurimus sudor, tum multa oculorum caligo.

tum intempestiua trepidatio, tum Sannæ eorum qui adsunt, hæsitanti-
 am tuam ac perplexitatem ridentium. Qua quidem nō raro accidit: ut
 quum oportuerit respondere: quis fuerit rex Achiuorum: mille naues il-
 lis fuisse respondeas. Atq; id si qui sunt modesti pudorem uocant: im-
 modesti timiditatem nominant: improbi inscitiam. Ita fit, ut tu primā
 hanc diuitis comitatem, tibi periculosissimam expertus, ita discedas: ut
 tantā animi tui imbecillitatem ipse condemnes. Porro ubi multas iam
 noctes insomnes duxeris: ubi plurimos dies cruentos egeris: haud qui-
 dem Helenæ gratia per Iouem: neq; ob Priameia Pergama: uerum
 spe quinq; obolorum: contigerit aut & deus quispiam tragicus qui ti-
 bi sit auxilio: iam illud restat, ut exploreris excutiarisq;: num literas no-
 ris. Atq; ea quidem disceptatio nō iniucunda est ipsi diuiti: quippe qui
 laudatur interim, ac felix esse prædicatur. Cæterum tibi uidetur, de uita
 ipsa, deq; omni fortuna tum certamen esse paratum: propterea quod
 tibi uenit in mentem, idq; merito futurum, ut alius nemo sit admissur⁹,
 si prius ab hoc reiectus, ac repudiatus uideare. Interim in uarias curas
 distraharis oportet: partim dum inuides ijs qui pariter ex æquo tecum
 examinantur. Finge enim & alios esse, qui eiusdem fortunæ tibi sint cō-
 petitores: te uero tibi uideri cuncta parum absolute respondisse, metu-
 entem interim simul & sperantem, ac misere de illius uultu pendentē:
 qui si quid parum probet eorum quæ dixeris, peristi. Sin arridens au-
 scultat, hilarescis & spe bona fultus consistis. Porro consentaneum est:
 esse non paucos: qui tibi aduersentur, atq; alios in tuum locum uelint
 inducere. Horum unusquisq; clanculum uelut ex insidijs in te iaculatur.
 Iam uero illud considera: quale sit uirum promissa barba, cana coma,
 examinari: nunquid bonæ rei didicerit: & alijs quidem didicisse uideri,
 alijs secus. Superior interim uita, & omnis antea acta ætas tua curiosius
 disquiritur. Quod si quis aut ciuis inuidia, aut uicinus leui quapiam de
 causa prouocatus te deferat, & adulterum dicat uel pæderasten: Is
 protinus, iuxta uetus illud prouerbium, ex Iouis tabulis testis. Por-
 rō si pariter omnes bene de te prædicent, suspecti, leues, ac largitio-
 ne redempti uidebuntur. Nam admodum omnia tibi constent oportet.
 Nihil prorsus sit, quod tibi queat obistere. Alioqui nunq; obtinue-
 ris. Age sanè. Hoc quoq; contigit, ac bona quapiam fortuna cūcta tibi
 feliciter cesserunt, & probauit ipse doctrinam tuā, & amicorū præcipui,
 quibusq; ille huiusmodi in rebus plurimam habet fidem, non dehor-
 tantur. Ad hæc uult etiam uxor. Non refragatur domus præfectus, ne-
 que item dispēsator. Nemo tuā insimulauit uitam, dextra oīa & omni
 ex parte bene promittunt sacra. Vicisti igitur ô fortunate, & coronatus
 es Olympia, Quin Babylonem magis cepisti, aut Sardorum arcem
 occupa-

occupasti. Habebis copiam cornu & gallinaceum lacemulgebis, iam sane par est, ut aliquando premia capias, maxima uidelicet, & quae laboribus tantis respondeant, ne corona tua frondea duntaxat sit, simul ut merces haudquaquam contemnenda praestituatur, eaque commode ad usum contrahere negotium persoluatur, utque reliquis item honos tibi praeter ministrorum uulgus suppeditetur. Ceterum a laboribus illis, a luto, a cursu, a uigiliis, in otium te recipias, uti id quod uulgo solent optare mortales, porrectis pedibus dormias, nihilque iam facias praeter ea sola, quorum gratia primum receptus es & in quae conductus. Ita enim consentaneum fuerat Timodes, neque ingens malum erat futurum, si quis subdita ceruice ferat iugum, leue nimirum & portatu facile, quodque est omnium maximum, auro illitum. Atqui longe secus res habet, imo nihil horum reperietur. Siquidem in medijs ipsis id genus conuiuijs, sexcentae res accidunt, uiro ingenuo neutiquam tolerandae. Quae quum audieris, ipse tecum ordine reputato, num quisquam ea perpeti queat, cui quidem cum eruditione uel minimum commercij fuerit. Exordiar autem si uidetur a primo conuiuium, unde consentaneum est te consuetudinem illam auspicaturum. Primum igitur, adest tibi quispiam, qui te iubeat ad conuiuium accedere: famulus non incomis qui tibi prius placandus datus in manum, ne uidearis inciuilis, ut minimum quinque drachmis. At ille Accissans, secus quum maxime cupiat, cupere dissimulans. Apage inquit, Ego ne quicquam abs te? Addit & illa, absit, dei prohibeant. Tandem flectitur atque obtemperat, ac discedit, te late diducto ritu subsannans. Tu porro nitida sumpta ueste, mundissimaeque cultus, lotus accedis, sollicitus interim, ne prior alijs aduenias. Nam id inurbanum, quemadmodum postremum uenire, graue. Proinde media inter utrumque obseruata opportunitate ingrederis, teque sane quam honorifice excipiunt. Tum arrepta manu te quispiam iubet accumbere, paulo supra diuitem, inter duos ferme ueteres amicos. At tu perinde atque in Iouis aedes ueneris, nihil non admiraris, & ad omnia quae geruntur suspensus inhias: propterea quod noua tibi atque inuisa sint cuncta. Interim familia te spectat, omnesque qui praesentes sunt, quid agas obseruant. Neque uero ea res curae non est ipsi diuiti, quippe qui famulis aliquot praemonitis negotium dederit, ut oculis obseruent, quemadmodum te geras in pueros aut in uxorem, num subinde, ex obliquo respectes. Ac reliqui quidem conuiuae, simulatque te uident propter imperitiam ad ea quae fiunt attonitum, ac stupefactum, derident danculum, coniectantes te nunquam antea apud alium quempiam coenasse, nouumque tibi esse ut mantile apponatur. Proinde, sicuti uerisimile est, praehesitantia ludes oportet, ac neque cum sitias, audeas potum poscere, ne uinosus uideare;

neque uarijs appositis opsonijs, & in ordinem quendam extructis, scire posses, cui prius aut posterius manum admoueas. Quare ad eū qui proximus accumbit respectes necesse est, atque eundem imitatus, conuiuij rationem & ordinem discas. Alioqui anceps sedes, & uarians, animoq; penitus perturbato, & ad omnia quæ illic geruntur obstupescēs. Atque interim quidem, diuitis admiraris felicitatem, propter auri uim & eboris, tantasq; delitias. Interim tuam ipse deploras infelicitatē, qui quum nullius sis rei, tamen uiuere te credas. Nonnunq; & illud in mentem uenit, fore ut admirandam & expetendam quandam uiuas uitā, quippe qui sis omnibus delitijs illis fruiturus, cūctorumq; ex æquo futurus particeps. Arbitraris enim te semper bacchanalia festa celebraturum. Quin & adolescentuli formosi præministrantes, ac silentio arriidentes, suauius in posterum hoc uitæ genus pollicētur, ut Homericum illud nunquā desinas in ore habere.

Haud uitio uerti debet si Troia pubes

Armatiꝫ simul Danai, sub Marte laborum

Pondera tanta ferant:

ob tantam uidelicet felicitatem.

Accedunt ad hæc inuitatiunculae ad bibendum. Ac postulato perquam ingenti scypho quispiam, præbabit tibi, præceptorem, aut aliud quiddā deniq; te appellans. At tu recepto scypho quid uicissim oporteat respondere, propter eiusmodi morum imperitiā ignoras, iamq; rusticanus, & inelegans esse uideris. Cæterum ea propinatio multorum ueterum amicorum inuidiam in te concitauit, è quibus nōnullos iamdudū tuus accubitus clanculum urebat, quod modo quum adueneris, ijs antepōnare, qui multorum annorum seruitutem exhauferint. Protinus itaque talia quædam de te inter illos dicta feruntur. Illud scilicet malis nostris deerat, ut etiā ijs qui nuper in familiam commigrarunt, posthabeamur. Et solis græculis patet urbs Romana. Ex quid habent, quamobrē nobis debeant antepōnī? Num mirificam quandam utilitatem adferre uidentur, quum uerbula quædam misera dicunt? Rursum alius, hæc An non uidisti, quātum biberit, quemadmodum cibos appositos auide corripens deuorarit? Homo inelegans, ac fame enectus, qui ne per somnum quidē unq; fuerit albo pane saturatus, multo minus aue Numidica, aut Phasiano, è quibus nobis uix ossa reliqua fecit. Porro tertius, fatui, inquit, priusq; quinq; abeant dies, uidebitis hunc nihilo pluri fieri q̃ nos. Nam nūc quidem, nō secus atq; calcei noui solēt, in precio est, & habetur charus: uerum ubi crebro iam fuerit calcatus, lutóq; deformatus, tum misere sub lecticam abijcietur cimicibus, quemadmodum nos, opppletus, Atq; inter illos talia permulta de te iactantur.

Ex

Ex quibus aliquot iam tum etiam ad calumniandum insimulandumque te incitantur. Omne igitur illud conuiuium tui plenum, ac plerique de te sermones. Tu uero propter insolentiam atque insuetudinem plus quam satis hauris uini tenuis & acris, eoque iam dudum aluo tibi cito discruciaris: uerum neque decorum tibi ante alios est conuiuium discedere, neque rursum manere tutum. At producta interim in longum potatione dum sermo alius ex alio nascitur, dum spectacula alia post alia proferuntur in conuiuium (nam uniuersum fortunæ suæ strepitum tibi cupit ostentare) non mediocriter discruciaris, cui non liceat, neque uidere quæ geruntur, neque auscultare, si quis uoce, citharæ canat egregie dilectus adolescentulus. At laudas tamē inuitus, cæterum animo illud optas, ut aut terræ motus repens ortus ea cuncta discutiat, aut incendium aliquod renuncietur, quo simul conuiuium tandem aliquando dirimatur. Habes amice primum illud scilicet & suauissimum conuiuium, quod mihi quidem haudquaquam suauius sit cepis, candidoque sale, libere quum uelim ex his & quantum uelim edenti. Verum ut ne tibi comemorem ructus acidos, qui deinde sequuntur, ut ne nocturnos uomitus, mane uobis erit de mercede pacto transigendum, quantum, & qua anni parte te oporteat accipere. Ergo presentibus duobus aut tribus amicis, accersito te, & considerare iussu, sic loqui incipit. Facultates nostræ cuiusmodi sint, iam perspicere potuisti, quam nullus in his fastus, sed citra ostentationem, moderata ac popularia omnia, sed mediocria omnia ac plebeia. Sic autem animum inducas uelim, ut existimes omnia nobis fore communia. Nam ridiculum profecto, si quum charissimam possessionum mearum partem, puta meam ipsius uitam, aut per Iouem, liberorum etiam (si fors illi liberi fuerint erudendi) tibi credam, non aliarum item rerum te mecum ex æquo dominum ac possessorem existimem. Cæterum quando certi quippiam est præfiniendum, equidem uideo uitæ tuæ frugalitatem, & animum paucis contentum. Neque non intelligo haud mercedis adductum spe te in nostram uenisse familiam: uerum aliarum gratia rerum: puta nostræ in te beniuolentiæ causa, tum honoris, qui tibi præter omnes continget. Attamen præfiniendum est aliquid. Quin ipse magis quod uidebitur statuito, habita ratione, uir amicissime, munerum etiam illorum quæ quotannis festis diebus à nobis accepturus uideris. Neque enim uel ista nobis fuerint neglectui futura, etiam si nunc hæc pactio ne non complectamur. Scis autem complures per annum eiusmodi munerum occasiones incidere. Horum igitur habita ratione, moderatius nimirum præmium nobis præscribas. Præterea decet etiam uos homines eruditos, pecuniam negligere. Hæc ille dicens, totumque te uaria spe labefactans, mitem sibi ac tractabilem reddidit. Tu porro qui dudum

q ; talenta,

talenta, ac multa nummum milia somnias. solidos agros, & familias, sentis quidem tacitus apud te hominis sordes ac parsimoniam: nihilo minus blanditur tibi pollicitatio tamen: atque illud communia futura sunt omnia ratum & uerum fore arbitraris: ignarus eiusmodi dicta

Summis est labijs, non imo est corde profecta.

Tandem præ pudore ipse statuendi ius defers. Verum ille facturum se se negat. Cæterum ex amicis præsentibus quempiam in eo negotio ueluti medium intercedere iubet: qui salarii modum pronunciet eum: qui neque ipsum grauet, ut cui plurimas tum alias in res magis his necessarias sumptus sit faciendus: neque rursus ei qui laturus est, sit omnino indignus. Atque is seniculus quispiam, diuitis æqualis, unà cum illo à pueris, adulando educatus. Eho tu inquit, num inficias ire potes, quin unus sis qui in hac urbe uiuunt omnium fortunatissimus, cui primum contigerit, quod pluribus misere cupientibus, uix à fortuna dari possit, nempe ut in huius hominis consuetudinem admittaris, ut communes penates habeas, ut in familiam inter Romanos primariam recipiaris. Id nimirum tum Croesi talenta, tum Midæ diuitias superat, si modo modestus esse noris. Equidem non paucos noui magni nominis uiros, qui cupissent, etiam si quid ultra dandum fuisset, gloriæ duntaxat causa, cum isto uiuere, & familiares apud hunc atque amici uideri. Quapropter haud inuenio, quibus modis tuam prædicem felicitatem, qui quidem ad hanc tam expetendam fortunam, etiam præmio addito admitteris. Proinde, mihi satis esse uideatur, nisi planè es insolens, si tantum accipias, simulque pronunciat, sanè minimum quiddam, præsertim ad spes illas tuas: atamen boni consulas necesse est. Neque enim iam possis effugere, quum intra retia tenearis. Frenum igitur recipis, mussitans, ac dissimulans, ac initio quidem non magnopere illi reluctans, facileque sequeris, ut quod non admodum te torqueat, neque stringat, donec illi tandem paulatim assueueris. Tum uero ij qui foris sunt mortales, hoc ipso nomine tuam fortunam admirantur, quod te conspiciant intra cancellos uersantem, ac nullo prohibente introeuntem, prorsusque præclaris illis opibus delitiisque domesticum quendam ac familiarem esse factum. At ipse nondum uidere potes, quæ obrem illi te felicem existiment, nisi quod gaudes tamen teque ipse fallis, semper futura meliora fore existimans. Cæterum contra atque speraris euenit, & quemadmodum adagio dicitur: iuxta Mandrabuli morem negocium procedit, in singulos (ut ita dixerim) dies, deterius ac retro relabens. Vnde paulatim uelut in luce dubia, tum demum dispiciens intelligere incipis, aureas illas spes, nihil aliud fuisse, quam ampullas quasdam inauratas, labores autem esse graues, feros, ineuitabiles, ac perpetuos. Sed quinam isti sint, forsitan me rogabis. Neque enim uideo

uideo inquires, quid in hac consuetudine sit adeo molestum, neque intel-
ligo ista quæ commemoras, grauia atque intoleranda. Audi igitur uir egre-
gie, non molestiam modo negotij perpendens, uerum sceleratam, hu-
militeratam, prorsusque seruitutem, uel præcipue interim considerans. Prin-
cipio memineris ex eo tempore, te iam neque liberum, neque ingenuum pos-
se uideri. Noueris enim te hæc omnia genus, libertatem, progenitores,
ante limen relinquere, quum in huiusmodi seruitutem temetipsum ad-
dicens in ædes ingrederis. Siquidem libertas tibi comes ire recusat, ad-
uitam tam indignam, tam humilem te conferenti. Seruus itaque (tametsi
nomine ipso grauiter offenderis) seruus inquam, uelis nolis, futurus es,
neque unius seruus uerum complurium, operamque seruile præstare co-
geris, obstipito capite, à diluculo in uesperam usque, idque mercede uili atque
indigna. Adde, quod ne placebis quidem admodum, neque domino
satisfacies, neque ab illo magnifies, ut qui non à puero fueris ad serui-
tium institutus, sed sero didiceris, atque ætate multum aliena cœperis
ad id erudiri. Extruciat autem te pristinae libertatis memoria, animo re-
cursans, facitque ut interdum resiliere conere, relucterisque, atque ob id ipsum
fit, ut seruitus tibi molestior accidat. Nisi forte illud tibi ad libertatem suf-
ficere putas, quod non fueris Pyrrhia aut Zopyrione patre prognatus
aut quod non sic, uti Bithynicum aliquod mancipium, uociferante præ-
cone diuendaris. Atqui tum uir egregie, quum instante nouilunio, Pyr-
rhij & Zopyrionibus immixtus, manum itidem, ut alij seruuli protē-
dis, capisque, quodcumque illud tandem est quod datur, hæc uidelicet est
auctio. Nam præcone nihil opus erat homini qui ipse sui fuerit præ-
co, quicquid ipse ultro sibi, multo tempore dominum ambierit. Age iam o
scelestes (cur enim non dicam præsertim in eum qui se philosophum esse
dicat?) si quis te pirata inter nauigandum captum, aut si quis prædo in
seruitutem tradidisset, te ipsum deplorares, tanquam indignam fortunæ in-
iuriam patientem. Aut si quis manu iniecta, te duceret in seruitutem af-
ferens, leges inclamares, omnia faceres, acerbe ferres, & o terra, o dii, ma-
gno clamore uociferareris. Nunc uero, quum ipse te, ob paucos obo-
los, id ætatis in qua etiam si seruus natus esses, tamen tempestiuum fuisset
iam ad libertatem aspirare, cum ipsa uirtute ac sapientia ultro adduc-
tus uendideris, nihil illa reueritus, quæ permulta ab egregio Platone,
Chrysippo, Aristotele differuntur, quum libertatem laudant, seruitutem
damnant. An non te pudet, quum inter homines assentatores, & em-
ptitios, ac scurras uersans ex æquo cum illis æstimaris, quum in tanta
Romanorum turba, solus peregrino in pallio uersaris, quumque Roma-
nam linguam perperam ac barbaram sonas: præterea, quum agitas cōui-
uia tumultuosa, magna hominum turba conferta, quorum plerique colle-

citij, quidam sunt & improbi? Atq; inter hos laudas odiose, bibisque
 præter modum: deinde mane ad tintinabulum expergefactus, discussa
 ab oculis dulcissima somni parte, unà sursum ac deorsum circumcurtas,
 hesternò luto etiamdum tibijs adherente? Vsq; adeò ne te lupini, aut
 holetum agrestium tenuit penuria? Vsq; adeo tibi defuerūt fontes fri-
 gida manantes aqua, ut per desperationem ad ista deuenires? Haud
 puto. Quin potius palàm est, te, non frigida aqua, neque lupini, sed bel-
 latorum, atque opsoniorum, uiniq; odorati cupiditate captum eò ue-
 nisse. Quæ dum lupi piscis in morem audivis appetis, tuo merito eue-
 nit, ut hamus tibi fauces transfixerit. Itaq; præsto sunt huius intemperan-
 tiæ, gulæq; autoramenta. Ac perinde atq; simia à trunco reuinctus col-
 lo, reliquis quidem omnibus risui es, at ipse tibi delitijs affluere uideris,
 cui contigerit, affatim expleri caricis. Cæterum libertas, ingenuitas, unà
 cum ipsis gentilibus, ac tribulibus, hæc nimirum euanida cuncta, atque
 istarum rerum ne memoria quidem ulla, quantq; hoc quoq; ferendum,
 si uita ista cum hac turpitudine dūtaxat esset coniuncta, quod è libero
 seruum uideri facit, non labores etiam accederent, cum illa seruorū col-
 luie cōmunes. Sed uide, num quæ tibi imperātur, leuiora sint his, quæ
 Dromoni aut Tibio mandantur. Nam doctrinæ quidem, cuius rei cu-
 piditate simularat te in familiam suam accersisse sese, perquam exigua
 illi cura est. Quid enim (ut dici solet) cōmercij asino cum lyra? An nō ui-
 des uidelicet, q̃ miserè macerentur immodico desiderio, uel Homericæ
 sapiētiae, uel Demosthenicæ grauitatis ac uehementiæ, uel Platonice
 sublimitatis? Quorum me hercle ex animis si quis aurum, argentum,
 atq; harum rerum curas tollat, nihil fuerit reliquum, præter fastū, molli-
 ciem, lasciuiam, luxum, ferocitatem, imperitiam. Atq; ad ista nihil pro-
 sum opus te. Verum quoniam tibi barba ingens propendet à mento,
 quoniamq; uultu ipso graue quiddam & uenerandum præ te fers, tum
 quia pallio græcanico decenter amictus es, noruntq; iam omnes te grā-
 maticum esse, seu rhetorem, seu philosophum, pulchrum ille sibi putat,
 ut & eiusmodi quispiam, anteambulonū suorum pompæ permixtus
 esse uideatur. Futurum enim hac re ut græcarum disciplinarum stu-
 diosus, reliquæq; omnis doctrinæ neq; negligens, neq; rudis esse pute-
 tur. Vnde fit ut in periculum uir egregie uenias, ne non tam ob admi-
 randas illas artes, quin magis ob barbam palliūq; conductus esse ui-
 deare: proinde ut perpetuus apud illum conspiciaris oportet, neque ab-
 sis unq; uerum ut diluculo relictis stratis, in famulitio temet exhibeas
 conspiciendum, neq; locum in acie deseras. Porro ille iniecta nonnūq;
 tibi manu, quicquid forte in mentem inciderit, de hoc tecū nugatur, ob
 uis ostentans, quàm ne per uiam quidem ingrediens, incurius sit litera-
 rum,

rum, quin ut illud ipsum etiam otium, quod inter inambulandum datur, in re quapiam honesta collocet. At tu miser interim, nunc cursim, nunc gradatim, nunc scansim plerumque, nunc descensim (Nam scis huiusmodi esse urbem) obambulans, tum sudas, tum spiritum anhelus trahis. Deinde illo intus cum amico quopiam, ad quem accessit, confabulante, quum tibi interim locus desit, ubi uel assidere queas, librum uidelicet stans in manum sumis, quocumque fallas tedium, legis. Post ubi ieiunium te sitientemque nox occuparit, incommode lotus, intempestiue, puta nocte ferme concubia, ad coenam accedis, haud perinde deinceps in pretio habitus, neque conspiciendus his qui adsunt. Verum si quis aduenierit recentior, tu post tergum reuerteris. Itaque in angulum aliquem abiectissimum retrusus, accumbis, testis duntaxat ac spectator eorum quae apponuntur, canum ritu ossa circumdodens, si fors ad te perueniat, uel aridum maluae folium, quo reliqua inuoluunt, si fastidiatur ab istis qui supra te accumbunt, praefame libenter arrepturus. Audi iam & aliud contumeliae genus. Quid quod ne ouum quidem soli tibi apponitur. Neque enim conuenit, ut tu semper eadem requiras, quae hospitibus atque ignotis ministrantur, quandoquidem haec tua sit inscitia atque inurbanitas. Neque auis eiusmodi tibi apponitur, qualis alijs. Verum diuiti illi pinguis & succulenta, tibi pullus dimidiatus, aut palumbus aliquis aridus atque insipidus, non auis uidelicet, sed manifesta contumelia ludibriumque. Neque uero raro fit, ut si quando desit alibi, minister repente te inspectum te submouens ea, quae tibi erant apposita alijs apponit, illud tibi ad aurem immurmurans, tu profecto noster es. Quod si quando interim dissecetur, uel porca foeta, uel ceruus, aut structorem tibi modis omnibus propitium habeas oportet, aut certe Promethei partem feres: nempe ossa adipe circumiecta. Nam quod ei qui supra te accumbit patina sinitur adstare, quoad satiatus repudiet, te contra tam celeriter praetercurrat, quis tandem isthuc ferat, qui modo sit ingenuus, cuique tantum insibilis, quantum uel ceruis adest? Atque illud equidem nondum dixi, quod reliquis suauissimum acuetustissimum uinum bibentibus, tu solus malum quoddam & pingue bibis. Proinde illud semper curas, ut auro, argentoue bibas, ne colore prodente, palam fiat, te usque adeo contemptum, neglectumque esse conuiuiam, quanquam bene tecum ageretur, si uel illud ipsum ad satietatem usque bibere liceret. At nunc ubi crebrius poposceris, minister audisse dissimulat. Adde iam multas interim & alias esse res, quae te discrucient, imò nihil esse ferme, quod non sit acerbum, maxime quum tibi cinædus aliquis antefertur, quin pluris te sit is, qui saltandi docet artem, qui iocos Ionicos contexit Alexandrinus

xandrinus quispiam homunculus. Nam qui tibi speres tu ut in accubitu æqueris ijs, qui uoluptates & amatoria subministrant? qui literulas in pectore gestant? Proinde in obscuro quopiam conuiuij latibulo tectus, præq; pudore abstrusus, suspiras, uti cōiectandum est, tēq; ipsam deploras, ac fortunam incusas tuam, quæ tibi ne paucillulum quidem lepōris ac uenustatis asperferit. Ac prorsus ita uideris affectus, ut optes poëta fieri, ut amatorias conscribas contiones, aut si id non contingit, uel eam assequi facultatem, ut possis ab alijs conditas dignè canere. Vides enim quibus in rebus sitū est, ut quis efferat, plurimiq; fiat. Quin & illud ferre queas, ut magi quoq; aut arioli personam (si necesse sit) induas, ex horum genere qui amplas hæreditates, qui imperia, qui cumulas opes pollicentur. Quando quidem hos quoq; uides non mediocriter à diuitibus amari, plurimiq; fieri. Eoque uel unumquodlibet horum fieri percupias, uti ne prorsus reijculus, atque inutilis appareas. At qui nè ad ista quidem docilis es infelix: proinde submittas te oportet, mustitesq; ac tacitus feras, clām apud te plorans, ac neglectui habitus. Etenim si te famulus aliquis susurro deferat, qui solus omnium nō laudaris puerum heræ saltantem, aut cithara canētem, ista scilicet ex re nō leue discrimen impendet. Quapropter terrestris in morem ranæ, sitiēs uocifereris necesse est, id operam dans, ut in laudantium numero insignis ac præcipuus appareas. Quin sæpicule, silentibus reliquis, tibi ficta quædam laus proferēda: quæq; multam sapiat assentationem. Iam uero magnopere ridiculum est, cum esurias interim sitiasq; unguentis collini, ac uertice gestare coronam. Siquidem id temporis non dissimilis uidere sepulchrali columnæ, uetusti cuiuspiam cadaueris, quæ gestare solet ea, quæ manibus inferuntur. Nam huic infuso unguento, impositaq; corona, ipsi & bibunt, & edunt apparatus epulas. Porro si etiam zelotypus quispiam fuerit, sintq; illi uel pueri formosi, uel uxor puella: neq; tu prorsus à Venere Gratijsq; fueris alienus, profecto non satis tuta res, neq; periculum negligendum: propterea quod regis plures sūt oculi: qui quidem non uera solum uident: sed semper ueris aliquid addunt ad cumulum, ne cōniungere uideantur. Quas ob res, uultu demisso tibi est accumbendum: quemadmodum in Persicis conuiujs fieri mos est, uerito, ne quis eunuchus sentiat te in concubinam aliquam cōiicientem oculos: moxq; alter eunuchus, cui iam dudū arcus in manu tensus est, quia uideris quæ uidere nephās: inter bibendum, malam iaculo transfigat. Iam peracto conuiuio, ubi paululum dormieris: ad galli cantum expergefactus: O me miserum inquis, ô infortunatum, cuiusmodi quondam conuictus: quos amicos reliqui: tum uitam tranquillam

tranquillam & oñ plenam, somnum quem meapte cupiditate metiri soleo, deambulationes liberas, atque ex his in quale barathrum memet precipitem dedi: Et deum immortalem, cuius tandem rei gratia? Aut quod nam istud magnificum præmium? At ne fieri quidem potuit, ut mihi unq̃ aliàs plures commoditates suppeterent quantum suppetebant. Tum autem accedebat libertas, atque omnia pro meopte arbitrio faciendi facultas. Nunc porrò iuxta id quod prouerbio iactatum est: Leo chordula uinctus sursum ac deorsum circumferor. Quodq̃ omnium est miserrimum, maximèque deplorandū, neque efficere possum ut placeam, neque gratiam emereri queo: propterea quod harum rerum sum imperitus ac rudis, maxime compositus collatusque cū his qui hæc uelut artem profitentur. Proinde iniucundus sum, ac neutiq̃ aptus conuiujs, quippe qui ne risum quidem concitare norim. Quin etiam sentio me non raro molestum esse & importunum, quū adsum, maxime, quum ipse seipso festiuior esse conatur. Nam illi tetricus uideor. In summa nullam inuenio uiam, qua me illi accomodem. Etenim si meam ipsius auctoritatem ac seueritatē tueri pergo, iniucundus uideor, ac propemodū horrendus ac refugiendus. Contra si risero, uultumque quàm possum maxime ad hilaritatem composuero, fastidit ilico ille, & auersatur. Ac prorsus tale quiddā mihi uidetur, quale sit, si quis in persona tragica comœdiam agere tentet. Postremo quam tandem aliam uitam mihi uiuam demens, posteaquàm hanc præsentem alteri uixerim? Dum hæc tecum loqueris, iam sonuit tintinabulum, iamque ad eadem tibi redeundum est, obambulandum, standum, sed ceromate inunctis ante femoribus poplitibusq̃, si modo uelis par esse certamini, præmiòque tollendo idoneus. Deinde conuiuium idem & eadem apparatus hora. Iamque adeo diuersa uiuendi ratio superioriq̃ contraria, tum insomnia, sudor, defatigatio, paulatim quasi suffossis cuniculis inducunt uel tabem, uel pulmonis exulcerationem, uel intestini tormina, uel egregiam illam podagram. Reluctaris tamen sedulo, ac frequenter quum ualetudo poscat uti lecto decumbas, ne hoc quidem licet, eo quod assimulari morbus quo munia officiàque iusta defugias existimatur. Hinc præter omneis ppetuo palles, semperq̃ iamiam morituro uidere similis. Et hætenus quidem de his quæ domi ferenda sunt. Quod si quando fuerit petegrinandum (ut ne interim referam alia incōmoda) sæpe fit, ut pluuio cœlo, ubi postremus ueneris (Nā is locus tibi sorte cōtigit) uehiculū opperiaris, donec nullo iā reliq̃ loco ubi diuerferis, pxime coquū aut heræ cōptorē te reclināt, ne stipulis quidē affatim substratis. Neq̃ uero tibi referre grauabor, qđ mihi Thesmo-

polis

polis iste Stoic⁹ narravit sibi accidisse, rem pfecto nimisq̃ ridiculā, quā tamē eadē possit & alij cuius accidere. Conuiuiebat enim cū opulenta quadā ac delicata muliere ex illustribus istis & urbanis. Eā, quū aliquādo peregre proficisceretur (nam id primū aiebat sibi maximopere didiculum accidisse) in curru sibi uiro nimirum philosopho adiunxisse cinædum quempiam picatis cruribus, derafa barba. Quem illa honoris (ut conijcio) gratia secum ducebat. Quin nomen quoq̃ cinædi commemorabat. Aiebat enim Chelidonium uocari. Iam primum illud cuiusmodi fuerit uide: iuxta uirum seuerum tetricūmq̃, tum senem canōque mento (Scis autem quā profundam ac uenerabilem barbā habuerit Thesmopolis) assidere nihili hominem & effœminatum, picturatis oculis, lubrico uultu, fracta ceruice, non Chelidonem per Iouem, id est hirundinē, sed uulturem magis, reuulsis barbæ plumis. Quod nī magnopere illum fuisset deprecatus, ne faceret, futurum fuisse, ut flammæum etiam in capite gestans assideret. Præterea autem perpetuo hoc itinere molestias innumerabiles pertulisse sese, illo cantillante garrientēq̃, demum (nisi idem hominem coëruisset) in rheda etiam saltante. Addebat secundo loco tale quiddam sibi fuisse mādātum. Accersito illi mulier Thesmopoli inquit, ita tibi dñj bene faciāt: magnum quoddā officium abs te requiram, quod caue recuses, neq̃ expectes ut quicq̃ te sim rogatura studiosius. Atq̃ hoc (ut est credibile) omnia se facturū pollicito, hoc inquit, te rogo quandoquidem uideo te uirum probum, diligentem & amantem caniculā quam nosti Myrrhinā, in uehiculum recipe, eamq̃ mihi serua: curans ne quid illi desit. Nam misera grauida est, atq̃ adeo propemodum iam propinqua partui. At isti scelesti & immorigeri ministri, non dicam huius, sed ne mei quidem ipsius magnopere rationem habent in peregrinationibus. Quare ne te putes mihi mediocre beneficium facturum, si charissimā mihi iucundissimāq̃ caniculā seruaris. Recepit Thesmopolis quum illa tātopere rogaret ac propemodum etiam flieret. Porro spectaculum erat supra modum ridiculum. Canicula ē pallio prominens prospectansq̃ paulo infra barbā ac subinde immeiēns (Tamet si hæc quidem Thesmopolis reticuit) ac gracili uoce latrans (huiusmodi enim catellæ iam in delictis sunt) neq̃ non philosophi mentum oblingens, maxime si quid priadiani iuris inhæreret. Porro Cinædus assessor ille, quū non insulse super conuiuium dictéria quædam iecisset in eos qui aderant, ac denique & ad Thesmopolim usq̃ dicacitas peruenisset: de Thesmopoli de, inquit, unum hoc possum dicere, eum ē Stoico Cynicum iam nobis esse factum. Equidem audiui caniculā etiam peperisse in Thesmopolidis

smopolidis pallio. Huiusmodi delitijs illudunt, uel (ut uerius dicam) huiusmodi contumelijs ac ludibrijs tractant eos, qui cum ipsis uiuunt, paulatim eos cicures ac mansuetos ad ferendas cōtumelias reddentes. Præterea autem & Carcharorum Oratorem noui, qui iussus super cœniam dedamabat, neutiq̃ inerudite per Iouem, imò grauius & absolutissime, ac laudabatur interim ab illis bibentibus, quum nō ad aquæ modum, sed ad uini amphoram oraret. Atq̃ eam molestiam, ob ducētas drachmas perpeti ferebatur. Verum hæc quidem fortassis utcunq̃ toleranda. Porro si diues ipse, aut poëticus fuerit, aut historicus, qui sua ipsius scripta in conuiuio recitare gaudeat: tum uero maxime futurum est, ut discrucieris ac dirumparis. Nempe quum admirari, quum assentari, quum nouos quosdam laudandi modos cominisci necesse habes. Sunt autem qui & formæ nomine studeant admirādi uideri. Eos nūc Adonidas, nunc Hyacinthos appelles necesse est, etiam si illis naris nō, nūq̃ cubitali hiet specu. Quod ni laudaris, protinus in lapidicinas Dionysiacas asportaberis, tāq̃ qui illi tum inuideas, tum insidieris, maleq̃ uelis. Ad hæc & sapientes & rhetores sint necesse est. Quod si etiam rustice quippiam dixerint, tum uero iuxta illud, quod dici solitum est: Atticæ atq̃ Hymetti plenam orationem uideri uolunt, atq̃ in legem abire, ut deinceps ita loquantur homines. Quanq̃ quæ uiri faciūt, ferri forsitan queant. At uero mulieres (nam mulieribus etiam illud studio est, ut doctos aliquot in suo cōiūctu conductitios habeant, quiq̃ sese mercede affectentur:) Quandoquidē hoc quoq̃ ad reliquum cultū, elegantiamq̃ pertinere putant, si dicātur eruditæ, si philosophi, si carmina componere Sapphicis haud multo inferiora, ob hæc sanè hæc quoq̃ conductitios Rhetores, Grāmaticos, Philosophos circūferunt. Hos autē audire solent (id quod ipsum est ridiculum) tum tēporis, quū uel communetur, aut capillos in orbem religant, uel in conuiuio. Nam aliās nō suppetit illis ociū. Porro sæpenumero fit, ut interim dum Philosophus quippiam differit, interueniēs ancilla, literulas ab adultero porrigat. Ac prædari illi de pudicitia sermones intermittuntur, opperientes donec illa rescripserit adultero, atq̃ ita redeat ad auditionem. Porro siquādo post multum temporis instantibus saturnalibus, aut panathenæis, misera quæpiam umbella tibi mittatur, aut tunica semiputris ac detrita, tum deniq̃ plurima missitentur oportet. Atq̃ aliquis qui statim subauscultarit, herū id facere destinātem, præcurrit, ac primus rei index, abiensq̃ non exiguum præcium aufert qui renunciarit. At mane plus tredecim te adeunt idem apportantes nuncijs: quorum quisq̃ cōmemorat quàm multa dixerit, quemadmodum submonuerit, quemadmodum adhortans commodiora subiecerit. Omnes itaque donati præmio discedūt.

r at non

at nō sine murmure tamen, qui nō plura dederis. Porrò salariū ipsum sex fermè obolorum. Idc̃p si tu postules, grauis atq; importunus haberiis. Proinde quo illud aliquando auferas: primū ipsi hero aduleris, supplexq; fias necesse est: deinde captandus & dispensatoris fauor. Nam hoc quoq; quoddam est seruitutis genus. Neque uero negligendus is, quem in consiliū adhibet, neque item amicus. Deinde quod acceperis, iamdudum debebatur uel uestiario, uel medico, uel cerdoni cuipiā. Vnde fit ut sera atque intempestiua, eoque inutilia præmia tibi accedant. Cæterum inuidia ingens. Iamq; etiam calumniæ quædam paulatim struuntur in te, apud hominem qui iam non inuitis auribus accipiat, siquid aduersum te dicatur: Quippe qui perspiciat te laboribus assiduus iam detritum, & ad obeunda munia famulatus claudicantem, atque obaudientē, ac podagra subinde grauari. Proinde poste aquam id quod erat in te florentissimū decerpit, æuicq; partem maxime frugiferam ac præcipuum corporis uigorem detriuit, iamque te lacerum panniculum reddiderit. tū modis omnibus circumspicit in quod sterquilinium te portatum abijciat, atque alium perferēdis laboribus idoneum, in tuum substituatur locum. Ibi insimulatus, uel quod pusionem illius tentaris, uel quod homo senex uxoris ancillam uirginem uitiaris, uel alio quouis imposito crimine, noctu obuolutus ac præceps datus extruderis, discedisq; desertus ab omnibus, atque omnium inops rerum optimam podagram unā cum senecta comitem ducens. Quum interim quæ quondam sciueris, tanto temporis spacio dedidiceris, tum uentrem culeo reddideris ampliorē, tibiq; paraueris inexplebile quoddam & implacabile malum. Etenim gula ea quibus assueuit, flagitat. Quæ cū negantur, indignatur. Adde quod præterea nemo te posthac recepturus est in familiam, utpote cuius iam præterierit ætas, quicq; similis euaseris equis senio affectis, quorum ne pellis quidem perinde ut aliorum animantium est usui. Quin ex hoc ipso quod eiectus es, calumnia quàm potest proxime ad ueri similitudinem conficta, facit ut aut adulter, aut ueneficus, aut aliud quippe tale uidearis. Nam accusatori uel tacenti fides habetur. Tu uero Græculus, moribus leuibis, & ad omne facinus facilis. Siquidem huiusmodi nos omnes esse ducūt, idc̃p iure optimo, uideor enim mihi causam aduertisse, quamobrem eiusmodi de nobis obtineant opinionem. Nam pleriq; qui in familias accedunt: propterea quod alioqui nihil bonæ rei didicerunt, diuinationem ac maleficia profitentur, conciliationem amorum, abductiones in hostes, atque id quum faciunt, doctos sese affirmant, pallijs amicti, barbiscq; neutiquam contemnendis onusti. His rebus fit, ut non iniuria eādem de reliquis omnibus habeant opinionem, quando eos quos præcipuos

cupuos esse iudicant, uideant tales. Maxime uero, posteaquàm animad uerterint, quàm sint in conuiujs, reliquoq; conuictu adulantes, quàm ad luctum humiles ac seruales: deinde eiektos eosdem iam oderunt, neque id iniuria, ac modis omnibus adnituntur, ut eos funditus perdant, si quo modo possint. Verentur enim, ne cuncta illa uitæ suæ mysteria in uulgus efferant, quippe qui nihil non exacte norint, quicq; illos nudos conspexerint. Ea res igitur illos male angit. Omnes enim similes sunt pulcherrimis istis libris: quorum aurei quidem umbilici, purpurea foris pellis: cæterum intus aut Thyestes est liberos in conuiuio comedens, aut Oedipus matris maritus, aut Tereus cum duabus pariter sororibus rem habens. Eiusmodi sunt & illi, splendidi, conspicuiq;. Porro intus sub purpura uarias occultant Tragœdias. Quorum unumquëq; si euolueris, explicuerisq;, fabulam non mediocriter longam reperies, Euripidis cuiuspiam, aut Sophodis. Contra foris nil nisi purpura splendida, aureiq; umbilici. Harum itaque rerum sibi conscj oderunt illos, atque insidias parant, si quis penitus ab illis defecerit, qui eos probe cognitos depingat, qualesq; sint euulget. Iam uero libet mihi Cebetis illius exemplo & imaginem quãdam huius uitæ tibi depingere, ut eam contemplatus scire queas, num ex usu tuo sit eam adire. Equidem magnopere cupiam uel Apellem quẽpiam, uel Parrhasium, uel Aëtionẽ, uel Euphranorem ad hanc depingendam tabulam adhibere. Verum quoniam fieri potis non est, ut aliquem artificem tam egregium atque absolutum nanciscamur, in præsentia tenuem quandam pro mea uirili imaginem adumbrabo. Ergo pingatur uestibulũ sublime atque inauratum, neque id humi situm in solo, uerum procul à terra in ædico colli fastigio. Præterea inaccessum fermè & abruptum, lubricoq; aditu, ita ut plerũq; qui se iam ad summum usq; uerticem penetrasse sperant, lapsò pede præcipitati ceruicem frangant. Intus autem Opulẽtia sedeat, tota (sicuti uidetur) aurea, maiorem in modũ formosa, atq; amabilis. Porro amator ubi uix tandem conscendit, iamq; ad fores accesserit, obstupescat, oculis in aurum defixis, deinde Spes, quæ & ipsa specioso uultu est, ac uersicoloribus amicta, manu prehensa introducat, mire iam ipso ingressu attonitum. Atque ab eo quidem tempore Spes usq; illum antecedit, ducatq;, tum aliæ mulieres illum excipientes, puta Fallacia, Seruitusq;, tradant Labori. At is miserum penitus defatigatum tandem Senectæ tradat iam morbidũ, colorẽq; cõmutato. Postremo Contumelia, arseptum illum ad desperationem pertrahat. Ex hoc quidem tempore Spes auolans euanescat. Tum ille non per aureum illud atrium per quod ingressus fuerat, sed per posticũ quoddam, & occultũ exitum extrudatur nudus, uentricosus, pallidus, senex, læua quidem pu-

dorem occultans, dextra uero seipsum strangulans. Occurrat autē ex-
 unti Poenitudo frustra lachrymans, & miserū bis etiam cōficiens. Atq;
 hic quidem esto picturæ finis. Cæterum tu Timodes optime ipse dili-
 genter consideratis singulis expende, num è re tua sit ut in hanc imagi-
 nem per aureas illas fores ingressus, per illas longe dissimiles tam turpi-
 ter excutiaris. Quicquid autem feceris, memineris sapientis illius, qui di-
 xit: Deum in culpa non esse, uerum qui sua sponte delegerit.

LVCIANI DE IIS QVI MERCEDE CONDVCTI,

IN DIVITVM FAMILIIS VIVVNT, DES:

ERASMO ROT. INTERPRETE.

FINIS.

✠ HIERONYMO BVS

LIDIANO PRAEPOSITO ARIENSI CONSILIARIO

REGIO ERASMVVS ROTERODAMVS S. P. D.

RMOR iam pridem hic perseuerat, acerbior quàm ut
 uerum esse libeat credere, sed cōstantior tamē, quàm ut
 uanus credi possit, PHILIPPVM principem nostrum,
 è uiuis excessisse. Quid querar mi Bustidiane, quid uo-
 ciferer, quem inculem, hominū uē, Deum uē? Quæ com-
 ploratio tam Tragica, quæ huic tam atroci uulneri suf-
 ficiat? Nimio, heu nimio constitistis Hispaniæ, quæ quidem primum
 Franciscum Bustidianum Archiepiscopum Bizontinum nobis ademi-
 stis, neq; tanti uiri iactura contentæ, principē etiā eū absorbuistis, quo
 (si uiuere modo licuisset) nihil unq; habuit hic orbis, neq; maius neq;
 melius. Quanq; quid, quæso, supererat etiam adolescenti, nisi uti iam
 ipse sese superaret? Sed ó dirum fortunæ ludum, ó nouam fatorum in-
 uidentiam, ó mors quàm iniqua, tam etiam inuida, ut semper præstan-
 tissima quæq; quàm ocyslime tollis è medio, uixq; oculis ostensa pro-
 tinus subducis. Cuius ego uicem hic potissimum deplorem? MAXIMI-
 LIANI ne patris, qui tali sit orbatus filio, quem unum multis etiam im-
 perijs anteponebat? An liberorum magis, quibus ætate tam immatu-
 ra, tam pius sit ereptus pater? An patriæ potius, cui de charissimo prin-
 cipe, tam serum gaudium, tam præproperus contigerit luctus? An or-
 bis demum uniuersi, cui tam singulare lumen sit ademptum? idq; tam
 ante diem. Hoc nimirū hoc tempestas illa fatalis, qua medio è cursu in
 Britanniam depulsus est, portendebat, uidelicet fatis illū palàm ab Hi-
 spania reiicientibus. Equidem Panegyrico qualicunq; laudauī iuuenē.
 Tum autē bone deus, quot mihi panegyricos, q; copiosos pollicebar?

Et en

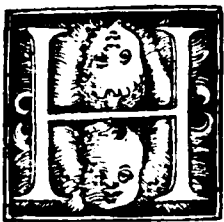
Et en repente cōmutatis rebus. epitaphiū paro miser. Eamus nūc nos homunculi, & fortunulis nostris fidamus, quum eos etiam pro sua libidine mors rapiat, quos q̄diutissime uiuere tantopere omnium refert. Sed quid ego mi Hieronymē, dum meo indulgeo dolori, tuum exulcero? Quod reliquū est precor ut superi propitij liberis paternam quidē felicitatem: sed cum diuī FEDERICI uiuacitate copulatam largiantur. Tibi item in moderandis illis fraternos successus: sed uitam fraterna diuturniorem. Literis his: ne ad tantum, tamque doctum amicū nullo literario munusculo comitatae uenirent, dialogos aliquot Luciani, comites addidi: quos pauculis his diebus, dum obsidionis metu Florentiam profugeremus, Latinos feci: hoc nimirum agens, ne nihil agerem. Nā in praesentia quidem in Italia mire frigent studia, feruent bella. Summus Pontifex Iulius belligeratur, uincit, triumphat, planēque Iulium agit. Vale, & amplissimo patri Nicolao Ruterio episcopo Atrebatensi etiam atque etiam Erasmus commendato. Bononiae. XV. Calendas Decembres. M. D. VI.

GNEMONIS AC DA

MIPPI DIALOGVS. DES. ERASMO ROTHE

RODAMO INTERPRETE.

CNEMON.

LOC ILLVD est quod uulgo dici consuevit, Hincul leonem. DAM. Quid isthuc est, quod tecum stomachare Cnemon? CNE. Quid stomacher rogas? Equidem haredem reliqui quendam praeter animi sententiam, uidelicet astu delusus miser, is quos maxime mea cupiebam habere praeteritis. DAM. Sed isthuc quinam euenit? CNE. Hermolaum nobilem illum diuitem, quū orbus esset, imminente morte captabam, assidens atque inseruiens. Neque ille grauatim officium meum admittebat. At interim illud quod mihi uisum est scitum, consultumque ut testamentum proferrem, ac publicarem, quo illum rerum mearum in solidum haredem institueram, nimirum ut ille uicissim idem faceret, meo prouocatus exemplo. DAMIP. At quid tandem ille? CNE. Quid ille suo in testamento scripserit, id quidem ignoro. Caterum ego repente atque insperato ē uita

r 3 decessi

decessi, recti ruina oppressus. Et nunc Hermolaus mea possidet, lupi cuiuspiam in morem ipso hamo cum esca pariter auulso. DAMIP. Imò non escam modo cum hamo, quin etiam te quoque piscatorem simul abstulit. Itaque technam istam, in tuum ipsius caput struxeras. CNE. Sic apparet, idcò adeo deploro.

ZENOPHANTAE ET CALLIDEMIDAE DIALOGVS,
DES. ERASMO ROTERODAMO
INTERPRETE.
ZENOPHANTES.

AT TV Callidemides, quo pacto interisti? Nam ipse quemadmodum Dinia parasitus quum essem, immodica ingurgitatione praefocatus fuerim, nosti, adeas enim morienti. CAL. Aderam Zenophantes. Porro mihi nouum quiddam, atque inopinatum accidit. Nam tibi quoque notus est Proeodorus ille senex. ZENOP. Orbum illum dicis, ac diuitem, apud quem te assidue uersari conspiciebam? CAL. Illum ipsum semper captabam, colebamq, id mihi pollicens fore, ut meo bono quamprimum moreretur. Verum quum ea res in longum proferretur, sene uidelicet, uel ultra Tithonios annos uiuente, compendiariam quandam excogitavi uiam, qua ad hereditatem peruenirem. Siquidem empto ueneno, pocillatori persuaseram, ut simulatq Proeodorus potum posceret, bibebat autem prolixius, praesentius in calice inijceret, haberetq in promptu, porrecturus illi. Quod si fecisset, iureiurando confirmabam, me illum manumissurum. ZENOP. Quid igitur accidit? nam inopinatum quiddam narraturus mihi uideris. CAL. Vbi iam loti uenissemus, puer duobus paratis poculis, altero Proeodoro cui uenenum erat additum, altero mihi, nescio quo modo errans, mihi uenenum, Proeodoro porrexit innoxium. Mox ille quidem bibit, at ego protinus humi porrectim stratus sum, supposititiu uidelicet illius loco funus. Quid hoc? Rides Zenophanta? Atqui non conuenit amici malis illudere. ZENOP. Rideo profecto, nam eleganter ac lepide tibi haec res euenit. Porro senex ille, quid interim? CAL. Primum ad casum subitum atque inexpectatum sane conturbatus est. Deinde simulatq intellexit, id quod acciderat, puta pocillatoris errore factum, risit & ipse. ZENOP. Recte sane. Tamen si non oportuit ad compendium illud diuertere, siquidem uenisset tibi populari, uulgataq uia, tutius certiusq, etiam si paulo serius.

Menippi

MENIPPI ET TANTALI DIALOGVS, DES.
 ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.
 MENIPPVS.

Vid eiulas ó Tantale, aut quid tuã deploras fortunã, stagno imminens? TANT. Quoniam siti enecor Menippe. MENIP. Vsq̃ adeo piger es atq̃ iners, uti non uel pronus incumbens bibere noris, uel caua uola hauriens? TANT. Nihil profecero si p̃cumbã: refugit em̃ aqua simulatq̃ me propius admoueri senserit, quod si quando hausero, oriq̃ coner applicare, prius effluxit quã summa rigem labia. Atq̃ inter digitos effluens aqua, haud scio quomodo rursus manũ meam aridam relinquit. MENIP. Prodigiosum quiddã de te narras Tantale: uerum dic mihi isthuc ipsum, quorsum opus est bibere, quũ corpore careas: nam illud quod esurire poterat, aut sitire, in Lydia sepultũ est. Ceterum tu quũ sis animus, quinam posthac aut sitire queas, aut bibere? TANT. Atq̃ hoc ipsum suppliciĩ genus est, ut anima perinde quasi corpus sit, ita sitiat. MENIP. Age, hoc ita habere credamus, quandoquidẽ affirmas te siti puniri. At quid hinc acerbi tibi poterit accidere? Num metuis ne potus inopia moriaret? At equidem haud uideo alteros inferos, si quis hos relinquat, neq̃ locũ alium in quẽ morte demigret quispiam. TANT. Recte tu quidẽ dicis, uerum hoc ipsum suppliciĩ genus est, sitire, quũ nihil sit opus. MENIP. Desipis Tantale, & uti uerum tibi fatear, non alio potu uideris egere quã ueratro mero: nam diuersum quiddã pateris, ijs quos canes rabiosi momorderint, ut qui nõ aquam, quemadmodũ illi, sed sitim horreas. TANT. Ne ueratrum quidẽ recusarim bibere Menippe, si liceat modo. MENIP. Bono es animo Tantale, certum habens nunq̃ fore, ut uel tu, uel reliquorũ Manium quispiã bibat: Neq̃ enim fieri potest: quanq̃ non omnibus quemadmodum tibi, p̃cena adiudicata est, ut sitiant, aqua illos non expectante.

MENIPPI AC MERCVRII DIALOGVS, DES.
 ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.
 MENIPPVS.

Tubinam formosi illi sunt, ac formosã Mercuri: duci to me docetõq̃, utpote recens huc profectum hospite. MERC. Haud mihi licet per ocium Menippe, quin tu isthuc ipso è loco dextrorsum oculos deflecte. Illic & Hyacinthus est, & Narcissus ille, & Nireus, & Achilles, & Tyro, & Helena, & Leda, breuiter quicquid est ueterum formarum. MENIP. Equidem prãter ossa nihil uideo, caluariasque carnibus renudatas, inter quã omnia nihil sit omnino discriminis. MERCVRIVS. Atqui hæc sunt quã poëtã cuncti mirantur ac celebrant, ossa

scilicet quæ tu uideris contemnere, MENIP. At Helenam saltem mihi cōmonstra: nam ipse quidem haud queam dignoscere. MERC. Hæc uidelicet caluaria, Helena est. MENIP. Et huius scilicet ossis gratia, mille naues ex uniuersa Græcia, acto delectu, sunt impletæ, tātāq; tum Græcorum, tum barbarorum multitudo confluit, tot urbes sunt euersæ? MERC. Cæterum Menippe non uidisti mulierem hanc uiuam, quod si fecisses, forsan diceres tu quoq; uitio dandum non esse,

Pro tali muliere diu tolerare labores.

Alioqui si quis flores etiam arefactos maridosq; contempletur, posteaq; coloris decus abiecerint, deformes nimirum uideantur. At iñdē donec florent coloreinq; obtinent, sunt speciosissimi. MENIP. Proinde illud iam demiror Mercuri, si Græci non intellexerunt sese pro re usq; adeo momentanea, quæq; tam facile emarcesseret elaborare. MERC. Haud mihi uacat tecum philosophari, quare delecto loco ubicūq; uelis, prosterne temet ac recumbe, mihi iam aliæ sunt traducendæ umbræ.

MENIPPI, AMPHILOCHI, TROPHONII DISCEPTATIO,
DES. ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

MENIPPVS.

Os nimirum Trophoni atq; Amphiloche, quum sitis mortui, tamen haud scio quonam modo phanis estis donati, uatesq; credimini, ac stulti mortales deos esse uos arbitrantur. TROPH. Quid? an nobis igitur imputandum, si per inscitiam illi de mortuis huiusmodi opinantur? MENIP. Atqui non ista fuissent opinati, ni uos, tum quum uiueretis, eiusmodi quædam portenta ostentassetis, tantq; futurorum fuissetis præsci, quasiq; prædicere potuissetis, si qui percontarentur. TROPH. Menippe, nouerit Amphilocheus hic, ipsi pro sese respondendum esse. Cæterum ego Heros sum, uaticinorq; si quis ad me descenderit: at tu uidere nuncq; omnino Lebadiam adiisse, neq; enim alioqui ista non crederes. MENIP. Quid ais? equidem nisi Lebadiam fuissetem profectus, ac linteis amictus, ossam ridicule manu gestās, per angustū aditum in specum irrepsissem, nequaq; fieri potuisset, ut te defunctum esse cognoscerem perinde atq; nos, solāq; præstigiatura reliquos antecellere. Sed age per ipsam diuinandi artem, quid tandē est Heros? neq; enim intelligo. TROPH. Est quiddā partim ex homine, partim ex deo compositū. MENIP. Nempe quod neq; sit homo, quēadmodū audio, neq; deus, uerū pariter utrunq;. Ergo dimidia illa tui, ac diuina pars, quō nūc recessit? TROPH. Reddit oracula Menippe in Bœotia. MEN. Haud intelligo, quid dicas Trophoni, nisi quod illud planē uideo, te totum esse mortuum.

Charontis

CHARONTIS AC MENIPPI DIALOGVS, DES.
ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

CHARON.

Edde naulum sceleste. MENIP. Vociferare, siquidem isthuc tibi uoluptati est Charon. CHAR. Redde, inquam, quod p traiectione debes. MENIP. Haudquaquam auferre queas ab eo qui non habeat. CHAR. An est quisque qui ne obolum quidem habeat? MENIP. Sit ne alius quispiam praeterea, equidem ignoro, ipse certe non habeo. CHAR. Atqui praefocabo te per Ditem impurissime, ni reddas. MENI. At ego illiso baculo tibi cominuam caput. CHAR. Num ergo te tam longo traiectu gratis transuexero? MENIP. Mercurius meo nomine tibi reddat, ut qui me tibi tradiderit. MER. Belle mecum agat, per Iouem, siquidem futurum est, ut etiam defunctorum nomine persoluam. CHAR. Haud omit tam te. MEN. Quin igitur uel huius gratia perge ut facis, nauim trahere: quanquam quod non habeo, quinam auferas? CHAR. At tu nesciebas, quid tibi fuerit adportandum? MEN. Sciebam quidem, uerum non erat. Quid igitur? num ea gratia erat mihi semper in uita manendum? CHAR. Solus ergo gloriaberis te gratis fuisse transuectum? MEN. Haud gratis o praedare, siquidem & sentinam exhausti, & remum arripui, & uectorum omnium unus non eiulauim. CHAR. Ista nihil ad naulum, obolum reddas oportet, neque enim fas est secus fieri. MEN. Proinde tu me rursum in uitam reuehe. CHAR. Belle dicis, nimirum ut uerba etiam ab Aeaco mihi lucrifaciam. MEN. Ergo molestus ne sis. CHAR. Ostende quid habeas in pera. MEN. Lupinum si uelis, & Hecatae coenam. CHAR. Vnde nobis hunc canem adduxisti Mercuri? tum qualia garriebat inter nauigandum? uectores omnes irridens, ac dictis incessens, unusque cantillans, illis plorantibus. MER. An ignoras Charon quem uirum transuexeris? plane liberum, cuique nihil omnino curae sit. Hic est Menippus. CHAR. Atqui si unquam posthac te recepero. MEN. Si receperis o praedare: ne possis quidem iterum recipere.

CRATETIS AC DIOGENIS DIALOGVS, DES.
ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

CRATES.

Oerichum diuitem, noueras ne Diogenes? illum, inquam, supra modum diuitem, illum Corintho profectum, cui tot erant naues onustae mercibus, cuius consobrinus Aristaeas: quem ipse quoque diues esset, Homerum cum illud in ore solebat habere,

Aut me confice tu, aut ego tete.

DIOG. Cuius rei gratia sese captabant inuicem Crates? CRAT. Hare ditatis

ditatis causa, quū essent æquales, uterq; alterum captabant. Iamq; testamenta publicauerant ambo, in quibus Mœrichus (si prior moreretur) Aristean omnium rerum suarum dominū relinquebat, Mœrichum uicissim Aristean, si quidem ipse prior è uita decederet. Hæc igitur quū essent in tabulis scripta illi inter sese captabant, & alter alterū adulationibus obsequijsq; superare contendebat. Porro diuini, haud scio utrū ex astris id quod futurum sit coniectantes, an somnijs quemadmodū Chaldæi faciūt: quin & Pythius ipse, nūc Aristea uictorē fore pronuntiabat, nūc Mœrichum, ac trutina quidem interim ad hunc, interim ad illum propēdebat. DIOG. Quid igitur tandem euenit: nam audire est operæ precium Crates. CRAT. Eodem die mortui sunt ambo: ceterū hæreditates ad Eunomiū ac Thrasysdem deuenerunt, quorum uterq; cognatus illis erat: atqui de his nihil prædixerant diuini futurū, ut tale quippiam accideret. Etenim quū Sicyone Cirrham uersus nauigarēt, medio in cursu, obliquo orto Iapyge, eò sunt depulsi. DIOG. Recte factum: at nos quū nos essemus in uita, nihil eiusmodi alter de altero cogitabamus. Neq; enim ego unq; optabam ut moreretur Antisthenes, quo nimirū baculus illius ad me rediret hæredem (habebat autē egregie ualidum) quē ipse sibi parauerat oleaginū, neq; tu Crates, opinor, desiderabas, ut me mortuo, in possessionū mearum successionem uenires, puta doli ac peræ, in qua quidem lupini Chœnices inerant duæ. CRAT. Neq; enim mihi quicq; istis rebus erat opus, imò ne tibi quidem Diogenes: siquidē quæ ad rem pertinebant, quæq; tu Antistheni succedens accepisti, deinde ego succedens tibi, ea nimirū multo sunt potiora, multoq; splendidiora, q̃ uel Persarū imperium. DIOG. Quæ nā sunt ista quæ dicis? CRAT. Sapientiā, inquam, frugalitatem, ueritatem dicendi, uiuēdiq; libertatē. DIOG. Per Iouē memini me in istiusmodi opum hæreditatē Antistheni successisse, tibiq; eas longe etiā maiores reliquisse. CRAT. Verū reliqui mortales hoc possessionū genus aspernabantur, neq; quisq; nos ob spem potiundæ hæreditatis obsequijs captabat, sed ad aurum omneis intendebant oculos. DIOG. Nec iniuriæ: neq; enim habebant quo facultates eiusmodi à nobis traditas acciperent: quippe rimosi iam, uitiatīq; delicijs, non aliter quàm uasa carie putria. Quo fit, ut si quando quis in illos infundat uel sapientiam, uel libertatem, uel ueritatē, effluat illico, perstilletq; fundo quod immissum est continere nō ualente. Cuiusmodi quiddam & Danaï filiabus aiunt accidere, dum in doliū pertusum haustam aquā important: at idē aurum dentibus & unguibus, omniq; ui seruabant. CRAT. Proinde nos hic quoq; nostras possidebimus opes: illi simulatq; huc uenerint, obolum duntaxat secum ferent, ac ne hūc quidem ulterius q̃ ad portitorē.

Nirei

NIREI AC THERSITAE DIALOGVS. DES.
ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

NIREVS.

Cce deniq; uel Menippus hic iudex erit, uter nostrum sit formosior. Dic Menippe, an non tibi uideor forma præstantior? MEN. Imò quinā sitis, prius arbitror indicandum, nam hoc opinor scito est opus. NIR. Nireus ac Therstites. MEN. Vter Nireus, uter Therstites? nondum enim uel hoc satis liquet. THER. Iam unum hoc uinco, quod tibi sum similis, neq; tantopere me præcellis, quantopere te cæcus ille Homerus extulit, unum omniū formosissimum appellans: quin ego fastigiato uertice, rarisq; & impexis capillis ille, nihilo te inferior uisus sum arbitror. Iam uero tempus est uti pronūcies Menippe, utrū altero formosiorē existimes. NIR. Mirum ni me Aglaia Charopēq; progeneratū.

Qui uir pulcherrimus unus,

Omnibus è Graijs Priameia ad Pergama ueni.

MEN. Atqui non item sub terram opinor pulcherrimus uenisti, quippe qui reliquis quidem ossibus alijs appareas assimilis: porro caluaria hoc uno insigni à Therstite caluaria dignosci possit, quod tua delicata est ac mollicula: quandoquidem isthuc habes effœminatum ac neutriquam uiro decorum. NIR. Attamen Homerum percontare, qua specie tum fuerim, quum inter Græcorum copias militarem. MEN. Tu quidem somnia mihi narras: at ego ea specto quæ uideo, quæq; tibi adsunt in præsentia: cæterum ista norunt, qui id temporis uiuebāt. NIR. Quid igitur tandem? an non ego formosior Menippe? MEN. Neque tu, neq; quisq; alius formosus hoc loco: siquidem apud inferos æqualitas est, paresq; sunt omnes. THER. Mihi quidē uel hoc sat est.

UDIOGENIS AC MAVSOLI. DES. ERASMO
ROTERODAMO INTERPRETE.

UDIOGENES.

He tu Car, quare tandem insolens es tibiq; places, ac dignum te credis, qui unus nobis omnibus anteponar? MAV. Primū regni nomine ó tu Siopenſis, quippe qui Caria imperauerim uniuerſa, præterea Lydia quoq; gentibus aliquot: tum autem & insulas nonnullas subegerim. Miletum usq; peruenierim, plerisq; Ioniz partibus uastatis. Ad hæc formosus eram ac procerus, ac bellicis in rebus præualidus. Postremo, quod est omniū maximū, in Halicarnasso monumentum

tum

tum erectum habeo, singulari magnitudine, quantum uidelicet defunctorum alius nemo possidet, neq; pari etiam pulchritudine conditum, uiris scilicet atq; equis, pulcherrimo è saxo ad uiuam formā absolutissimo artificio expressis, adeo ut uel phanum aliquod simile haud facile quis inueniat. Num iniuria tibi uideor has ob res mihi placere atque efferri? DIOG. Num ob imperium ais, ob formam, atq; ob sepulchri molem? MAV. Per Iouem ob hæc inquam. DIOG. Atqui ó formose Mausole, neq; uires iam illæ, neq; forma tibi iam adest. Adeo ut si quæ arbitrum de formæ præcellentia delegerimus, haudquaquæ dicere potis sit, quamobrem tua caluaria meæ sit anteferenda: siquidem utraq; pariter tum calua, tum nuda: utriq; dentes pariter ostēdimus, pariter oculis orbatī sumus, pariter naribus simis, ac sursum biantibus deformati. Cæterum sepulchrum ac saxa illa preciosa, Halicarnasseis forsitan iactare licebit, & hospitibus gloriæ causa ostentare, tanquæ qui magnificā quandam apud se structuram habeant: uerum quid hinc cōmoditatis ad te redeat uir egregie, nequaquæ uideo, nisi forsan illud cōmodum uocas, quod plus oneris atq; nos sustines, sub tam ingentibus saxis pressus ac laborans. MAV. Itā ne nihil illa mihi cōducunt omnia? planēq; pares erunt Mausolus ac Diogenes? DIOG. Imò haud pares, inquā, uir clarissime: nam Mausolus discruciabitur, quoties earum rerum in mentem ueniet, quibus in uita florere consueuit: at Diogenes interim eum ridebit. Atq; ille quidem de suo illo monumento, quod est in Halicarnasso memorabit, ab uxore Artemisia atq; sorore parato: contra Diogenes ne id quidem suo de corpore nouit; nunquid habear sepulchrum. Neq; enim illi res ea curæ est, uerū apud uiros excellentissimos sui memoriā famamq; reliquit, ut qui uitam peregerit uiro dignā, tuo monumēto Carū abiectissime celliorē, ac tutiore in loco substructam.

SIMYLI AC POLYSTRATI DIALOGVS, DES.
ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

SIMYLVVS.

Enisti tandē & tu Polystrate ad nos, quū annos uixeris haud multo pauciores centum, opinor. POLYST. Nonagintaocto Simyle. SIMYL. Sed quinam triginta istos annos egisti, quibus mihi fueras superstes. Nā ipse perij te fermē septuagenario. POLYST. Quām suauissime profecto, etiam si hoc mirum tibi uidebitur. SIMYLVVS. Mirum uero, siquidem tibi primum seni, deinde inualido, postremo etiam orbo quicquam poterat esse in uita suaue? POLYST. Principio nihil erat quod nō possem, præterea pueri formosi cōplures aderant,
tum

tum mulieres nitidissimæ, unguenta, vinum mire fragrans, postremo mensæ uel Siculis illis lautiores. SIMYLV S. Noua narras, nam ego te planè sordidum ac paratissimum esse sciebam. POLYST. Atqui uir prædare, ex alienis arcis opes mihi subscatebant. Tum diluculo protinus quàm plurimi mortales ad fores meas uenditabant, simulq; ex omni rerum genere quæ terrarum ubiuis pulcherrimæ reperiuntur, munerata deportabantur. SIMYLV S. Num me defuncto regnum gessisti? POLYST. Minime, uerū amantes habebam innumeros. SIMYLV S. Non possum nō ridere: tū ne amātes tantus natu quū esses, uixq; tibi dentes suffectent quatuor? POL. Habebam per Iouē equidē optimates ciuitatis: quūq; essem tum senex, tū caluus, sicuti uides, præterea lippiens etiam, ac senio cæcutiens: postremo naribus mucosis, tamen cupidissime mihi inseruiebant, adeo ut is felix uideretur, quēcūq; uel aspexissem modo. SIMYLV S. Num tu quoq; quemadmodū Phaon ille, Venerē aliquam ē Chio transuexisti, ut ob id optanti tibi illa dederit rursus ad iuuentam redire, ac denuo formosum atq; amabilem fieri? POLYST. Haudquāq; quū magis quū talis essem, qualem dixi, tamen supra modū adamabar. SIMYLV S. Aenigmata narras. POLY. Atqui notissimus est hic amor, quū uulgo sic frequens, nempe erga senes orbos ac diuites. SIMYLV S. Nunc tua forma unde tibi profecta fuerit intelligo uir egregie, nimirū ab aurea illa Venere. POLYST. Verum tamen non parum multas comoditates ab amantibus tuli. Simple, propemodum etiam adoratus ab illis. Porro sæpius etiā quasi prociis illis illudebam, excludēs interdum nōnullos eorum: interim illi inter sese decertabāt, & in ambiendis primis apud me partibus, aliū aliū anteire nitebatur. SIMYLV S. Sed age, de facultatibus tuis quid tandē statueras? POLYST. Palām quidem affirmabam, me unūquēq; illorum relicturum hæredem: idq; illi quū crederent futurum, certatim se quisq; obsequentiorem atq; adulantiorē præbebat. Cæterum alteras illas ueras tabulas, quas apud me seruaueram, reliqui, in quibus omnes illos plorare iussi. SIMYLV S. At postremæ illæ tabulæ quem pronuntiabant hæredem: num ē cognatis quempiam? POLYST. Nō per Iouem, imō nouitium quendam ex formosis illis adolescentulis, natione Phrygē. SIMYLV S. Quot annos natum Polystrate? POLY. Viginti ferme. SIMYLV S. Iam intelligo quibus obsequiis ille te demeruerit. POLYST. Attamen multo illis dignior qui scriberetur hæres, etiam si barbarus erat ac perditus, quem iam ipsi etiam optimates colunt captantq;. Is igitur mihi extitit hæres, iamq; inter patricos numeratur, subraſo mento, barbaroq; cultu ac lingua: quin eum Codro generosiorē, Nireo formosiorē, Vlyſſe prudentiorē esse prædicat.

SIMYLVS. Non laboro, uel totius Græciæ sit imperator, si libet, modo ne illi potiantur hæreditate.

VENERIS ET CVPIDINIS DIALOGVS, DES.
ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

VENVS.

Vid tandē in causā est Cupido, ut quū reliquos deos omneis adortus expugnaris, Iouem ipsum, Neptunū, Apollinem, Iunonem, me deniq; matrem, ab una Minerva temperes, utq; aduersus hanc nec ullum habeat incendium tua fax, & iaculis uacua sit pharetra, tum & ipse arcu careas, neq; iaculari noris? CVPIDO. Equidem hanc metuo mater: est enim formidabilis truculentóq; aspectu, ac ferocitate quadā supra modum uirili: proinde si quando tenso arcu petam illam, galeæ cristam quatiens, expauescit me, moxq; formidine tremere occipio, sic ut arma mihi è manibus excidant. VENVS. Atqui Mars an nō erat hac formidabilior? & hunc tamen superatū exarmasti. CVPIDO. Imò ille cupide me recipit, atq; ultro etiam inuitat: uerum Minerva semper adductis supercilijs obseruat: quin aliquando temere ad illā aduolaui, facē propius admouēs: at illa, si quidē ad me accesseris inquit, p paren- tē Iouē, quouis modo te cōfecero, aut lancea te trāsfigam, aut pedibus arreptum in tartara dabo præcipitē, aut ipsa te diserpā. Plurima item id genus cōminabatur: ad hæc acribus obtuetur oculis, postmo & in pectore faciem quandam gestat horrendam, uiperis capillorum uice comatam, hanc nimirum maximopere formido: territat enim me, fugióq; quoties eam aspicio. VENVS. Esto sanè, Mineruam metuis ut ais, atq; huius gestamen gorgona reformidas, idq; quum Iouis ipsius fulmen non formidaueris: ceterum Musæ quam ob causam abs te nō feriuntur, atq; à tuis iaculis tutæ agunt? num & hæ cristas quatiunt, aut gorgonas prætendunt? CVPIDO. Has quidem reuereror mater, sunt enim uultu pudico ac reuerendo, præterea semper aliquo tenētur studio, semper cantionibus animum intentum gerūt: quin ipse etiam nō raro illis assisto, carminis suauitate delinitus. VENVS. Esto, nec has adoriris propterea quod sint reuerendæ: at Dianam qua tandem gratia non uulneras? CVPIDO. Vt breuiter dicam, hanc ne deprehendere quidem usquam sum potis, quippe perpetuo per montes fugitantē: ad hæc alterius cuiusdam sui cupidinis illa tenetur cupidine. VENVS. Cuius ô gnate? CVPIDO. Nempe uenatu ceruorum & hinnulorum, quos insectatur ut capiat, ac iaculo figat. Ac prorsum tota rerū huiusmodi studio tenetur: tametsi fratrem eius, qui nimirū arcu ualet & ipse, feritq; eminus. VEN. Teneo gnate, cū sæpenumero sagitta uulnerasti, Martis

MARTIS AC MERCVRII DIALOGVS, DES.
ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

MARS.

Vdistin' Mercuri cuiusmodi nobis minatus sit Iupiter: quàm superba, quâcûq; dictu absurda? Ego, inquit, si uoluerò, cithenam ex æthere demittam, unde si uos suspensi me ui detrahère conemini, luseritis operam: nuncûq; enim me deorsum trahetis. Contra ego uos uelim in altum attrahere, nō uos modo, uerumetiam tum terram ipsam, tum mare pariter subuectū in sublime sustulero. Ad hæc alia permulta, quæ tu quoq; audisti. At ego, si quidem cū unoquolibet singulatim conferatur, ita præstantiorē eum esse, uiribusq; superiorē, haudquâcûq; negauerim, uerum unum tam multis pariter in tantum antecellere, ut eum ne pondere quidem uincere queamus, etiam si terram ac mare nobis adiunxerimus, id neutiûq; crediderim. MERC. Bona uerba Mars. Neq; enim sat tutum est ista loqui, ne quid forte mali nobis hæc petulantia conciliet. MARS. An uero credis apud quemlibet hæc dicturum me? imò apud te solum id audeo, quem linguæ continentis esse sciebam. Sed quod mihi maxime ridiculum uidebatur, tum quū hæc minitantem audirē, haud queam apud te reticere. Etenim memineram, quum non ita multo ante Neptunus, Iuno, ac Pallas, mota aduersus eum seditione, machinarētur cōprehensum illum in uincula coniungere, quantopere formidaret, utq; in omnem speciem sese uerterit, idq; cum tres duntaxat essent dī. Quod ni Thetis misericordia commota, Briareum Centimanum illi auxiliatum accersiuisset, ipso pariter cū fulmine ac tonitru uinctus erat. Hæc reputanti mihi ridere libebat eius magniloquentiam iactantiamq;. MERCVR. Tace, bona uerba: neq; enim tutum est ista uel tibi dicere, uel audire mihi.

MERCVRII ET MAIAE DIALOGVS, DES.
ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

MERCVRIVS.

St uero mater deus quisquam in cœlo me miserior? MAIA. Caue ne quid istiusmodi dixeris Mercuri. MERCVR. Quid non dicam? qui quidem tantum negotiorum solus sustineam quibus delassor, in tam multa ministeria distractus? Nam mane protinus surgendum est mihi, statimq; uerrendum coenaculum, ubi dī compotant. Tum ubi curiam in qua cōsultant undiq; strauero, ac singula ita ut oportet composuero, Ioui necessum est assistere,

ac perferēdis

ac perferendis illius mandatis toto die sursum ac deorsum curritare, in super quā redeo, puluerulentus adhuc, Ambrosiam apponere cogor. Porro priusq̃ nouitius iste pocillator aduenisset, ego nectar etiam ministrabam. Quodq̃ est omnium indignissimum, soli omnium ne noctu quidem agere quietem licet, uerum id quoq̃ temporis necesse habeo defunctorū animas ad Plutonem deducere, maniumq̃ gregi me ducem præbere, tum autem & tribunalibus assistere. Neq̃ enim mihi sufficiebāt scilicet diurna negocia dum uersor in palæstris, dum in conuiciationibus præconis uices ago, dum oratores instruo, ni hæc quoq̃ provincia accedat, ut simul etiam umbrarum res disponam. Atqui Leda filij alternis inter ipsos uicibus apud superos atq̃ inferos agitant. Mihi necesse est quotidie tum hoc, tum illud pariter agere: deinde duo illi Alcmena ac Semele miseris prognati mulieribus, ociosi in cōuiuijs accumbūt, at ego Maia Atlantide progenitus illis ministro scilicet. Quin nunc quā recens à Sidone Cadmi filia reuersus essem: nam ad hanc me legarat, uisum quid ageret puella: priusq̃ respirassem, & adhuc anhelum de uia, rursus ad Argos emandauit uisurum, qui cum Danaë ageretur. Rursus inde in Bœotiam profectus inquit, obiter Antiopā uisito: adeo ut planè iam pariturū me negarim. Quod si mihi licuisset, lubens profecto fecissem, id quod solent ij qui in terris duram seruiunt seruitutem. MAIA. Missa fac ista gnate: decet enim per omnia morem gerere patri, quā sis iuuenis: ac nunc quò iussus es, Argos contende, deinde in Bœotiā, ne si cessaris, fuerisq̃ lentior, plagas etiā auferas: nam iracundi sunt qui amant.

VENERIS ET CVPIDINIS DIALOGVS, DES.
ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

VENVS.

Vpido gnate, uide quæ facis flagitia. Non iam de his loquor, quæ te impulsore mortales in terra uel in se quisq̃, uel inuicem alij in alios faciunt, uerum de his ago, quæ apud superos quoq̃ designas, qui quidē Iouē ipsum cogis uarias assumere formas, in quodcunq̃ tibi pro tempore uisum fuerit, eum uertens: tum lunam è cœlo deuocas. Quin & solem aliquoties compellis lentū apud Clymenem cessare aurigandi muneris oblitum: nam quicquid iniuriæ in me matrem etiam committis, audacter ac tanquam tuto facis. Verum tu quidem ô deorum omnium cōfidentissime, Rheam insuper ipsam iam anum, præterea deorū tam multorum parentem, eò perpulisti, ut pusionem adamet, atq̃ in Phrygium illum adolescentulum depereat, ac tua iam opera insanit, iunctisq̃ leonibus, adhibitis item Corybātibus, quippe qui

qui & ipsi furore quodam sunt afflati, per Idam montem sursum ac deorsum oberrat, ipsa quidē Attis amore eiulans. Cæterum Corybantum alius suum ipse penē ense defecat, alius demissa coma per montes fertur insanus, alius cornu canit, alius tympano tonat, alius cymbalo perstrepat: breuiter, omnis undiquaq; Ida tumultus atq; insanix plena est. Proinde cuncta timeo: metuo ne tale quid accidat, quādoquidem te produxi, malum ingens, ut si quando resipiscat Rhea, uel potius si pergat insanire, Corybantibus imperet, ut te correptum discerpāt, aut leonibus obiciāt. Hic me sollicitat metus, quod uideam tibi periculum imminere. CYPIDO. Ocioso animo esto mater, siquidem leonibus etiam ipsis iam familiaris sum factus, ita ut sæpenumero consensio eorum tergis, prehensaq; iuba, equitis ritu insidens illos agitem. At uero illi interim mihi caudis adblandiuntur, ac manum ori insertam recipient, lambuntq; deinde mihi reddunt innocuam. Porro Rheæ ipsi quando tandem uacauerit, ut me ulciscatur quū in Atte sit tota? Postremo quid ego pecco, quū res pulchras ut sunt, offero ac demonstros? nos ne appetire res pulchras: quare his de rebus ne in me crimen conferte. Num uis ipsa tu mater, uti neq; tu posthac Martē ames, neq; ille te? VENVS. Vt es perucax, & nulla in re nō superas: attamen horum quæ dixi, aliquando memineris.

DORIDIS ET GALATEAE DIALOGVS, DES.
ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

DORIS.

Ormosum amantem Galatea, nempe Siculum istū pastorem aiunt amore tui deperire. GAL. Ne ride Doris: etenim qualis qualis est, Neptūno patre progenatus est. DOR. Quid tum postea, si uel Ioue ipso sit progenitus, quū usq; adeo agrestis atq; hispidus appareat, quodq; est omniū deformissimū, unoculus? An uero credis genus illi quicq; profuturū ad formam? GAL. Ne isthuc quidem ipsum, quod hispidus est atq; agrestis, ut tu uocas, illū deformat, quin uirile magis est. Porro oculus mediā in fronte decet etiam, quo quidem nihilo segnius cernit, quā si duo foret. DOR. Videris Galatea non amantē habere Polyphemū, sed illum potius adamare, sic eum prædicas. GAL. Equidē haud adamo, sed tamen insignē istam uestram insultandi opprobrandiq; petulantiam ferre nō queo. Ac mihi nimirum inuidētia quadā isthuc facere uidemini, propterea quod ille quū forte aliquādo gregem pasceret suū, nosq; è littorali specula in littore ludentes cerneret in prominentibus Aetnæ pedibus, quā uidelicet inter montem & mare litus sese in longum porrigit, nos ne

aspexerit

aspexerit quidem: at ego omnium una uisa sum formosissima, eoque in unam me cōiecerit oculum. Ea res uos male habet: nam argumentum est, me forma præstantiorem esse ac digniorem, quæ amari uos contra fastiditas esse. DOR. An istud tibi putas inuidendum uideri, si primū pastori, deinde lusco formosa uisa sis: quanquā quid aliud ille potuit in te probare, præter candorem? Is illi placet opinor, quod caseo & lacti assueuerit: proinde quicquid his sit simile, id protinus pulchrum iudicat. Alioqui ubi libebit scire, qua sis facie, de scopulo quopiam in aquā, si quando tranquilla steterit despectans, temetipsam contemplare, uidebis aliud nihil, nisi perpetuū candorem: uerum is quidem non probatur, nisi rubor admixtus illi, decus illi iunxerit. GAL. Atqui ego illa immodice candida, tamen eiusmodi habeo amantem, quū interim ē uobis nulla sit, quam uel pastor, uel nauta, uel portitor aliquis miretur: ceterū Polyphemus (ut alia ne dicam) etiā canendi peritus est. DOR. Tace ō Galatea, audiuius illum canentem, quū nuper pruriret in te: sed ō sancta Venus, asinum rudere dixisses: nam lyrae corpus simillimum erat ceruino capiti ossibus renudato: tum cornua perinde quasi cubiti prominebant, ijs iunctis, inductisque fidibus, quas ne collope quidem circūtorquebat, agreste quiddam & absonū cantilabat, quū aliud interim ipse uoce caneret, aliud lyra succineret, ita ut temperare nobis nequierimus, quin rideremus amatoriam illam cantionē. Nam Echo ne respondere quidem illi uoluit balanti, quū sit adeo garrula: imō pueri, si uisa fuisset stridulum illius, & ridiculum cantum imitari. Ad hæc gestabat in ulnis amans ista delicias suas, urli catulum pilis hirtum, ipsi nō dissimilem. Quis autem non inuideat tibi amicum istum Galatea? GAL. Quin tu igitur Dori, tuum ipsius amicum nobis commōstra, qui meo sit formosior, quicquid doctius ac melius uel uoce canat, uel cithara? DOR. Mihi quidem nullus est amator, neque me hoc nomine iacto, quasi sim uehementer amabilis, uerumtamen istiusmodi amicum, qualis est Polyphemus nempe totus hircum olens, tum crudis uitans carnibus, & hospites, si qui appulerint deuorans, tibi habeas, eumque tu mutuum ames.

DIOGENIS ET ALEXANDRI DIALOGVS, DES.
ERASMO ROTTERODAMO INTERPRETE.

DIOGENES.

Vid hoc rei Alexāder: ita ne defunctus es tu quoque perinde atque nos omnes? ALEX. Vides nimirū Diogenes: tametsi mirandum non est, si, homo cum fuerim, defunctus sim. DIOG. Num ergo Iupiter ille Hammon mentiebatur, quū te suum filium esse diceret, an

ret. an uero tu Philippo patre prognatus eras? ALEX. Haud dubie Philippo: neq; em̄ obiissem, si Hammone parēte fuisset progenitus, DIO G. Atqui de Olympiade etiam consimilia quædam ferebātur, puta draconem quendam cum ea fuisse cōgressum, uisumq; in cubiculo, ex eo gravidam peperisse te: porro Philippum errare fallicq;, qui se tuū patrem esse crederet. ALEX. Inaudieram quidem & ipse ista quemadmodum tu, at nunc uideo neq; matrem, neq; Hammonios illos uates sani quicq; aut ueri dixisse. DIO G. Attamen istud illorum mēdaciū Alexandr̄ ad res gerendas haudquaq; tibi fuit inutile, propterea quod uulgus te uerebatur metuebatq;, quū deum esse crederet. Sed dic mihi, cuiam tam ingens illud imperium moriens reliquisti? ALEX. Id equidem ignoro Diogenes: celerius enim ē uita submouebat, quā ut esset ocium de illo quicq; statuendi, præter id unū, quod moriens Perdiccæ anulum tradidi. Sed age, quid rides Diogenes? DIO G. Quid ni rideam? an non meministi quid Græci fecerint, quū nuper tibi arrepto imperio adularentur, principemq; ac ducē aduersus Barbaros deligerent: nonnulli tæro in duodecim deorum numerū referrent, ac phana constituerent: deniq; sacra facerent tantq; Draconis filio? Sed illud mihi dicito, ubi te sepelierūt. Macedones? ALEX. Etiamdū in Babylonē iaceo tertiū iam diem: porro Ptolemæus ille satelles meus, si quādo detur ocium ab his rerū tumultibus qui nunc instant, pollicetur in Aegyptum deportaturū me, atq; inibi sepulturum, quo uidelicet unus fiam ex dijs Agyptijs. DIO G. Non possum nō ridere Alexander, qui quidē te uideā etiā apud inferos desipientē, sperantēq; fore, ut aliquādo uel Anubis fias, uel Osiris. Quin tu spes istas omittis o diuinissime, neq; em̄ fas est reuerti quenq;, q; semel paludē trāsmiserit, atq; intra specus hiatus descendit, propterea quod neq; indiligens est Aeacus, neq; contemnendus Cerberus. Verum illud abs te discere peruelim, quo ferar animo, quoties in mentem redit, quanta felicitate apud superos relicta huc sis profectus, puta corporis custodibus, satellitibus, ducibus tum auri tanta ui, ad hoc populis qui te adorabant: præterea Babylonē, Bactris, immanibus illis beluis, dignitate, gloria: deinde quod eminebas conspicuus, dum uectareris, dum amiculo candido caput haberes reuinctum, dum purpura circūamictus esses: nunquid hæc te discruciant, quoties recursant animo? Quid lachrymas stulte? an non id te sapiens ille docuit Aristoteles, ne res eas quæ à fortuna proficiantur, stabiles ac firmas existimares? ALEX. Sapiens ille, quum sit assentatorum omniū perditissimus? Sine me solum Aristotelis facta scire, quā multa à me petierit, quæ mihi scripserit: deinde quēadmodū abusus sit mea illa ambitione, qua cupiebā eruditione cæteris præ-

stare, quū mihi palparetur interim, ac prædicaret me, nunc ob formam tantū & ipsa summi boni pars quædam esset, nunc ob res gestas atque opes: nam has quoque in bonorum numero collocandas esse censebat, ne sibi uitio uerteretur quod eas acciperet. Planè præstigijs uir ille quidem erat, ac fraudulentus ô Diogenes: quanquā illud fructus scilicet ex illius sapiētia fero, quod nunc perinde quasi summis de bonis extorior, ob ista quæ tu paulo ante cōmemorasti. DIO G. At scin quid facies? ostendam tibi molestiæ istius remedium. Quandoquidem his in locis ueratrū non prouenit, fac ut Lethei fluminis aquam auidis faucibus attrahens bibas, iterumque ac sæpius bibas: atque eo pacto desines de bonis illis Aristotelicis discrucari. Verū enim Cletum etiā illum & Calisthenē uideo, cumque his alios compluris raptim huc sese ferētes, quo te discerpant, pœnasque sumant ob ea quæ quondam in illos cōmissisti. Quare fac in alterā hanc ripā te cōferas, & crebrius (ut dixi) bibas.

MENIPPI ET CHIRONIS DIALOGVS, DES.
ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

MENIPPVS.

Quidem inaudiui Chiron, te, deus quum esses, tamen optasse mortem. CHIR. Vera nimirum sunt ista quæ audisti Menippe, planèque mortuus sum sicuti uides, quū mihi licuerit immortalē esse. MENIP. At quānam te mortis cupido tenebat, rei uidelicet, quā uulgus hominum horreat? CHIR. Dicam apud te, uirum neuitque stultum atque imperitum: iam mihi desierat esse iucundum, immortalitate frui. MENIP. Quid? an iniucundum erat te uiuere, lucemque tueri? CHIR. Erat inquam Menippe: nam quod iucundum uocant, id ego neuitque simplex, sed uarium quiddam esse arbitror. Verum quū ego semper uiuerem, atque isdem perpetuo rebus uteretur, sole, luce, cibo, tum horæ eadē recurrerent, reliqua item omnia quæcunque contingunt in uita, reciproco quodam orbe redirent, atque alijs alia per uices succederent, satietas uidelicet eorum me cepit. Neque enim in eo uoluptas est sita, si perpetuo fruaris isdem, sed omnino in permutādo posita est. MENIPPVS. Probe loqueris Chiron: cæterum hæc quæ apud inferos agitur uita, quinam tibi procedit, posteaquā ad hanc tanquam ad potiorem te contulisti? CHIRON. Haud insuauiter Menippe: siquidem æqualitas ipsa quiddam habet admodum popolare. Nihil autem interest, atrum in luce quis agat, an in tenebris: præterea neque sitiendum est nobis quemadmodum apud superos, neque esuriendum, sed eiusmodi rerum omnium egentia uacamus. MENIPPVS. Vide Chiron

Chiron ne temet ipse inuoluas, neue eodem tibi recidat oratio. CHIR. Quamobrem isthuc ais? MENIP. Nempe si illud tibi fastidio fuit, quod in uita semper isdem similibusq; rebus utendum erat, quū hic itidem similia sint omnia, eundem ad modum parient fastidium. At de integro tibi quærenda erit uitæ cōmutatio, atq; hinc quōpiā aliam in uitam demigrandum, id quod arbitror fieri nō posse. CHIR. Quid igitur faciundum Menippe. MENIP. Illud nimirum, uti sapiens quum sis, quemadmodum opinor, & uulgo prædicant, præsentibus rebus sis contentus, bonicq; consulas quod adest, neque quicquam in his esse putes, quod ferri non queat.

MENIPPI ET CERBERI DIALOGVS, DES.
ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

MENIPPVS.

Eus Cerbere, quandoquidem mihi tecum cognatio quædam intercedit, quum & ipse sim canis: dic mihi per Stygiam paludem, quomodo sese habebat Socrates, quum huc accederet? Verisimile est autem te, deus quū sis, non latrare modo, uerū etiam humano more loqui, si quando uelis. CERB. Quū procul adhuc abesset Menippe, uisus est cōstanti atq; interrito adire uultu, perinde quasi mortem nihil omnino formidaret, ac tanq; hoc ipsum uellet is, qui procul à specus ingressu stabant, ostendere: uerū simulatq; despexit in hiatum, uiditq; profundum atq; atrū antri recessum, simulq; ego cunctantem etiam illum aconito mordens pede correptum detraherem, infantium ritu eiulabat, suosq; deplorabat liberos, nihilq; non faciebat, in omnem speciem sese cōuertens. MENIP. Num igitur fucate sapiens erat ille, neq; uere mortem contemnebat? CERB. Haud uere: cæterum ubi uidit id esse necesse, audaciam quandam præ se ferebat, quasi uero uolens id esset passurus, quod alioqui uolenti, nolenti tamē omnino fuerat ferendum, uidelicet quo spectatoribus esset miraculo. Equidem illud in totum de uiris istiusmodi uere possim dicere, ad fauces usq; specus intrepidi sunt ac fortes: porro intus quū sunt, nihil mollius neq; fractius. MENIP. Cæterū ego quonam animo tibi uisus sum subisse specum? CERB. Vnus mortalium Menippe sic mihi uisus es subire, ut tuo dignū erat genere, & prior te Diogenes, propterea quod neutiq; adacti subieritis, aut intrusi: uerum tum ultronei, tum ridentes, atq; omnibus plorare renunciantes.

LVCIANI DIALOGORVM, DES. ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE, FINIS.

Præfatio

PRAEFATIO SEV HER

CVLES GALLICVS LVCIANI, DES. ERASMO
ROTERODAMO. INTERPRETE.

Erculem Galli lingua gentis uernacula Ogmium uocant. Porro deū ipsum noua quadam atq; inusitata figura depingunt: decrepitus est apud illos, recaluaster, reliquis capillis, si qui reliqui sunt, planē canis, cute rugosa, & in aterrimum exusta colorem, cuiusmodi sunt nautæ isti senes. Charontē potius aut lapetum quempiam ex his qui apud inferos uersantur, diceret. In summa, quiduis potius quā Hercules esse cōiiceret ex imagine. Atq; tali specie quū sit, tamen Herculis ornatū gerit, ut qui tum leonis exuium indutus sit, tum clauam dextra teneat, tum pharetram humeris aptatam portet, tum arcum tensum læua prætendat: deniq; modis omnibus Hercules est. Hæc equidem arbitrabar in Græcanicorū deorum contumeliam perperam facere Gallos, quū eum eiusmodi fingerent effigie, quo nimirū illum talibus picturis ulciscerentur, quod olim in regionem ipsorum incurfasset, prædas agens id temporis, quum Geryonis armenta uestigans, Occidentalium gentium plerasq; regiones peruastaret. At nondum etiam dixi, id quod erat in imagine maxime nouū atq; mirandum: siquidem Hercules ille senex, ingentem admodum hominū multitudinem trahit, omnibus ab aure reuinctis: porro uincula catenulæ tenues auro electrōue cōfectæ, pulcherrimis istis monilibus adsimiles. Atqui quū uinculis usq; adeo fragilibus ducantur, tamen neq; de fugiendo cogitant, quum alioqui commode possint, neq; prorsus obnituntur, aut pedibus aduersus trahentem obtendunt, sese resupinantes, uerum alacres ac læti sequuntur, ducentem admirantes, uultro festinantes omnes, & laxatis funiculis etiam anteuertere studentes, perinde quasi grauitèr laturi, si soluerentur uinculis. Ne illud quidem pigebit referre, quod mihi uidebatur omniū absurdissimū: etenim quū non inueniret pictor unde catenularū summas ansas neceret, uidelicet dextera iam clauam, læua arcum tenente, summā dei linguam perterebravit, atq; ex hac religatis catenulis eos trahi fecit. Ipse nimirum ad eos qui ducebantur, uultum & oculos conuertebat, arridens. Hæc ego quū diutius assistens essem cōtemplatus, admirans, hæsitans, indignans: Gallus quispiam, qui propius astabat, nostratium literarū non indoctus, id quod declarauit, quū Græcanicam linguam absolute sonaret, philosophus opinor ex eo genere philosophorū, quod apud illos esse fert. Ego tibi hospes, inquit, picturæ istius ænigma explicabo, nam

nam uidere uehementer ad eam attonitus ac stupefactus. Orationem nos Galli nequaquam arbitramur esse Mercurium, quemadmodum uos Græci, uerum Herculi illam tribuimus, propterea quod hic Mercurio longe robustior extiterit: nam quod senex fingitur, nihil est quod mirere. Siquidem una facundia consuevit in senecta demum absolutum uigorem ostendere, si modo uerum uestri dicunt poëtae.

Obduci iuuenum densa caligine pectus:

Contra senectam posse quiddam dicere,

Rudi iuuenta melius ac prædarius.

Hinc uidelicet apud uos & Nestoris lingua melle profluit, & Troianorum concionatores liria efflan ædunt, uidelicet floridam quandam uocem: nam liria si satis cōmemini, flores appellantur. Proinde quod ab auribus uinctos ad linguam trahit senex hic Hercules, qui non aliud quàm ipse est sermo, ne id quidem debes admirari, qui quidem non ignores linguæ cum auribus esse cognationē. Neque uero ad contumeliam illius illud pertinet, quod ea pertusa est: nā memini, inquit, & Iambicos quosdam uersiculos è comœdijs apud uos discere,

Siquidem uiris loquacibus

Extrema lingua perforata est omnibus.

Quin de eodē hanc in summa habemus opinionem, ut quicquid egit, id oratione facundiæque confecisse putemus, utpote uirum sapientem, ac persuadendo pleraque sibi subegisse. Iam tela illius nimirum rationes sunt acutæ, missiles, citæ, atque animum sauciantes: unde pennigera dicta uos quoque nominatis. Hactenus Gallus. Ac mihi quidē quū huc me conferens mecum inter eundem perpenderem, num decorum iam esset, ut tam grandis natu, quicque iam pridem ab his doctrinæ certaminibus memet abdicassem, rursum me tam multorum iudicium calculis exponerem iudicandum, in tempore subiit animum meum eius picturæ recordatio: nam antehac uerebar, ne cui uestrum uiderer hæc admodum pueriliter agere, quasi præter ætatē iuuenari. Proinde ne quis Homericus adolescentulus illud mihi impingeret dicens,

Aetas iam periit tua: Tum illud,

Ac te corripuit cariosa senecta, minister

Inualidusque tibi, & segnes tardique caballi:

Videlicet eo scōmate pedes meos notās. Verū quoties senex ille Hercules recurrit animo, ad quiduis adducor ut faciā, neque me pudet hæc audere, quum sim ipsi æqualis imagini. Itaque robur, celeritas, forma, & si qua sunt alia corporis bona, ualeant, curaque his tuus ô Teie uates, cupido, ubi me mento subcano uiderit auro rutilantibus alis, si uidebitur, uel aquilas præteruolet: neque laborabit Hippodides, imò

num

nunc uel maxime tempestiuum fuerit, facundia repubescere, florere, agere, & quam licet plurimos ab auribus ducere, ac sapius arcu ferire: quandoquidem periculum non est, ne quando quis præter spem pharetram inadem reperiatur. Vides quibus modis ætatem meam, meamque senectutem ipse consolatur animamque, adeo ut non sim ueritus nauim iam olim in terram subductam denuo reuellere, suisque instructam armis, medium in pelagus demittere. Cōtingant autē à uobis ó dii, afflatus secundi, quando nunc uel maxime, præsentē bono atque amico uento nobis est opus: quo si digni modo uidebimur, in nos quoque dicat aliquis Homericum illud:

Quos profert senior pannis ē uilibus annos.

LVCIANI HERCVLIS GALLICI, DES. ERASMO
ROTERODAMO INTERPRETE, FINIS.

EVNVCHVS SIVE

PAMPHILVS LVCIANI, DES. ERASMO
ROTERODAMO INTERPRETE.

Nde nobis aduenis Luciane, seu quidnam rei rides? Semper tu quidem & aliās consueuisti nobis hilaris ac festiuus occurrere, uerum isthuc magis aliquid solito uidetur esse, de quo risum nec compescere queas. LVCIAN. E foro tibi adsum ó Pāphile: porro mox efficiam, ut tu quoque mecum rideas, simulatque audieris cuiusmodi litis adfuerim actioni, duobus philosophis inter sese cōtendentibus. PAMPH. Iam isthuc ipsum pfecto ridiculum est quod ais, philosophos inuicem lites agitare. Nam etiam si quid magni fuisset negotij, inter ipsos modeste citraque pugnam controuersiam cōpositam oportuit. LVCIAN. Quid ais? tranquille componant illi, qui quidem solida plaustra conuictis onusta, alter in alterū effuderint, uociferantes miraque peruicacia contendentes? PAMPH. Videlicet de disciplinis atque opinionibus Luciane, ita ut assolent, dissentiebant, quod erant diuersæ factionis. LVCIAN. Nequaquā, imò aliud quiddam erat hoc de quo dissidebāt: nam eiusdem sectæ erant ambo, eiusdemque scholæ, & tamen orta inter eos lis erat. Porro iudices qui cognoscebant, primates erant huius Reip. natuque maximi ac sapientissimi. Breuiter, apud quos pudeat aliquis etiam parum apte quippiam eloquutus, nedum ad tantā prouectus inuerecundiā. PAMPH. Quin tu igitur litis argumentum exponis, quo uidelicet ipse etiam cognoscā, quæ res tibi tantum risum concitarit? LVCIAN. Scis Pamphile salarium,

rium, idēq; neutiq; exiguum ab imperatore fuisse constitutū: singulis philosophorū generibus: puta Stoicis, Platonis, Epicureis: cūq; his etiam Peripateticis: ita ut unicuiq; sectæ præmiū esset æquale. Cæterū demortuo ex his quopiā, alius aliquis in eius locum subrogandus est, qui sit optimatū calculis probatus. Porro præmiū illud, neq; bubula pellis erat quæpiam, quemadmodū ait poëta, nec porcellus: uerum singulos in annos decies mille nummū, quos accipiunt, uti doceant iuuentutem. PAMPHI. Memini quidem ista. Quin aiūt nuper ex illis diem obiisse quempiam: alterum (ni fallor) Peripateticis. LVCI. Hæc ipsa Pamphile Helena: propter quā illi inter sese singulari certamine conflabant. Et hætenus quidem nihil etiam ridendum erat in illis præter hoc, quod quum philosophos esse se profiterent, ac pecunias pro nihilo ducere: tamen earum gratia perinde atq; pro patria in discrimen adducta, pro religione maiorū, pro monumētis progenitorū decertarēt. PAMPHI. Atqui Peripateticorū istud est decretū: nō admodū esse negligendas pecunias: uerum eas in tertio quodā bonorū ordine esse ponendas. LVCI. Recte dicis. Nam ita quidem aiunt. Proinde bellū hoc ex maiorū iudicio, sententiāq; illis exitit: uerum quæ postea cōsequuta sint, iam ausculta. Primū complures quidem aliī in defuncti illius funebribus ludis decertabāt: sed inter hos præcipue duo uiribus pares: puta Diodes ille senex: nosti quem dicam, cōrentiosum illum inquā: præterea Bagoas, qui quidē ea specie est, ut eunuchus esse uideatur. Inter hos initio de doctrina, deq; philosophiæ decretis atq; opinionibus est decertatū: & uterq; sui specimen ac documentū dedit, quod esset Aristotelicæ factionis, quodq; eius placita sequeretur ostendit. At per Iouem in hoc certamine, neuter altero superior erat. Lis igitur huc deflexit deniq;. Diodes desinens iam eruditionis suæ periculū ac specimen ostendere, ad Bagoam descendit, ac uitam illius in primis carpere est aggressus. Bagoas itidem huius uitā uicissim taxabat. PAMPHI. Idēq; merito Luciane. Siquidem eius rei magis erat habenda ratio. Proinde si ego forte iudex causæ sedissem, magis in hoc ut mihi uidetur, futurus eram occupatus, potiusq; spectassem, uter moribus esset præstantior, quàm uter ad disputandū ac dicendū promptior: atq; illi potius quàm huic uictoriā adiudicassem. LVCI. Recte dicis. Equidem isti tuæ sententiæ meum & ipse calculum addo. Verum ubi iam conuicijs, ubi maledictis essent satiati, tandem Diodes illud aiebat nefas esse, uel conari aut proponere Bagoam, uti cum philosophiæ studio, cūq; pulcherrimis illius præmijs cōmercium haberet, qui quidem eunuchus esset. Imò hoc hominū genus, non solū ab eiusmodi cōtubernio sedulū oportere, uerū ab ipsis etiam sacris, ac uasis puris, breuiter ab omnibus

bus publicis cœtibus eijci. Ostēdēs inauspicatū quoddā & occurſu in-
 faustū spectaculū fore, si quis mane domo egressus, uel uideat istius-
 modi quippiam. Atq; hac de re multis uerbis differēbat, affirmans eu-
 nuchū neq; uirū esse, neq; mulierē, sed quiddā utrinq; compositū & cō-
 flatum, planēq; monstrum ab hominū natura specieq; alienū. PAM-
 PHIL. Nouā accusandi rationē nobis narras Luciane. Iamq; & ipse
 ridere compellor, crimē audiēs tam inauditū. Sed alter ille quid? Num
 obticebat? An uicissim & ipse quiddā ausus est ad ista respōdere? LV-
 CIA. Initio quidē pudore ac metu (nā id est istis familiare) diutius ob-
 ticebat, erubescēs interim, palamq; prae se ferens id quod erat. Tandē
 autē tenuem quandā ac muliebrē ædens uocē, negabat æquum facere
 Dioclē, qui se quod Eunuchus esset, ob id à philosophia secluderet, cū
 qua foeminis etiam esset cōmercium. Allegabantur Aspasia, Diotima,
 Thargelia, quæ causam illius adiuuabāt. Præterea Academicus quiddā
 Eunuchus natione Gallus, qui paulo ante nostrā ætatē maximi nomi-
 nis apud Græcos floruiſſet. Porro Diodes etiā illū ipsum siquidē extra-
 ret, ac simili negotio sese mīceret, phibiturū sese respondit, nihil expa-
 uēfactum opinione, quam apud uulgus obrinebat. Ad hæc quū ipse
 quædam dictēria in illum iaciebat, tum referebat in eum, quæ à Stoi-
 cis maximeq; Cynicis dicta ad risum concitandū erant idonea, de cor-
 pore mutilo atq; imperfecto. Hac in re iudicium cognitio uersabatur.
 Deniq; totius causæ iam illud caput esse cœpit, Nū eunuchus idoneus
 esset cēsendus, qui ad philosophiā admitteretur, quiq; iuuenibus præſi-
 ci postularet, quū alter interim formā etiā ac corporis integritatem, in
 philosopho requirendā esse diceret. Maxime uero uti barbā altam ac
 promissā gerat, quo uidelicet ijs, q; discēdi cupidi aduenirēt, uir grauis
 appareat, & is cui fides haberi debeat, neq; indignus uideatur decē illis
 drachmarū milibus, quæ forēt ab Imperatore capiēda. Cæterū Eunu-
 chorū condicionē etiā q; Spadonū esse uiliorē. Nā illos aliquādo uirū
 le quiddā expertos fuisse, at hunc ab ipso statim ortu fuisse exectū, pla-
 nēq; animal esse quoddā, uariū atq; anceps, non alter q; cornices, quæ
 neq; inter colūbas, neq; inter coruos numerari queāt. Alter cōtra respō-
 deret eo iudicio nō de corporis agi figura, uerū de animi uirtute, proin-
 de mētis qualitātē expēdi oportere, dēq; dogmatū cognitione quærē-
 dum esse. Eius rei testis citatus Aristoteles, qui quidē Ermeā eunuchū
 Atarne oriundū tyrannū supra modū sit admiratus, adeo, ut illi perin-
 de atq; Dījs sacra fecerit. Ausus est & illud addere Bagoas, multo ma-
 gis idoneū esse eunuchū, cui adoleſcētes erudiēdi credantur, quod ab
 hoc nulla in illos calumniā possit hæere, neq; Socraticum illud crimē
 in hunc competat, quod adoleſcentulos corrumpat. Deinde quæ ille
 potissimum

potissimū in mentū imberbe fuerat cauillatus, ea hic facete, ut ipsi quidem uidebat, reiecit. Etenim si ē barbæ plixitate, inquit, philosophos aestimare cōuenit, nimirū hircus ante omneis primas tenebit. Hic tertius quidā assistens (nomē hominis silebitur) atqui iudices, inquit, hic malis lauibus, ac foeminea uoce, reliquoque corporis habitu eunuchoadsimilis, si quis uestes detrahat, egregie uir esse uidebit. Alioqui mentiuntur qui ferunt eū aliquādo in adulterio deprehensum, mēbra in mēbris, ut legum tabulæ loquūtur, habentē, atq; id quidē temporis ad eunuchum cōfugisse, eaq; reperta latebra absolutū fuisse, quū iudicibus crimē psuaderi nō posset, ut qui ē specie hominē iudicaret eunuchū. At nunc mihi palinodiā canturus uidetur, idq; ppter ostentatū præmiū. Hæc quū dicerent, omnibus, ut par erat, risus est obortus. Porro Bagoas magis etiam pturbabatur, omnē in speciem sese uarians, atq; in innūerabiles uersus colores, tū frigido sudore fluēs, ac neq; decorū sibi existimabat adulterij crimen agnoscere, neq; rursus eam accusationē inutile ad præsens certamē arbitrabatur. PAMPHI. Profecto deridicula sunt ista Luciane, neq; uulgare uobis, uti coniectandū est, uoluptatē præbuerūt. Verū quo tandē res euasit? Et qd super his pronunciarūt iudices? LV CIA. Non erat eadē omniū sentētia. Verū alijs quidē uisum est, uti nudato illo, quēadmodū in emptitijs seruis fieri consuevit, inspicerēt, num in ijs quæ ad penē pertinent, philosophari posset. Alij uero sentētiā dixere multo magis etiā hac ridiculā, nempe ut accersitis ē lūstro mulieribus aliquot iuberēt illū cum illis cōgredi, ac uiri officio fungi, astante interim ē iudicibus quopiā, qui quidē esset natu maximus, fideq; spectatissima, qui inspiceret, num philosophum præstaret. Hæc ubi omniū risu fuissent excepta, neq; quisq; omnino adesset, cui non doleret alius risu cōcussus, uisum est ut integra causa in Italiā reijceretur. At nūc alter, ut aiunt, ad æloquētiæ ostētationē semet exercet, atq; instruit, & accusationem q̄elaboratissimā meditatatur, adulterij crimen aggrediēs, id qd ipsi maxime aduersatur. Quod quidē & hic facit, iuxta malorū rhetorū morem, quū ex ipso crimine aduersariū inter uiros recenset. Cōtra Bagoas diuersa cura, quēadmodū auilio, & assidue uirū agit, negociūq; præ manibus habet. Postremo uicturū sese sperat, si modo docere possit, se nihilo deteriore esse equas ineuntibus asinis. Id enim amice uisum est optimū philosophiæ documentū, atq; una demonstratio, quæ refelli non queat. Proinde optarim, ut filius qui mihi est adhuc admodū adolescēs, non animum & linguā, sed penem haberet ad philosophiam idoneū.

LVCIANVS DE SA

CRIFICIIS. DES. ERAS. ROTEROD. INTERP.

NIMVERO si quis recensere uelit, quæ stultissimi mortales facit in sacris, in festis diebus, in adeundis salutandisque dijs, tum quas res ab illis petant, quæ uota faciant, cuiusmodi sint, quæ de illis sentiunt, statuuntque, equidem haud scio, sit ne quisquam animo curis ita confecto, usque adeo mœsto quin risurus sit, ubi perpenderit negocij, tum absurditatem, tum amentiam. At multo ante quàm ridere incipiat, opinor secum illud expendet, utrum pios istos appellari conueniat, an contra dijs inimicos, atque infelices, ac genios malos, qui quidem nume ipsum usque adeo humile atque abiectam existimant esse, ut humanis egeat obsequijs, utque adulatione capiatur ac gaudeat, rursus ut stomachetur, atque iracunde ferat, si negligatur. Nam Aetolica illa mala, simulque Calydoniorum calamitates, totique hominum caedes, ad hæc & Meleagri interitum, hæc omnia à Diana autore perfecta esse prædicant, quæ uidelicet grauius ferret, quod ab Oeneo non esset ad sacrificium adhibita. Usque adeo nimirum alte dolor hic animo illius infederat, quod sacris epulis esset frustrata. Quin illam iam mihi uidere uideor, ut erat id temporis, in caelo solitaria, reliquis dijs ad Oenei conuiuium profectis foras, miseris modis gerentem sese, ac miserabiliter eiulantem, quod ab eiusmodi festo esset absutura. Contra Aethiopes illos fortunatos, ac multis modis felices quis dixerit, si modo Iupiter illis gratiam referret pro humanitate, quam in initio poematis Homericum in ipsum exhibuerat, duodecim perpetuos dies epulis acceptum, idque quum reliquis etiam dijs conuictus ad conuiuium ueniret. Usque adeo nihil ut apparet, quicquid faciunt illi, gratis faciunt, uerum sua bona uendunt mortalibus, atque emere quidem ab illis licet omnia, puta bonam ualitudinem bucyla, diuitias bobus quatuor, tum regnum bobus centum. Præterea sospitem ab Troia in Pylum reditum tauris nouem. Iam ex Aulide ad Ilium transmittendi facultatem regia puella. Nam alius quidam, ne id temporis urbs caperetur, à Minerva mercatus est bobus duodecim, ac peplo. Verisimile est autem, esse præterea quædam, quæ uel gallo, uel corolla, uel solo thure ab illis redimi queant. Hæc igitur quum non ignoraret, opinor, Chryses ille, utpote, tum sacerdos, tum senex, diuinarumque rerum egregie peritus, posteaquam infecta redisset ab Agamemnone, tanquam qui pridem Apollini mutuū dedisset beneficium, ita nunc imputat ac reposcit uicem, quin conuincatur etiam

tur etiam propemodū, nempe quum sic ait: Equidem Apollo egregie, templū tuum, quum id temporis adhuc esset incoronatū, sæpenumero coronis ornaui, deinde tam multas tibi in aris adoleui coxas taurorū, pariter atq; caprarum. At tu contra, me negligis, quum huiusmodi patiar iniurias, proq; nihilo ducis hominē bene de te meritum. Qua quidem oratione intantū ille pudefactus est, ut protinus arrepto arcu, ac supra nauium stationē sese collocans, pestem in Græcorū copias iacularetur, ne mulis quidem & canibus intactis. Sed quoniā de Apollīne incidit mentio, referam de eodem & alia, quæ de illo sapientes isti tradunt, non illa quidem, quoties quā infelicitē amarit, nō Hyacinthi cædem, neq; Daphnes superbiam, uerum quemadmodū damnatus etiam fuerit, & ob Cyclopes interfectos in exilium exactus. Vnde factum, ut è coelo in terram demitteretur, humana iam sorte ulurus, nostrisq; malis factus obnoxius. Præterea autē quemadmodū in Thesalia mercenariam operam suam locarit apud Admetum, tum item in Phrygia apud Laomedontem, atq; apud hunc quidem haud solus, uerum cum Neptuno, quum ambo ppter egestatem lateres componerent, inq; cōstruendis mœnibus operam præstarent. Ac ne mercedem quidem solidam à Phryge illo tulerunt, uerum debebat illis adhuc de summa, ut ferunt, plus triginta drachmas Troiani nomismatis. Quid enim? An non hæc in deorū honorē fabulantur poëtæ? atq; his etiā multo diuiniora de Neptuno, de Prometheo, de Saturno, de Rhea, deniq; de uniuersa fermē Iouis familia, idq; inuocatis, ut adsint canentibus in exordio poematū, Musis, à quibus tandē uelut afflati numine, id quod apparet, huiusmodi quædam cantant. Quemadmodū Saturnus ut primū Cælum patrē suum execuisset, ipse in eo regnauerit, deinde liberos suos deuorarit, sicuti ferunt fecisse & Argiuū illū Thyestem. Deinde quemadmodū Iupiter furtim occultatus à Rhea, saxum pueri loco subijciente, in Cretam sit ablegatus, atq; inibi à capella nutrice sit alitus, itidem uidelicet, ut Telephus à cerua, Cyrus Persa, is qui prior regnauit à cane narratur enutritus. Postea quemadmodū expulso patre, atq; in uincula coniecto, ipse potitus sit imperio. Duxerat autem uxores cōplureis quidē alias: sed postremo loco Iunonē germanā, idq; iuxta Persarū & Assyriorū institutū. Tū autē quod esset in amores propensus, atq; in Venerē effusus, facile cælum liberis expleuerit. Quorū alios ex suæ sortis deabus creauit: alios contra nothos, ex mortali, terrestriq; genere sustulerit. Quum interim generosus ille, nunc in aurum, nunc in taurum, nunc in cygnum aut aquilam uerteretur: ac in summa plures sibi formas assumeret, quā uel Protheus ipse. Porro Mineruam è suo ipsius capite progeniuit, hanc planē sub ipso cerebro

cóplexus. Nam Bacchū imperfectū adhuc (ut aiunt) è matre etiamnū conflagrante surreptū, in suum femur illatū defodit. Deinde urgente partu, execut. Nec his dissimilia de Iunone etiā canunt. Nempe hanc citra uirilem cōgressum, subuentaneo conceptu grauidā puerum ædidiſſe Vulcanū: atq; eum quidē non admodū fortunatū, uerum excusorem ac fabrum ærariū: quicq; perpetuo tum in igni, tum in fumo uerſetur, ac ſcintillis oppletum: quippe cuius ars in fornacibus exerceatur. Tum autē ne pedibus quidē integris: claudicare enim è ruina, quum à Ioue præceps datus eſſet è cœlo. Qd' ni Lemniī pro ſua bonitate eum, dum adhuc ferretur in aëre, ſuſcepſiſſent, perierat nobis Vulcanus: nō aliter q̃ Astyanax è turri deiectus. Quanq; quæ de Vulcano narrant, toleranda uideantur. Cæterū de Prometheo, cui non cognitum eſt, q̃ atrocia ſit paſſus, propterea quod ſupra modū humanæ gentis amans fuerit: Siquidē hunc Iupiter in Scythiam deportatum, ſuper Caucaſum montem cruci ſuffixit: adhibita illi aquila, quæ iecur illius aſſidue circūroderet. Hic itaq; pœnas penbit. Porro Rheā (nam ſūt hæc quæ ſimul referenda) an nō indecore, atq; indigne facit: Iam anus quū ſit, & ætate exacta, iſſc̃q; rebus intēpeſtiua: deinde tam multorū mater deorū, dum pueros adhuc adamat, eoſq; zelotypia pſequitur: dumq; Atten ipſum leonibus ſecū circūuectat, præſertim quū iā utilis eſſe nō queat: Itaq; quinā poſthac uitio uerrat aliquis, uel Veneri quod adulteret, uel Dianæ qd' ad Endymionē frequēter medio è curſu diuertēs deſcendat: Sed age miſſas faciamus has fabulas: atq; ipſum cœlū conſcendamus, poëtico illo more ſubuolātes: ea nimirū uia, quā unam pariter cum Homero Heſiodus cōmonſtrat, cōtemplaturi, quē in modū ſingula apud illos ſint ordinata. Ac primū quidem quod forinſecus ſit ferreū: uel ab Homero, qui id ante noſtram ætatem dixit, audiuiſus. Quod ſi ſuperas, ac ſublato paulū capite ſurſum aſpexeris, ac planē in ipſum quaſi dorſum perueneris: ibi ſimul & lumē apparet candidius, & ſerenior ſol, & aſtra fulgētiora, nihilq; uſq; oculis occurrit niſi clarus dies, ac ſolum undiq; aureum. Cæterū introgredienti, primo loco manſitāt Horæ: quippe quæ portas ſeruant. Poſt eas Iris ac Mercurius: utpote miniſtri Iouis & internunciī. Deinde Vulcani fabrilis officina, omnigena referta artificio. Poſtea deorū ædes, ac Iouis ipſius regia: quæ quidem omnia Vulcanus pulcherrime fabricatus ſit. At uero diī iuxta Iouem aſſidentes (conuenit enim opinor, ut in ſupernis illis ſedibus magno ſtrepitu, faſtuq; uiuatur) in terram deſpiciunt: & quoquo uerſum intento capite, circūſpectant, ſicunde ſubuolantē ignem uideant, aut nidorem in aëra ſurgentem, circaq; fumum rotantem ſeſe. Quod ſi quis forte ſacrū faciat, epulātur omneis fumo inhiantes, ac muſcarū in morem

in morem sanguinē exuentes circū aras effusum. Alioqui si domi cibum capiant, nectare atq; ambrosia uictitāt. Nam olim homines etiā ab illis in cōuiuiū sunt adhibiti, unāq; cum eis potarunt: nempe Ixion ac Tantalus: uerum illi quoniā uim & raptum pararent, essentq; futiles & garruli: ob id in hunc quoq; diem pœnas luunt. Porro reliquo mortalium generi cœlum iam inaccessum est, atq; occultū. Et in hunc quidem modū uiuitur à dijs. Proinde uidelicet & iam mortales ipsi in colendis illis consimilia quādā atq; istis cōsentanea moliuntur. Nam primū lucos illis attribuerunt, tum & montes dicarunt, præterea aues consecrarūt: deinde suam cuiq; arborem assignarunt. His factis per regiones illos distributos colunt, eosq; uelut in ciuitatē suam receptant. Nempe Apollinem Delphi Delijq; Mineruā Athenienses: quæ quidem Græcis Athena dicta, uel ipso uocabulo se ei reip. familiarem esse testatur. Argiui Iunonē: Mygdonij Rheam: Venerem Paphij. Rursum autē Cretenses Iouem affirmant, non modo uixisse apud sese, nutritumq; fuisse: uerum etiam sepulchrum illius ostendunt. At nos scilicet interim tam multis iam seculis fallimur: qui quidem opinemur Iouem tonare, pluere, reliquāq; omnia peragere. Et illud nos latuit, eum iam olim fuisse defunctum, & apud Cretenses sepultum. Deinde uero phanis in honorem illorū erectis, ne tectis uidelicet aut penatibus careant, formas illorū exprimunt, adhibito ad id uel Praxitele, uel Polydeto, uel Phidia. At hi quidē artifices, haud scio ubinam uisam, eorū effigiem repræsentāt. Ac Iouem quidē barbatū fingunt. Apollinē uero semper puerum. Mercuriū iam pubescentē, primamq; ducentem lanuginem. Neptunum nigro capillitio: cæsijs oculis Mineruam. Attamen qui templa ingrediuntur, nō iam arbitrantur sese uidere, uel ebur ab Indis aduectum, uel è Thraciā uenis effossum aurum: uerū ipsum Saturni Rheæq; filium à Phidia in terram hospitem adductum, iussūq; Pisanorū in solitudine custodem ac speculatorē assistere: idq; hoc contentum præmio, boniq; cōsulentem, si intra quinq; perpetuos annos dum olimpia celebrantur, interim obiter illi sacrificet aliquis. Tum autem constitutis aris, designatis sacrorum septis, puris uasis collocatis, uictimas offerunt: bouem aratorem agricola, agnum opilio, capram caprarius. Est qui thus, est qui placentulā offerat. At si quis pauper: is ita Deo litat, ut dexterā duntaxat suam ipsius exosculetur. Iam uero quum immolant (nam ad illos redeo) primum ferris coronant pecudem, multoque ante explorant, num legitima sit & sacris idonea: ne quid forte maectent ex his, quæ religio repudiat: deinde ad aram applicant, ac sub oculis dei iugulant, flebile quiddam emugientem, benèque sicuti licet coniungere, ominatum: denique uoce iam leuiore ad sacrificas

tibias respondentem. Quis uero non facile coniectet gaudere deos, quū ista spectant? Quin & in frontispicio posita scriptura denunciat; ne quis intra pura uasa cōsistat, qui manibus sit impuris. Atqui sacrificus ipse sanguine foedatus, neq; aliter q̄ Cydops ille pecudē incidit, intestina educit, cor reuellit, cruorē aræ circūfundit. Et quid tandē nō obiens, peragensq; quod ad pietatem, sacrorumq; ritum pertineat? Post omnia demū incenso igni, capram ipsa pariter cum pelle deportatā imponit; ipsam item cum lanis ouem. Nidor interim ille sacer atq; diuinus sursum fertur, atq; in ipsum usq; cōlū subuectus paulatim diffunditur. Iam uero Scythæ reliquis omnibus hostijs omissis: ut quas uiles atq; humiles existimēt, ipsos homines mactant Artemidi, atq; eo ritu deam placant. Verū hæc fortassis modesta uideantur: cūq; his ea quæ factitant Assyrij, quæ Phryges, quæ Lydi. Verū, si in Aegyptū profici scaris: ibi demū, ibi uidebis permulta religiosa, planēq; cōelo digna. Puta Iouem arietino uultu: Mercurium illum optimū facie canina: Panē uero totū hircum. Ad hæc alium Ibim, alium Crocodilum, aliū etiam Simiam. Quod si his quoq; de rebus

Quo planē pernoscere queas didicisse libebit

Complureis sophistas audies: tum scribas, ac prophetas, mento raso, qui tibi narrent (Sed prius, ut dici solet, Fores occlude prophane.) Quēadmodū uidelicet quondā ea seditione territi, quā mouerāt hostes atq; gigantes, in Aegyptū deuenerint: ut illic in posterū tuti ab hostibus latitarent. Et ob eam causam alius hircū induerit, alius arietem, nimiū præ formidine, alius feram, alius auem. Atq; hinc esse, ut dī nūc etiam eas obtineāt formas, quas id tēporis assumpserāt. Nam hæc diligenter mandata literis, idēq; ante annos plus decies mille in adytis illorū reposita seruantur. Porro sacrorū peragendorū idem fermē apud illos ritus, nisi quod hostiam luctu prosequūtur: iamq; mactatæ circū fusi mēbra laniant. Sunt qui sepeliant duntaxat, postea q̄ occiderint. Nā Apis ille qui quidē deus apud illos est maximus, si quādo moriatur, quis usq; adeo magni faciat cesariem suam: qui non eam detondeat, ac nudo capite luctum præ se ferat: etiā si uel purpureā, nisi comam habuerit? Est autē hic Apis deus ex armento iam antea suffragijs designatus: utpote multo formosior ac uenerabilior reliquis illis priuatis, & gregarijs bubus. Hæc igitur quum sic habeant, & tamen à uulgo uerba, seriāq; credantur: mihi quidem postulare uidentur: non qui reprehendat, sed uel Heraditum potius aliquem, uel Democritum: quorum hic amentiam eorum rideat, ille deploret inscitiam.

217

ERASMVSVS ROTERO

DAMVS IOANNI EUTYCHIO SVO S. D.

VANQVAM hic Luciani Dialogus Eutychi doctissime, plurimū habeat artis, ob decorū mire seruātū in personis tam multis, tamq̃ diuersis: tamē aliquot repperi, qui dicerent esse premendū, quod liberius, ac uelut ἡμετέρας philosophorum omne genus laceret. At mihi uidetur iustius esse stomachandū in huius seculi mores, quo uidemus philosophorū ac theologorū scholas multo puerilius etiā inter se dissidere: nec minus atrociter digladiari, tum inter religionis professores nihilominus cruentā esse pugnā, quā in eo conuiuio fuisse Lucianus, uel finxit, uel retulit. Hunc igitur libellū, quoniā forte ἀδελωτόν repperi, & tamen patrono uidebatur egere, Eutychio dicaui. Bene uale, καὶ εὐτύχη, ut planē sis quod diceris. Antuerpiæ. AN. M. D. XVII.

LVCIANI CONVIVI

VM SEV LAPITHAB DES. ERASMO ROT.

INTERP. PHILON. LVCIANVS.

PHILON.

NOVAM quandā & uariā disputationē Luciane nobis fuisse narrant, super cœnā apud Aristænetū: tum philosophicos quosdā sermones dictos, ac super his summā contentionē exortā fuisse. Quod ni mentitus est Charinus, etiā ad uulnera usq̃ rem processisse: deniq̃ sanguine conflictū fuisse diremptū. LVCIA. Atqui undenam Philon ista rescit Charinus? neque enim is nobiscum aderat in conuiuio. PHILON. E Dionico medico aiebat audisse sese. Porrō Dionicus etiā ipse ē conuiuarū numero fuit opinor. LVCIA. Fuit maxime. Verū ne is quidē ab initio rebus omnibus fuit præsens: sed serius aduenerat, media fermē pugna, pauloq̃ ante uulnera. Proinde demiror, si qd cōperti, certūe referre potuit, qui nō ordine spectaret illa: unde inter illos nata lis, postea ad sanguinem usq̃ deducta est. PHIL. Proinde Luciane Charinus, etiā ipse si rem cōpertius uellē cognoscere, & quo singula modo sunt gesta doceri, te adirem iussit. Nam

Nam Dioniciū etiam ipsum factum fuisse: ne se quidem toti negotio presentē adfuisse. Te uero quicquid esset actum, id omne cōperto, certōque scire: tum etiā quæ dicta inter illos fuerint, meminisse: quippe qui eiusmodi nō obiter neq; neglectim audire, sed per ociū atq; attēte auscultari sis solitus. Proinde nuncq; effugies, quin nos hoc suauissimo accipias epulo: quo mihi quidē haud scio, an ullum possit accidere iucundius: præsertim qd' sobrijs per ocium tuto ac citra sanguinē, extraq; teli, quod aiunt, iactum constituti sumus epulaturi.

Siue senes aliquid. Super coenam sunt debacchati.

Siue etiam iuuenes

â mero cōpulsi sunt: quæ neutiq; fas erat, tum dicere, tū facere. LVCIA. Iuuenilius tu quidē Philon, atq; inconsultius hæc nos iubes in uulgus efferre, eaq; referre, quæ inter pocula ab ebris sunt acta: quū hæc magis oporteat obliuioni tradere, eaq; omnia Baccho deo uelut auctori imputare: qui quidem haud scio, an quenq; suis non afflatum Orgijs, & Bacchanaliū expertem præterierit. Proinde uide ne hominis sit parū bene morati, eiusmodi adamussim exquirere: quæ rectius erat in conuiuiō reliquisse, atq; ita discedere. Siquidē odi (sicut inquit uersus poetis) memorem cōpotorem. Ne à Dionico quidem recte factum: qui hæc apud Carinū effutiuerit, immodicāq; & pridianā dissiparit temulentia hoim philosophorū. Ceterū ego, absit ut istiusmodi quippiam sim dicturus. PHIL. Nugas agis Luciane, quū ista dicis. Quin haudquaq; oportebat ad istum modum apud me præsertim agere: ut qui certō sciam, te multo cupidiorē esse narrandi, quā ego sim audiendi. Adeo ut mihi uidearis, si desint qui te audiant, uel ad colūnam aliquā, aut statuā libenter accessurus, quo cuncta pariter euomas. Quod si nunc coner discedere, nō sines, ni te prius audiero, abiēre. Verū ultro aderis, consectabere, rogabis. At tum ego te uicissim lusero. Iamque adeo, si ita uis, abimus: ex alio quoque hæc eadem audituri. Tu uero ne dicto. LVCIANVS. Agē ne quid succenseas: equidem dicam, quandoquidē usq; adeo cupidus es audiendi: uerum heus ea lege, ne passim in uulgus efferas. PHILON. Ni prorsus ignoro Lucianū, tute istuc potius feteris. Nam prior ipse denarrabis omnibus, ut me quidē ad id nihil futurū sit opus. Sed illud mihi primo respōde loco: Aristænetus, num filio Zenoni dabat uxorem, atq; ita in nuptijs eius uos accepit? LVCIANVS. Non: imō filiam suā elocauit Cleantidem. Idē Eucriti nūmularij filio, qui philosophæ dat operam. PHILON. Formoso admodum per Iouem adulescentulo: tametsi tenero adhuc & uxoriæ rei non admodū maturo. LVCIA. Verū: at nō inueniebat, opinor, alterum generū magis idoneum. Hunc igitur qui tum modestus

stus uideretur, tum ad philosophiæ studiū propensus: præterea autē unicus Eucriti diuitis, ex omnibus delegit filia suæ maritū. PHIL. Causam neutiq; leuem dixisti, nempe quia diues sit Eucritus. Verum heus Luciane, quinam erant conuiuæ? LV CIA. Reliquos illos quorsum attinuerit tibi recensere? Verum è philosophorū numero, ac literatorū, quos potissimū opinor, audire cupis. Zenothemis erat, senex ille Stoicus: unaq; cū hoc Diphilus, cui cognomen Labyrinthus: & hic quidē quod esset Zenoni Aristæneti filio præceptor. Deinde peripateticæ factionis Cleodemus: nosti hominē, nempe dicacem illū & argutū, atq; ad refellendū instructū. Discipuli gladiū ac bipēnem nomināt. Quintus & Hermon aderat Epicureus. Verū hunc quū ingrederetur, Stoici toruis obtuebantur oculis, & auersabantur, palāmq; perinde quasi patridam quempiā atq; impium ac funestū detestabantur. Et hi quidem tanq; Aristæneti ipsius amici, familiaresq; fuerant ad cœnam uocati, quos comitabat & Istæus grāmaticus, & Dionysodorus rhetor. Iam uero propter sponsum Cheream unū cum illo ad conuiuiū accesserāt. Ion ille Platonius: quod is iuueni præceptor esset, uir uenerādis aspectu, ac maiestatis quiddā præ se ferens, multūq; dignitatis ipso ostendens ore: Vnde nōnulli, ppter animi constantiā ac rectitudinē regulā illum appellant. Huic simul ut ingrediebatur assurgebāt omnes, ac ueluti præcipuum quendam ac primarium hominē comiter atq; officiose exceperunt: adeo ut planē numen aliquod aduenire uideretur, quū adisset Ion admirādis ille. Tandem uero, quum iam omnes fermē cōuiuæ præsentesset, tempus erat ut discūberetur. Itaq; ad dextrā ingressus totam illam spondam mulieres (erant autem complures) occupabāt. Inter quas erat & sponsa summo studio culta: hinc atq; hinc stipata scæminis. Porro ex aduerso ostij, altera turba, pro cuiusq; dignitate locis distributis. Porro è regione mulierū primo loco accumbebat Eucritus, secūdo Aristænetus: sub hæc ambigi cœptū, utrū altero priorem oporteret accūbere. Zenothemim ne Stoicū: quippe senem, aut Hermonē Epicureū. Nam hic erat Castoris ac Pollucis sacerdos: tum antē nobilissimæ inter ciues familiæ. Verū eā hæsitatiōē sustulit Zenothemis: si me inquires Aristænete, minoris ducis Hermone, uiro uidelicet isto, ut ne quid aliud malū dicam Epicureo, discedo, totūmq; cōuiuium uobis relinquo. Et puerū protinus aduocat, discedere parans. Tum Hermon. Imò habeto, inquit, tibi priores partes Zenothemi. Quantū etiam si nihil aliud, uel hoc nomine par erat concedi, quod sacerdos sim, ut planē cōtemnas Epicurū. Rideo, inquit Zenothemis, sacerdotē Epicureū. Simulq; cū dicto accūbebat. Post hūc tñ Hermon. Deinde Cleodemus Peripateticus: pone hunc Ion. pxime hunc sponsus

sus, post eū ego, iuxta me Dephilus: huic assidebat Zenon discipulus. Postremo rhetor Dionysodorus cum Istiazo grāmatico. PHIL. Papæ Luciane Musarū conuentū quendā mihi narras fuisse istud cōuiuiū: quippe plurimis sapiētibus ac doctis uiris refertum. Ego uero laudo Aristānetū, qui quum optatissimā illam, ac splendidissimā solēnitatē celebraret, præ cæteris sapiētissimos uiros adhibere uoluerit: idq; adeo delectis ex unaquāq; philosophiæ secta præcipuis, non hos aduocās, illos præteriens: uerum promiscue uocans omneis. LVCIA. Is uero ne quāq; est ē uulgarium istorum diuitum numero, uerum & literarū est studiosus, ac maximā uitæ partem in his rebus uersatur. Cœnabamus igit̃ initio quidē taciti & quieti, uariuscq; erat apparat⁹ & omnījugus. Neq; enim arbitror operæ precium, ut numero recēseam etiā illa cōdimenta, cupedias, aromata, atq; id genus illectamenta. Cuncta siquidē affatim suppetebāt. Inter hæc Cleodemus admoto ad Ionis aurē ore: nō uides, inquit, senē illū Zenothemim dicebat (subauscultabā enim) ut sese obsonijs ingurgitat, utq; iure uestem oppleuit: tū q̃ multa puerō à tergo stanti porrigit, putans interim se aliorū oculos fallere: neq; meminit post sese accūbentiū? Hæc igitur fac & Luciano cōmonstres, quo testis esse possit. Mihi uero nihil lōne mōstratore op⁹ erat: qppe qui hæc multo ante limis iam oculis præuiderā. Hæc simulatq; dixisset Cleodemus: irruit in conuiuiū & Alcidas Cynicus: atq; is quidem inuocatus, uulgatū illud festiuitatis gratia præfatus de Menelao, qui ultro ad fratris conuiuium accessisset. Itaq; pleriscq; turpiter atq; impudenter uisus est fecisse: & quod cuiq; tum forte in mentem ueniebat, in eum torquebant, alius illud: Insanis Menelaë. Alius rursum.

Verum Agamēnoniæ menti non ista placebant.

Ad hæc alia quæ pro tempore salte, lepideq; dici poterant, in eum obmurmurabāt. Nam palām nullus audebat quicq; dicere, ppter ea qd̃ metuerēt Alcidadantē, utpote conuiciatorē egregiū, unumq; Cynicis omnibus damosissimū. Qua quidē re adeo uisus est reliquis antecellere, ut nulli non esset formidandus. At Aristānetus collaudatum illum quod inuocatus aduenisset, iussit accepta sella, iuxta Istiazum ac Dionysodorū accūberet. At ille: Apage, inquit, muliebre quiddā ac molle dicis uti in scamno aut sella sedeam quemadmodum facitis uos, mollibus in stratis penē supini recumbētes, purpura suffulti. Quin ego tibi uel stans cœnauero in ipso interim conuiuiō etiam obambulās. Quod si defatigatus fuero: tum humi substrato pallio, cubito innixus cubuero: qualem uidelicet Herculem pingunt. Ita fiat, inquit Aristānetus, siquidem isthuc mauis. Sub hæc Alcidas in orbem conuiuiū lustrās, cœnabat, Scytharum ritu: ad uberiora pascua subinde sese transferens, unāq; cum

tuncq; cū his qui inferebāt edulia, circūiens atq; obambulans. Atq; in-
 terim tamen dum cibum caperet, haudquaq; negotio uacabat, de uir-
 tute obiter, de uicio differens, tū in aurum atq; argentū dicteria iacu-
 lans: iamq; Aristanetum percontabatur, quidnam sibi uellent tā mul-
 ta, tam magna pocula, quū non minus usui possent esse fictilia. Verū
 Aristanetus iam obturbantem, molestūq; esse pergentem, in præsens
 quidē compescuit: ministro innuens, ut ingentem calicē, infuso mera-
 cissimo uino, illi porrigeret. Atq; id quidē uisus est optime excogitasset
 nondū etiam intelligens, quantorum malorum is calix esset autor futu-
 rus. Hunc igitur ut accepisset Alcidas, aliquantisper silentiū agebat:
 Ac solo sternens sese cubabat seminudus, quēadmodum facturum se/
 se fuerat pollicitus, cubito humi fixo innitēs, simulq; dextra scyphū su-
 stinens: qualem Hercule apud Pholum pictores effingunt. Iam uero
 & inter alios calix assidue circūagebatur, tum inuitariunculæ ad biben-
 dum, & confabulationes ortæ, demū & lucernæ illatæ. Interim ego quū
 puerum, qui iuxta Cleodemum adstabat (erat aut is pocillator egregie
 formosus) subridentem uidissem (nā arbitror, quicquid obiter inter coe-
 nandū obtigit, cōmemorari oportere: maxime, si quid sit elegantius æ-
 scite factum) iam admodū attentus obseruare cœpi, quidnam rei ride-
 ret. Ac paulo post, accedebat puer tanq; calicē à Cleodemo recepturus.
 At ille simul & digitū illius substringebat, & drachmas puto duas unā
 cum calice tradebat. Porro puer, ad substrictū digitum rursus arride-
 bat. Cæterum, de pecunia, quum nō sensisset opinor, eoque non recipe-
 ret, in terram delapsis drachmis strepitus est concitatus, moxq; ambo
 pariter rubore suffundebantur, idq; ita palām, ut nemo non animad-
 uerteret. Ambigebat igitur inter eos, qui proxime sedebant, cuiusnam
 essent illi nūmi, quū & puer negaret à se proiectos, & Cleodemus itē
 iuxta quem strepitus acciderat, sibi excidisse dissimularet. Verū ea res
 tū neglecta est: ac cōniunter omissa, propterea quod id quod accide-
 rat, non ita multi uidissent, præter unū (ut mihi quidem uisum est) Ari-
 stanetū. Nam is paulo post puerū loco mouit, clanculum ablegans, &
 alij cuidam innuit, uti Cleodemo pocillator assisteret, uidelicet ex exole-
 tis illis, ac robustis, mulioni, aut equisoni cuipiā. Ad hunc modū ea res
 uiteūq; abiit, summū alioqui allatura pudorē Cleodemo, siquidem, ad
 omnes permanasset, ac nō protinus occupans Aristanetus eam sopif-
 set, ciuilitate dextrēq; admodū inducta temulentia. Cæterū Alcidas
 (iam em potus erat) percontatus, quid nam esset nomen puellæ nuben-
 ti: tum clara uoce indicto silentio simul, & ad scēminas conuerso uul-
 tu: præbibo, inquit, tibi Cleanthi, Herculis Archegetæ omine. Sub hæc
 quū risissent omnes: Ridetis, inquit, sacrilegi, quod spōsæ, Herculi Dei

mei nomine propinauerim? Imò illud scito, opus est, ni scyphum à me traditum accipiat, nuncq̃ futurū, ut illi filius obtingat talis, qualis ego sum, uirtute interritus, animo liber, tum corpore adeo robusto, simulq̃ cum dicto, sese magis etiam renudabat: etiā usq̃ ad illa quæ sunt maxime pudenda. Ad ea quū iterum arrisissent conuiuæ, indignatus ille surrexit, toruis iam atq̃ efferatis obtuens oculis, uultuq̃ ipso testans iā neq̃ pacem, neq̃ quietem acturū amplius. Forsitan & baculum illiisset alicui, ni commodū id temporis placenta prægrandis fuisset illata. Nā hanc simulatq̃ conspexit, lenior ac mitior esse cœpit, ac stomachari desit: obambulans interim ac placenta auide uorans. Iā uero pleriq̃ temulenti esse cœperant, & clamoribus undiq̃ perstrepebat conuiuū. Nam & Dionysodorus rhetorem illic agens, orationes quasdam pronuntiabat, laudabaturq̃ à ministris, qui à tergo assistebant. Et Istizus Grammaticus uicissim, qui post illum accumbebat, uersuum centones quosdam recitabat, Pindari, Hesiodi, & Anacreontis carmina simul cōtexens atq̃ confarcinans: ita ut ex omnibus unicam redderet cantilenā: oppido q̃ ridiculam. In primis aut̃ illa, perinde quasi uaticinans, de his quæ postea acciderunt.

Commisere simul dypeos.

Tum illud quoq̃.

Tum uero clamorq̃ uirū luctusq̃ coortus.

At uero Zenothemis, libellulū quempiam minutis conscriptum literulis, à puero acceptum legebat. Verū quum ij quorum partes erāt edulia inferre, aliquantisper, ita ut solent, cessarent morarenturq̃: Aristænetus sedulo curās, ne uel id interea temporis, aut ociosum esset, aut uoluptatis expers, accersitū intro Morionem: iussit ridiculū aliquid uel dicere, uel facere, quo magis etiam exhilararentur cōuiuæ. Moxq̃ ingressus deformis quidā, derafo capite, pauculos capillos in uertice gestans, eosq̃ cristæ in morē erectos, hic saltabat, atq̃ inter saltandū, quo maiorem cōcitaret risum, rotatu sese circūagebat, distorquebatq̃. Tū cymbalo cōcussio, sonabat interim quiddā, linguam imitans Aegyptiorū. Postremo dicteria quædā iaculabatur in eos qui aderāt. Ac reliqui scommate tacti ridebāt. Verū ubi & in Alcidamantē simile quiddā torsisset: catulum illū Melitæum appellans, indignatus ille (lādudum aut̃ prae se ferebat, quod inuideret illi: dū pbaretur, ac conuiuiarum oculos retineret) abiecto pallio, ut secum luctaretur prouocauit. Quod ni faceret, hunc, inquit, baculum tibi impingā. Atq̃ ita miser ille Satyrion (nam id erat Morioni nomen) congressus cum eo, Pancratio decertabat. Erat id spectaculi multo iucundissimum, quippe quum uiderent hominem philosophū cū Morione compositū, quū ferire, tū uicissim feriri. Proinde

inde qui aderant partim pudore tangebantur, partim ridebant: donec iam ictus Alcidas, pugnam detrectaret, ab homuncione omnium plausu cōprobato certamine superatus. Hæc igitur, quum essent non mediocri risu excepta: ibi tādē ingressus & Dionicus medicus haud multo post peractam concertationē. Aiebat autem in mora fuisse Polypreponem tibicinē, dum hunc phrenesi correptum curandi gratia uiseret. Ac planē quiddam risu dignum, cōmemorabat. Dicebat enim in ædes illius uenisse sese ignarum etiam hominem iam eo morbo teneri. At illum protinus surrexisse, foribusq; oclusis, ac nudato gladio, tibias ipsas sibi tradidisse ijsq; uti caneret iussisse. Deinde ubi id non posset, illum percussisse: scutū sublata manu gestantē. Sese porro in tanto periculo tale quiddam fuisse commentum. Nempe ad canendi certamen prouocasse hominē: idq; ea lege ut uictus præscriptū certumq; plagarum numerū acciperet. Ac sese priorē cecinisse, prauē atq; imperite: deinde traditis illi tibijs scutum ab illo recepisse: gladium autem ex templo per fenestras in aream abiecisse. Dein quum minore iā discrimine cū illo luctaret, auxilio aduocasse uicinos. Eos reuulsisse belluam, atq; ita illorū opera seruatum sese. Ostendebat aut & plagarum uestigia quædam: nōnullaq; in facie tubera liuētia. Ergo cum Dionicus ob huiusmodi fabulam nō minus placuisset, q̃ Morio ipse: proxime Istiazum reclinans sese, de reliquijs cœnabat. Atq; hic quidem haud absque numine quodā nobis aduenerat: imò prorsum usui futurus ad ea quæ postea contigerunt. Nā prodiens in mediū conuiuium puer quidam, qui se ab Etoemodē Stoico uenire diceret, epistoliū quoddam adferēs, aiebat ab hero sibi mandatum, ut eo palām omnibus audientibus perlecto, rursus domū sese reciperet. Hic igitur permittente Aristæneto, ad motus ad lucernā legebat. PHILON. Nū orationē Luciane in sponsæ laudem cōpositam, aut carmē nuptiale: quod genus permulta faciūt? LVCIA. Videlicet nos quoq; tale quippiam existimabamus. Verū ne accedebat quidē ad id, ut aiunt. Cæterum in literis ita scriptum erat. Etoemodes philosophus Aristinæto. Quā nō mouear conuiuijs omīs ante acta uita mea fuerit testis. Qui quidem quum quotidie mihi cōplures ea causa molesti sint, te multo ditiores, tamē haud unq̃ illis more gessi: perpendens nimirum, quātum sit in eiusmodi cōpotationibus tumultus, quantū licentiæ petulantiaeq;: uerum aduersus unū te mihi uideor meo iure stomachatus, q̃ quum tantum temporis à me officiosissime cultus & obseruatus, tamen indignum habueris, quem uel inter reliquos amicos tuos numerares, sed solū ex omnibus præterieris, idq; quum uicinus essem. Proinde tua causa magis discriuor, qui quidem te tam ingratum præbueris. Nā ipse felicitatem nequaq; in hoc statuo,

si quis mihi impartiat, uel suam syluestrem, uel leporem uel placentā : quæ mihi affatim cōtingunt apud alios, qui officia norunt. Quādoquidem etiam hodie quum apud discipulum Pāmenem cœnare mihi licuerit, opiparam (ut uocant) cœnam, nō annui tamen uehementer obsecrāti, tibi scilicet demens ego, memetipsum referuās. At tu nobis præteritis, alios accipis conuiuio. Idc̃q̃ merito facis, neq̃ em̃ ullo modo potes quid sit rectius dignoscere, nec apprhēsiuam illam phātsiam habes. Caterum haud sum nescius, unde mihi ista sint pfecta : nempe ab egregijs istis philosophis tuis Zenothemide ac Labyrintho, Quibus equidem (absit inuidia dicto) uel unico syllogismo mihi uideor os protinus obturare posse. Alioqui respōdeat istorū aliquis quid sit philosophia, aut hæc quæ inter elementa tradunt : quid habitio differat ab habitu, ut ne quid interim de perplexis illis rogationibus proponā, quid sit syllogismus cornutus : quid acerualis, quid metens. Verum tu quidem istis fruaris licet. Nam ego, qui solum in bonis ducam quid sit honestum, facile tulero cōtumeliam. Atqui ne possis posthac ad istam excusationem confugere, ut dicas te mei oblitum fuisse : nimirum in tanto rerum strepitu, tātisq̃ occupationibus : bis te hodie sum alloquutus, primum mane domi tuæ : deinde rursus in Castoris ac Pollucis templo rem diuinam facientem. Ac his quidem de rebus hæc respōderim. Qd̃ si tibi uideor cœnæ gratia succensere : quid Oeneo acciderit cogitato. Videbis nimirum ipsam etiā Dianam indignātem, quod ille se solā nō adhibuerit ad sacrificium, quū reliquos deos omnes acciperet conuiuio. Nam hac de re sic alicubi meminit Homerus :

Seu quia non norat : seu non succurrerat illi :

Acriter est offensa tamen .

Item Euripides.

Chalydon quidem hæc Pelopoñ regio soli :
Qua parte sæuum spectat aduersa fretum
Agros habens, tum diuites, tum fertiles .

Rursus Sophodes.

Immanis apri triste monstrum, in Oenei .

Immisit agros gnata Latonæ dea

Docta eminus missis ferire spiculis.

Hæc tibi è plurimis pauca citauī : ut intelligeres, cuiusmodi præterito uiro Diphilum ad cœnā adhibeas, cui & ipsi filiū cōmiseris tuū. Idc̃q̃ recte. Est em̃ iucūdu adolescenti, & ita cum eo uiuit, ut placeat, atq̃ obsequatur : atq̃ adeo nī mihi turpe dictu fuerat, addidissē & aliud quiddam. Quod quidem tu si libebit, è Zopyro eius pædagogo uerū esse cognosces. Verum non cōuenit obturpare in nuptijs : neq̃ accusare quenq̃ :

quenq̃, præsertim criminibus usq̃ adeo fœdis ac pudendis. Tametsi Diphilus dignus in quem facerē, quippe qui duos iam discipulos à me retraxerit: ego tamen ipsius philosophiæ causa reticebo. Porro famulo huic mādauī, uti si quā ipsi partem dare uelles, uel apri, uel cerui, uel placentæ, mihi deportādā, ut isthoc pacto te mihi de cœna purgaress: ne reciperet, ne ad hoc ipsum à nobis missus fuisse uideat. Hæc amice quum legerentur, sudor interim utiq̃ mihi manabat præ pudore: simulq̃ iam illud qd̃ uulgo dici solitū est, optabā, ut terra mihi dehisceret: quū uiderē eos qui præsentēs aderāt ad singulas epistolæ partes inter se ridentes, potissimum autem hos, qui nouerant Etoemodem uirum canum, tantumq̃ seueritatis præ se ferentem. Admirabantur igit̃, quod eiusmodi uir esset: hætenus fugisse sese, barba uidelicet ac uultus austeritate deceptos. Cæterum Aristænetū mihi quidem haud uidebatur hominem cōtemptu negligentiaue præterisse, uerū quod desperasset, si fuisset inuitatus, unq̃ adduci posse, ut annueret: utq̃ ad eiusmodi res se morigerum præberet. Eoq̃ ne tentandum quidem esse putasse. Ergo posteaq̃ puer iam legere desisset, uniuersum conuiuium in Diphilum ac Zenonem torquebant oculos, quod hi iam metu trepidi federent, ac pallidi, ipsaq̃ uultus inconstantia ac perplexitate crimen agnoscentes, ab Etoemode intentū. Porro Aristænetus quanq̃ esset sanè perturbatus, uehementerq̃ cōsternatus animo, tamen nos iubebat bibere, conans nimirum id quod euenerat, cōmode uertere, subridens interim. Ac puerum redire iussit, respondens, ea sibi curæ fore. Paulo autē post surgēs & Zeno dāculum sese abduxit è conuiuiō, sub monitus à pædagogo, ut discederet innuente, idq̃ tanq̃ patris iussu. Ibi uero Cleodemus, qui iam dudum occasionem quæritabat. (Nam gestiebat omnino cum Stoicis cōflictari, uerum dirumpebat, quod nō reperiret causam ad id satis idoneam) tum igitur, ansam præbente epistola huiusmodi, inquit, facit egregius ille Chrysippus & Zenon ille mirabilis, neq̃ non Cleanthes, uerbula misera, neq̃ quicq̃ præter rogatiunculas, & umbras duntaxat philosophorum. Cæterum Etoemodes sunt pleriq̃ omnes. Videtis q̃ & ipsæ epistolæ graues sint ac seniles. Postremo Aristænetus hic Oeneus est: Etoemodes Diana, Dñ boni, q̃ bene auspicata omnia, q̃q̃ cōgrua celebrādæ festiuitati. Ita per Iouem inquit Hermon, supra hūc accumbens, inaudierat aut, ut opinor, apri quendā Aristæneto paratum, ut in cōuiuiō proponeretur, eoq̃ putabat non intempestiue factam mentionem apri illius Calydonij, per lares Aristænete fac q̃ primum sacri partem mittas, ne senex interim ille fame pereat, tanq̃ Meleager tabefactus. Tametsi nihil queat acerbū accidere, quandoquidem Chrysippus hæc indifferentia censet esse.

Itane uos Chrysiippū nominatis inquit Zenothemis: erigēs sese, maxi-
māq; uoce intonās, an ex uno homine, qui nō legitime philosophiā ex-
erceat, nēpe prāstigiatore isto Ercemode, Cleantem ac Zenonē meti-
mini, uiros sapiētes? Atqui tādē estis ipsi uos: qui hāc dicitis, an non
tu Hermon Castoris & Pollucis cēsariem, quā habebāt aureā circum-
tondisti? Cuius quidem facti poenā dabis carnifici traditus. Tu porro
Cleodeme, nōne Softrati discipuli tui uxorem stupraſti? Nōne in a-
dulterio eo deprehensus nefandissima passus es? An nō igitur ſilebitis,
quū huiusmodi dedecorum uobis ſitis cōſcīj? Atqui non ſum meæ ipſi
us uxoris leno, Cleodemus inquit, quemadmodū tu, neq; discipuli di-
uerſantis apud me uiaticū ſuſtuli, qđ is depoſuerat, eūq; facto rapuiſ-
ſe me p̄ Palladem deierās abnegauī, neq; quaternis drachmis ſcēnero,
neq; discipulos obtorto collo in uincula duco, niſi in tēpore mercedem
p̄ſoluerint. Verum illud inquit Zenothemis, haud quāq; poſſis inſicias
ire, te Critoni uenenū quo patrem necaret miniſtraſſe. Atq; interea for-
te bibebat, quicquid aut erat in calice reliquum (erat aut ferme ſemiple-
nus) in duos illos p̄fundebat. Porro conſperſus eſt pariter & Ion, idēq;
prēmij tulit, quod illis uīcinus accumberet, alioqui eo malo nō indi-
gnus. Hermon igitur demiſſo uertice merum ē capite abſtergebat, eos
interim qui prāſentes erāt atteſtans, quod id genus contumelijs eſſet
affectus. Cleodemus aut quum non haberet calicem, inuadens primū
cōſpuebat Zenothemidi, deinde læua cōprehenſum à barba, plagam
in tēpus erat illiſurus, ac ſenē fortaſſe necaſſet, ni Ariſtānetus dextrā
ſublatā retinuiſſet. Is mox trāſcenſo Zenothemide inter utrūq; medi-
us aſſedit, ut eo ueluti muro dirēpti, pacem inter ipſos agerēt. Hāc igit̄
dū gerebant Philon, equidem uaria meo cū animo uolebam. Pri-
mū illud ſtatim occurrebat, nullū eſſe operāpreciū, ſi qs diſciplinā per-
diſcat, ni ſimul & uitæ rationes, ad id qđ eſt optimū, accōmodet atq;
cōponat: quū uiderē illos qui uerbis alios antecellerent, q̄ factis ipſis
ſeſe ridiculos exhiberēt. Deinde & illud ueniebat in mentem, ne forte
uerū eſſet, qđ uulgo pleriq; diſtitarent, uidelicet eruditionē à recta ra-
tione bonisq; inſtitutis abducere iſtos, qui ſolos libros ſpectarēt, quicq;
ſollicitudine curāq; quā illi adferrent, perpetuò tenerent. Quandoqui-
dem quū ibi tā multi prāſentes eſſent philoſophi, ne caſu quidem ullū
erat cernere à peccādo immunem. Verū alij faciebāt turpia, alij dicebāt
turpiora. Neq; em̄ iam poterā eorum quæ fiebāt culpam, uino autori
imputare: mecum reputās, cuiusmodi eſſent, quæ Ercemodes, neq; ci-
bo, neq; potu etiamdum guſtato, ſcripſerat. Itaq; rerum uices prapo-
ſteræ atq; inuerſæ uidebantur, ſiquidem uidiffes idiotas illos ſumma
cum modestia conuiuiū agitātes, neq; uino petulantes, neq; indecore
ſeſe

sefe gerentes. At ridebant dūtaxat: & iā damnabant eos opinor, quos dudum suspexerāt, ex habitu iudicantes eos alicuius esse precij. Contra sapientes illi, & in libidinē ferebant, & cōuicijs certabant, & supra modum sefe potu cibisq; explebant: postremo uociferabantur & ad manus usq; conferendas rapiebantur. Cæterū admirandus ille Alcidas, etiam meiebat sub oculis omnium, nihil reueritus fœminas. Ac mihi quidē, si quis hæc quæ in eo cōuiuio gerebantur rectissime uoluisset conferre, simillima uidebātur ijs: quæ de Eride dea poëtæ fabulantur: nempe hanc, quod non esset ad Pelei nuptias aduocata, malum in medium conuiuium abiecisse, ex quo tam ingens apud Troiam bellum fuerit ortum. Itidem Ercemodes mihi uisus est epistola illa, quasi malo quopiā in mediū proiecta, nō minus malorū, q̃ Ilias habebat, excitate. Neq; enim finem cōtentionis faciebāt Zenothemis ac Cleodemus: q̃q̃ medius inter utrūq; intercesserat Aristænetus. Age inquit Cleodemus, in præsentiarū quidem sat est: si literas nescire cōuincamini: sed crastino die uos ulciscar, quibus cōueniet modis. Responde mihi Zenothemi, uel tu, uel elegantissimus iste Diphilus: qua tādē gratia pecuniæ possessionem inter indifferentia ponendam esse cēseritis: cū ex omnibus nil aliud spectetis, q̃ ut ipsi q̃ plurimū pecuniæ possideatis? Atq; ob id causæ, semper apud diuites hæretis: fœneratis atq; usuris incumbitis, neq; non mercede docetis? Rursum quum uoluptatem detestemini, atq; hac de causa Epicureos in ius uocetis: quum ipsi uoluptatis gratia, turpissima tum facitis, tum patimini: indigne ferentes si quis uos non uocarit ad cœnam, rursum si uocemini, non sat est tantum uorare ut cibo turgeatis, nisi & famulis tantum donetis. Atq; hæc quum diceret: pariter & linteum reuellere conatus est, quod Zenothemidis puer tenebat: omni carniū genere refertum, planēq; futurum erat, ut apertum illud ac solutum medium in solum abijceret, nisi quia puer non omittebat è manibus gnauiter aduersus trahentē retinens. Hic Hermon: Euge Cleodeme, respōdeāt qua gratia damnēt uoluptatem: quum ipsi supra cæteros omneis studeant uoluptati? Quin magis, inquit Zenothemis, tu Cleodeme respondeto, quāobrem diuitias inter indifferentia numeres. Imò tu potius. Atq; hunc ad modum diutius est altercatum: donec Ion capite tandem in apertum prolato, desistite inquit: Ego si libet sermonum argumenta proponam in medium, conuiuio riuipijscq; digna. Vos porrò citra contentionem uicissim, & dicite & auscultate: quæ admodum & apud Platonem nostrū, alternis dicendi uicibus res, ut plurimum agitur. Id dictum probabant, quum omnes qui aderant, tum in primis Aristænetus atq; Eucritus, nimirum in spem erecti, fore ut eo pacto ab odiosis illis con-

tentionibus discedi posset. Et Aristænetus priorem in locum sese recepit, iam partam esse pacem ratus. Iamq; nobis inferebatur ea cōuiuij pars, absolutam cœnam uocant, singulæ singulis aues, carnes aprugnæ, pulpa leporina, piscis Tagenicus, placenta, beuiter illa, quæcunq; liberum est, seu uelis in aluū condere: seu domum asportare malis. Apponebatur igitur, non sua cuiq; quadrula, uerum Aristæneto atq; Eucrito, eadē in parte mensæ, una ambobus cōmunis, ita ut de sua utriq; parte quæ se spectaret, esset edendū, aut tollendum. Deinde altera Zenothemidi Stoico, & Hermoni Epicureo, & his item inter ipsos communis. Deinceps Cleodemo atq; Ioni. Post hos spōso ac mihi. Porro Diphilo duorum pars apposita, propterea quod Zeno iam discesserat. Hæc facito Philon, uti memoria teneas. Nam paulo post, ad intellectum narrationis erunt usui. PHI. Meminero sanè. LVCIA. Tum Ion, primus igit' exordiar inquit, si quidem uidetur. Deinde ubi paulisper intersiluisse, Conueniebat, inquit, fortassis, ut apud eiusmodi uiros de ideis, atq; incorporeis substantijs, deq; animi immortalitate sermo haberetur, uerū ne mihi contradicant, ij, qui diuersam philosophiæ sectam sequuntur, de nuptijs dicam, ea quæ cōgruunt. Atq; illud quidem optimum fuerat futurū, si nuptijs opus non haberemus, sed Platonis ac Socratis dogma sequuti à fœminarum commercio nos penitus abdicaremus. Etenim qui ita fecissent: ij demum ad absolutam illā uirtutem pertingere potuissent. Quod si uiris omnino ducendæ sint uxores, ut eas iuxta Platoniam sententiam inter se communes habeant, uidelicet quo Zelotypia uacemus. Hæc quum essent risu excepta, ut quæ nimis intempestiue dicerentur, tum Dionysodorus, non tu desines, inquit, barbarica ista nobis occinere? Nam ubi zelotypiam istam reperiās, aut apud quem? At tu etiam hiscere audes, inquit, sterquiliniū? Ad Hæc Dionysodorus, opinor, iam erat conuicia quæ conueniebat regesturus, uerum grāmaticus Istizus uir optimus ille, Desinite inquit, Ego uobis epichalamion recitabo, simulq; cœpit legere. Erant autem Eleagiaci uersus hi, si satis memini.

Nuper Aristaineti in ædibus unica summo

Nutrita est studio diua Cleanthis hera.

Virginibus cunctis reliquis præstantior una

Vel potior Phœbe, uel potior Venere.

Salue & tu iuuenum ualidissime sponse ualentum:

Nereo prior, ac fortior Aeacida.

At rursus uobis hoc carmen sapius olim,

Commune ambobus coniugiale canam.

Hæc ita ut est cōsentaneū, risus est cōsecutus. Reliquū erat, ut cibi tollerentur

Iamq; tollebat Aristænetus, atq; Eucritus ex his quæ sibi fuerat ppo-
sita suam uterq; partem. Tum ego quæ mihi, & Chereas item quæ sibi
erât proposita. Eûdem ad modû Ion & Cleodemus. Porro Diphilus
etiam Zenonis digressi partem tollere parabat: affirmans uni sibi eâ
fuisse proposita: atq; hac de causâ cum ministris dimicabat, ac uicissim
inter sese trahebant manibus utrinq; in auem iniectis: nō aliter q̃ Pa-
trodi cadauer hinc atq; hinc attrahere conâtes. Postremo uicit ille, atq;
abstulit: plurimum interim risum præbēs cōuiuis: maxime quū eam
ob rem postea grauius stomacharet: perinde quasi atroci affectus in-
iuria. Iam uero Zenothemis atq; Hermon, qui pariter ut dictum est,
accumbebât: alter superius, puta Zenothemis: alter infra hunc, reliqua
quidem, quoniâ æqualia fuerât apposita, citra pugnam sustulerât. Cæ-
terum auis: quæ iacebat ad Hermonis partem: erat altera paulo pin-
guior: idq; ita casu euenerat, opinor. Iamq; suâ uterq; sublaturus erat,
ibi Zenothemis (sed tu mihi nūc q̃ maxime fac animum aduertas, iâ
em̃ ad ipsum negocij caput puenimus) Zenothemis inquâ: omīssa eâ
quæ sese spectabat, eâ quæ ante Hermonem iacebat tollere est aggres-
sus: quæ quidem (uti iam diximus) erat pinguiuscula. At ille cōtra nitēs
retinebat, haud sinens, ut ea in re potiores ferret. Inter hæc clamore co-
orto utriq; in alterū irruentes ipsi auibus facies mutuò cædebant: ac
barbis inuicē prehenlis auxilio aduocabant: hic quidem Cleodemum:
puta Hermon, ille uero, nepe Zenothemis, Alcīdamātem ac Diphilū.
At cæteri quidem ad partes accesserūt, partim huius, partim illius: præ-
ter unum Ionē, qui sese neutrum atq; ancipitem seruabat. Cæterum illi
inuicem cōserti pugnabāt. Ac Zenothemis quidē scyphū ē mēsa sub-
latum, eum qui corā Aristæneto stabat, abiecit in Hermonem.

Atq; hunc haud tetigit, alio sed flexus aberrat.

Verū spōsi caput dissecuit: alto grauissimóq; uulnere. Itaq; mulierum
coorta uociferatio, quæ mediū in prælium insiliebat: cum primis autē
adulescentuli mater: quū iam sanguinē eius aspexisset, præterea & spō-
sa metu territa, p̃siliūt. Inter hæc Alcīdamas, strennuū uirum præstitit,
quū Zenothemidi ferret opē, & illiso suo baculo, Cleodemi quidē
caluariā, Hermonis uero maxillam cōminuit: ad hæc ē famulis aliquos
opitulari parantes uulnerauit. Quanq; illi nihil his rebus territi cesse-
runt. Verum Cleodemus intentato digito Zenothemidi oculum ef-
fodit: tum admotus narem mordicus auulsit. Porro Hermon Diphilū
Zenothemidi suppetias ferre conatum: ē sponda in terram præci-
pitem dedit. Sauciatus est & Istiæus grammaticus, dum interuentu
suo eos studet dirimere: calce uidelicet in dentes illius illiso: idq; a
Cleodemo, quū hunc Diphilum esse credidisset: non Istiæum. Ia-
cebat

cebat igitur miser ille: iuxta suum ipsius Homerū: Sanguinem ab ore uomens. Præterea tumultus atq; lachrymarum plena undiq; erant omnia: dum & mulieres eiularent Chereæ sponso circumfusæ, dumq; alij has student compescere. Porro maxima malorum omnium pars erat Alcidamas, postea q̃ semel ad suū redisset ingeniū feriēs, quicūq; forte in ipsum incidisset. Neq; uero pauci in eo prælio cecidissent, scito, ni baculum is fregisset. Ego porro iuxta parietem erectus assistens, spectabā omnia, neq; me ei negotio admiscebā, nimirum Istiaei iam doctus exēplo: q̃ esset periculosum eiusmodi cōflictus uelle dirimere. Lapi-
 thas itaq; Centaurosq; uidisses, eueri mensas, effundi sanguinē, p-
 tici scyphos. Demū Alcidamas subuersa lucerna magnas induxit tenebras. Iamq; res ut est cōiectu facile, atrocior etiā multo esse cœpit, præsertim quum haud esset procliue, luminis copiam alicūde recuperare, sed multa interim ac sæua patrata sunt in tenebris. Post ubi accederet, nescio q̃s lucernā tandem adportās, Alcidamas quidē repertus est tibi-
 cinæ uestē sustollēs, uicq; cū illa cōgredi pugnās. Dionysodorus aut in alio quodā ridiculo facinore deprehēsus est. Nā ut surrexerat, scyphus ē sinu illius elapsus in solū decidit, postea excusans aiebat, Ionem in tumultu calicem sublatū sibi tradidisse, ne periret. Id ita factū, Ion admodū sollicite quasi patronum agēs asseuerabat. His rebus dimissum est cōuiuium, à lachrymis denuo in ridiculū exitum cōuersum, idēq; Alcida-
 mātis, Dionysodori, atq; Ionis gratia. Porro q̃ erāt sauci, sublatis sarcini-
 nē ritu, foras deportabant miseris affecti modis, maxime senex ille Zenothemis, pariter tū oculo tum nare mutilatus, enecari se præ cruciatu clamitās: adeo ut Hermon, quanq; ne ipse quidē expers malorum, nā huic duo dentes fuerāt excussi, palām attestaret. Memineris inquit Zenothemis, ne posthac dolorem in medijs habendū ducas. At spon-
 sus iā uulnere à Dionico curato, domū reuectus est fascijs reuincto capite, eidē impositus uehiculo quo spōsam fuerat abducturus. Atq; ita miser ille nuptias acerbis celebrarat. Deinde & alijs item Dionicus p-
 sua uirili remediū adhibuerat. Postremo postq̃ iā dormierant, aspor-
 tati sunt, pleriq; medijs in uirjs uomētes. Caterum Alcidamas inibi re-
 manebat. Neq; em̃ ualebāt hominē extrudere, posteaq; semel sese in spondā abiecerat, atq; ibi transuersus accubisset. Hic erat ò bone Philon eius exitus conuiuij, de quo rectissime illud dici possit, quod in fine Tragediarum nōnunq; accingitur.

Sunt fortunæ uarij casus.

Plurima quæ haud speraueris unq;

Ea conficiunt numina diuūm.

Rursum quæ certò speraris,

Ea frustratò non contingunt.

Siquidem & hæc planè præter expectationem atq; inopinatò exierūt.

Præterea

Præterea & illud iam didici non esse tutum, cui non sit opus, cum eiusmodi philosophis agitare conuiuium.

LVCIANICI CONVIVI SIVE LAPITHAE. DES.

ERAS. ROTEROD. INTERP. FINIS.

LVCIANVS DE A

STROLOGIA, DES. ERAS. ROT. INTERP.

E coelo, deq; astris est nobis institutus sermo. Non de ipsis quidē astris, neq; ipso de coelo, uerū de diuinatione ac ueritate, quæ ab illis in hominum uitā proficiscitur. Neq; rursus mihi libellus hic se traditurū aut docturum proficitur, quo pacto diuinationem hāc assequi liceat. Sed illud queror, doctos omneis cū in cæteris omnibus exerceāt sese, suisq; omnibus tradant, solam Astrologiam nec habere in precio, nec exercere. Atqui hoc doctrinæ genus uetustum est, neq; nuper ad nos peruenit, sed inuentum est priscorum regum, quos Dī amabant. At huius ætatis mortales nō solum inscitia socordiaq; uerū etiam odio laboris, diuersa ab illis sentiūt. Cumq; forte inciderint in eos, qui falsa prædicunt, tū & astra culpant, & ipsam Astrologiā habent exosam, neq; salutarē eam, neq; ueridicā arbitratēs. Sed artē magis falsam atq; inanē, haud recte, sicuti mihi quidē uidet, sentiētes. Neq; enim ob imperitiā fabri, ars ipsa culpatur, neq; ob cantoris inscitiam, ipsa musica parū est crudita: quin illi potius artium sunt ignari. Cæterū ars unaquæq; suapte natura scita est. Primū igitur Aethiopes hāc rationē mortalibus tradiderūt. In causa fuit partim gentis eius sapiētia. Nā cæteris quoq; in rebus Aethiopes reliqs hoies antecellūt sapiētia. Partim regionis quā incolūt opportunitas, propterea qd' apud eos perpetua sit coeli serenitas, tranquillitasq; neq; patiuntur anni mutationes, sed eadē tēperie uiuunt. Itaq; cum primū uiderēt lunam nō semper eodē uultu apparentem, sed uaria subinde specie, & in aliā atq; aliam uerti formā, uisa est illis ea res admiratione atq; disquisitione digna. Deinde cū inquisissent, reppererunt hanc esse earū rerum causam, qd' lunæ nō esset lumen propriū, sed à sole mutuatū. Inuenerūt aut & reliquarū stellarū motus, harū quas nos erroneos appellamus, nā stellarum hæ solæ mouent, naturamq; earum ac potestatem, & effectus, quos unaquæq; præster nominibus quoq; inditis, nō illis quidē utcūq; uisum est, confictis: sed quæ notæ rerū essent. Hæc igitur in coelo perspexerunt Aethiopes, mox Aegyptijs finitimis artem imperfectā tradiderūt. Porro Aegyptij diuinandi rationem, quā ab illis dimidiatā acceperāt, in maius puexerunt, quippe qd' mensurā etiā, ad quā unaquæq; stella

Stella moueretur, indicarint. Ad hæc annorum, mensium, horarumq; numerū instituerunt. Ac menses quidem illi luna metiuntur, atq; eius recurſu finiunt. Annum uero ſole, & huius circuitu metiuntur. Quin his etiam maiora oſtenderunt. Nam ex uniuerſo cælo reliquiſq; ſtellis, & errantibus & fixis, neq; ſimul cum cæteris ſeſe mouentibus, duodecim partes effecerunt in his quæ mouentur, & unamquāq; ſuis animantibus repræſentarunt, partim marinis, partim homine, partim ſeris, partim uolatilibus, partim pecudibus. Vnde & ſacra Aegyptiorum uatiæ fiunt. Neq; enim omnes Aegyptij, ex omnibus duodecim partibus diuinabant. Sed alij alijs utebantur partibus. Itaq; arietem colunt, qui ad arietem ſpectabant: piſcibus non uelſcuntur, qui piſces annotarant. Nec hircum mactant, qui Capricornum uiderant, atq; alij item alia uenerabantur, quæ quiſq; inuenerat. Quin taurum etiam ob honorē cœleſtis tauri colunt. Nam Apis apud illos, res in primis ſacra. regionem fortitus eſt, & qui eā incolunt partem, oraculum quoq; dicarunt, ſignum uidelicet diuinationis, quā à cœleſte tauro petunt. Ac nō multo poſt Libyes quoq; artem hanc ſunt aggreſſi. Siquidem & oraculum quod eſt apud illos Ammonis, ad cœlum, & huius ſcientiam refertur, iuxta Ammonem, quem illi arietis ſpecie ſingunt. Calluerunt autem hæc omnia & Babylōnij, atq; hi quidem affirmant ſe primos omniū fuiſſe. Verum ut ego exiſtimo, multo poſterius ad hos ſcientia peruenit. At uero Græci nec ab Aethiopibus, nec Aegyptijs de Astrologia quicq; audierunt. Verum illis Orpheus Oeagro Callipéq; prognatus, primus iſta monſtrauit, non ille quidem admodum dilucide, neq; rem clare docuit, ſed præſtigijs ac myſticis inuolucris obtexit. Sic enim illi uiſum eſt. Nam concinnata lyra, Orgia inſtituit, ſacraſq; cantiones decantabat. Porro lyra cum ſeptem haberet chordas concentum mobilium ſtellarum repræſentabat. Hæc conquirens atq; hæc agitās Orpheus, omnia delinebat, omniaq; uincebat. Neq; enim illam hominis lyram ſpectabant, neq; illi alterius muſices ſtudioſum erat, uerū hæc magna illa Orphei lyra. Hiſce rebus cum Græci honorem habere uellent, locum illi in ipſo cœlo designarunt, & compluſculæ ſtellæ uocantur Orphei lyra. Quod ſi quando Orpheum uideris uel ſaxo expreſſum, uel coloribus effictum, ſedet in medio, canenti ſimilis, manibus tenens lyram. Circum hunc animantium innumera multitudo, inter quæ & homo & taurus & leo. Cūq; horum ſingula uideris, ſac horum mihi memineris, cuiusmodi ſit illius cantus, cuiusmodi lyra. Cuiusmodi taurus & cuiusmodi leo Orpheū audiant. Quod ſi eorū quæ dico, cauſas intelligas, tum & in cœlo harū unumquodq; contēplator. Fertur autē & Tireſia genere Bœotius, diuinandi gloria multum celebris fuiſſe. Hūc
Tireſiam

Tiresiā ex Græcis aiunt dixisse, stellarum erraticarū alias esse foeminas, alias mares, non tamen eadem efficere. Vnde eundem ancipiti quoq; sexu fuisse fabulantur, aliquando foeminam, aliquando marem. Porro Atreo & Thyeste de regno paterno decertantibus, iam tum maximam Astrologiæ, cœlestisq; doctrinæ curā fuisse Græcis, palām est. Ac publico consensu statuerūt Argiui, ut uter scientia præcelleret, is imperio potiretur. Ibi Thyestes arietem illis in cœlo demonstrauit, atque hinc aureum arietem Thyestæ fuisse proditum est fabulis. At Atreus de sole, deq; uario illius exortu locutus est, ostendens non eodem modo ferri solem & mundum, sed contrario inter se cursu rapi. Et qui nunc uidetur occasus, cum sit occasus mundi, solis exortum esse. Hæc locutū. Argiui regem creant, magnamq; doctrinæ laudē est affecutus. Equidem & de Bellerophonte similia sentio. Nam alatum equum illi fuisse, non admodum credo. Verum arbitror illum hanc disciplinam sectantem, sublimiāq; cogitantem, & inter astra uersantem, in cœlū non equo ascendisse, sed animo. Eadem de Phryxo Athamātis filio dixerim, quē autēo ariete per aërem uectum fabulantur. Quin & ipsum sane Dædalum Atheniensem, etiam si res est noua auditu, tamen haud existimo eum ab Astrologia fuisse alienum. Sed cum ipse ea maxime est usus, tum filium suum eandem perdocuit. Ast Icarus cum iuuentutis calore & inscitia, non ea disquireret, quæ cōueniebant, sed ad ipsum usq; polū animo tolleretur, delapsus est à uero, totāq; aberrauit arte, & in mare præceps decedit rerum immensæ profunditatis. De quo Græci secus fabulantur, qui ex huius nomine sinum eius maris Icarium frustra uocant. Fieri potest, ut Paliphaë quoque cum ex Dædalo de Tauro audisset inter stellas apparente, deq; ipsa Astrologia, in artis amorem inciderit, ob id existimant factum, ut Dædalus illam tauro copularit. Sūt autem qui sciētiam in portiones partiti in singulis partibus singuli elaborarint, alij in ijs quæ ad lunam, alij quæ ad Iouem, alij quæ ad solem pertinent cōgerentes, neque non cursum, ac motum & uim illorū. Atq; Endymion lunæ rationem tradidit. Phaëton solis cursum deprehēdit, non ille quidem uere, sed moriēs imperfectam artem reliquit. Hæc qui ignorant, Phaëtonem solis filium credūt, fabulamq; de illo haudquam ueram narrant, adiisse Solem patrem, ac postulasse ab eo, ut sibi liceret lucis currum moderari, illum id concessisse, monuisseq; qua ratione foret aurigandum, Phaëtonem uero conscenso curru, partim ob ætatem, partim ob imperitiā ita egisse, ut aliquando esset uicinus terræ, aliquando longo semotus spacio à terra, interim mortales frigus atque æstus intolerabilis conficiebat. Ob hæc indignatum Iouem ingenti fulminis

ti, fulminis telo percussisse Phaëtonem. Eum deiectum sorores circumstantes magno luctu prosequabantur, donec immutarent formas, quæ nunc sunt Populi, ac lachrymarum uice, quibus fratrem deplorabant, electrum destillant. Haudquæquid hæc ita gesta sunt, neque pium est his habere fidem, neque Soli fuit filius, neque illi filius interijt. Sed narrat Græci & alia permulta fabulosa, quibus ego non admodum credo. Nam qui consentaneum est credere Aeneam Veneris fuisse filium, aut Minoa Iouis, aut Ascalaphum Martis, aut Autolycum Mercurij? Verum hi homines prius Dijsque grati fuerunt, eosque nascentes, hunc Venus, illum Iupiter, alium respiciebat Mars. Etenim qui patres familiæ sunt mortalibus, in hoc progignendi genere, non ueluti parentes sibi similia produciunt omnia, & colorem, & formam, & facta, & animum. At rex quidem Minos Iouis auspicijs, Aeneas formosus Veneris fauore natus est. Fur Autolycus. At ea furacitas illi ex Mercurio contigit. Iam uero nec Saturnum Iupiter coniecit in uincula, nec in tartara præcipitem dedit, neque cætera machinatus est, quæ putant homines. Verum Saturnus extremus mouetur, proculque à nobis semotus est. Segnis illi motus, neque facilis animaduersu mortalibus, atque hanc ob causam illum stare dicunt, ceu uinculis alligatum. Cæterum ingens aeris altitudo tartarus appellatur. Sed potissimum ex Homeri poetæ Hesiodique carminibus liceat intelligere priscorum fabulas cum Astrologia consentire. Siquidem ubi Iouis catenam narrat, ac Solis iacula, quæ quidem ego radiorum ictus esse conijcio, tum urbes quas in clypeo finxerat Vulcanus, præterea choream, & uineam, ad hæc quæcunque de Veneris ac Martis adulterio dixit, deque detectione, haud aliunde, quam ex hac scientia sunt conficta. Quandoquidem Veneris & Martis concursus, Homericæ cantilenæ præbet argumentum, in alijs autem uersibus utriusque diuersum effectum descripsit, Veneris, cum ait illi.

Tute Venus iucunda magis connubia cura.

Porrò de belli negocijs,

Cuncta cito hæc curæ fuerint Marti atque Mineræ.

Hæc cum intelligerent ueteres illi, maxime diuinationibus utebantur, nec eam ociosam esse putabant, adeo ut nec urbes conderent, neque moenia circumducerent, neque quenquam occiderent, neque ducerent uxores, priusquam de singulis à uate responsum acceperint. Denique nec ipsa deorum oracula, ab arte astrologica erant aliena. Verum apud Delphos uirgo prædicendi munus administrat, quæ coelestem illam uirginem repræsentat, ac Draco sub tripode uocem ædit, quoniam & inter stellas Draco conspicitur, in Didymis uero templum est Apollinis, & hoc, sicuti mihi uidetur

uidetur, ex his Didymis, id est, geminis, qui cœlo sunt, appellatum. Vsq̃ adeo uero diuinatio uisa est illis res sacra, ut Vlysses etiam cum errando fessus uellet certo de rebus suis cognoscere, ad inferos penetrarit, nō quo uideret umbras & locum inamœnū, sed quod cuperet cū Tiresia colloqui. Qui simul atq; in locum peruenerat, quem Circe monstrarat, foueam fodit, oues mactauit, cūque complures essent umbræ, atque inter has, matris quoque sanguinem bibere cupientes, nō prius ille permisit ulli, ne matri quidem, quā Tiresia gustasset, coactusque esset ubi uaticinium ædere, potuitq; interim matris umbram uidere sitiētem. ad hæc Lycurgus Lacedæmonijs omnem reip. administrationem è cœlo temperabat, ac legem illis dedit, ne quando in bellum prodirent, ante plenilunium. Non enim existimabant eandem esse ciuitatis administrationem, crescente luna & euanescente, propterea quod omnia ab illa regerentur. Porro Arcades soli hæc non receperūt, nec in precio habuerunt Astrologiam, sed iidem ob imperitiam & stultitiam aiunt se luna antiquiores esse. Proinde cum nostri maiores usq̃ adeo fuerint Astrologiæ studiosi, huius ætatis homines partim aiunt fieri nō posse, ut homines finem inueniant diuinandi scientiæ, propterea quod neque certa sit, neque uera, neque Martem aut Iouem nostra causa moueri in cœlo, uerum illis humanarum rerum nullam esse curam, neque quicquā esse eis cum his negocijs commercij, uerum secundum hos necessitate circumaguntur, partim dicunt Astrologiam non esse quidem mendacem, at inutilem. Non enim mutari uaticinio quæcunque fati decreta instant. At ego sanè utrisq; respondere possum, stellas in cœlo suo quidem motu uolui, cæterum obiter eius motus effectum ad nos peruenire. An uis equo corrente, & gallinis aut hominibus tumultuantibus, lapides subsilire, stipulasque moueri uentis cursu concitatis, syderū uero uertigine nihil præterea effici, tum ab igni exiguo calor ad nos permanat, neque nostra tamen causa quicquā erit ignis, neque illi curæ est æstus noster, ab astris autem nihil ad nos defluit. At sanè fieri non potest, ut per Astrologiam ex malis bona faciamus, neque mutare quicq; earum rerum, quæ ab illis ad nos demanant. Sed hanc utilitatē ars adfert utentibus. Bona multo ante delectāt eos, qui uentura præscierint, mala uero facile cum imprudentibus uenerint, accipiuntur. Neq; enim in illos irruunt, sed quia meditata expectatq; sunt, leuia mitiaq; uidentur. Hæc mea est de Astrologia sententia.

LVCIANI DE ASTROLOGIA, DES. ERAS.

ROTHERODAMO INTERPRETE FINIS.

ORNATISSIMO DO

CTISSIMOQVE VIRO THOMAE RVTHALO RE

GIO APVD ANGLOS SECRETARIO,

THOMAS MORVS S. P. D.

I QVISQVAM fuit unq̃ uir doctissime, q̃ Horatianum præceptum impleuerit, uoluptatemque cum utilitate cōiunxerit, hoc ego certe Lucianū in primis puto præstitisse. Qui & superciliosis abstinens Philosophorū præceptis, & solutioribus Poëtarum lusibus, honestissimis simul & facetissimis salibus, uitia ubiq̃ notat atq̃ infectatur mortalium. Idq̃ facit tanq̃ scite, tantaq̃ cū fruge, ut quum nemo altius pungat, nemo tamen sit, qui non æquo animo illius aculeos admittat. Quod quum nunq̃ non egregie faciat, fecisse tamen mihi singulari quodam modo uidetur in tribus his Dialogis, quos ob idipsum è tanto festiuissimorū numero potissimum delegi, quos uerterem, alijs tamen alios fortasse longe prælaturis. Nam ut è uirginibus non eandem omnes, sed alius aliam, pro suo cuiusq̃ animo præfert, deamatq̃, non quam præcipuā tuto possit asserere, sed quæ sibi uideatur, ita è lepidissimis Luciani dialogis, alius alium præoptat, mihi certe isti præcipue placuerunt, neque temere tamen (uti spero) neq̃ soli. Nam ut à breuissimo incipiā, qui Cynicus inscribitur, quicq̃ posse uideatur ipsa breuitate contemni, nisi nos Horatius admoneret, sæpe etiam in exiguo corpore uires esse præstantiores, ipsiq̃ minimas etiam gemmas esse uideremus in precio. In eius ergo delectu honorifico calculo mecum suffragatus est diuus Ioannes Chrysostomus, uir acerrimi iudicii, doctorum ferme omnium Christianissimus, & Christianorum (ut ego certe puto) doctissimus, quem usq̃ adeo Dialogus hic delectabat, ut bonā eius partē in Homiliā quādam quā in Ioannis euangelium cōmentatus est, inseruit. Neq̃ id immerito. Quid enim placere uiro graui, uerēq̃ Christiano debuit, q̃ is dialogus, in quo dum aspera, paruq̃ cōtenta Cynicorum uita defenditur, mollis, atque eneruata delicatiorū hominū luxuria reprehenditur? Nec non eadē opera, Christianæ uitæ simplicitas, temperātia, frugalitas, deniq̃ arcta illa atq̃ angusta uita, quæ ducit ad uitam, laudatur. Iam Ne cromantia (nam hic secūdo dialogo titulus est) nō satis auspicato uocabulo, sed materia tamen felicissima, q̃ false taxat, uel Magorum præstigas, uel inania Poëtarū figmēta, uel incertas quauis de re philosophorū inter

rum inter se digladiationes: Superest Philopseudes, qui nō sine Socra-
tica ironia, totus uersatur (id quod titulus ipse dedarat) in ridenda, coar-
guendaq; mentiendi libidine, dialogus nescio certe lepidior ne, an uti-
lior. In quo non ualde me mouet, quod eius animi fuisse uidetur, ut nō
satis immortalitati suæ confideret, atq; in eo fuisse errore, quo Demo-
critus, Lucretius, Plinius, plurimiq; itidem alij. Quid enim mea refert
quid sentiat his de rebus ethnicus, quæ in præcipuis habent fidei Chri-
stianæ mysterijs: Hunc certe fructū nobis afferet iste dialogus, ut neq;
magicis habeamus præstigijs fidem, & superstitiōe careamus, quæ pas-
sim sub specie religionis obrepit, tum uitam ut agamus minus anxiam,
minus uidelicet expauescentes tristitia quæpiam ac superstitiosa menda-
cia, quæ plerunq; tanta cum fide atq; autoritate narrantur, ut beatissi-
mo etiam patri Augustino, uiro grauissimo, hosticq; mendaciorū aceri-
rimo, nescio quisnam ueterator persuaferit, ut fabulam illā de duobus
Spurinis, altero in uitam redeūte, altero decedēte, tanq; rem suo ipsius
tēpore gestam pro uera narraret, quam Lucianus in hoc dialogo, mu-
tatis tantum nominibus, tot annis anteq; Augustinus nasceretur, irri-
sit. Quo minus mireris, si pinguioris uulgi mentes suis figmentis affici-
ant, qui se tum demum rem magnam confecisse putant, Christumq;
sibi deuinxisse perpetuo, si cōmentū fuerint, aut de sancto aliquo uiro fa-
bulam, aut de inferis tragoediam, ad quam uetula quæpiam aut delira
lachrymetur, aut pauida inhorrescat. Itaq; nullā fere martyris, nullam
uirginis uitam prætermiserunt, in quam non aliquid huiusmodi men-
daciorum inseruerint, pie scilicet, alioqui enim periculum erat, ne ueritas
non posset sibi ipsa sufficere, nisi fulciretur mendacijs. Nec ueriti sunt
eam religionem contaminare figmentis, quam ipsa ueritas instituit, &
in nuda uoluit ueritate consistere, nec uiderunt usq; adeo nihil istius-
modi fabulas conducere, ut nihil perniciosius officiat. Nempe (ut me-
moratus pater Augustinus testatur) ubi admixtū subolet mendaciū,
ueritatis ilico minuitur ac labefactatur autoritas. Vnde sæpe mihi su-
spicio suboritur, magnam huiusmodi fabularum partem, à uafis ac pes-
simis quibusdam nebulonibus, hæreticisq; cōfictam, quibus studium
fuit, partim ex incauta, simplicium potius, quàm prudentium credulita-
te, uoluptatem capere, partim fabularum fictarum cōmercio, fidem ue-
ris Christianorum historijs adimere, quippe qui frequenter quædam,
his quæ in sacra scriptura continentur, tam uicina confingunt, ut facile
se dedarent, adludendo lusisse. Quamobrem quas scriptura nobis hi-
storias diuinitus inspirata cōmendat, eis indubitata fides habenda est.
Cæteras uero ad Christi doctrinam, tanq; ad Critolai regulam, appli-
cantes caute & cum iudicio, aut recipiamus, aut respuamus, si carere uo-

lunus, & inani fiducia, & supersticiosa formidine. Sed quò progredior: epistola ferè iam librum superat: nec interim tamen uerbum de tuis laudibus ullum, in quas alius fortasse totus incubuisset: quarumq; citra ullam adulandi suspicionem uberrimam mihi materiam præbuisent (ut cæteras uirtutes tuas omittā) uel egregia doctrina tua, summāq; in rebus agendis prudentia: quam tot in diuersis nationibus, in tam arduis negocijs, tam feliciter actæ legationes declarant: uel singularis fides, grauitasq; quam nisi satis perspectam, exploratamq; habuisset, nunq; te prudentissimus princeps sibi à secretis esse uoluisset. Sed cæterarū uirtutum tuarum prædicationi unica modestia tua reluctatur: quæ facit, ut quum laudāda tam libenter facias: fecisse te tamen non libenter audias. Parco igitur pudori tuo: hoc unum duntaxat abs te precatus: ut has in græcis literis studiij mei primitias æquo animo suscipias, sinasq; ut qualescūq; apud te sint amoris, officiūq; in te mei monumentū, quas tibi sim ausus eo maiori fiducia cōmittere, quod & si tam acre tibi iudicium sit, ut quicquid erratum fuerit, nemo penetrantius uideat: is tamē est ingenij tui candor, ut nemo libentius conuiueat. Vale.

LVCIANI CYNICVS

CVS, THOMA MORO INTERPRETE.

Personæ, LVCIANVS ET CYNICVS.

LVCIANVS.

VID TV tandem: barbam quidem habes, & comā, tunicam non habes, nudusq; conspiceris, ac sine calceis, delecta nimirum uaga, inhumanāq; ac ferali uitam proprio corpore contra quā faciunt cæteri, semper usus incōmode, nunc huc, nunc illuc circuis, in arido præterea solo cubans, adeo ut plurimū etiam sordium, tritum isthoc pallium referat, alioqui nec ipsum, uel tenui filo, uel molle uel florulentum. CYNICVS. Neque enim indigeo, siquid est huiusmodi, ut comparetur facillime, dominōque minimum exhibeat negotij, id inquam mihi sufficit. At tu per Deos dic mihi, putas ne esse in luxu uitium? LVCIANVS. Immodum. CYNICVS. Contra in frugalitate uirtutem? LVCIANVS. Admodum. CYNICVS. Cur igitur tandem quū me uideas uiuentem frugalius quā uulgo faciunt homines, eos uero sumptuosius, me, non illos arguis? CYNICVS. Quia non frugalius per Iouem uideris mihi, sed egentius uiuere, immodum uitā omnino egenam atque inopem. Nam tu nihil à mendicis differs, qui cibum mendicant in diem

in diem: CYNICVS. Vis ergo uideamus (quādoquidem huc processit oratio) quidnam inopia sit, quidq; rursus copia? LV CIA. Si tibi quidē ita uidetur. CYNICVS. Nunquid ergo satis id cuiq; est, quicquid ipsius explet necessitatem? an aliud quippiam dicis? LV CIANVS. Esto istud. CYNICVS. Indigentia uero quicquid cuiusquā usui deest, nec eò quò sit necesse peruenit? LV CIANVS. Scilicet. CYNI. Nihil igitur meis in rebus deest. Nihil enim in his est, quod necessitatem non expleat meam. LV CIA. Quo pacto istud ais? CYNICVS. Scies si consideres in quem usum eorum quodq; paratum est, quorum egemus, ut domus, an non tegumēti gratia? LV CIANVS. Maxime. CYNI. Quid uestis, cuius gratia? nōne tegumento etiam ipsa? LV CIANVS. Sanē. CYNI. At ipso per Deos tegumento, cuius rei gratia indiguerimus, nōne ut melius se habeat id quod tegitur? LV CIA. Mihi quidem sic uidetur. CYNI. Vtrum igitur tibi peius se habere hi uidentur pedes? LV CIA. Nescio. CYNI. Atqui hoc pacto didiceris, quodnam pedum officium est? LV CIA. Ingredi. CYNI. An deterius ergo ingredi pedes tibi uidentur mei, quā aliorum? LV CIA. Istud uero fortasse non. CYNI. At nō possent, seu sese melius seu deterius haberent, officiū suū praeferre? LV CIA. fortasse. CYNICVS. Pedibus ergo nihilo peius affectis uideor, quā alij? LV CIANVS. Non uideris. CYNICVS. Quid corpus uero meum? Num deterius quā reliquorū? Nempe si deterius se haberet, esset idem imbecillius, corporis quippe uirtus robur est. An meū ergo debilius? LV CIANVS. Non uidetur. CYNI. Neque pedes ergo tegumento uidentur egere, neq; reliquū corpus. Quippe si egerent, male haberent. Egestas etenim omnino mala, ac peius habere se facit, ea quibuscunque adfuerit. At ne ali quidem deterius corpus uidetur meum, quod quibuscunque cibis alitur. LV CIA. Manifestum est id quidem. CYNI. Nam nec uegetum esset, robustumque si aleretur male. Mala siquidem alimenta corpus tabefaciunt. LV CIA. Ista quidem ita se habent. CYNI. Quo pacto igitur, dic mihi, his ita se habentibus, me arguis, uitamque improbas meam, ac miseram praedicas? LV CIANVS. Ideo per Iouem, quod quum natura (quam tu colis) ac superi terram in cōmuni statuerint, ex ea multa nimirū ac bona adiderint, ut nobis omnia superessent abunde, non in necessitatem modo: uerū in uoluptatem quoque, tu tamen horum omnium aut maximae saltem partis expers es, neceorum quoquā frueris nihilo certe magis, quā fera. Nempe aquam bibis, quam etiam bibunt ferae: Comedis uero quicquid offenderis, quemadmodum canes, tum cubile nihilo melius canibus habes: quādoquidem gramen tibi sufficit, quemadmodū & illis, pallium praeterea circūfers nihilo mēdico decētius. Quāq; si tu

his cōtētus recte sapias, tū Deus profecto neutiq̃ recte fecit, primum quod oues effecit pingues, deinde uites dulcis uini feraces, ac reliquū de inde apparatū uarietate mirabilem, & oleū & mel & reliqua, omnia ut nos haberemus, edulia quidem omnigena haberemus, potū dulcē haberemus, pecunias haberemus, mollē lectū haberemus. Præterea pulchras domos, ac reliqua demum omnia mirum in modum præparata. Nam & ipsa quoq̃ artium effecta deorum dona sunt. At uiuere omnibus huiusce bonis priuatū, id fuerit profecto miserū, etiam si ab aliquo quopiam priueris. Quemadmodū hi qui seruantur in uinculis. Longe uero miserius, si quis ipse sese omnibus bonis priuet. Nam ea demum manifesta insania est. CYN. Et recte quidem fortasse dicis. Verū istuc dic mihi: Siquis diuite quopiā alacriter atq̃ hūane, quin prolixè quoq̃ exhibente conuiuīū, tum hospites excipiente, & multos simul, & omnigenos, alios quidem imbecillos, alios autem robustos, deinde apponēte multa, atq̃ omnigena, si quis, inquam, omnia corripiat, omniāq̃ deglutiat, nō ea tantum quæ uicina sunt, sed ea quoq̃ quæ procul absunt, præparata uidelicet inualidis, ipse tamen ualens, quum unū duntaxat uentrem habeat, nec multis ut nutriatur indigeat, diutius tamen quā alij multi immoretur, hic uir cuiusmodi tibi uidetur esse? probus ne? LV CIA. Non mihi quidem. CYN. Quid uero, num temperans? LV CIA. Ne id quidē. CYN. Quid uero si quis eiusdē mensæ particeps, multa illa ac uaria negligat, uno quopiam ex his quæ proxime apponuntur, electo, quum satis in suam habeat necessitatem, id decenter edat, eoque solo utatur: cætera illa ne respiciat quidem, an non hunc temperatiorem & meliorem uirum illo putabis? LV CIA. Ego certe. CYN. Vtrum ergo iam intelligis, an me oportet dicere? LV CIA. Quid nam? CYN. Quod Deus illi quidem pulchre conuiuium instruēti similis est, ut qui apposuerit multa ac uaria, atq̃ omnigena, uti essent quæ cuiq̃ conueniant, alia quippe ualentibus, alia rursus ægrotantibus, atq̃ alia quidem robustis, alia uero inualidis, non ut omnibus utamur omnes, sed ut his utantur singuli, quæ suæ cuiusq̃ naturæ cōueniunt, & ex his ipsis, quacunque re maxime quemq̃ indigere contigerit. At uos illum qui per insatiabilitatem atque incontinentiam omnia corripit refertis, ut qui rebus uti uelit omnibus, & undecunque partis, non solis cōtēti præsentibus, existimantes propriam quidem neque terram, ne mare sufficere, sed importātes ab ipsis usq̃ terræ finib⁹ uoluptates, patriſq̃ rebus peregrina præferētes, sumptuosāq̃ frugalib⁹, atq̃ ea quæ difficile cōparantur his quæ sunt cōparatu facilia. In sūma deniq̃ molestias, malāq̃ potius eligētes, quā absq̃ molestijs uiuere. At isti quidē pluri

rimini ac preciosi, beaticq; apparatus, quibus exultatis, per magnam ad uos miseriam, erumnamq; perueniunt. Aurum ipsum tam optabile, si libet, argentumq; considera: domus cōsidera sumptuosas, uestes operosas cōsidera: atq; eius generis omnia, quāto negotio emuntur, quot laboribus, periculis: imò sanguine, ac cæde quantocq; hominū interitu: non ideo solum quod dū nauigant, propter ista pereunt complures: ac dum quærunt, parantq; grauiā perferunt: sed ob id quoq; quod digladiationes multas pariunt, quodq; ob ea insidiantur inuicem & amicis amici, & parentibus liberi, & maritis cōiuges. Sic opinor Eriphylen quocūque auri gratia prodidisse maritum. Atq; hæc quidem omnia fiunt, quum tamen uestes illæ uariæ nihilo magis quicquā queant calefacere, auratæq; illæ ædificia nihilo prorsus magis tegant, nec pocula illa argentea potui quicq; magis conducant. Sed nec aurei illi, nec eburnei itē lectuli, somnum suauiore præbeant, imò uidebis frequenter in eburneo lecto, sumptuosisq; stromatibus, beatis illis somnum cōtingere nō posse. Præterea omnigenæ illæ circa edulia curæ, nihilo magis alunt, quin tabefaciunt potius corpora, ipsæq; morbos ingenerant. Quid autem dicere attinet, libidinis gratia quantas molestias mortales & faciunt, & patiuntur: quanq; facile est isti cupiditati mederi, nisi quis uelit indulgere delictis. At ne hæc quidem infania, corruptelaq; sufficere uidetur mortalibus, sed iam rerum etiam usum peruertunt, singulis rebus ad id utentes, ad quod minime paratæ sunt, quēadmodum lecto si quis uti carpenti loco uelit, ac tanq; curru. LVCIA. Quisnam is est? CYN. Vos, inquam, qui hominibus tanq; iumentis utimini. Nam eos iubetis, ut lecticas tanq; currus in ceruicibus ferant. Ipsi uero in sublimi residetis delicati, atq; illinc hoies perinde tanq; asinos aurigamini, imperantes ut hac, non illac eant, & qui hæc facitis maxime, ipse maxime beati uidemini. Tū hi qui pisciū carnibus non tantū ut alimentis, utuntur, uerum tincturas etiam quasdam ex his machinantur, eos dico, qui purpuram tingunt, nōne & hi præter naturam his utūtur, quæ à deo præparata sunt? LVCIA. Non per Iouem, si quidem tingere etiam potest non comedi tantū purpuræ caro. CYN. At nō in id tamē nata est. Nam & cratere quispiam, si præter naturam detorqueat, ollæ loco posset uti, nec in id tamen paratus erat. Sed quo pacto posset quispiā uniuersam illorum infelicitatem percurrere, quæ tāta est? At tu me quoq; quod nolo eius esse particeps, inculas. Viuo ego tamē quēadmodū modestus ille, his uidelicet dūtaxat, quæ mihi apponunt uescens, ac frugalissimis utens. Varijs uero illis atq; omnigenis minime inhias. Ac deinde quū paucis egeā, ac minime multis utar, ferinā tibi uideor uitā uiuere.

re. At

re. Atqui hac ratione tua Dñ, profecto in periculū ueniūt, ne & ipsi sint fer-
 ris etiam deteriores, quippe qui rei nullius indigēt. Verum ut exactius
 intelligas, cuiusmodi horum utrunq; sit, uel paucis uidelicet egere, uel
 multis, considera quod pluribus egent, primum pueri quā adulti, de-
 inde mulieres quā uiri, tum aegroti quā ualentes, atque omnino in-
 summa, inferiora quolibet prāstantioribus plurium indigent, proin-
 de Dñ omnino nullius egent rei, qui uero ad Deos accedunt proxime
 quā minimis egent. An Herculem putas omnium hominum prāsta-
 tissimum, quippe diuinum uirum, deumque recte creditum miserum
 tunc fuisse, quum circuiret nudus, pelle duntaxat indutus, harum re-
 rum nostrarum nihil desiderans? At ille miser profecto non erat, quip-
 pe qui miseriam ab alijs propulsabat, neque rursus pauper, qui terra,
 mariq; dominabatur. Nempe quocūque intendisset impetum, omnes
 quaquauersum superabat, nec in quenquā sui temporis incidit, qui se
 uel æquarit unquā, uel uicerit, quoad ex humanis excessit. At tu illi
 stromata putas, calceosque defuisse? atque ob id mundum obambulaf-
 se tantum uirum? Dicendum profecto non est. Sed continens erat ac
 fortis, & moderate uiuere uolebat, non indulgere delitijs. Quid These-
 us eius discipulus? An non rex erat Atheniensium omnium, ac filius
 etiam, ut ferunt, Neptuni, sua certe tempestate fortissimus? Attamen il-
 le quoque uoluit sine calceis esse, ac nudus ingredi, barbāque & co-
 nam nutrire placuit ei, nec ei tamen solum, sed omnibus etiam ueteri-
 bus placuit, nempe meliores erant quā uos, atque adeo ne sustinuis-
 set quidem eorum quisquā aliquid huiusmodi, nihilo profecto ma-
 gis quā leo quispiam sese tonderi. Siquidem carnis molliciem ac læ-
 uorem decere mulieres existimabant, ipsi uero sicuti erant, ita uideri
 quoque uiri uolebant, ac barbā quidem cultum uiri ducebant, quem
 admodum in equis iubam, in leonibus barbā, quibus deus splendo-
 ris quandam atque ornamenti uenustatem dedit, sic & uiris barbā
 adiunxit. Illos igitur ego æmulo, ueteres, inquam, illos imitari uo-
 lo, huius uero tempestatis homines non æmulo mirabilis huius
 felicitatis nomine, quam in epulis & uestibus habent, dum poliunt
 ac læuigant singulas corporis partes, ac ne secretiorum quidem ul-
 lam, ita ut instituit natura, dimittentes. At mihi certe pedes opto, ut ni-
 hil equinis differāt, quales Chironis fuisse ferunt. Tū ut ipse stromatis
 nō egeā more leonū, nec cibo egeam magis exq̄sito, q̄ canes. Cōtingat
 præterea mihi, ut terra quauis mihi p se p cubili sufficiat. Domū uero
 ut mundū hūc existimē. Alimēta demū ut ea deligam, quæ facillime cō-
 parari possint. Aurum uero, argentumq; ne desiderem unq̄, neq; ego,
 neq;

neque meorum amicorum quisquàm. Omnia namq; mala inter homines ex horum cupiditate nascuntur, & seditiones, & bella, & insidiæ, & cædes. Hæc omnia fontem habent plus habendi cupidinem. At hæc à nobis abscedat procul, ne unquàm plus satis appetā, minus uero quā habeam, ferre æquo animo ualeam. Nostra quidem ita se habent. Plurimum profecto à uulgi sententijs ista dissentiunt. Neque quicquàm ergo mirandum est, si ab his differimus habitu, à quibus tantum differimus instituto. Sed te demiror, quonam pacto quum suam quandam citharædo uestem tribuas, cultumq; atq; adeo tibicini suum, & tragædo suum, bono uiro cultum, uestemque propriam nullā existimas, sed eandem ei cum uulgo habendam censes, idq; quum uulgus malum sit. Quod si bonorum cultus proprius debet esse ullus, quinam deceat magis quàm hic meus, qui maxime luxuriosis pudendus sit: quæq; illi maxime auersentur. Cultus ergo meus huiusmodi est, squalidum esse, hirsutum esse, tritum pallium indui, comam producere, ac sine calceis ingredi. Vester uero Cinædorum ornatui simillimus est, nec dignoscere uos quisquàm ab illis possit, neque colore uestium, neque mollicie, neque camisiarum numero, neque lacernis, neque calceis, neq; capillorum cura, neq; odore. Nam & redoletis ut illi, iam præsertim uos qui estis felicissimi. Et quidem quid facias, quum uir eundem cū Cinædis odorē oleat. Etenim in ferendis laboribus nihil illis præstatis. Voluptatib; uero nihilominus quàm illi superamini, eadem comeditis, eodem modo dormitis, atque inceditis, imò uero incedere non uultis, sed gestari potius, tanq; sarcinæ, alij ab hominibus, alij uero à iumentis. At me pedes ipsi gestant quocunq; sit opus. Egóq; & frigus tolerare sufficior, & calorē pati, cæq; quæ dii obtulerint, minime moleste ferre, ideo uidelicet, quia miser sum. Vos uero propter hanc felicitatem nulla estis fortuna contenti, sed omnium poenitet, ac præsentia ferre non potestis, absentia desideratis, hyeme quidem optantes æstatem, æstate rursus hyemem, atque in calore frigus, in frigore uicissim calorem, quemadmodum ægrotantes, morosi semper & queruli, quod in illis quidem facit morbus, in uobis uero mores. Atque hæc ita quum sint, iam nos in uitā uestram traducere æquum censetis, nostramq; corrumpere, quum sæpe male consultæ sint, quæ facitis, ipsiq; sitis in uestris ipsorum negocijs minime circumspecti, nihilq; eorum iudicio ac ratione, sed consuetudine cupiditatis faciatis. Quamobrem nihil profecto differtis uos, ab his qui torrente feruntur. Illi quippe quocunq; fluxus intenderit, eò rapiuntur, & uos itidem quocunq; libidines. At similiter quidem uobis scum agitur, ut cum quodam qui equum insanum ascenderat:

Equus

Equus igitur uirum corripuens abstulit. Hic uero amplius iam desilire equo currente non poterat. Quidam uero quum occurisset ei, rogauit quonam tenderet. Hic respondit, quocunque huic uideatur, equum demonstrans. Quod si uos quisquam roget, quò seramini, si uerum uultis dicere, dicetis in uniuersum quidem quocunque uideatur affectibus, si gillatim uero, interdum quocunque uoluptati, interdum quocunque ambitioni, interdum rursus quò lucri studio. Quin interdum ira, interdum metus interdum aliud quippiam huiusmodi uos auferre uidet. Neque enim unum duntaxat equum uos, sed multos insilientes, nunc hunc, nunc illum, furiosos quidem omnes auehimini. Auferunt ergo uos in barathrum, ac praecepta. Vos tamen priusquam cadatis casuros uos esse nescitis, at hoc detritum pallium quod uos ridetis comaeque habitusque meus tantam habet uim, ut uitam mihi quietam praebeat, utque agam quicquid uolo, uerserque cum quibus uolo. Nempe ex indoctis, atque ineruditis hominibus nemo me adire uoluerit, ob hunc habitum. At molles etiam qui sunt adhuc admodum procul declinant. Congrediuntur uero scitissimi atque modestissimi, & qui uirtutem cupiunt, hi potissimum congregantur mecum, horum ego consuetudine delector. Eorum uero fores qui homines uocantur, non obseruo, tum coronas aureas ac purpuram profastu habeo, atque homines ipsos derideo. At ut cultum hunc intelligas, non bonos modo uiros, sed ipsos etiam deos decere, atque eum deinde, si libet, irrideas, deorum statuas considera, utri uideantur uobis ne, an mihi similiore, neque Graecorum solum, sed barbarorum etiam templa circumspicias, utrum ipsi dei, ut ego, comati, barbatique sunt, an quemadmodum uos, rasi finguntur atque pinguntur.

Quin plurimos etiam sine tunicis conspicias, ut me nunc esse uides.

Quo pacto igitur audeas
posthac hunc habitum
uitio dare, quum
deos etiam decere uideretur
atur.

LVCIANI CYNICI, THOMA MORO INTERPRETE,
F I N I S.

MENIPPVS SIVE NE

ROMANTIA LVCIANI THOMA MORO

INTERPRETE. MENIPPVS, PHILONIDES.

MENIPPVS.

ALVEatrium, domusq; uestibulum meæ

Vt te lubens aspicio luci redditus.

PHILO. Num nā hic Menipp⁹ est canis ille?
Non herde alius, nisi ego forte ad Menippos
omneis hallucinor. At quid sibi uult habitus
huius insolētia: daua, lyra, leonis exuuia: Ad
eundus tamen est. Salue Menippe. Vnde no
bis aduenisti: diu est quod in urbe non

uidimus.

MENIP.

Adsum reuersus mortuorum è latibulis,

Foribusq; tristium tenebrarum nigris:

Manes ubi inferi manent superis procul.

PHILO. O Hercules dam nobis Menippus uita functus est, reui-
xitq; denuo?

MENIP.

Non, sed me adhuc uiuum recepit tartarus.

PHILO. Quānā causa tibi fuit nouæ hui⁹ atq; incredibilis uiæ: MENI,

Iuuenta me incitauit, atq; audacia:

Quām pro iuuenta haud paululum impoterior.

PHILO. Sis te ó beate Tragica, & ab iambis descēdens sic potius simpli-
citer eloquere, quānā hæc uestis, quæ causa tibi itineris inferni fuit, quā
alioqui neq; iucunda neq; delectabilis sit uia? MENIP.

Res dilecte grauis me infernas egit ad umbras,

Consulerem manes ut uatis Tiresiāi.

PHILO. Atqui deliras, alioqui non hoc pacto caneres apud amicos cō-
sarcinatis uersibus. MENIP. Ne mireris amice, nuper enim cum Euripi-
de atq; Homero uersatus, nescio quo pacto uersibus sic impletus sum,
ut numeri mihi in os sua sponte confluant. Verum dic mihi quo pa-
cto res humanæ hic se habent in terris: & quid nam in urbe agitur?
PHILO. Nihil noui. Sed quēadmodum prius actitabant, rapiūt, peie-
rant, foenerantur, usuras colligunt. MENIP. O miseri atque infelices.
Nesciunt enim, qualia de nostris rebus nuper apud inferos decreta
sunt, qualesque sorte iacti sunt in diuites istos calculi, quos per Cer-

y

berum

berum nullo pacto poterunt effugere. PHILLO. Quid ais? Noui ne aliquid apud inferos nostris de rebus decretum est? MENIPPVS. Per Iouē, & quidem multa, uerum prodere non licet, neque arcana quæ sunt reuelare, ne quis forte nos apud Rhadamanthum impietatis accuset. PHILLO. Nequaquàm Menippe per Iouem, ne amico sermonem hunc inuideas. Nam apud hominem tacendi gnarum, & initiatum præterea sacris edisseres. MENIPPVS. Dura profecto iubes, & neutiquàm tuta, uerum tui gratia tamen audendum est. Decretum est ergo, diuites istos ac pecuniosos aurum tanquàm Danaën seruantes abstrusum. PHILLO. Ne prius ó beate quæ sunt decreta dixeris, quàm ea percurras omnia quæ abs te audire libētissime uelim: Quæ uidelicet de scēsus causa fuerit, q̄s itineris dux, deinde ex ordine, & quæ illic uideris, & quæ audieris omnia. Verisimile est enim te, quum res pulchras uidendi curiosus sis, eorum quæ uisu aut auditu digna uidebātur nihil omnino prætermisisse. MENIPPVS. Parēdum etiam in his tibi est. Nam quid facias, urgente amico? Ac primum sanē tibi expediam, quæ res animum meum ad hunc descensum impulerint. Ego igitur quum adhuc puer essem, audiremq̄ Homerum atque Hesiodum, seditiones ac bella canentes, non semideorum modo, sed ipsorum etiam deorum, ad uiteria quoque, uiolentias, rapinas, supplicia, patrum expulsionones, & fratrum & sororum nuptias. Hæc me hercle omnia bonā pulchrāque putabam, & studiose erga ea afficiebar. Postquàm uero in uirilem iam ætatem peruenirem, hic leges rursus iubentes audio poētis apprime contraria, neque uidelicet adulteria committere, neque seditiones mouere, neque rapinas exercere. Hic igitur hæsitabundus constitui, incertus omnino quo me pacto gererem. Neque enim deos unquàm putaui mœchaturus, aut seditiones inuicem fuisse moturos, nisi de his rebus perinde ac bonis iudicassent. Neque rursus legumlatōres his aduersa iussuros, nisi id cōducere existimarent. Quoniam igitur in dubio eram, uisum est mihi philosophos istos adire, atque his me in manus dedere, rogareque uti me utcunque liberet uterentur, uitæquæ uiam aliquam simplicem ac certam ostenderent. Hæc igitur mecum reputans ad eos uenio, imprudens profecto, quod me ex fumo (ut aiunt) in flammam conijcerem. Apud enim hos maxime diligenter obseruans summam repperi ignorantiam, omniāque magis incerta, adeo, ut præ his ilico mihi uel idiotarum uita iam aurea uideretur. Alius etenim solt me iussit uoluptati studere, atque ad eum scopum uniuersum uitæ cursum dirigere. In eo ipsam sitam esse felicitatem. Alius rursus omni

no labo,

no laborare, corpusque siti, uigilijs, ac squalore subigere, misere semper adfectum, contumelijsque obnoxium assidue, Hesiodi sedulo inculcās celebra illa de uirtute carmina, & sudorum uidelicet, & accliuem in uerticem montis ascensum. Alius contemere iubet pecunias, earumque possessionem indifferentem putare. Alius contra bonas ipsas etiam diuitias esse pronunciat. De mundo uero quid dicam? de quo idtas in corporeas, substantias, atomos, & inane, ac talem quandam pugnantium inuicem nominum turbam in diem audiebam, & quod absurdorum omnium maxime fuit absurdum, de contrarijs unusquisque quā diceret, inuincibiles admodum rationes ac persuasibiles adferebat, ut nec ei qui calidum, nec ei qui frigidum idem prorsus esse contenderent, contra quicquā hinc potuerim, atque id, quum tamen manifeste cognoscerem fieri nūquā posse, ut eadem res calida simul frigidaque sit. Prorsum igitur tale quiddam mihi accidebat, quale solet dormitantibus, ut interdum capite annuerem, interdum contra abhuerem. Præterea quod multo erat istis absurdus, uiram eorum diligenter obseruans, comperi eam cum ipsorum uerbis præceptisque summo opere pugnare. Eos enim qui spernendam ceſebant pecuniam, auidiſſime conſpexi colligendis diuitijs inhiare, de fœnore litigantes, pro mercede docentes. Omnia denique nummorum gratia tolerantes. Li uero qui gloriam uerbis aspernabantur, omnem uitæ suæ rationem in gloriam referebant. Voluptatem rursus omnes feruē palam inſeſebant. Clanculum uero ad eam ſolam libenter conſluebant. Ergo hac quoq; ſpe ſtratus magis adhuc ægre moleſtēque tuli. Aliquantulum tamen inde memet conſolabar, quod unā cum multis & ſapientibus & celeberrimis uiris ipſe inſipiensque eſſem, atque uere adhuc ignarus oberrarem. Per uigilanti mihi tandem, atque hiſce de rebus mecum cogitanti, uenit in mentem, ut Babylonem proſectus magorum aliquem ex Zoroaſtri diſcipulis ac ſucceſſoribus conuenirem. Audieram ſiquidem eos inferni portas carminibus quibuſdam ac myſterijs aperire, & quem libuerit illuc tuto deducere, ac rursus inde reducere. Optime ergo me facturum putaui, ſi cum horum quopiam de deſcenſu paſcens Tireſiarum Bœotium conſulerem, ab eoque perdiſcerem (quippe qui uates fuerit & ſapiens) quæ uita ſit optima, quāq; ſapientiſſimus quiſque poſſimum elegerit. Ac ſtatim quidem exiliens quā poteram celerrime Babylonem uerſus recta cōtendi. Quō quum uenio, diuerſor apud Chaldeorum quendam hominem cetero ſapientem, atque arte mirabilem, comā quidem canum, admodumque promiſſa barba uenerabilem.

Nomen autem illi fuit Mithrobarzanes. Orans igitur obsecransque uix exorauit, ut quauis mercede uellet, in illam me uiam deduceret. At tandem homo me suscipiens primum quidem dies nouem ac uiginti cum luna simul incipiens abluuit ad Euphratem, mane solem orientem uersus perducens, ac sermonem quempiam longum mustitans, quem non admodum exaudiebam. Nam (quod in certamine præcones inepti solent) uolubile quiddam atque incertum proferebat, nisi quod quosdam uisus est inuocare demones. Post illam igitur incantationem ter mihi in uultum spueris deductus rursus, oculos nusquam in obuium quenquam deflectens. Et cibus quidem nobis grandes erant, potus autem lac atque mulsum & Choaspi lymphæ, lectus uero in herba sub dio fuit. At postquam iam præparati satis hac diæta sumus, medio noctis silentio ad Tigridem me fluuium ducens, purgauit simul atque absterxit, faciemque lustrauit ac squilla, tum pluribus itidem alijs, & magicum simul illud carmen sub murmurans, deinde totum me iam incantans, ac ne à spectris læderer circumiens, reduxit domum, ita ut eram reciprocantem, ac reliqua noctis parte nauigationi nos præparauimus. Ipse igitur magicam quandam uestem induit, Medorum uestis ut plurimum similem, ac me quidem his, quæ uides ornauit, claua uidelicet, ac leonis exuuijs, atque insuper lyra. Insuper præterea ut nomen si quis me roget, Menippum quidem ne dicerem, sed Herculem, Vlysses, aut Orpheum. PHILO. Quid ita ó Menippe? neque enim causam aut habitus, aut nominis intelligo. MENIP. PV. s. Atqui perspicuum id quidem est, ac neutiquam arcanum. Nam hi qui ante nos ad inferos olim uiui descenderant, putauit si me his assimilaret, fore ut facilius Aeaci custodias fallerem, atque nullo prohibente transire, utpote notior tragico admodum illo cultu emissus. Iam igitur dies apparuit, quum nos ad flumen prius ingressi in recessum incumbimus. Parata siquidem ab illo fuerant, cymba, sacrificia, mulsa, & in id mysterium denique quibuscunque opus erat. Hæc postquam ergo quæ prompta erant imposuimus, tum nos quoque

Ingredivimur tristes lachrymisque implemur obortis.

Atque aliquantisper quidem in fluuio ferimur, deinde in syluam delati sumus, ac lacum quendam in quem Euphrates conditur. Tum hoc quoque transmissio, in regionem quandam peruenimus solam, syluosam atque opacam, in quam descendentes (præibat enim Mithrobarzanes) & puteum effodimus, & oues iugulamus, & foueam sanguine conspergimus. At magus interim accensam facem tenens, haud amplius iam summisso murmure, sed uoce quam poterat maxima damitans, demones

nes

nes simul omnes cōuocat, Poenas, Erinnes, Hecaten nocturnam, excel-
sāq; Proserpinam, simulq; polysyllaba quædam nomina barbara,
atq; ignota commiscet. Statim ergo tremere omnia, & rimas ex carmi-
ne solum ducere, ac porro Cerberi latratus audiri, & iam res planè tri-
stis ac mœsta fuit.

Vmbrarum at timuit rex imis sedibus Orcus.

Ac protinus quidē inferorum patebant p̄traq; lacus pyriphlegethon,
ac Plutonis regia. Tum per illum descendentes hiatum, Rhadaman-
thum propemodum metu reperimus extinctum. Ac Cerberus primū
quidem latrabat cōmouitq; sese. At quum ego lyram celeberrime cor-
reptam pulsassem, cantu statim sopitus obdormit, deinde posteaq; ad
lacum uenimus, tranare ferè non licuit. Iam enim onustum erat nau-
gium, & eiulatu certe pleniū. Vulnerati quippe in ea nauigabāt omnes,
hic femur, ille caput, alius alio quopiam membro luxatus, usqueadeo,
ut mihi certe ex bello quopiam adesse uiderentur. At optimus Cha-
ron quum leonis uideret exuias, esse me ratus Herculem recepit, trans
que uexit libens, tum exeuntibus quoque nobis monstrauit semitam.
Sed quoniam iam eramus in tenebris, præcedit quidem Mithrobarza-
nes, ego autem à tergo continuus illi comes adhæreo, quoad in pratū
quoddam uenimus maximum, asphodelo consitum, ubi circumfusæ
undiq; mortuorum stridulæ nos sequuntur umbræ. Tum paulo proce-
dentes longius ad ipsum Minois tribunal accessimus. Erat ipse quidem
in solio forte quodam sublimi sedens. Astabant autem illi Poenæ, Tor-
tores, mali Geni, Furæ. Ex altera parte plurimi quidam adducti sunt
ex ordine longa fune uincti. Dicebantur autem adulteri, lenones, mœ-
chi, homicidæ, adulescentes, sycophantæ, ac talis hominum turba quid-
uis in uita patrantium. Seorsum autem diuites ac sceleratores prodi-
bant pallidi, uentricosi, ac podagrici, quorum quisq; trabe uinctus erat,
ferri pondere duorū talentorum imposito. Nos igitur astantes, & quæ
sūt omnia cōspicimus, & quæ dicuntur auscultam⁹. Accusant autē nōdī
quidam atq; admirabiles rhetores. PHILO. Quinā ergo hi per Iouem
sunt, ac ne isthuc quidem te pigeat dicere. MENIPPVS. Vmbras ne un-
q̄ istas nosti, quas opposita soli reddunt corpora? PHILO. Quid nī?
MENIPPVS. Hæ nos igitur quum primū functi uita sumus accusant,
testantur, atq; redarguunt, quicquid in uita peccauimus, & sanè quædā
ex his dignæ admodum fidē uidentur, utpote nobiscum uersatæ sem-
per, nostrisq; nusquam digressæ corporibus. Minos igitur curiose quē-
libet examinans, impiorum relegabat in cœtum, poenas ibi sceleribus
suis dignas luiturum. In hos præcipue tamen incenditur, quos opes dū
uiueret.

uiuerent, ac dignitates inflauerant, quicq̃ adorari se ferè expectabāt, nī
 mirū breui perituram eorū superbā fastūq̃ detestatus, quippe qui nō
 meminissent mortales ipsi quum sint, sese bona quoq̃ mortalia conse-
 quutos. At nunc splendida illa exuti omnia diuitias, inquā, genus, ma-
 nia, nudi ac uultu demisso steterunt tanq̃ somniū quoddā hūanā hāc
 felicitatē recogitantes, adeo ut hāc dū conspicerer nimis q̃ delectatus
 fuerim. Et si quē eorū forte agnoueram accessi, atq̃ in aurē silenter ad-
 monui, qualis in uita fuerat, quantoperēq̃ fuerat inflatus, tum quum
 plurimi mane fores eius obsidentes pulsi interim exclusiq̃ à famulis il-
 lius expectabāt egressum. At ipse uix tandē illis exoriēs puniceus, aure
 us, aut uerlicolor, felices ac beatos se facturū salutātes putabat, si pectus
 dextramue porrigens, permetteret osculandam. Illi uero audientes ista
 moleste ferebant. At Minos quiddā etiā iudicauit in gratiam. Quippe
 Dionysīū Siciliæ tyrannum multis & atrocibus criminibus & à Dione
 accusatum, & graui Stoicorum testimonio conuictum, Cyrenæus Ari-
 stippus interueniens: Nam illum ualde suspiciunt inferi, eiusq̃ pluri-
 mum ibi ualet autoritas, fermē iam Chimæræ alligatum absoluit à pœ-
 na, asserens illum eruditorum nōnullos olim iuuisse pecunia. Tum nos
 à tribunali discedentes, ad supplicij locum peruenimus. Vbi ó amice &
 multa, & miserāda audire simul, ac spectare licuit. Nam simul & flagro-
 rū sonus auditur, & eiulatus hominū in igne flagrantīū, tū rotæ & tor-
 menta, catenæ, Cerberus lacerat, Chimæra dilaniat, cruciaturq̃ pariter
 omnes, captiui, reges, præfecti, pauperes, mendici, diuites, & iam scelerū
 omnes pœnitebat. Et quosdā quidem eorū, dū intuemur, agnouimus,
 uidelicet qui nuper è uita discesserant. At hi se pudentes tum occultebāt,
 nostrōq̃ subtrahebant aspectui, aut si nos aliquādo respiciebāt, id ser-
 uiliter admodum abiectēq̃ faciebant, atq̃ hi quidē quān olim putas
 onerosi fastosiq̃ in uita? At pauperibus malorum dimidium remitte-
 rebatur, & quū interquiescent, denuo repetebantur ad pœnam.
 Sed illa quoq̃ quæ fabulis feruntur aspexi, Ixionem, Sisyphum, Phry-
 giūq̃ grauius affectum Tantalū, genitūq̃ terra Tityū, Dī boni,
 quantū? Integrū stratus agrū occupabat. Hos tandē prætereūtes, in cā-
 pum uenimus Acherusiū, ubi semideos, heroidasq̃ reperimus, atque
 aliā simul mortuorū turbā in gentes, tribusq̃ dispositā, alios quidē ue-
 tulos, quosdā ac marcidos, atq̃ (ut Homerus ait) euanidos, alios uero iu-
 ueniles & integros, & hos potissimū ob illam condiendi efficacīā Aegy-
 ptios. Verū dignoscere quēlibet haud p̃dūe fuit, adeo nudatis ossibus
 oēs erant inuicē simillimi, nisi quod uix tandē eos diu intendētes agno-
 uimus. Quippe cōferti cōsidebāt obscuri atq̃ ignobiles, nullūq̃ seruantes
 amplius pristinae formæ uestigium. Cū igit multi simul offei cōsiste-
 rent, inuicē

inuicem omnino similes, qui terrificum quiddam per cauos oculorum orbes transpicerent, dentesq; nudos ostenderent, hæsitabā certe mecum, quonam signo Therſitem à Nireo illo formoso discernere, aut mendicum Irum à Phæacū rege, aut Pyrrhiam coquū ab Agamemnone. Quippe quibus iam nihil ueteris permansit indicij, sed ossa fuerūt inter se similia, incognibilia, nullis inscripta titulis, nulliq; unq; dinoscenda. Hæc igitur spectanti mihi, persimilis hominū uita pompæ cuiuspiā longæ uidebat, cui præsit ac disponat quæq; fortuna, ex his qui pompam agunt, diuersos uariosq; cuiq; habitus accomodans. Alium siquidem fortuna deligens, regijs ornat insignibus, & tiaram imponens, & satellites addens, & caput diademate coronans. Alium serui rursus ornatum induit, hunc formosum effigiat, hunc deformem atq; deridiculis fingit inam omnigenum, ut opinor, debet esse spectaculum. Quin habitus quorundam plerunq; in media quoq; pompa demutat, neq; perpetuo eodem finit ordine, cultuq; progredi quò prodierant. Sed ornatum cōmutato Cræsum quidem coegit serui, captiuq; uestes induere. Mæandrium autē olim inter seruos incedentem, Polycratis uicissim ornat tyrānide. Et aliquantisper quidem eo cultu permittit uti, uerum ubi iam pompæ tempus præterijt, apparatus quisq; restituēs, & cum corpore simul exutus amictu, qualis ante fuit efficitur, nihilo à uicino differens. Quidam tamen ob inscitiam quā suos fortuna cultus exigit, ægreferunt atq; indignantur, tanquam proprijs quibusdam bonis priuari, ac non potius alienis, quibus paulisper utebantur, exuti. Quin in scena quoque uidisse te plerunq; puto histriones istos tragicos, qui (ut fabulæ ratio poscit) modo Creontes, modo Priamī fiunt, aut Agamemnones. Idemq; (si fors tulerit) paulo ante tam grauius Cecropis aut Erechthei formam imitatus, paulo post seruus, poeta iubente, progreditur. At quum fabulæ iam finis affuerit, quisque auratas illas uestes exutus, personam deponens, & ab altis illis crepidis descendens, pauper atq; humilis obambulat, haud amplius Agamemnon ille Atreo prognatus, aut Creon Menœcei filius, sed Polus filius Charidei Suniæ, aut Saryrus filius Theogitonis Marathonius. Sic se mortalium res habent, quemadmodum mihi tum spectanti uidebatur. PHILO.

Dic mihi Menippe, isti qui magnificos altosque tumulos habent super terram, & columnas, imagines, titulos, nihilō ne sunt apud inferos plebeis quibuscumque umbris honoratiores? MENIPPVS. Nugaris tu quidem, nam si uidisses Mausolum, Carem illum dieo Pyramide celebrem, sat scio, nunquam ridere desisses, ita in antrum quoddam abstrusum despectim abiectus est, in reliqua mortuorum turba delitescens. Hoc tantum cōmodi mihi uidetur ex monumento re-

ferre, quod imposito tanto pondere, laborat magis & premitur. Nam quum Aeacus ô amice, locum cuiq; metitur, dat autem cui plurimum haud amplius pedem necesse est eo iacere cōtentum, seseq; ad loci modum contrahere. At uehementius multo risisses, opinor, si reges hosce nostros satrapasq; uidisses apud eos mendicantes, & aut salsamenta uendētes, aut primas ipsas literas urgente inopia profitentes, & quem admodum contumelijs à quouis afficiantur, atq; in faciem cædantur perinde atq; uilissima mancipia. Itaq; Philippum Macedonem conspicatus, continere me certe nō potui: ostensus est mihi in angulo quodam detritos calceos mercede resarciens. Quin alios præterea multos erat uidere mendicantes in triuijs, Xerxes uidelicet, Darios, ac Polycrates. PHIL. Admiranda narras ista de regibus, penēq; incredibilia. Socrates autem quid facit, ac Diogenes? & si quis est sapientum alius? MENIP. Socrates profecto etiam ibi obuersatur, omnesq; redarguit: uersantur autem cū illo Palamedes, Vlysses, & Nestor, & quisquis est alius inter defunctos garrulus. Inflantur autem illi etiamnum, atq; intumescunt, exhausto ueneno crura. At optimus Diogenes Sardanapalo uicinus Assyrio Midæq; Phrygio, atq; alijs item pluribus ex istorū sumptuosorum numero manet, quos quū eiulantes audit, ueteris fortunæ magnitudinem recogitantes, & ridet & delectatur, ac supinus cubans, ut plurimum cantat, aspera nimis atque iniucunda uoce illorum eiulatus obscurans, adeo ut id ægreferentes, nec Diogenem ferre ualentes, de mutanda sede deliberent. PHIL. De his iam satis quidem: ceterum quodnam illud decretum est, quod initio dixeras aduersus diuites esse sancitum? MENIPPVS. Bene admones: nescio enim quo pacto quum hac de re dicere proposuissem, ab instituto sermone procul aberrauī. Dum igitur ibi uersabar, magistratus concionem aduocauerunt, his uidelicet de rebus, quæ in commune conducerent. Conspiciens ergo multos concurrere, me quoque cum illis simul immiscens, unus de numero eorum qui in concione aderant, efficior. Agitata sunt igitur & alia multa: postremo uero de diuitibus negotium, in quos posteaquā plurima fuissent obiecta, uiolentia, superbia, fastus, iniuriæ, assurgens tandem ex populo primas quidam, huiusmodi decretum legit: Quoniam, inquit, multa diuites perpetrant in uita rapiētes, ac uim inferentes, inopesque omni modo despectui habentes. Curia Populūque uisum est, ut quum functi uita fuerint, corpora quidem eorum pœnas cum alijs sceleratorum corporibus luan: animæ uero sursum remissæ in uitam, in asinos demigrent, donec in tali rerum statu quinquies ac uicies decem annorum milia transegerint, asini semper ex asinis renati, onera ferentes, atque à pauperibus agitati.

agitati. Dein ut liceat illis è uita excedere. Hanc sententiam dixit Caluarius, patre Aridello, patria Manicensis, tribu Stygiana. Hac igitur lege recitata, approbauerunt principes, sciuit plebs, adfremuit Proserpina, allatrauit Cerberus: sic enim rata quæ inferi statuunt, autenticæque fiunt. Quæ igitur in condicione agebantur, erant huiusmodi. Tum ego statim, cuius gratia ueneram, Tiresiam adeo, atque illi re, uti erat, ordine narrata supplicavi, ut mihi diceret, quodnam optimum uitæ genus putaret. Hic uero subridens (est autem seniculus quispiam cæcus, pallidus, uoce gracili) ó fili, inquit, causam tuæ perplexitatis scio à sapientibus istis profectam, haudquaquam idem inuicem iisdem de rebus sentientibus, uerum haud fas est id tibi proloqui: siquidem quod Rhadamanthus interdixit. Nequaquam, inquit, ó patercule, sed dic amabo, neque me contempnas, qui in uita te etiam ipso cæcior oberro. Abducens ergo me, procul ab alijs auferens, ad aures mihi inclinans: Optima est, inquit, idiotarum priuatorumque uita, ac prudentissima. Quam obrem ab hac uanissima sublimium consideratione desistens, mitte principia semper ac fines inquirere, & uastos hosce syllogismos despuens, atque id genus omnia nugas æstimans, hoc solum in tota uita persequere, ut præsentibus bene compositis minime curiosus, nulla res sollicitus, quàm plurimum potes hilaris uitam ridensque traducas. Hæc quum dixisset, rursus Asphodelorum in pratum sese corripuit. Ego igitur (nam & nunc uesper erat) age, inquam, ó Mithrobarzane quid cunctamur? ac non hinc rursus abimus in uitam? Ad hæc ille: confide, inquit, ó Menippe, breuem quippe facilemque tibi monstrabo semitam, & me protinus abducens in regionem quandam magis priore tenebrosam, manu procul ostendens subobscurum tenuéque, ac uelut per rimam influens lumen: Illud, inquit, Trophonij templum est, atque illac ad inferos è Boeotia descenditur, hac ascendas, atque illico fueris in Græcia. Ego igitur hoc sermone gauisus, salutato Mago difficile admodum per angustas antri fauces subrepens, nescio quo pacto, in Lebadiam perueni.

NECROMANTIAE SEU MENIPPI LVCIANI,

THOMA MORO INTERPRETE,

F. I. N. I. S.

Lucian

LVCIANI PHILOPSEV

DES SIVE INCREDVLVS, THOMA
MORO INTERPRETE.

Personæ. TYCHIADES & PHILOCLES.

TYCHIADES.

Otes mihi Philodes dicere, quidnam id tan-
dem sit, quod multos in mentiendi cupidita-
tem adducit, ut pariter gaudeant, quū & ipsi
nihil sani loquuntur, & his qui talia narrant,
maxime animū intendant. PHILOC. Mul-
ta Tychiade sunt, quæ nonnullos mortales
mentiiri compellunt, quia in rem tident con-
ducere. TYCH. Nihil ad rem hæc (ut aiunt)
neq; enim de his rogabam, qui quum usus postulat mentiuntur, ue-
nia nimirum hi, imò laude pleriq; eorum digni sunt, quicunq; uel ho-
stes sefellerunt, uel ad salutē tali quopiam pharmaco usi sunt in necessi-
tatibus. Cuiusmodi multa Vlysses etiā fecit, ut & uitam suam, & so-
ciorum reditum redimeret: sed de illis uir optime dico, qui nulla necessi-
tate mendacium ipsum ueritati longe anteponunt, ipsa re uidelicet de-
lectati, atque in ea sine ulla idonea occasione uersati. Isti ergo scire cu-
pio, cuius commodi gratia istud agunt. PHILOC. An alicubi tales ali-
quos ita deprehēdisti, quibus hæc insita sit mentiendi libido. TYCH. Et
quidem admodum multi sunt huiusmodi. PHILOC. Quid aliud
ergo in causa sit, quod mentiuntur nisi dementia? siquidem rem pessi-
mam, optimi loco præoptant. TYCH. Hoc nihil est, nam ego tibi mul-
tos ostenderim ad cætera prudentes, ac sapientia mirabili: nescio ta-
men quo pacto captos hoc malo, mendacijs studiosos, adeo ut ego
certe moleste feram, quod uiri tales, omnibus cæteris in rebus optimi,
gaudent tamen & se, & eos in quos inciderint, fallere. Nam ueteres illi,
id quod tibi notius est quàm mihi, Herodotus, Ctesiasque Cnidius,
atque his superiores, denique Homerus ipse, uiri celebres, mendacijs
etiā scriptis utebantur, ut non solum eos fallerent, à quibus tunc au-
diebantur, uerum usque ad nos etiā mendacium per manus tra-
ditum perueniret, in pulcherrimis uersibus metrisque seruatum. Me
ergo sæpe illorum uersuū nomine subiit pudor, si quando cœli sectio-
nem, ac Promethei uincula recensent, gigantumq; rebellionem, atque
omnem

omnem illam de inferis tragoediam. Et quo pacto ob amorem Iupiter in taurum & cygnum uersus sit, & quemadmodum ex muliere quispiam in auiculā ursinū mutatus sit. Pegalos præterea, Chimærasq; & Gorgonas, ac Cyclopas, atq; id genus omnia, admodum absurdas monstrosasq; fabulas, & quæ mentes afficere puerorum queant, qui larniam adhuc lamiamq; metuunt: quanquam poetica sint fortasse tolerabilia. At urbes iam gentesq; totas una uoce ac publicitus mentiri, an nō hoc ridiculum? Veluti quum Cretenses sepulchrum Iouis ostendere non pudet: Athenienses Eriethonium æditum ē terra ferunt, primosq; illos homines in Attica olerum more ex terra emeruisse. Hi tamen multo uerecundiores quàm Thebani, qui ex serpentis dentibus satiuos quosdam progerminasse narrant: quod si quis hæc, quum sint ridicula, uera esse non credat, sed ea prudenter examinans, Chorebi cuiuspiam, aut Margitæ existimet esse: si quis aut Triptoleum credat in alatis draconibus per ærem uectum esse, aut Pana quendā ex Arcadia in Marathonem uenisse auxilio, uel Orithyiam à Borea raptam esse, impius nimirum hic atq; insanus uideatur eis: quippe qui tam manifesta ueracq; non credat, usq; adeo obtinet mendacium. PHILOPS. At poetis Tychiade, urbibusq; fuerit fortassis ignoscendū: nam illi delectationē illam quæ ex fabula proficiscit, ut quæ maxima sit illecebra, poematibus suis immiscet, qua potissimum erga auditores opus habent. Athenienses uero Thebanicq;, & si qui sunt alij, patriæ suæ plus maiestatis ex huiusmodi figmentis conciliant: quod si quis fabulas auferat ē Græcia, nihil obtiterit quo minus earū narratores fame intereant, quando iam nemo futurus sit hospitem, qui uerum uel gratis audire uelit. At si qui nulla tali causa, gaudent tamen mendacio, hi omnino ridiculi merito uideantur. TYCHIADES. Recte dicis, nam ego protinus ab Eucrate illo celebri uenio, ubi multa incredibilia ac fabulosa quum audissem, imò uero medio in sermone discessi, non ferens narrationem tam supra fidem, sed me uelut furia quædā abegerunt, dum monstrosa multa atq; absurda referrent. PHILOPS. Atqui Tychiade, uir grauis Eucrates est, & nemo certe crediderit illum tam promissa barba uirum sexagenarium: & qui præterea sit plurimum in philosophia uersatus, sustinuisse ut alium quenquam audiret se præsentē mentientem, nedum ut ipse tale quicquam audeat. TYCH. At nescis amice qualia referebat: tum ea quàm cōstanter asseribat: præterea quàm sancte in plerisque iurabat, admotis etiam filijs, adeo ut ego quum eum respicerem, uaria mecum cogitarem, interdum quidem illum insanire, neque animo constare: interdum uero ita cogitabam, fugisse me, quod impostor esset, ac tantū temporis sub leonis pelle ridiculam quandam simulam

simiam circūtulisset, adeo absurda narrabat. PHIL. Quanam illa (per lares) sunt Tychiade? nam cupio cognoscere quamnam praeſtigiaturā sub tam longa barba oculuerit. TYCH. Solebam quidem etiam aliās Philodes aliquoties eum interuiſere, ſi quando uidelicet multo ocio abundarē. Hodie uero quū opus eſſet mihi cōuento Leōthico (eſt aut, ut ſcis, amicus mihi) edoctus à puero, eū ſe ad Eucratē mane cōtuliffe, ut eum morbi inſpiciendi cauſa uiſeret, amborū nomine, nempe ut & Leonthicum conuenirem, & Eucratem uiderem, ignoraueram autem quod agrotaret, ad eum peruenio. At Leonthicum ibi iam non inuenio: nam paulo ante ut dicebant exiſſerat, alios uero conſertos reperiō, in quibus erat & Cleodemus Peripateticus, & Dinomachus Stoicus, & Ion, noſti uirū? illum dico, qui ex Platonica doctrina magnam ſui admirationem expectat, ut qui ſolus mentem uiri deprehenderit, quicquid eius oracula alijs quoque poſſit enarrare uides quos tibi uiros nomino, nimirum omni ſapientia atque omni uirtute praeſditos, utpote ipſum ex quaque ſecta caput, reuerendos herde omnes, atque aſpectu propemodū terribiles. Aderat praeterea medicus Antigonus, ut uſui in morbo eſſet aduocatus opinor: & melius iam habere ſe uidebatur Eucrates: ac morbus quidā ex familiaribus erat: humor enim rursus in pedes ei deſcenderat. Sedere me ergo Eucrates in lecto iuxta ſe iuſſit uoce languidule remiſſa paululum, quum me conſpiceret: quanquā interim dum ingrederet, uociferantem eum ac uocem intendentem audieram: tamē ego admodum curioſe cauens ne pedes eius tangerē, ubi me uulgaribus iſtis uerbis purgaueram, quod eum agrotare nesciuerim: quod ubi reſciſſem, curriculo uenerim, ad ſedi prope, & illis quidē ſermo iam de morbo erat, & quaedam iam ante dixerant, quaedam uero etiam tunc narrabant: praeterea medicamenta quaedam quiſque proſerebat. Cleodemus igitur: Si quis ergo (inquit) ſiniſtra manu tollēs humo muſtelae dentē, ſic interfecta, ut ante dixi, in leonis pellem illigauerit, nuper excoriari, ac deinde circum crura poſuerit, illico ſedatur dolor. Non in leonis pellem (inquit Dinomachus) ut ego audiui, ſed in ceruae potius ſcœmellae uirginis adhuc, & nōdū inita, & res quidem magis eſt hoc pacto credibilis: uelox enim cerua eſt, maximēque ualet pedibus: & leo quidem fortis eſt, pinguedōque eius ac manus dextra, pilique qui recti è barba prominent, magnam uim obtinent, ſi quis uti nouerit, cum proprio cuique carmine, at pedum curam minime pollicentur. Et ipſe quoque, inquit, Cleodemus, olim ſic putabam ceruina pelle utendum, propterea quod cerua uelox eſſet. At nuper uir quidā Libycus, peritus proſecto in rebus huiusmodi contra me docuit, ceruis oſtendens uelocioreſ eſſe leones: quippe qui eas, inquit, etiā perſequendo capiunt. Laudabant qui aderant,

stant, tanq̃ recte dixisset Libycus ille: Tum ego: Putatis, inquā, incantamentis quibusdam sedari talia: aut foris admotis appendiculis, quū intus malū grassetur? Riserūt hunc sermonē meū: & palām in me magnam damnabant amentiam, qui apertissimas res ignorarem, & quibus nemo qui sapiat, contradicat: quin sic se habeant. At medicus certe Antigonus delectari mihi uisus est hac rogatione mea. Iamdudū autem neglectui habitus fuerat, opinor, quum opem Eucrati ferre ex arte uellet, denunciāns uidelicet uino ut abstineret: atq; oleribus uesceretur, & uigorē animo omnino minueret. Cleodemus ergo subridēs interim, Quid ais, inqt, Tychiade? incredibile tibi uidet̃ esse, ut ex rebus huiusmodi parent̃ quādā aduersus morbos remedia? Mihi certe uidetur inquā, ego: nisi naribus adeo mucosis sim, ut credā ea quæ foris applicātur, nihilq; cum his quæ morbos excitāt, intus cōmunicant: per uerbula tamen, ut dicitis, ac præstigiaturā operari: & quum appenduntur, sanitates immittere, id profecto nuncq; fieri possit: nec si quis uel in Nemei leonis pellem sedecim mustelas integras insuerit. Ego pfecto leonē ipsum ē dolorib⁹ sæpe claudicantē uidi in uniuersa suūpsius pelle. Nimium idiota es, inquit Dinomachus, neq; unq; tibi curæ fuit, ut disceres quonam modo res istiusmodi aduersus morbos, quum adhibentur cōferunt, ac mihi uideris ne notissima quidem ista recepturus: febrium uidelicet istarum profligationes, quæ certo quodā ambitu recurrunt, tum serpentū demulsiones, ac bubonū sanationes, & cæteras: quæcunq; anus etiam iam faciunt: quod si illa fiunt omnia, quorū tandem non putabis hæc etiam similibus rebus fieri? Infinita congeris, inquā, Dinomache, dauuūque, ut aiunt, dauo extrudis. Neq; enim constat ea quæ cōmemoras, eiusmodi ui fieri. Quamobrem nisi reddita ratione persuaseris primum natura fieri posse, ut febris tumorq; uereatur, aut nomen aliquod diuinum, aut dictionem aliquam barbaricā: ob idq; ex inguine fugiat: aniles adhuc fabulæ sunt quæcunq; retulisti. Tu mihi uideris, inquit Dinomachus, quum ista dicas, ne deos quidem esse credere. Siquidem putes fieri non posse, ut per sacra nomina remedia morbis adferantur. Hoc, inquā ego, uir optime ne dixeris, nihil enim prohibet quo minus, etiam si maxime dii sint, ista tamen sint uana. Ego uero & deos colo, & medelas eorum uideo, & leuamenta quæ laborantibus conferunt, pharmacis uidelicet, atq; arte medica restituētes. Itaq; Aesculapius ipse eiūsq; posterī salutaria pharmaca admoventes medebantur ægrotis: non leones, aut mustelas circūligantes. Mitte hunc, inquit, Ion. At ego uobis mirabile quiddā narabo. Eram adhuc adoleſcētulus: annos natus fermē quatuordecim: quum quidam ad patrem meum uenit nunciāns ei, Midam uitis cul-

torem seruum, etiam alijs in rebus robustum atq; industrium, circa plenum iam forum à uipera morsum iacere iam putrefacto crure. Etenim dum ligaret palmites, ac uallis circūplicaret, adrepētem bestiolam maximum ei pedis momordisse digitum. Tum illam quidem ilico aufugisse, & sese rursus in latebram condidisse. Illum uero ciulare perditū ē doloribus. Hæc ergo quum nunciarentur, iam Midam ipsum uidebamus in lectica domum à conseruis adportari: inflatum totum, liuidū, ac superficie tabefactum, uix iam spirantē. Pater ergo quum id moleste ferret, amicorū quīspiam, qui tum forte aderat, Bono animo es, inquit. Ego enim uirum quendam Babylonīū ex Chaldaïs, quos uocāt, protinus huc adducam, qui sanabit hominē: & ne diem narrando conteram, uenit Babylonius, ac Midam restituit: effugato ex corpore ueneno, quadā incantatione, & ad pedem eius appenso uirginis defunctæ lapillo, quem ē columna exciderat. Atq; istud quidē hactenus forsā mediocre fuerit. Tum Midas iam ipse sublato, in quo allatus erat scabello, discessit in agrum: tantū potuit incantatio, & colūnaris ille lapis. At idem iste Babylonius alia præterea diuina plane fecit. Nempe in agrum profectus mane, quū pronunciaſſet sacra quædam ex uetusto codice, septem nomina, sulphure ac face lustrato loco in orbem ter obambulans, serpentes omneis inuitos exciuit: quicunq; intra eam regionem erant. Veniebant ergo tanq; ad incantationē tracti, serpentes multi, atq; aspides, & uiperæ, & ceraſtæ, & iaculi, phryniç, ac physali: relinquebatur autem unus draco, annosus, prorepere (ut opinor) ob senectam non ualens, qui non fuerat audiens dicto. At magus, Non adsunt omnes inquit. Tum unum quendā ex serpentibus eum uidelicet qui natu minimus erat, selectum legatum mittebat ad draconem; ac paulo post uenit etiam ille. At postq; iam collecti constitissent, Babylonius in eas insibulauit. Atq; illi repente admodū omnes ab eius flatu incensi sunt, nobis interim admirantibus. Tum ego, dic mihi inquam Ion. Serpens ille legatus, iuuenem illum dico, utrum manu perduxit draconē, qui iam (ut ais) senuerat, an ille baculum gestans innitebatur? Ludis tu quidem, inquit Cleodemus. At ego, qui & ipse quæque olim minus talia credebā, quàm nunc tu, putabam enim nulla ratione fieri posse, ut ea crederem: tamen quum uolantem primum conspicerem, peregrinū illum barbarum (erat autem ut ferebāt ex Hyperboreis) credidi, ac uictus sum: quū tamen multū diuq; repugnassem, nam quid facerem quum eum cernerem in aëre uolantem, atq; id interdiu, ac super aquam ingredientem, atq; per mediū ignem incedentem, idq; lente ac sensim? Tu ne, inquam ego, ista uidebas, uirum Hyperboreum uolantem, aut super aquas ambulantē: & maxime, inquit, ille

ille, carbatinis indutum, quo calceamēti genere illi potissimū utuntur. Nā minutula ista, quid attinet referre, quæcūq; fecit, quo pacto amores immiserit, ac dæmones exegerit, mortuosq; marcidos in uitam reuocauerit, atq; Hecaten ipsam palam conspectibus exhibuerit, lunāq; è cœlo detraxerit? Quin ego uobis referam, quæ ab eo fieri conspexi in Glaucia Alexidis filio. Glaucias hic quū patris nuper defuncti substantiā suscepisset, Chrysidem amabat Demæneti filiam, ac me quidē præceptore in disciplina utebatur: ac nisi amor ille à studio deduxisset eum, uniuersam Peripateticorū doctrinā perdidicisset: ut qui octo & decem quū esset annorū, iam absoluerat analytica: tum physicam auscultationē in finem usq; percurrerat. Amore tamen uictus, mihi rem omnē significat. Ego uero quemadmodū par erat, quippe qui præceptor eram, Hyperboreū illum magum ad eum ducō: conductū quatuor ilico minis in manum datis: oportebat enim præparari quiddā ad sacrificia, tum sedecim præterea, si Chryside potiretur. Ille uero crescentem obseruans lunam (Nam tunc ut plurimū huiusmodi sacra peraguntur) fossam quum effodisset in aperto quodam loco domus, sub dio circa mediam noctem, euocauit nobis primū quidem Anaxidem Glauciæ patrem, ante septem menses uita defunctū. Succensebat autē ob amorem senex, atq; indignabatur. Tandem tamen ei permisit: ut amaret. Postea uero Hecaten quoq; eduxit: adferētem unā Cerberū, tum lunam detraxit multiforme quoddam spectaculū, & quod aliās aliud apparebat. Primū quidem muliebrem formam referebat: deinde in uaccam formosam uertebatur: Postremo uero catula uidebatur. Hyperboreus ille tandem, quum finxisset quendam è luto Cupidinē. Abi, inquit, atq; huc perducas Chrysidem: ac lutum quidem protinus euolabat: paulo post autē affuit illa pulsans ostiū. Tum ingressa Glauciam cōplectitur, eum quā insaniissime deperiens, & cum eo uersata est, quoad gallos canentes audiuius. Tum uero luna subuolabat in cœlum, atq; Hecate subiit terrā, cæteraq; spectra disparuerūt: & Chrysidem tandem emisimus circa ipsum fermē diluculū. Hæc Tychiades si cōspexisses, haud quāq; amplius dubitasses, esse multa in carminibus istis cōmoda. Bene dicis, inquam, ego credidissem equidē, si uidissem ea: nunc uero ignoscendū mihi puto, si qualia uos uidetis, acute perspicere non possum: uerūtamen Chrysidem illam quam dicis, noui, mulierem planē meretricem ac facilem: nec uideo sanē cuius gratia ad illam egueritis luteo illo legato magoq; ex Hyperboreis usque, atq; ipsa insuper luna. Quippe quā uiginti drachmis ducere in Hyperboreos usq; potuisses. Mirifice enim sese offert ad hanc incantationē mulier. Et cōtrariū quiddā spectris istis habet. Nam ea quidē æris ferriue sonū

si audierint fugiunt (nam id uos prædicatis) illa uero si argentum us-
 piam sonuerit, accurrit ad tinnitū. Præterea ipsum etiā magum admi-
 ror: quod cum ditissimas mulieres in amorem sui possit elicere, atq; ab
 eis solida talenta suscipere, is tamē ob quatuor minas admodū tantillā
 lucelli auidus Glauciā amoris compotem fecerit. Ridicule facis, inquit
 Ion, qui nihil credis. Ego te libenter ergo rogauerim quid de his respō-
 deas, qui dæmoniacos liberant erroribus, adeo manifeste spectra illa
 carminibus efficiētes. Atq; hæc me dicere nō opus est, uerum omnes
 nouerunt: Syrus ille ex Palestina, qui harum rerum artifex est, quā-
 multos mortales suscipiat, qui ad lunam cōcidant, oculosq; distorquet
 ant, spumāq; os oppleant: quos tamen erigit ac sanos remittit, magna
 accepta mercede, diris eos malis liberans. Etenim quum iacentibus in-
 stet, rogaueritq; unde sint in corpus ingressi: ægrotus quidē ipse taceret,
 at dæmon uero responderet (aut lingua Græca loquens, aut barbarica,
 aut undecunq; fuerit ipse) & quomodo & unde intrauit in hominē.
 Ille uero adiurans eum, ac ni paruerit minitans etiam, expellit abigitq;
 dæmonē. Quin ego quoq; dæmonē quendā exeuntem uidi nigrū cer-
 te & colore fumidū. Non magnū erat, inquam ego, talia te Ion cerne-
 re: cui ipsæ etiam apparent Idææ, quas uestræ familiæ parens ostendit
 Plato: rem uidelicet spectatu tenuem, atq; euanidam: quantū ad nos
 homines lusciosos. Ita ne solus Ion, inquit Eucrates: istiusmodi uidit:
 ac non alij etiā multi inciderūt in dæmones: alij noctu, alij etiam inter-
 diu? Ego profecto non semel, sed millies iam talia conspexi, ac primū
 quidem turbabar ad ea: iam uero ob consuetudinē nihil nouum, aut
 prodigiosum mihi uidere uideor, maximeq; nunc ex quo annulū mi-
 hi Arabs dedit ex ferro de cruce quapiā sumpto, factum carmenq; do-
 cuit nominibus multis plenum, nisi forte ne mihi quidem fidem sis ha-
 biturus Tychiade. At qui fieri possit inquā, ut Eucrati non credam Di-
 uonis filio: uiro in primis sapienti ac libere, quæ sibi uidentur domi in-
 priuato suo cum autoritate narrāti? Illud ergo de statua, inquit Eucra-
 tes, quæ omnibus qui in domo sunt singulis noctibus apparet: tum
 pueris, tum adolescētibus, tum senibus: hoc inquā, non à me dūtaxat
 audieris, uerū etiam à nostris omnibus? De qua statua, inquam ego?
 Non uidisti (inquit) quum ingredereris statuā quandā in atrio collo-
 catam, sanè quā pulchram, opus Demetrii: qui statuas humana spe-
 cie fingere consueuit? Nonne illam dicis, inquā, quæ discum iacit: quæ
 inclinata est ad emissuri gestū reflexa in eam quæ discū fert, altero pe-
 de modice inflexo, quæq; se erectura uidetur unā cum iactu? Non
 inquit nam unum est ex Myronis operibus ille disci iactator, quem di-
 cis. Sed nec eam quæ est ei proxima: eum loquor cui tenijs caput uin-
 ctum

statum est, formosam illam. Nam id Polydetti opus est: uerum eas quæ à dextra sunt egredientibus omitte, inter quas & tyrannicidæ illi stant: Critiæ Nefiotæ plasmata: tu uero an non ad aquam illam quæ influit, quampiam uidisti uentre prominulo, caluam, seminudatam, uulsis quibusdam barbæ pilis, insignibus uenis, uero homini simillimam? Pelichus dux Corinthius esse uidetur. Per Iouem, inquā uidi quandam à dextra Saturni, quæ tenias coronasq; aridas habebat, pectorēq; folia quædam inaurata. Ego, inquit Eucrates, ea inaurauī, quum me sanasset triduo, febre pereuntem. Erat ne igitur etiam medicus, inquā ego, optimus ista Pelichus? Est, neq; ride, inquit Eucrates: alioqui homo te haud multo post inuadet. Noui ego certe quātū ualeat hæc, quam tu rides statua. An non eiusdem putas esse immittere febres, in quos uoluerit quandoquidem potis est eijcere? Propitia, inquam, placatāq; sit hæc statua mihi, quæ tantū ualeat. Quidnam ergo aliud facientem eam uiderūt omnes qui in domo sunt? Quū primū nox est, inquit, hæc è base descendens in qua steterat, in orbem totam domū circuit: omnes occurrūt ei interdū etiam canenti: nec quisq; est quē unq; læserit, diuertere tantum oportet. Illa uero præterit, nihil intuētes infestans, quū & lauat sæpe, & tota nocte ludit, ut ex ipso aquæ strepitu licet audire. Vide ergo inquā ego, ne forte nō Pelichus hæc statua sit, sed Talus potius Cretæ, qui apud Minoem fuisse dicitur. Nam & ille æreus quidam Cretæ custos erat: quod si non ex ære, non autem ex ligno facta esset, nihil eam prohiberet, quin non opus Demetrii, sed una potius ex Dædali machinis esse uideat. E base namq; (ut ais) etiam ista fugit. Vide, inquit, ò Tychiade, ne te posthac scōmatis huius poeniteat. Noui quidē ego, quid illi euenerit, qui obolos surripuit, quos ei quoq; nouilunio suspēdimus. Prorsus atrociter, inquit Ion, oportebat accidere: quippe qui sacrilegus erat: quomodo ergo illum ultus est, ò Eucrates? Nam audire cupio, etiam si q; maxime Tychiades iste diffisurus est. Multi, inquit ille, ad pedes eius oboli iacebant, aliāq; item numismata, quædam argentea ad crus eius affixa cæra, ac laminæ quoq; argenteæ: uota cuiusque, aut merces ob sanationē eius, qui ab eo liberatus esset, quū febre detineretur. At erat nobis seruus quidam Libycus sceleratus, equorū curator. Hic noctu aggressus est ea auferre omnia, abstulitq; digressus iam quum obseruasset statuam. At quum primū reuersus intellexit sacrilegio se compilatū Pelichus, uide quo pacto sese ultus est, atq; furti prodidit Libycum. Tota nocte atrium obambulabat in orbem miser, exire non ualens, tanq; in Labyrinthū incidisset, quoad orta die iam deprehensus est, ea tenens quæ furto abstulerat: ac tum quidem comprehensus, plagas non paucas recepit, nec temporis multum superstes

malus male perijt: uapulās, ut dicebat, singulis noctib⁹: adeo ut uibices postridie apparerēt in corpore. I nūc & post ista quoq; Tychiades Pelichum ride, ac me tanq̃ coætaneū Minoi iam delirare puta. At ò Eucrates, inquā ego, quā diu æs erit æs, operisq; plastes Demetrius Alopecensis fuerit: qui nō deos, sed homines fingere consuevit: Pelichi nūquā statuam uerbor: quippe qui nec ipsum etiam uiuentē, si mihi minaretur, admodum timuissē. Ad hęc medicus Antiochus. Et mihi ò Eucrates, inquit, Hippocrates æreus est magnitudine fermē cubitalis: qui tunc dumtaxat quum lucerna extincta sit, totam in orbem domū ambit: perstrepsens ac pyxides euertens, pharmacāq; commiscēs, atq; ostia circumuertens: maximēq; si quādo sacrificia prætermittimus: quibus in singulos annos ei sacrificamus. Postulat ergo, inquam ego, etiā Hippocrates medicus iam ut sibi sacrificetur: indignaturq; nisi in tempore iustorum sacrificiorum epulis accipiat: quem nimirum decebat boni consulere, si quis ei libauerit, aut mulsū insperferit, aut caput coronauerit. Audi ergo, inquit Eucrates: istud certe etiam testibus probauero, quod ante annos quinq; uidi. Erat fermē uindemiæ tēpus. Ego uero in agrum circa meridiem uindemiatum dimissis operarijs, in syluam solus abibam: cogitans interim quiddā atq; cōsiderans. At postquam in saltum perueni: canū primo latratus insonuit. Ego uero Mnaſona filium meum, cum æqualibus uenientem, ludere uenariq; (quē admodum solebat) conijciebam. At res haudquaq; sic se habebat: uerum paulopost factō terræmotu, sonoq; uelut ē tonitru, mulierem aduenientē uideo terribilem: proceritate fermē semistadiali: habebat autem in sinistra facem: in dextra uero gladiū uiginti circiter cubitorū. Et inferne quidē pedibus erat serpentinis, superne uero Gorgonē referēs uultu uidelicet, atq; aspectus horrore: pro coma quidem draconibus, tanq̃ cæsarie circūcincta: alijs collum amplectētib⁹, alijs etiam per humeros sparsis. Videte, inquit, amici quo pacto etiam inter narrandum exhorruī: & simul hęc dicens Eucrates, ostēdit omnib⁹ brachijs sui ſetas erectas metu. Ion ergo ac Dinomachus, & Cleodemus uehemēter inhiantes auscultabāt eum uiri senes, tanq̃ naribus traherentur, adorantes apud sese tam incredibilē Colossū: mulierem semistadiale, gigantēum quoddā Mormolygium. Ego uero considerabam interim, cuiusmodi erant hī qui cum iuuenibus sapiētiae nomine uersentur, uulgoq; in admiratione habeantur: quū sola nimirū canicie barbāq; ab ipsis differant infantibus: Cæterū etiam illis ipsis facilius ductiles ad credenda mendacia. Dinomachus ergo, dic mihi, inquit Eucrates: illi canes deæ, quanta magnitudine erant? Elephantis, inquit, ille proceriores

ores Indicis, nigri & ipsi hirsutiq; sordido squalidoq; uillo. Ego igitur quum uiderē, restiti, inuerso protinus in interiorem digiti partē (quod Arabs mihi dederat) sigillo. Hecate ergo percussio draconicis illis pedibus solo, hiatum effecit maximum: & qui immensi magnitudine penitus æquaret tartarum. Deinde paulo post abiit in eum desiliens. Ego uero præsente animo porrecta ceruice inclinatus, inspexi apprensā arbore quapiam, quæ uicina stabat, ne obortis mihi tenebris ac uertigine, in caput præceps inciderem, deinde cōspexi ea quæ in inferno sunt omnia: pyriphlegetontem, lacum, Cerberum, manes: adeo ut quosdā etiam eorum agnoscerem. Patrem ergo meum manifeste cernebā adhuc his ipsis amictum, quibus eum sepeliuimus. Quid agebant (inquit Ion) ò Eucrates animæ? Quid aliud, inquit ille, quàm per tribus familiasq; cū amicis cognatisq; uersantur: in Asphodelo collocati? Cōtradicanter ergo etiam nunc (inquit Ion) Epicurei sacro Platoni, eiusque de anima rationibus. At tu nonne Socratem etiam ipsum Platonemq; uidebas inter manes? Socratem (inquit) uidi: neq; illum tamen euidenter, nisi quod inde conieci, quoniam caluus, ac uentricosus erat. Platonem uero non cognoui: nam apud amicos nimirum uera fateri oportet. Simul ergo atq; ego omnia conspexi, & hīatus cōst, & ex famulis meis quidam quærentes me, atq; in his Pyrrhias hic, superuenere hiatu nondum plenè obducto: dic Pyrrhia, an non uera narro? Per Iouem (inquit Pyrrhias) & latratum audiui per hiatum: & ignis quidem à face mihi suffulgere uidebatur. Tum risi ego profecto, teste latratum ignemq; in cumulum addente. Tum Cleodemus: haudquaquam noua ista, inquit, neq; alijs inuisa uidisti. Nam & ipse haud ita pridem quum ægrotarem tale quiddam conspexi. Prospiciebat mihi curabātq; Antigonus hic, ac septima dies erat: febrisq; ò qualis: incendio certe uehementior. Omnes ergo me relinquentes solum, clausis foribus foris manebant. Sic enim iusseras Antigone: si quo pacto possem obdormiscere. Tunc igitur astitit mihi iuuenis quidam uigilanti: pulcher admodum, ueste circumamictus candida. Ac me quum excitasset, per hiatum quendam ducit ad inferos: sicuti ilico cognoui: Tātalum quum uiderem ac Tityū Sisyphūq;. At cætera uobis quid cōmemorē? Postq; uero ad tribunal perueni (aderat autē & Aeacus, & Charon, Parcæq; atq; Erinnes) quidam uelut rex (Pluto certe mihi uidebatur) assedit singulorū nomina percensens, qui morituri erāt: quos diem iam uitæ præscriptū præterisse cōtigerat. Iuuenis ergo me, adducēs illi exhibuit. At Pluto tunc incāduit, & ad eū qui me ducebat, nondū illi cōpletū est stamen, inquit. Abeat ergo. Tu uero fabrū De-

mylum adduc: iam siquidem ultra colum uiuit. Tum ego latus recurrens, ipse quidem iam febre liber eram: denunciabam uero omnibus, quod Demylus esset moriturus. Manebat autē nobis in uicinia ægro-
tans, etiam ipse non nihil ut renunciatum est. Ac paulo post audimus eiulatum eorum qui lugebant eum. Quid miri est, inquit Antigonus? Ego etenim quendā noui post uigesimalium diem quā sepultus est, resurrexisse. Nam hominē & anteq̃ moreretur, & postq̃ resurrexit, ipse curauī. Et quo pacto (inquam ego) in diebus uiginti, neq̃ tabuit corpus, neq̃ præterea fame corruptū est, nisi fortassis Epimenidē quempiam tu curasti? Hæc quum diceremus, protinus ingrediebantur Eucratis filij è palæstra redeuntēs. Alter quidem iam ex ephebis excesserat, alter uero annos natus erat circiter quindecim. Tum salutatis nobis iuxta patrem adsidebant in lecto, ac mihi quidem sella illata est. Tum Eucratis tanq̃ è conspectu filiorum admonitus: sic his frui mihi contingat, inquit, simulq̃ manum eis iniecit, ut apud te Tychiades uera narrabo. Felicis memoriæ uxorem meam horum matrem nouerunt omnes, quo pacto dilexerim: Nam declarauī his rebus quas in eam feci, non modo dum uiueret: uerum etiam postq̃ uita functa est. Quisq̃pe qui mundū eius uniuersum uesteq̃ qua dū uiueret, oblectabatur, in rogam illius iniecerim. Septima uero post mortē die, ego quidem hic in eundem lectum incumbē: quemadmodū nunc, luctum eum mihi cōmitigans, quem de illa conceperam. Legebam enim tacitus Platonis illum de anima libellum. Ingreditur interim Demeetrius ea ipsa, atq̃ adsidet iuxta: quemadmodū nunc Eucratis hic, minorē designans filium. Hic uero ilico tremuit admodū pueriliter, ac dudū ad narrationem pallebat. Ego uero (inquit Eucratis) ut conspexi, amplexus eam singulim lachrymabam. Illa uero me uociferari non patiebatur, uerum inculabat me, quod quum ei fuisset in reliquis gratificatus omnibus, è sandalijs aureis alterum non cremaueram, superesse autem id dicebat, quod sub arca ceciderat: atq̃ ob id nos quum non inueniremus, alterum tantum cremaueramus. Nobis autem adhuc differentibus scelestissimus quidem caniculus, qui mihi in delitijs erat, in lecto cubans allatrabat, ea uero ad latratū euanuit. At sandalium sub arca repertum est: posteaq̃ à nobis incensum. An hæc etiam Tychiades recusabis credere, quum tam sint euidētia, quotidieq̃ obseruentur? Per Iouē, inquā ego, digni fuerint, q̃bus aureo sandalio nates puerorū more feriantur: si qui ista non credant, atq̃ usq̃ adeo impudenter uero resistant. Interea Pythagoricus intrabat Arignotus comatus ille, ab aspectu uenerabilis. Nosti illum doctrinæ nomine celebrem: qui cognominatur sacer. Atq̃ ego quidem, ut eum conspexi, respirauī: hoc ipsum

ipsum, quod prouerbio dici solet, aduenisse mihi ratus: nempe securim quampiam aduersus mendacia: Occludet, inquā, eis ora uir sapiens: adeo monstrosa narratibus: atq; prorsus, iuxta uulgatū illud adagium, repente deum immissum esse mihi hunc à fortuna putabam. Hic uero postq; adsedit: assurgente ei ac cedente Cleodemo, primū de morbo percontatus est, scq; audisse dicebat, Eucratē iam se melius habere. At quidnā inquit, inter uos philosophamini? Nā interim dū ingrediebar subauscultauī, ac mihi certe uidemini in re quapiam pulchra conuersari. Quid aliud, inquit Eucrates, quā ut huic adamātino persuadeamus (me demonstrans) ut dæmones credat aliquos esse, phantasmataq; ac mortuorū animas super terrā obambulare, & sese quibus libitum fuerit ostendere? Ego igitur erubui, uultumq; deiecti reueritus Arignotum. At ille, uide (inquit) Eucrates num hoc dicat Tychiades. Eorum tantū qui uiolenter interierint, animas errare, ueluti si quis suffocatus, aut capite truncatus, cruciue suffixus fuerit, aut alio quopiam istiusmodi modo è uita discesserit, eas uero quæ fatali morte naturaliq; discesserint, haud quāq; amplius oberrare. Nam si hoc dicat, non usq; adeo absurda dixerit. Per Iouem inquit Dinomachus, ne esse quidem istiusmodi, nec præsentia cerni putat. Quid ais, inqt Arignotus? in me torue aspiciens, nihil horum tibi uidetur fieri? præsertim quum omnes (ut ita dicam) uideant? Ignosces, inquā ego, mihi, si nō credo, nam solus omnīū non uideo. Quod si uidissem, profecto & credidissem quemadmodū & uos. Atqui, inquit ille, si quando Corinthū ueneris, roga ubi sit Eubatidæ domus, Atq; ubi tibi fuerit indicata, nempe circa Craneū, in eam ingressus, dic ianitori Tibio, uelle te uidere, unde dæmonem Pythagoricus Arignotus quum adduxisset, abegerit, ac deinceps habitabilem domū reddiderit. Quidnam hoc erat Arignote? rogabat Eucrates. Inhabitabilis erat, inquit ille, diu propter terricula, quod si quis inhabitasset, expauesfactus ilico fugiebat exactus à quodam horrendo ac terribili spectro. Deciderat ergo iam, tectumq; rumpebatur, neq; quisq; erat omnino qui in eam ingredi fuerit ausus. Ego uero ubi hæc audiui, libellos sumens (Sunt autem Aegyptij mihi de talibus rebus admodū multi) ueni in domū circa primā uigiliā, dehortante hospite, ac fermè detinente, postq; didicerat quo iturus essem, incertū, ut putabat exitiū. At ego sumpta lucerna solus ingredior, atq; in vastissimo atrio collocato lumine, humi sedens tacite legebā. Adest uero dæmon ille, cum quopiā è uulgo se congressurū ratus, ac me quoq; quemadmodū alios perterriturum squallidus, hirsutus, ac tenebris nigrior. Atq; hic quum adstaret, undiq; me adsultim petens tentauit, si qua posset expugnare, ac modo in canem, modo in taurum, modo in leonē

leonē uertebatur. At ego correpto in manū quā maxime horrendo carmine, simulq; uocem imitatus Aegyptiam, & incāans eum in domicilij tenebroso angulum quendā compuli. At quum animaduertissem, ubi se in terram cōdidit, tum destiti. Mane autē desperātibus uniuersis, ac me quemadmodū alios mortuū sese reperturos purantibus, prāter omniū spem progrediens, Eubatidem adeo, feliciter illi adnuncians, quod puram sibi ac spectris liberam domū iam liceret incolere. Atq; illum assumens aliosq; multos (sequebantur autē huius inopinata rei gratia) quum ad locum duxissem, ubi condentē se dāmona cōspexerā, iussi ut sumptis ligonibus matulisq; suffoderent. Atq; ubi id fecerant, inuentum est ferē ad passum defossum cadauer quoddam marcidum, ossibus tantum humana specie coherentibus: Illud igitur effossum sepeliuimus, domus uero postea turbari p̄digijs desijt. Hæc ubi narrauit Arignotus, uir prodigiosa sapientia, ac reuerendus omnibus, nemo erat ex his qui aderant, qui non multā mihi imputaret insaniam, qui talia non credam, narrante præsertim Arignoto. Ego tamen nihil ueritus neq; comam, neq; illam quam de eo habebant opinionē. Quid hoc inquam Arignote? Etiam tu talis eras, in quo mihi sola spes fuit, fumo plenus ac simulacris? Illud ergo nobis in te quod dici solet, euenit: ut thesaurum quum sperauerimus, carbonem offenderimus. At tu, inquit Arignotus, si neq; mihi credis narranti, neq; Dinomacho, aut huic Cleodemo, neq; ipsi Eucrati, dic age quēnam digniorem, cui his de rebus fides habeatur, existimas: qui nobis dicat cōtraria? Per Iouem, inquā ego uirum apprime mirabilem Abdera oriundum illum Democritum, cui tam firmiter erat persuasum eiusmodi nihil esse in rerū natura posse, ut quū se in monimēto extra portas clausisset, ibiq; degeret dies noctesq; scribens atq; cōponens, iuuenēsque eum quidā illudere cupientes ac perterrefacere, nigra ueste in modum cadaueris ornati, ac personis in capita adfictis circūstantes, illum circūsilirent, crebro subsilientes: hic neq; eorum cōmenta pertimuerit, neq; eos omnino respexerit, sed inter scribendum: desistite, inquit ineptire. Adeo firmiter credidit animas nihil esse postq; ē corporibus exierint. Hocine ais, inquit Eucrates, dementē quempiā uirū esse Democritū? siquidē sic existimauit. Ego uero uobis etiam aliud referā, quod mihi ipsi contigit, non quod ab alio acceperim, fortassis etiam tu Tychiades quum audieris, compelleris accedere, ipsa narrationis ueritate coactus. Quum in Aegypto uersarer adhuc adolescens, à patre uidelicet doctrinæ gratia transmissus, cupiebam nauigio profectus in Coptum illinc adiens Memnonem, miraculum illud audire, eum uidelicet sonum reddentem ad oriētē solem. Illum igitur audiui non hoc uulga

uulgari modo, quo audiunt alij sonum quempiam inanem, sed mihi oracula etiam ædidi Memnon ipse aperto ore septem uersibus, quod nisi esset superuacaneum, ipsos uobis uersus recēserem. Inter nauigandum uero incidit in nos unā nauigās uir Memphiticus quidam, ex sacris illis scribis, mirabili sapiētia, & qui uniuersam Aegyptiorū doctrinam callebat. Dicebatur autem tres ac uiginti annos in adytis subterraneis mansisse, Magiam interea doctus ab Iside. Pancratem dicis (inquit Arignotus) præceptorem meum, uirum sacrum, rasum, lineis indutum, doctum, purēq; lingua Græca loquētem, procerum, simum, labijs promissis, cruribusq; gracilibus. Illum ipsum inquit ille, Pancratē, ac primum quidem quis esset ignorabam. At postq; uidi eum, si quando in portum appulisset, cum alia multa miracula facientem, tum crocodilis insidentem agitaſſe, & cum feris uersantem, illas uero reuerentes eum, caudisq; adulantes, agnoui sacrum quempia uirum esse, paulatimq; comitate mea me in eius amicitiam ac familiaritatem insinuauī, adeo ut omnia arcana cōmunicaret. Ac tādē mihi persuadet, ut famulis omnibus in Memphide relictis, se solus consequeret, neque enim defuturos nobis ministros. Atq; ex eo tempore sic uitam duximus. Quum in diuersoriū quodpiam ueniremus, homo accepto pistillo, scobināue, aut pessulo, uestibus implicans, quum in id carmē quoddam dixisset, effecit ut ambularet, utq; alijs oībus homo uideretur. Illud ergo abiens, & aquā hauriebat, & cœnam parabat, instruebatq; atq; in omnibus cōmode subseruiebat ministrabatq; nobis. Deinde postq; iā satis huius ministerij fuit, scobinā rursus scobinā, ac pessulū, pessulū aliud recitans carmē reddebat. Hoc ego uehemēter conat⁹ nō reperiēbā, quo pacto ab illo expiscarer. Nā id mihi inuidebat, quanq; in alijs esset facillimus. At quadā die in angulo quodā tenebricoso dā, illo delitescens subauscultaui propius incantationē illam. Erat autē trisyllaba. Tum ille quū pistillo mādasset quæ curanda erant, abiit in forum. At ego postridie illo apud forū occupato, acceptū pistillū quū ornāssē, syllabas illas simili modo pronuncians, aquā iussi ut hauriret. Tum impletā amphorā quū tulisset, desiste inquā, neq; aquā amplius haurito, sed rursus esto pistillum. At illud mihi haud amplius iam obreperare uolebat, sed aquā hauriebat cōtinue, quoad hauriēdo totam domū nobis impleret. At ego quū resistere huic rei non ualerem, timebam autē ne Pancrates reuersus (id quod etiā euenit) irasceretur, correpta secure pistillū in duas partes dissecō. At utraq; pars amphoram sumēs hauriebat aquā, iamq; unius loco duo mihi ministri esse cœperunt. Interea Pancrates superuenit, ac re intellecta illas quidē in ligna rursus, quemadmodū ante carmē erant, mutauit. At ipse me danculū relictō

relieto, nescio quo danculū se subducens abiit. At possis istud etiā nūc inquit Dinomachus, hominē ex pistillo facere? Per Iouem inquit ille, dimidia ex parte scio, nam in priorem formam nunc à me restitui potest, postquam semel aquarius esse coeperit. Sed deferenda nobis domus esset aquae iam impleta. Non desistitis inquam ego, huiusmodi monstrosa narrare uiri senes? Alioqui horum saltem adolescentium gratia incredibiles istas ac terribiles fabulas aliud in tempus omittite, ne danculum terroribus ac prodigiosis fabulamentis impleantur. Parcere ergo eis oportet, ne talia consuescant audire, quae eos per totam uitā commitata perturbabunt, atque ad omnem strepitum meticulosos reddent, posteaque eos omnigena superstitione impleuerint. Recte admonuisti me, inquit Eucrates, quum superstitionem dixisti. Nam quid tibi Tychiade de rebus huiusmodi uidetur: de oraculis loquor ac uaticinijs, & quaecumque quidā numine afflati prodamāt, quāue ex adytis audiuntur? aut quae uirgo numeris eloquens futura praedicat? an uidelicet nec talia credis? At ego quod anulum quendam sacrum habeo, Pythij Apollinis imaginem exprimente sigillo, quodque hic Apollo mecum loquitur, nō dico, ne tibi uidear ad gloriam meā res incredibiles narrare. Ceterum quae apud Amphilochem audiui in Mallo heroē, mecum diu differente, deumque meis de rebus consulente, tum quae ipse uidi, uolo uobis narrare. Deinde ex ordine & quae uidi in Pergamo, & quae audiui in Pataris. Itaque quū ex Aegypto redirem domū, audiremque illud in Mallo uaticinium apertissimum, simul ac uerissimū esse, tamen sic oracula dare, ut ad rem respondeat his, quaecumque propheta quispiam in schedulā inscripta tradiderit, recte me facturū putauī, si dum praenauiarem, experirer oraculum, deumque de futuris quippiam consulerem. Haec adhuc Eucrate dicente, quum uiderem quā longē res esset processura, quodque non breuem incepisset de oraculo Tragediā, ratus non expedire, uti solus contradicerem omnibus, relinquens eum ex Aegypto adhuc in Mallum nauigantem. Nam & intelligebā molestam illis esse praesentiā meam, utpote qui dissentirem refelleremque eorū mendacia. Atqui ego abeo, inquam, quaesiturus Leonticū, nam opus habeo cum eo congredi. At uos quandoquidē parum sufficere uobis res humanas putatis, ipsos etiam deos denique in fabularum uobis partē uocate. Atque haec simul ac dixi, discessi. Illi uero alacres iam libertatē nacti, ut est uerisimile, mutuō sese epulis accipiebāt, ac mendacijs ingurgitabant. Talibus ò Philodes apud Eucratem auditis, uenio per Iouem inflato uentre, nō aliter quā hī qui musto poti sunt, opus habens uomitu. Tum libenter alicūde magno emerim pharmacū aliquod, quod mihi obliuionem induceret eorū, quae audiui, ne me non-

nihil

nihil earum rerum ladat inhaerens memoria: nempe monstra, demones, atq; Hecates mihi uidere uideor. PHILO. Quin mihi quoq; ô Tychiade, tale quiddam hic sermo tuus attulit: aiunt etenim non solum in rabiem uerti, atq; aquam formidare, quoscunq; rabidi canes mordeant, uerū etiam si quem mordicus homo morsus momorderit, illum morsum quoq; non minus canino ualiturū, atq; eum etiam eodē modo formidaturum. Quin tu ergo uideris, quū sis ipse apud Eucratem à multis mendacijs morsus, mihi quoq; morsum illum communicasse, adeo mihi mentem daemonibus impleuisti. TYCH. At bono animo, simus amice, quum magnum aduersus huiusmodi res remedium habeamus, ueritatem rectamq; omnibus in rebus rationem, quo si utamur, nullis huiusmodi uanis stultisq; mendacijs turbabimur.

LVCIANI PHILOPSEVDVS SEV INCREDVLI,
THOMA MORO INTERPRETE, FINIS.

LVCIANI DECLAMA

TIO PRO TYRANNICIDA, THOMA MORO INTERPRETE.

ARGVMENTVM DECLAMATIONIS.

Ascendit quidam in artem, ut tyrānum occideret: at ipsum quidem non inuenit, filium autem eius quū peremisset, gladium reliquit in corpore. Tyrannus ingressus, ac filium iam conspiciatus mortuum, eodem gladio se transfixit: is qui ascenderat, ac tyrāni filium interemerat, tantquam tyrannicida præmium petit.

DECLAMATIO.

Vum duos tyrannos iudices uno die peremerim, alterū quidem iam atate defectum, alterum uero florentem, eoque ad scelerum successione idoneum, adsum tamē unicum ob utrunq; præmium petiturus: idq; quū solus omnium qui unquam fuere tyrannicida, sceleratos duos uno ictu sustulerim atq; mactauerim: filium quidem gladio, patrem uero nīmio illo quo in filium ferebatur, affectu. Tyrannus igitur ob ea quæ gessit, satis nobis supplicij dedit, quippe qui & uiuens filium spectauit occisum, & tandem (quod maxime præter omnem spem fuit) ipse sui

A coactus

coactus est tyrannicida fieri. Filius igitur à me peremptus est, inferuit autem mihi, etiam mortuus, ad aliam mortem: nam qui uiuens iniurias unà cum patre fecit, mortuus patrem ut potuit interfecit. Qui tyrannidem ergo sustuli, ego sum: ensisq; qui peregit omnia, meus est, ordinem tantum immutauì cædium, ac perimendi sceleratos nouauì modum: illum qui fortior erat, & qui ulcisci poterat, amolitus ipse: senem uero soli relinquens gladio. Ego igitur ob ista etiam amplius aliquid à uobis expectabam, sperabamq; me præmia pro peremptorum numero suscepturum, ut qui uos non præsentibus tantum malis eriperim, sed futurorum quoq; metu liberauerim, ac certam uobis libertatem præstiterim, nullo hærede scelerum relicto. At interim tot rebus à me prædare æditis, in periculum uenio, ne à uobis nullo præmio donatus abeam, solusq; mercede frauder, quam leges à me seruata statuerunt. Hic itaq; meus aduersarius, nullo Reip. studio, sicut ait, istud agere uidetur, sed eorum cæde commotus, ut in eum qui mortis eis causa fuit ulciscatur. Sed uos iudices auscultate paulisper, dum tyrannidis mala (quanquam ipsi probe sciatis) expono: nam & hoc pacto melius beneficij mei magnitudinē cognoueritis, & magis item gaudebitis, reputantes quibus estis malis liberati. Neq; enim quemadmodum alijs plerisq; iam sæpe accidit, ita nos quoq; simplicē tyrannidem & unicā seruitutem sustinuimus: neq; unius domini libidinem pertulimus, sed soli omnium quos unquam similis pressit infelicitas, duos unius loco tyrānos habuimus, & in duplices miseri iniurias distracti sumus. At moderatior admodū senex erat, & in ira mitior, & ad supplicia segnior, & ad libidines tardior: utpote ætate iam impetus eius uehementiam cohibente, & uoluptatum appetitiones refrenante. Et ad causas quidem facinorum inuitus à filio dicebatur impelli, quum ipse non admodum tyrannicus esset, nisi quod illi parebat: nam in filium (ut iam ostendit) propensus supra modū fuit. Omnia illi filius erat, illi obtemperabat: & iniuste fecit quicqd ille iubebat, & puniebat quos ille uolebat: in omnibus illi morem gerebat, ac denique sub illius tyrannide uiuebat, & ultroneus filij cupiditatum satelles erat. At iuuenis uero honore ætatis gratia patri cessit, & solo imperij nomine abstinuit: cæterum re ipsa tyrannidis caput ipse fuit. Firmitas quoque ac tutamentum principatus ab illo pendebat, quoniam & quod ex iniurijs prouenit, solus ipse fruebatur. Ille erat qui satellites ducebat, qui custodias regebat, qui subditos feriebat, qui insidiatores terrebat. Ille erat qui ephebos rapuit, qui nuptias temerauit, cui uirgines adductæ sunt: & si quæ cædes erant, si qua exilia, pecuniarum expilationes, tormenta, cõtumeliæ, hæc omnia iuuenis

iuuenis fiebant audaciā senex ipse obsequebatur, & comes in malis erat, & tantum filij scelera comprobabat. Et res quidem nobis intolerabilis facta est: nam quū animi libidines ab imperio sumunt licentiam, nullum iniuriarum finem faciunt. At illud tamen nos urebat maxime, diuturnam, imò æternam potius futuram hanc seruitutem sciebamus, & tradendam per successionem Rempub. populūq; alij post alium domino ac scelerato hereditatem cessuram. Alijs profecto non paruum spem hæc res facit, quod perpendere possunt, ac secum dicere: at iam cohibebitur, at iam morietur, ac paulo post erimus liberi. De illis uero nihil tale sperabatur, sed iam nunc paratum imperij cernebamus heredem, quamobrem nec suscipere negotium audebat fortium quisquam, qui tamen eadem mecum cupiebant: sed desperabatur omnino libertas, & inexpugnabilis uidebatur tyrannis, cum necesse esset tam multos aggredi. At me nihil ista deterruerunt, neq; perpensa negotij difficultate detractui, neq; periculum expaui. Solus quidem, solus aduersus tam fortem ac multiplicem tyrannidem, imò uero non solus, sed cum gladio auxiliari conscendi, consorte etiam tyrānicidij, mortem præ oculis habens, sed propriam tamen cædem cōmuni libertate compensans. Cum in primam ergo custodiam incidissem, ac satellites haud facile amouissem, obuium quēq; perimens, & quicquid obisteret conficiens, in ipsum negotij caput ferebar, in ipsum unicum tyrannidis robur, in ipsam nostrarum calamitatum materiam, & in summa arcis custodia sistens, quum illum conspexissem sese generose defendentem atq; resistentem, uulneribus multis tamen interfeci, ac iam quidem sublata tyrannis erat, facinus confectum erat, atq; exinde protinus omnes liberi. Senex relictus est ille solus, inermis, custodibus exutus, magno illo satellite suo adempto destitutus, nec amplius ulla generosa manu dignus. Ibi ego mecum iudices talia cogitabam: totum negotium meum bene se habet: omnia peracta sunt, omnia strennue perfecta sunt. Quonam ergo iste qui superest plectetur modo? Me siquidem ac dextera mea indignus est: præcipue uero facinore tam splendido ac iuuenili & generoso confecto, cuius gloriam addita hæc tam inerte cæde minuerem. Dignum autē quærere carnificem quempiam oportet, uerum post erumnam tum, ne & hanc lucrifaciat uideat, puniatur, appositum tantū ensē habeat: huic ergo reliqua cōmitto. Hæc ubi statuissem, illinc amolior. Ille uero sicut ego ante diuinauerā fecit, ac tyrannū interfecit, fabulæq; meæ supremū actum addidit. Adsum ergo popularem uobis gubernationem adferēs, & omnibus securitatem denunciāns, ac libertatem feliciter annuncians. Nunc igitur fa-

etis meis frui mini. Sceleratis enim (uti uidetis) arx uacat, imperat autem nemo, sed & honores tribuere licet, & iudicare, & ex legibus contradicere: atque hæc uobis ex me, atque hoc facinore meo profecta sunt: atque ex illa una cæde, post quam pater haud amplius uiuere potuit. Dignum igitur ob ista censeo, debitum à uobis mihi præmium dari, non quod studiosus lucri sim, aut qui parua magnipendam: neque quod ob mercedem de patria benemereri in animū induxerim, sed quod mea officia cupiam uestro præmio esse comprobata, ne despectus sit, nec inglorius fiat meus conatus, tanquam à uobis mancus, & præmio iudicetur indignus. At iste contradicit, & me præter æquum ait facere, qui honorari uelim, ac præmium referre: non enim esse me tyrannicidam, neque factum à me quicquam secundum legem esse, sed facto meo quiddam ad præmium petendum deesse. Rogo igitur eum, quid reliquum à me desideras? non uolui? non ascendi? non peremi? non liberaui? num imperat quisquam? num iubet quisquam? num dominus minatur quisquam? num me maleficorum effugit quisquam? nō dixeris. Sed omnia pacis plena, & leges omnes redditæ, & manifesta libertas, & popularis gubernatio firma, & coniugia inuiolata, & pueri extra periculum, & uirgines tutæ, & festas agens ferias ob communem felicitatem ciuitas. Quis est igitur horum omnium causa? quis illa sustulit, ista præbuit? Etenim si me quisquam est hoc honore dignior, illi hac mercede cedo, ac præmio istoc abstineo. Sin uero solus ego cuncta peregī, audens, periclitans, adoriens, interimens, puniens, alterum in altero ulciscens: quid mea calumniaris officia? quid ingratum erga me populum facis? At ipsum non occidisti tyrannum: lex autem tyrannicidæ præmium statuit. Interest ergo quicquam, dic mihi, an ipsum perimas, an mortis ei causam præbeas? Ego certe nihil puto, nepe hoc solum legislator spectauit, libertatem & popularem statum, ac sceleratorum amolitionem, istud honorauit, istud gratia dignum censuit, quod factum à me non esse non queas dicere. Si enim illum occidi, quo occiso iste non potuit uiuere, ipse nimirum mactaui. Cædes mea manus illius erat. Ne nimium ergo curiose de mortis modo disputes, neque examines quomodo interijt: sed an amplius non sit, an per me est, quod amplius ille non est. Quandoquidem hoc quoque mihi uideris excussurus, & sy-cophantam in benemerentes acturus, si quis non ense, sed lapide lignoue, aut alio quopiam modo peremisset. Quid uero si tyrannum fame obsessum, ad mortis necessitatē adegissem? etiam ne tum requires meam manu peractam cædem? alioqui deesse adhuc aliquid mihi ad legem implendam diceret: atque id grauiore supplicio interfecto malefico:

malefico? Vnum solum examina, istud interroga, in hoc curiosus inquire, quis facinorosorum superest? quis iniuriæ metus imminet? quæ uestigia calamitatum? Sin uero purgata sunt ac pacata omnia: sycophantæ est, modum rerum calumniantem, uelle præmio ipsis factis debito fraudare. Ego siquidem hoc quoque in legibus declaratum memini (nisi forsan ob longam seruitutem sum, quæ in illis diuinitus oblitus) causas mortis duas esse, siue quis ipse occiderit, seu si quis ipse quidem non occiderit, neque manu rem gesserit, coëgit tamen, atque occasionem necis dedit: æqualiter hunc etiam lex plectendum censet, atque admodum quidem iuste: nam præbitam interitus causam nihilo iudicauit ipso facto minorem, ac reliqua iam de modo necis quæstio superuacua est. Illum ergo, qui sic occiderit, puniendum tanquam homicidam æquum censeas, absoluique nullo pacto uelis: qui uero eodem quo ille modo ciuitati benefecerit, indignum benemeritis præmio duces. Neque enim istud possis dicere, me uidelicet id fecisse tantum: bonum autem exitum quendam temere non me id destinante, consequutum. Quid ergo perituiussem amplius, eo qui fortior erat interempto? Quid in uniuere gladium reliquisssem, nisi id ipsum omnino quod erat futurum prædiuinasssem? Nisi hoc fortasse dixeris, quod qui peremptus est, tyrannus non erat, neque hoc nomen obtinebat, neque multa uos ob id libenter si necaretur, præmia dedissetis: sed hoc nunquam dices. Ergo interempto tyranno, illi qui causam præbuit non reddes præmium? ô curiositatem, quomodo necatus est curas, quam libertate fruaris, aut ab eo qui democratiam restituit, amplius aliquid postulas. Atqui lex (ut dicis) ipsum rerum caput examinat, media autem omnia ualere sinit, neque ultra curiosius inquirat. Quid enim, qui in exilium tyrannum compulisset, non honorem iam tyrannicidæ tulisset? Imò ac ualde quidem iuste, nam & ille libertatem pro seruitute præstitit. At quod à me factum est, non exilium, nec redintegranda rebellionis metus, sed omnino perfecta sublatio est, & generis illius uniuersi interitio, ac totius mali radicitus excisio. Ac nunc per deos omnia mihi ab initio in finem usque (si uidetur) exortite, an prætermissum quicquam ad implendam legem fuerit, & an quicquam mihi defuit, quod adesse tyrannicidæ debuit. Ante omnia igitur animum adesse generosum decet, atque Reip. studiosum, paratumque pericula pro communi commodo subire, ac propria morte multorum salutem redimere: ergo ad id mihi quicquam defuit? An animo fractus sum? an periculo prospiciens, per quæ mihi uadendum erat detractaui? non id dixeris. Mane ergo in hoc solo, ac me finge ex eo solo quod uolui, atque isto consilio fui,

etiam si nihil inde boni prouenisset, tamen ob mentem ipsam assurgentem præmium tanquam benemerentem petere, quum tamen ego non potuerim, sed alius me sequutus tyrannum occiderit, absortum (dic mihi) aut absurdum esset tribuere, maximèque si dicerem, ô uiri, uolui, cupiui, aggressus sum, atque animi mei signa dedi: solus honore dignus sum. Quid tum responsurus esses? Nunc uero non id dico, sed & ascendi & periclitatus sum, atque innumerabilia priusquam adolescentem peremeram feci. Neque enim rem usque adeo facilem esse suspicemini, custodiam superare, ac satellites opprimere, unumque tot uiros auertere. Sed fermè maximum in tyrannicidio, atque ipsum rei caput istud est. Nam ipse quidem tyrannus, non magnum opus est, neque magno negotio conficiendum, neque expugnatum difficile, sed ea potius quæ muniunt actuentur tyrannidem, quæ qui uicerit, is omnia peregerit: nam reliquum quidem parum est. Siquidem istud ad tyrannum usque penetrare, nequaquam licuisset mihi, nisi custodum qui eos cingunt, ac satellitum omnium uictori, ac nisi eos omnes prius deuicissem: Nihil amplius adijcio, sed res rursus immoror. Custodias superavi, satellites inquam, tyrannum incustoditum, inermem, nudum reddidi. Ob hæc ne honore tibi dignus uideor? an adhuc à me cædem postulas? Atqui si cædem etiam quæris, nec istud quidem deest. Neque enim incruentus sum, sed perpetraui magnam ac nobilem necem iuuenis florentis atque omnibus metuendi, per quem etiam ille tutus ab insidijs erat, quo solo confidebat, qui multorum loco satellitum suffecit. Quid tum ergo, num præmio dignus sum? num tantarum rerum honore fraudabor? Quid enim si satellitem unum, si ministrum quempiam tyranni peremissem? quid si seruum honoratiorem? an non magnum etiam hoc tibi uideretur ascendere, atque in media arce, in medijs armis aliquem ex amicis tyranni conficere? Nunc autem etiam illum qui peremptus est considera, filius erat tyranni, imò tyrannus grauior, ac dominus inclementior, ac tortor crudelior, extortor uiolentior. Tum, quod maximum fuit, hæres omnium atque successor: postremo, qui in longum poterat nostras calamitates extendere. Vis ne hoc me solum fecisse, tyrannum autem ipsum adhuc ereptum fuga uiuere? Munus ob ista peto, quid dicitis? nõ dabitis? Non illum quoque suspexistis? non dominus? non grauis? non intolerandus erat? Nunc uero etiam caput ipsum intelligite. Quod enim iste à me flagitat, id quam optime fieri potuit, peregi, ac tyrannum alterius nece necaui, non uulgariter, neque uno ictu, quod illi post tot scelera maxime fuit optandum. Sed dolore multo prius exagitans, & in oculis ostendens misere prostrata, quæ illi fuerant

Alii fuerant charissima, filium quanquam malum, tamen ætate florentem, ac patri simile, sanguine ac tabo plenum. Hæc sunt patrum uulnera, hi legitimorum tyrannicidarum gladij. Hæc tyrannis crudelibus digna mors, hoc supplicium sceleribus tantis debitum. Nam illico mori, illico nescire, nullum tale spectaculum cernere, nihil habet tyrannica poena dignum. Non enim ignorabam (te appello) non inquam ignorabam, imò nec alius quisquam quantum ille erga filium gerebat affectum, & quod post illum uiuere ne paululum quidem dignaretur. Atque omnes fortasse patres sunt in filios eiusmodi. At hic certe aliquid supra cæteros habebat, idc̃q; merito, quippe qui illum solum uidebat ducem seruatoremq; tyrannidis, solumque pericula patris præoccupantem, ac firmitatem imperio præstantem. Vnde etiam quanquā nō ob amorem, at ob desperationem saltem statim illum sciebam moriturum, quum cogitaret inutilem sibi uitam futuram, securitate quam illi filius præbebat ablata. Omnibus igitur illum simul circumsepsi, natura, dolore, desperatione, terrore, ac temporum etiam futurorum metu. His in illum cōmilitonibus usus sum, & ad ultimum illud consilium coëgi. Interijt nobis orbus, afflictus, dolens, lachrymans, luctum lugens, breuem quidem, sed qui patri sufficiat, & quod grauissimum est, ipse à seipso, quod mortis genus omnium est, miserrimum, multoque acerbius quàm si inferatur ab alio. Vbi mihi gladius est? num quis illum agnoscat alius? num cuiusquam alterius telum est? Quis illum in arcem duxit? ante tyrannum quis usus est? quis illum tyranno misit? O ensis mecum communicans, rerum à me bene gestarum successor, post tot discrimina, post tot mortes despiciamur, & indigni præmio uidemur. Si enim ob istud solum hunc à uobis honorem peterem, si dicerem, ô uiri tyranno mortem cupienti, actum inermi forte deprehensor, meus iste subseruiuit gladius, atq; operam suam ad consequendam libertatem cōmodauit omnibus, honore ac præmio indignum putassetis? dominū tam popularis rei non retalia fecissetis? nō inter benefactores inscripsissetis? non inter sacra gladiū ipsum reposuissetis? non secundū deum illum coluissetis? Nunc mecum cogitate, qualia tyrannū ipsum ante mortem & fecisse, & dixisse sit uersimile, quū filium perimerem, ac uulneribus multis in parte corporis conspicua perfoderem, quo uidelicet genitor ureretur, atq; aspectu primo stupefceret, miserabiliter exclamauit atq; indamauit patrem, non ut auxiliator esset aut commilito, quippe qui iam senex erat atque inualidus, sed domesticorum malorum spectator. Ego illinc digredior, totius quidem tragœdiæ au-

tor. Reliqui uero histrioni cadauer, & scenam, & ensem, ac cetera quae fabulae supererant. At ille quum adesset, ac uideret filium quem habebat unicum, uix respirantem, lacerum ac morte plenum, uulnera quoque illa densa ac multa & letalia gerentem, sic exclamauit: O nate, sublatus sumus, interempti sumus, tyranni celsi sumus: ubi iste interfector est? ad quid mihi parcat? cui me reseruat malo per te iam fili praemortuus? nisi me forte utpote senem contemnit, & lente me perimere decreuit: ac mortem mihi producat, ut necem mihi faciat longiorem. Et simul ista dicens, ensem quarebat: ipse autem erat inermis, ut qui omnem in filio spem reposuerat. At ne is quidem defuit, iamdudum enim à me ante praeparatus erat, atque ad facinus futurum relictus. Ergo ex corpore euellens, & ex uulnere gladium eximens, iamdudum me occidisti, peremisti, nunc uero mihi finem facito: O ensis, inquit, patri lugenti consolator ueni, atque infelicem senis manum adiua, iugula tyrannum, perime, ac luctu solue. Utinam in te prior incidissem, utinam ordinem cedis incepissem, cecidissem quidem, at ut tyrannus tantum, ac ultorem sperans, nunc uero ut orbus, nunc uero ut etià carnificis egens. Et haec simul dicens, uulnus intulit tremulus, impotens, cupiens quidem, inualidus tamen ad facinoris ministerium. Quot sunt ista supplicia? quot uulnera? quot mortes? quot tyrannicidia? quot praemia? Et tandem uidistis omnes iacentem inueniem, opus neque paruum, neque facile, senem uero illi circumfusus, cruorem utriusque inhaerentem, atque illam libertatis & uictoriae parentem Libitinam, & nostri ensis operam: ensem uero ipsum inter utrumque monstratum, dedarantem quàm non indignus domino sit, testantemque quod mihi sit fideliter obsequutus. Hoc si ergo fecissem, obscurius fuisset, nunc uero redditur ipsa ueritate splendidius. Qui tyrannidem ergo omnem sustuli, ego sum: opus autem in multos distributum est, quemadmodum in fabula. Atque egi primas quidem partes ego, secundas uero filius, tertias tyrannus ipse, ensis autem subseruiuit omnibus.

LVCIANI TYRANNICIDAE, THOMAS MO

RO INTERPRETE, FINIS.

Declamatio

DECLAMATIO THO

MAB MORI LVCIANICAE RESPONDENS.

Non putauerā iudices, ei, qui (id quod ego nunc facio) publicam causam suscepisset agendam, opus fore, ut quur id facere instituerit, rationem reddat. Neque enim ullum fore periculum, ne id malicia potius aggressus, quā pietate uideatur, quum hoc certissimum praebeat magnae integritatis argumentum, quod aliorum omnium commodis elegerit suo priuato labore consulere. Quod quanquam omnes istiusmodi causarum patronos merito posse existimem ab omni calumniae suspitione defendere, me tamen omnium meritissime, qui ut omnibus prosum, non solum hunc mihi laborem desumpsi, sed inimicitias etiam cum eo uiro contraxi, qui se tyrannos quoque iactat occidisse. Sed quoniam nihil tam recte coeptum esse uideo, quod non improborum uellicet ac deprauet iniquitas, & quosdam iam nunc mussitantes audio, qui istius oratione persuasi, hoc meū officium in peiorem partem rapiunt, statui iudices uobis huius actionis meae causas exponere, ne quis industriae meae malignus interpretes eā dolori, odio, uel inuidiae conetur ascribere. Ac primum, quid est quur tyranni mortem dolere puter? nam id iste mihi nuper obiecit, probationē uero nullam attulit, dixisse tantū contentus, & credi sibi sine argumēto, sine teste postulat: imō, inquit, nisi doleres, nisi tyranni mortē ulcisci cuperes, mecum non contenderes. Ergo eo solo lugere me tyranni mortem probas, quod tibi ob eius necem, praemiū iniuste petenti, ego me iuste opposui? Vis uidere quā nihil dicis? Si te tyrannū occidisse probes, ego tecum litigare, nec si uelim possem, nec si possem uelim. Nunc uero quid aliud contra te dicturus sum, quā quod illū non occidisti? Si tu interfecisses, nihil quereretur, imō laudare, admirarer, ac praemiū primus decernerē, nunc uero ideo tibi contradico, ideo tibi honorē denego, ideo aduersor, ideo queror, quia tyrannū nō occidisti. Num igit occisum prius dolere uideor? Ostendisse potius iudices debuit, me tyrāno fuisse uel sanguine cōiunctū, uel affinitate propinquū, uel beneficijs deuinctū, uel scelerum cōmunionē foederatū. At istorū quicūque ne fingere quidē potuit: ergo si neque cognatus illi, neque affinis fui, si mea opera nunquā in cuiusque iniuriam usus est, si ab illo beneficiū nihil in me collatum est, si me acerba seruitute cū ceteris simul oppressit, si me illius interitus libertati uobiscū unā restituit, quid causae est ut illius mortem

lius mortem meae salutis ac libertatis auspiciū doleam? At odiū certe tantundem causae est. Nam quid egit quod odium in illum prouocaret meum? Primo tyranni filium interfecit: postea uero tyranno sibi manus inferente, iste praeuium tanquam tyrannicida petiit: quorum alterum, puta quod iuuenem peremit, quāquam id ipsum parum consulte, parumque ex communi commodo fecerat, nisi dii nobis fuissent propitii, fecit ille tamen animo (quantum ego certe suspicor) non malo. Alterum uero, nempe quod praeuium postulat quum non meruerit, ut nunc sunt hominum ingenia, non miror, & ignosco certe, modo possit auferre. Neutrum istorum odium in illum meum cōcitāt. Extra haec nihil unquam fecit, quod ad me ullo modo pertineat: ergo tam iniquus sim, ut hominē uix tandem satis aut de facie, aut fama notum, qui me nec re offenderat, nec uerbo lāserat, gratis odio persequeretur? Restat inuidiae diluenda suspicio, quae talis est, ut nullo malo carere uelim libentius. Nam quum omnia uitia sint suapte natura perniciofa, nullum tamen est liuore pestilentius; quodque pectus, cui semel insederit grauioribus tormentis exagitet. Nempe alterius fortunam, suum infortunium ducere, secundis aliorum rebus aestuare, alienis laudibus uri, aliena felicitate torqueri, an non summa miseria, non extrema dementia est? Itaque si à quoquam alio uitio iudices absum, ab hoc certe longissime absum. Cuius unquam fortunas impeti? Cuius res bene gestas eleuaui? Cuius laudibus unquam detraxi? Cuius famam labe respersi? Certe ab huius uitii suspensione si me mediocris ista fortuna mea non asserit, quae non tam inops est, ut aliorum opibus ac praemijs inuideam, si me anteaucta uita non uindictat: quae non usque adeo est rerum bene gestarum indiga, ut aliena debeam laude tabescere. At ipsa me herde causa prorsus absoluit, quae talis est, ut potius omnium ueniam, quam cuiusquam mereatur inuidiam. Quaeso iudices, quod tandem odiū signum, quod inuidiae documentum pra me fero? Non prouoco, non irascor, non accuso, urbem tantū in ius uocatam ab illo defendo. Sed quur sedentibus ergo ceteris, ac tacentibus uniuersis, atque in his multis & clarissimis uiris, & autoritate praestantibus, & multo ad dicendum instructionibus, ego potissimum surgo, & petenti praemia contradico? Illi ipsi profecto quin mecum sentiant non dubito: & quin ex his plerique sint, qui hoc ipsum officium, nisi ego iam suscepissem, libenter fuerint obituri: neque tamen ideo culpandus sum, quod me pro patria primus obtulerim. Quicquid est, alieni silentij causas non debeo: me certe ad dicendum cum Reipublicae causa, tum deorum immortalium respectus incitabat: nempe quum uiderem satis tenues

ararij

ararij nostri prouentus, & praesentem pecuniam nimis exigua, tum iustare multas necessarij sumptus occasiones, non ferebam uti ciuitas hoc insuper non necessario sumptu mulctaretur. Tyrannicidij prae-
mij quantum sit non ignoratis, ac merito quidem: quod enim praecium satis grande sit, quo agri, foci, fortunae, liberi, coniuges, salus, ac libertas omnium, postremo ipsae deorum arae atque templa redimuntur? Quod quo maius atque urbi onerosius est, eo magis a nobis prospiciendum est ne temere collocetur. Satis iudices, satis impensae ac sumptus imminet, satis effundendum est, ut ararium nostrum tam profunde, non iste etiam cui nihil debemus, exhauriat. Praeterea quum hoc tyrannicidium sola deorum dementia prouenerit, qui toties inlamenti calamitatum tandem nostrarum miseri, crudelissimi nos iugo tyranni soluere, ac libertati reddere uoluerunt, non ferendum putauit ut ciuitas honorem gratiamque dijs merentibus ablatam, homini non merenti tribueret. Totum autem hoc negotij fortunae deorumque benignitati deberi, huic nihil gratiae, apertissimis argumentis docebo: quod dum facio, quaeso iudices diligenter attendite. Tria sunt quorum iste quodlibet sufficere sibi ad hunc honorem consequendum putat, uel quod tyranni peremit filium, uel quod tyrannum tentauit occidere, uel quod pater filij nece commotus, ense quem iste reliquerat mortem sibi consciiuit. Ergo illius adolescentis caedes tyrannicidium uidetur? Quid nisi? nempe & ille (inquit) tyrannus erat. Quis id credat iudices, urbem unam duobus suffecisse tyrannis? duos tyrannos inuicem concordes eadem incoluisse moenia? unius urbis ambitu potuisse contineri, quorum alterutri uix uel orbis uniuersus suffecerit? Quisquis id credendum duxerit, is mihi parum uidetur tyrannicam considerare naturam; nam legitimae quoque potestates, ac non solum legibus gubernantes, sed etiam legibus obtemperantes, & tyrannide tanto intervallo mitiores, ambitione tamen ita uincuntur, ut nec uel intimorum amicorum uitae parcant, potiusquam eos habeant imperij sui consortes. Quis tyrannum credat natura ferum ac uiolentum imperij sui, cuius ardore hominum leges protriuert, deorum contempserit, uitam neglexerit, socium quenquam admittere? Quin brutorum quoque pleraque ferre quae (quod tyrannorum proprium est) rapto uiuunt, quibus solius pabuli cura impressit aliqua tyrannicae naturae uestigia, in proprios foetus sauiunt, potiusquam socios illos uenationis accipiant. Et hominem tyrannum putamus, quem fastus inflat, ambitio stimulat, cupiditas urget, gloria sollicitat, suam cum quoque posse communicare tyrannidem? At iste non solum duos tyrannos facit, uerum etiam adolescentem plusquam tyrannum uult uideri: nam ci-
uibus

nibus atroces (inquit) iniurias fecit, cæde, rapina, stupro, omnibus denique scelerum formis insignis. Nomine quidem abstinuit, cæterum te ipsa tyrannidis caput erat, ac parente plus potuit, eū ut uolebat rexit. At longe contrā se res habet iudices: nimirum impotens semper ac formidolosa res tyrannis est. Neque filius profecto patrem tulisset si posset, neq; filio tantum permisisset pater ut posset. Nemo tyrannis est hærede suspectior, qui eo maiorem parenti metum incutit, quo magis ferocem eius indolem ac tyrannicos mores expresserit. Continebat ergo filij sui cupiditates, atq; adolescenti stringebat potius quàm laxabat habenas, ne uiribus nimium inualescens iuuenis, imperij auidus, atque opibus insolens, nec sibi iam imperans, tandem ne parenti quidem parceret, quin iam Saturno superi Iouem præferrent. Nam si iniurias interdum fecit, quid aliud quàm se parenti satellitem præbuit: ex quibus quotus, quisq; est, qui non grassetur, nuptias uiolet, domos compilet, phana dispoliet, obuios cædat, atque optimum quenq; trucidet. Sed quoniam unus est, cuius potentia atque umbra freti, tam scelerata grassantur audacia, pœnas alioqui facinorum suorum uel illi, uel publicis legibus daturi, ipsi quidem latrones, homicidæ, fures, adulteri. Solus autem unus ille scelerum princeps, sub cuius nomine omnes impune delitescunt, tyrannus est. At ille adolescens si quando patrabat aliquid atrocius, patrem semper sic imperasse dicebat, neque ego quin imperarit dubito. Nam filius quanquam ea indole fuit, ut parentem aliquando uideretur (si ad tantam peruenisset ætatem) flagitijs ac sceleribus æquaturus, tamen in hac adolescentia præ illius crudelitate ac sæuitia quibus iam à puero semper assuetus insenuerat, rudis adhuc miles, ac uix tyro fuit, neq; ferè magnum quicquam, nisi à patre iussus atq; edoctus agebat. Sed siue non nisi iussus illa faciebat, siue ipse etiam iniussus audebat, tamen quum tanquam iussus egerit, quum neq; tyranni nomen usurparit, neq; se pro tyranno gesserit, sed patri se parere significarit, & ausorum suorum causas in illum retulerit, quum alium se potentiores esse confessus sit, cuius uiribus fideret, à quo omnis eius penderet impunitas: furem si uelis, aut sacrilegum, uel si quod aliud nomen mauis, appelles: at is profecto non est, in quo fieri tyrānicidium potest. Quod si illum omnia solum potuisse, ac re ipsa tyrannum fuisse contendas, & (quod paulo ante iactabas) illico eius morte liberam fuisse rempublicam, fingamus obsecro adhuc parentē uiuere, sed non fugatum tamen, quod nescio quur ipse finxisti, quippe quem nec ipse fugaueras, neq; quur ei fugiendum esset effeceras. Filio enim tantum per insidias adempto, reliquis uiribus integris, nō uideo quur

quor patri magis desperandum, aut fugiendum fuerit, quàm si aut filius ei natus non fuisset, aut peste correptus obiisset. Patrem ergo singamus (ut dixi) uiuentem, ac filio quidem unico orbatum, sed satellitum tamen caterua cinctum, eadem filij lachrymantem: sed interfecto, tri minantem, atq; omnia suppliciorum genera destinantem, in forum uultu tristi quidem, sed tamē truci procurrere, & prolato quem tu reliquisti gladio, ingentia polliceri præmia, si quis eius ensis dominum prodiderit: hic tu foro iam ab illo, atq; eius satellitibus occupato, & in caput tuum quæstione iam haberi cœpta, in publicum fortis Tyrannicida procurre, & in medios globos irruēs Tyrannum te occidisse proclamita, libertatem omnibus denūcia, ac Tyrannicidij præmium postula. Quid fugis? Quid latebras quæris? Quid Tyrannicida metuis? An non libera est respublica? An non Tyrannus occisus est? Neque ergo is quem peremisti Tyrannus erat. Sed quidam potius Tyranni satelles, neq; eius morte ciuitas libertati restituta est, quod solum pauloante dicebas huius legis spectasse latorem. At hæredem (inquit) occidisti. Quid mihi hæredes nominat? Quid in Tyrannide leges memorat? Legū ista nomina sunt. Iuris est ista successio. An Pyratæ filium si de mortui patris locū impleuerit, hæredem quisq; dixerit? Intestatus semper Tyrannus moritur, quippe legibus ab illo captiuis, quæ solæ ratū facere testamentum possunt. Proinde qui defuncti locum Tyranni subit, hæres non est, sed nouus Tyrannus. Non enim succedit, sed inuadit. At illi nunc paruissemus. Istud qui constat? Ego contra Tyranno mortuo populum ilico liberum esse dico. Alioqui frustra lex Tyrannicidæ præmium statuit, si alterius morte in alterius potestatem recidimus. Sed longe secus iudices, defuncto enim quolibet casu Tyranno, populus iam tum liber dum amici luctu occupantur, dum stupent eius morte satellites, ilico sese in libertatem asseruisset, neque plus filius aduersus populi uires tum ualuisset, q̃ nunc potest quisq;, uel ex amicis Tyranni potētissimus, aut genere quisquis ei fuit post filiū proximus, ad quem, si successionis nomen, atq; hæreditatis audiendum est, tam nunc Tyrannis pertinet, q̃ ad filium pertinuisset. Qui satellitem igitur, qui amicum, qui cognatum, qui filium Tyrāni peremerit: frustra tyrannicidium iactauerit. Tyrannus ipse solus est, cuius necem tanto præmio respublica mercatur. Sed uolui, (inquit) pertentaui, perdicatus sum, quod negari ne possit, filio tyranni perempto, spe futuræ tyrannidis extincta, prædarum animi mei documentum reliqui, uel hoc solum sufficere mihi ad hunc honorem puto. Hic uide obsecro q̃

B nihil

nihil maliuole, quàm simpliciter agam tecum omnia, quæ ex re tua totum hoc negocium minime suspitiosus interpreter. Nam si alius hanc ageret causam, nec tamē ex inimicis tuis, sed ex acrioribus istis actoribus quispiam qui locos omnes excutiunt, & suspicionibus urgēt, ac moleste nimium premunt, sic Hercules hūc tractaret locum, ut te nec id tentasse unquam nec destinasse contenderet. Quod si tu uociferareris mirari te quoniam tam insigni esse impudentia, ut talia dicere occiso in ipso conatu tyranni filio audeat, hic ille protinus quasi fieri non potuerit (inquit) ut non patriam liberaturus, quod non præstitisti, non Tyrannum occisurus, quem non attigisti: sed ipsum potius iuuenem quem trucidasti perempturus, ascenderis: illa tam tibi priuatim, aliquam ulturus ac retaliaturus iniuriam. Hic si instaret, urgeret, premeret, ac certas aliquas probationes illius animi tui ac propositi flagitaret, uides (ut opinor) in quantas traheris angustias. Sed ego tecum hoc pacto non agam, quippe qui in rebus (cuiusmodi ista est) uehementer obscuris, assueui semper in meliorem partem esse procliuor. Permitto itaque tibi, ut ista fecisse animo in Rempublica propenso uidearis. Voluisti ergo, ac tentasti prorsus auferre Tyrannidem. Hoc tibi uidetur isto præmio compensandum? Primum quod uoluisti, quis non uidet quàm sit exiguum? Nam hac ratione omnes tyrannicidæ præmium peteremus. Quis enim tam frigido in Republica animo fuerit, ut Tyrannum crudelissimum non libenter auferre uoluerit? Tentando uero quid aliud declarasti, quàm quod esse Tyrannicida uoluisti? Quod te præterea periculis exposuisti, an id præmium meruerit ullum, postea uidebimus: quod autem istud non meruit, spero uobis iudices esse uel sola legis recitatione perspicuum. Quæ quum præmium nisi Tyrannicidæ non statuat, qui uero Tyrannum non ceciderit, esse Tyrannicida non possit: quantumlibet quispiam tentauerit, quantiscumque sese periculis exposuerit, frustra Tyrannicidæ præmium: nisi cæso Tyranno, petierit. Nam ei qui dum conatur occidere, in exilium compulerit, præmium quidem: sed neque tantum, neque tantum Tyrannicidæ decernam. Erenim si morbo quopiam laborans denunciem: quicumque me sanauerit, ei recuperata ualitudine, tria me talenta daturum, ueniat aliquis spe mercedis inductus, qui mei curam suscipiat: deinde medicamentis quibusdam adhibitis, ubi frustra se conari senserit: artem suam morbo uictam confessus, me iam deploratum relinquat: aliqua tamen molestiæ parte leuatum, sanitatis illi mercedem, quia non sanauit, non debeo: rursus quia profuit, inanem prorsus à me dimittere haud æquum est. At si post

post mille pharmaca, nihilo tamen melius habentem destituat: præmij nihil meretur, qui nihil iuuat: gratiæ uero tantundem ferè qui quid mederi tentauit, sui gratia, non mei fecit. Quod si insigniter Medicæ artis ignarus, rem tamen aggredi fuerit ausus, atq; aliquantisper misere uenenis adfectum postea dimittat: quum iam non modo nihil opis tulit, sed plurimum doloris addidit: etiam si sese gratis obtulerit: utrū amore dignus est, quod me suo labore tam diu nulla præmij spe tam officiose uexauit? an summo potius odio, quod temere sese meo periculo ei negocio, cuius erat imperitus, immiscuit? Huic rei Iudices haud multum mihi uidetur præsens causa dissimilis. Lex enim Tyrannicidam conducere uehemèter alicunde studet: eiq; præmium certum, Tyranno cæso, pollicetur. Sed Tyrannicidam quum dicit Iudices, hominem quærit artificem: non manu tantum fortem, sed pectore quoque multo magis ualentem, consilio potius q̃ uiribus præstantem: qui insidias tendere, laqueos abscondere, occasiones captare nouerit. Ergo hanc prouinciam si quis huiusmodi susceperit: qui Tyrannum ipsum arte ex insidijs adoriatur, adorsum opprimat, oppressum interimat: nec re cœpta semel, nisi perfecta desistat: hic Tyrannicidij præmium audacter postulet. Sin id quidem non potuerit, quod autem proximum est & confine, fecerit: Tyrannum uidelicet uel in exilium abegerit, uel ad deditionem condonata uita coegerit, uel ad deponendam Tyrannidem certa conditione compulerit: hunc ego præmio dignum, neq; nullo quidem, neq; tamen Tyrannicidæ iudico. At si quis manu potens, mentis inops, illarum penitus ignarus artium, quibus instructum esse Tyrannicidam oportet: qui rem uiribus egere tantum, ac non consilio putet, qui deniq; Aiaci multo sit, q̃ Vlyssi similior. Sed Aiaci tamen iam abiudicatis armis insaniēti, armenta hominum loco trucidanti. Si huiusmodi, inquam, quispiam rem tantam conficiendam sibi desumpserit: tum nec insidias collocans, nec tempus eligens, nec occasionem expectans: impetu quodam proruat, nec ab ipso tamen Tyranno incipiat, sed in satellites eius insiliat, dato interim illi sibi cauendi loco. Tum subducto Tyranno: re temere cœpta, stulte gesta, per ignauiam relicta, ac penitus infecta: sola sibi fuga, abiecto etiā gladio, consulat. Postea uero uel defuncto, uel interfecto Tyranno, in publicum prodeat: præmium tanq̃ Tyrannicida postulet, atque huiusmodi utatur oratione. Volui Iudices, ausus sum, tentauī, periclitatus sum. Vtrum Iudices illi Tyrannicidij præmium decerneretis, quia Tyrannum tētauit occidere? an malā potius gratiam haberetis, ac dignū

etiam supplicio duceretis, quod sua temeritate non se solum frustra periculis obiecerat, sed urbem etiam uniuersam in summum discrimen unà præcipitauerat: utpote qui Tyrannum stulte irritando fecerit, & ciuibus inuestiorem, & aduersus insidias cautiorem? Videtis ergo Iudices quemadmodum id quod iste uel solum satis esse cõfidebat, usq; adeo nihil adiuuat, ut etiam nonnihil officiat. Quamobrem si neque is, quem peremit, Tyrannus fuit: nec satis Tyranni filium occidisse fuisse tentasse uero temere, plus q̃ frustra fuit, reliquum est, ut ultimum illud, Tyranni uidelicet ipsius mortem, excutiamus: quam iste sibi nos debere disputat. Hoc totius negotij caput est, hoc si uobis iste persuaserit, causæ nihil est quin uicerit. Contraque si ego hanc partem euicero, atq; sacram hanc, quod aiunt, anchoram illi præcidero, nonne illico necesse est fluctuet, ac naufragio pereat? Idcirco Iudices hic etiam atq; etiam obsecro: ut quàm maxime sitis attentis, dum Tyranni eadem doceo, ex qua tota ista pendet controuersia, nihil ad istum quicquam pertinere. Totum ergo hunc locum Iudices sic ab isto tractatū esse meministis, ut qui uobis persuadere cuperet, uti crederetis eum iam tum quum filium perimeret, parentem quod postea fecit, præscisse facturum. Sciebam, inquit, satis esse filium occidere, sciebam patrem ilico sese post mortem filij perempturum. Imò sciebas certe, quum sic hanc causam ageres, opus esse tibi ut illa præscisse uidereris. Alioqui frustra te præmium Tyrannicidij petiturum: si neq; ipse Tyrannum peremisses, neq; id saltem fecisses, unde illi scires exitum imminere. Eam ob rem Iudices exitum eius facti tam certum uideri uoluit, ut uobis etiam audientibus dixerit, ob id ipsum sese à Tyranno manum abstinuisse, eumque sibi ipsi pariter & istius gladio reliquisset: quem alioqui, ut ait, facile potuisset occidere, fecissetq; nisi de exitu securus scilicet, tunc de industria pepercisset, ut paulo post miserius interiret. Hic igitur quid faciam? quò me potissimum uertam? unde argumenta conquiram, quibus hunc probem non esse rerum futurarum præscium? Quin illum percontemur potius, ac rationes aliquas exigamus, quibus ille nobis fidem rei tam longe supra fidem faciat, unde hanc tam mirabilem diuinandi peritiam nactus sit, utrum ne homine quopiam docente didicerit, an numine potius inspirante conceperit. Dic igitur nobis Tiresia, quonam probamento facies, uti constet comprehensam esse tibi rerum futurarum scientiam? defossam alicubi thesaurum effode, cogitationes nostras euolue, abstrusum aliquid atque occultatum erue, quod miremur omnes: nèpe eiusdem artis esse puto, & quæ

& quæ præsentia latent edicere, & quæ sunt futura prædicere. Aut si tu futuris dūtaxat uales, aliqua nunc ediffere aliquot post hoc annis: aut si libet, sæculis potius euentura: quæ quum ex tuo præscripto ceciderint omnia, tum demum redito, & futura te præscisse dicito. Interim profecto ægre, quantum suspicor, obtinebis: ut quod te nesciente fiebat, id præscisse credaris ante quæ fieret. Quod si tum, quum filium interimeres, ignorabas patrem sese, quod postea fecit, occisurum: quum tu nunc eius cædis præmium postulas, quam nisi uelis impudenter esse mendax, fateare necesse est, te ignorante, atque adeo ne cogitante quidem, perpetrata esse. Sed ideo se fortasse putat huius etiam necis autorem: quoniam illa cædes quæ fecit, istius quoque, tametsi præter spem, causa tamē aliquo modo fuit. Qua in re uos longe alia Iudices opinor esse sententia. Neque enim si Tyrannum casu quisque aut mente captus occidisset, ei Tyrannicidij præmium decerneretis. Quid ita? Nempe quod inscius uterque atque imprudens occidisset, quamquam istius causa est aliquanto, ut mihi uidetur, inferior. Nam si alteruter illorum præmiū peteret, tametsi peteret qui peremisset ignarus: atque ideo frustra peteret, peteret tamen qui peremisset: nunc uero & isto nesciente, & non ab ipso peremptus est. At nihil ego, inquit, neque casu, neque imprudens feci: sed filium consulto trucidavi, atque ita patri uolens ac prudens mortis causam præbui: qui, ni ego filium occidissem, adhuc Tyrannus uiueret. Age accedam etiā propius. Si tu Tyrannum aggressus ut perimeres: deinde uictus ab eo, proiecto etiam gladio, fugeres, atque is equo te persequutus, equo collapso, præceps in gladium tuum tam opportune caderet, ut eodem transfigeretur; an nō hic posses eadem omnia dicere, uoluisse te uidelicet, ac uolentem aggressum esse: uolentem igitur prudenterque causas ei mortis attulisse? nā nisi tu illum fuisses adortus, ille non fuisset occisus. Sed nōne uides: ut eadem opera, uel magis fuga tua gloriari liceat, & ignauia tua præmium petere? Nam nisi tu fugisses, ille non cecidisset: nisi tu gladium turpiter abiecisses, nec transfixus ille fuisset. Postremo hac ratione ignauos etiam Tyrannicidas esse liceat. Quemadmodum licet uolens adortus esses ut interimeres: tamen postquam re infecta fugisses, quod postea factum esset, tuum non iudicaretur: licet id factum non fuisset, nisi tu aliquid ante fecisses, ita etiam si Tyrannum perempturus ascendisti, filiumque, dum patrem quæris, occidisti: tamen cum pergere ac perficere quod inceperas, uel timore non ausus sis, uel negligentia nolueris, uel casu non potueris: sed re prorsus infecta redieris, quicquid inde postea te inscio atque in-

sperante prouenerit, id à te profectum esse ne dixeris. Siquidem quicquid tuum dici potest, ibi desijt, ubi tu destitisti. At nec istud fortassis ei quod ipse fecit simile esse concedet. Sed mihi hoc pacto rursus opponet. Is quem tu proponis, non ea mente Tyrannum aggressus est: ut se postea uicto ac fugiente, ille uictor dum persequeretur, occumberet. Ideoque quod non proposuit, merito suum uocare non potest. At ego eo proposito peremi filium: ut pater sese dolore commotus occideret: atque id facturum animo meo percepi. Videtis Iudices, ut nobis illa diuinatione sua rursus occurrit? Quæremus igitur ab eo, quonam pacto præsenserit? præsauerit ne? an coniecirit? Si se præsauerit respondeat, neminem credo ei crediturum: sin coniecisse, interim nescisse se fatetur: sed opinatum esse tantum, hoc est, dubitasse, incertum fuisse: postremo quid aliud quàm ignorasse? Sed uideamus tamen quibus signis, quàm perspicuis argumentis, rem tam inopinabilem ita collegerit euenturam, ut quod alius nemo sperare potuisset, id ille sibi tanquam certum atque inopinabile proposuerit. Noueram inquit, quàm misere deperibat filium. Ita ne id tandem adeo te certum ac securum reddidit: ut necem eius non tanquàm forte secuturam, sed necessario futuram destinares? Scio iudices, haud mediocres illos affectus esse, quos erga liberos parentum pectoribus iniecit natura, neque tamen aut tantos, aut cuiquàm tam exploratos crediderim: ut promittere sibi ac spondere audeat, id quod iste se fecisse narrat, interempto filio patrem ultroneum ei comitem futurum. Nam quotusquisque ex his, quorum filij & unici, & charissimi quotidie uel morbo cadunt, uel dolo pereunt, uel bello occumbunt, uel casu intereunt, usque adeo merore consternatur, ut sibi mortem sua sponte consciscat? Sed amor, inquit, etiam desperatio non minor occasio desiderandæ mortis accessit. Quamobrem obsecro, an tu quum filium perimeres, reliquos unà satellites omnes occidisti? non dices, opinor, stragem te tantam fecisse. Cæteros igitur adhuc retinebat: opum satis, uirium satis habebat. Quapropter uno adempto, quum tot adhuc essent incolumes: quorum omnium intererat maxime hunc incolumem esse, quum ei usque adeo desperandum fuit, ut non ab urbe, sed ex orbe festinandum fuit. An usque gentium uiuere quentem hodie suspicemur, qui id fecisset, quod Tyrannus iste fecit. Quid de alijs quærimus? quin te potius interrogemus, quæ uerisimile est de te coniecturam hanc fecisse, & Tyrannum ex animo tuo spectasse. Si tibi ergo filius perimeretur, atque insuper imminere uideretur nonnullum & fortunæ simul & uitæ periculum: num potius eligeres te comitem filio dare,

dare, quàm mortem illius ulcisci. An temet ipse ne ab alijs occidereris, occideres? Certe, ut pro te quoque respondeamus, non faceres. Quomodo ergo in mentem tibi uenire potuit: ut quod nec alijs fecerunt, nec quisquam fecisset, nec tute facturus esses, id Tyrannum cogitares facturum? At planè, inquit, cogitabam: alioqui cur ibi gladium meum reliquissem. Recte nimirum ignauiae tuæ nos admones. Nam cum hoc dicit Iudices: nonne id uobis uidetur dicere, praesens certe: alioqui cur inde fugissem? quid enim aliud est: alioqui cur gladium ibi reliquissem, quàm alioqui cur inde abiecto gladio turpiter me in pedes dedissem. Nam quid opus fuit gladium Tyranno relinquere: Ne deesset ei scilicet, quo periret? Itane qui omnium gladios timet, ipse gladio caret. Qui quicquid habet, gladio peperit, gladio possidet, gladio tuetur, ei gladius unquam abfuerit. O nouum prodigium Iudices, Tyrannus sine gladio. Neque illi gladius defuit, nec iste gladium ei reliquit, sed abiexit: nec futurum quod euenit, uel leuissima coniectura prauidit. Sed posteaquam in arcem temere (nescio quomodo) perrepisset, atque ibi adolescentem (ut est iuuenta semper incautior) solum, securum, ac nihil minus expectantem, de improviso adortus oppressisset: ac potuisset fortasse progressus, ulterius eadem opera Tyrannum sustulisse: ilico hominem timor inuasit, metuentem ne uoce uel gemitu morientis audito, iam tum proditus concurrentibus Tyranni satellitibus, caperetur. Iam ante oculos eius obuersabantur uincula, carcer, tormenta, ac mortes mille, mille supplicia: quorum imaginatione uana perterritus, iam strepitum omnem, omnem sonitum, ac postremo suam ipsius umbram expauescens: tam nunc repente timidus, quàm ante temerarius, ex arce se proripuit: nec secum gladium saltem tollere ausus est: seu ne esset fuga tardior, seu ne cum ense deprehensus, insidiatus fuisse Tyranno diceretur: quo nunc perempto recurrit insolens, & tanquàm ipse occiderit, Tyrannicidij praemium postulat. Age ergo Tyrannum ipsum, non quaero an peremeris: hoc tantum quaero, an peremisse potueris. Si non potueris: ergo occasionem non expectasti, locum idoneum non elegisti, tempus opportunum non captasti: sed temere, sine consilio, sine ratione, praiceps incepisti, quod perficere non ualuisti. Nec illum ergo te iactes occidisse, quem te fateris nec potuisse. Sin potueris: magnæ profecto uel inertiae, uel ignauiae fuit, quod non feceris. Imò, inquit, potui: sed de industria superledi. Satis iam feceram, filium occideram: patrem dolori suo, & gladio meo reliqui, quo eum

B 4 sese perem,

sese perempturum praeuidi. O inuerecūdum, si ista mentiris. O insā-
 num, si non mentiris, si tam incredibilia finxisti, miramur impudenti-
 tiam, si tam absurda cogitasti, miramur amentiam. Tū ne adeo
 eras insanus, ut quum uno ictu potueris, & uitam tuam, & Reipub.
 salutem in tuto collocare, malueris omnia dubijs fortunæ casibus ex-
 ponere, & tibi futurum promittere, quod sanus auderet nemo spera-
 re? Quod si Tyrannus id uoluisset, quod tute haud dubie fecisses, &
 quod illum quoque facturum longe uerisimilius quàm quod fecit fu-
 it: condamasset satellites, coëgisset sicarios, armasset carnifices, ac pro-
 lato filij cadauere, & natura crudelis, & tam atroci spectaculo irrita-
 tus, iram ac furorem illum effudisset, primum in te, per quem filius oc-
 ciscus, deinde in urbem uniuersam, propter quam occiscus est, quæ si
 contigissent (ut tua dementia propemodum contigerant) neque tu mi-
 ser hodie uiueres, qui hoc præmium peteres, neque nos Rempub. ullā
 à qua peti posset haberemus. Sed dij immortales, Iudices, uota pre-
 cesque nostras recordati sunt: Dij seruitutis nostræ mala miserati sunt:
 Dij nobis in summis atque extremis periculis auxiliati sunt. Qui quū
 semper huic urbi succurrere statuissent, id potissimum tempus elege-
 runt, quo maxime nobis beneficium suum commendare possent.
 Nam Tyrannus quanquàm semper erat molestus uiuente filio, tamen
 eo nomine minus grauis incumberebat ciuibus, ne misertam penitus at-
 que exhaustam urbē filio relinqueret. At eo trucidato propter quod
 ante pepercerat, cui dubium esse potest, quin funditus omnia dire-
 pturus fuerit? Postquam ergo Respub. istius primum temeritate, de-
 inde ignauia in extremum illud periculum corruisset, superi tempus iā
 uenisse rati, quo perpetuam nobis insculperēt fauoris sui memoriam,
 omnia mala quæ tam prope ceruicibus nostris imminebant, subito in
 ipsum Tyranni caput auerterūt, idē tam celeriter, ut citius nos peri-
 culo liberatos esse, quàm in periculo fuisse cognouerimus, ne nos in-
 terim saltem potuisset discriminis tanti metus urgere. Quis Tyran-
 num putasset, Iudices, reperto filij sui cadauere, in sese potius quàm in
 hanc urbem gladium fuisse uersurum, nisi nostri studio superi in pro-
 priam illum perniciem immisiss ei Furijs, agitaissent? Itaque iam nūc
 uidere mihi uideor micantes latronis oculos, obducta supercilia, con-
 tractam frontem, genas pallentes, dentes stridentes, labra tumen-
 tia. Denique qualem Pentheum describunt Poëtæ, toto ore, toto
 uultu, suæ prodentem mentis insaniam. Quum primum ingressus fi-
 lium reperiret occisum, quid illum fecisse, quid damasse suspicemur?
 quid

quid aliud quàm ut impium atque dementem spurcissimo rictu insana in
superos euomuisse conuicia: O Deorum iram, ò numinum inuidiam:
Video cælites odij uestri signa: uideo lioris atrī uestigia. Nihil uobis
uiuīt iniquius, nihil ambitiosius, nihil inuidētius. Soli imperare, soli
regnare uultis, nec satis propria felicitate contenti, semper aliena tabe-
scitis. Quur non mecum in certamen descenditis? Quur ignauum insi-
diatorem filio summisistis? Ille quisquis erat, cum Tyranno in certa-
men etiam ingredi non ausus est: hoc certe saltem gaudeo, quod nemo
se poterit Tyrannicidam dicere, nemo Tyrannicidij præmium petere.
Nemo enim Tyrannum occidit et hodie, nisi Tyrannus. Tyrannus ego
hodie uel Dñs inuitis moriar. Huiusmodi ergo deliria quum blateras-
set, in gladium tandem amens ac furiosus incubuit. Tyrannus igitur Iu-
dices istius gladio, imò nec istius, quippe quem ante abiecerat, manu
quidem suapte, sed sola Deorum opera perfossus iacet. At nunc iste
sibi cuius ibi nullæ partes erant, primas uendicat. Itaque qui me syco-
phantem uocabas: uide obsecro, uter nostrum huic uitio propior est,
ego ne, qui tecum hodie pro Rep. superisque dimicans, præmium ta-
men nec uictor postulo: an tu potius, qui desertor ac fugitiuus, conten-
dis tamen alijs, atq; his quidem Dñs uincētibus ipse triumphare? De-
sine, desine aliena uirtute partā tibi arrogare uictoriam. Desine Deo-
rum in hanc urbem tam darum obscurare beneficium. Desine Deo-
rum laudibus obsistere, & ab hac temeraria petitione desiste. Quod si
iste Iudices molestus esse perrexerit, uos tamen ipsam rē æquis lanci-
bus expendite: Nam iste quid aliud, quàm Tyrannum ut sibi cauere ad-
monuit? Dñs ne cauere sibi posset, ne insidijs amplius opus esset, effe-
cerunt. Iste quid aliud quàm gladio suo Tyrannum in nos omnes arma-
uit? Dñs gladium illum à nobis in Tyranni iugulum retorserunt. Iste
quid aliud deniq; quàm uniuersam urbem in summum periculum demen-
tia sua coniecit? Dñs corrigentes istius insaniam, discrimen illud subito
in prosperissimam securitatem conuerterunt. Vos ergo Iudices per deos
immortales obtestor: per deos huius clarissimæ libertatis, huius inspe-
ratae felicitatis autores, ne quod nobis deorum omnium consilio ac uir-
tute successit, id uos unius hominis amentiae referri sinatis acceptum: ne
ue hanc urbem unquàm in deos liberatores tā ingratam esse, neue patiami-
ni ut salutem suā debere se potius humanæ temeritati quàm deorū benigni-
tati fatear, quos ita demū sperare licet futuros semp huic urbi propiti-
os, si nos eorū quæ cōtulere memores, eos (uti æquū est) beneficiorū suo-
rū recognoscamus autores. Alioqui si nos (quod absit) ingrati, quæ ab illis
profecta

profecta sunt, in alios referamus, gratiāq; superis debitā impēdamus
 hominibus: uicissim herde metuendū est: ne dī quoq; suum erga nos
 fauorē imminuant: ac Reip. nostrā curā, ut indignā quā ab illis curet,
 abijciant. Quamobrē ut aliquando finē dicendi faciā: quādoquidem
 iste peccauit officio: & bono animo male fecit: dī uero eius peccatum
 in commoda nostra uerterunt: ac dī quidem coēgerunt: sed se tamen
 Tyrannus interfecit: tum prēmium qui coēgere non petunt, pe-
 tere autem qui peremit non potest: uos sententijs uestris Iu-
 dices & huc ueniam, & superis gratiam decernite: &
 urbem ab huius prēmij debito, quo eam liberam
 esse dī uoluerunt, absoluite.

Dixi.

DECLAMATIONIS THOMAE MORI ADVER-
 SVS TYRANNICIDAM FINIS.

BASILEAE APVD IOANNEM FROBENIVM
 MENSE AVGVSTO AN. M. D. XXI.

